Takács Tibor

HALLÓ, TARTSAY LAKÁS?

KOSSUTH

1944 késő ősze. Budapest. A fővárost már körülzárták a szovjet csapatok, de a gyűrűn belül még a nyilas terror garázdálkodik. Vér Pista, a Szegedről jött, vasutasnak készülő kamaszfiú, diáktársaival és tanáraival a fővárosban reked, ahol napról napra újabb kalandokba sodródik. Nagybátyja, Bene Gyula villamoskalauz, ha szerény mértékben is, de részese annak az összeesküvésnek, amely egy csöndes pesti lakásban, antifasiszta érzelmű katonatisztek irányításával tervezgeti az ellenállás lehetőségeit. Tartsay Vilmos lakása ez; innét hurcolják el a Kiss János altábornagy vezette mozgalom tagjait, akiket a soraikba furakodott áruló kiszolgáltatott a nyilasoknak. Börtönben várják a hadbíróság ítéletét, a fiatalok azonban, akik inkább csak sejtik, mint tudják, hogy mire készültek, romantikus terveket szőnek kiszabadításukra...

Takács Tibor új regényében a történelmileg dokumentált eseménysor, az ellenállási mozgalom szervezkedése, szorosan egybefonódik az írói fantázia termékével, és nemcsak meggyőző egységet alkot, de lebilincselő érdekességű mesévé változik. Vér Pista és társai a levente-foglalkozásokon belejük vert maszlagtól szabadulnak meg, amikorra kézigránátokat hajítanak a nyilasok Hűség Házára. S amikor a felszabadulás pillanatában elköszönünk tőlük, tudhatjuk, hogy jól megállják majd a helyüket az új világban. Nyomon követhetjük, miként válik a félszeg kamaszfiúból érzéki kapcsolatok és lírai szerelmek során át valódi férfi. Katonatisztek, orvosok, artisták, szélhámosok, magányos nők, gőzösfejű nyilasok és árulók egész panoptikuma vonul fel a regényben, mely hasonlóan az író korábbi műveihez, mindvégig izgalmas, fordulatos olvasmány.

KOSSUTH KÖNYVKIADÓ

TAKÁCS TIBOR

Halló, Tartsay lakás?

KOSSUTH KÖNYVKIADÓ
1985

ISBN 963 09 2451 X

© TAKÁCS TIBOR. 1985

(3824)

Bene Gyula ült a széken. Már nem is tudta, hogy mikor ültette le a főtörzsőrmesteri parancs, mikor szögezte a kemény tekintet a székhez, tudta, innen fel nem állhat, meg nem moccanhat, szólnia csak parancsra szabad, mereven előre kell nézni, bámulni a hófehér falat, aminek a fehérsége már fáj, mintha végtelen hómező vakítaná. Védekezésül behunyta szempillájját. A legjobb lenne elaludni, nem tudni semmiről semmit, elfelejteni, hogy a Margit körúti fogház rabja, hogy harmadik napja összefolyik előtte minden: a jelen és a múlt, a tegnapi és a mai kihallgatás, a csendőr főtörzsőrmester konoksága, a szavak keménysége. Víz után áhítozott. Csak egy kortyot, gondolta, csak egyetlen kortyot jó lenne inni. Mint a nyáron, a hegyi forrásnál, amikor a csorgó alá tartotta kezét és habzsolta a vizet. Nyár. Forrás. Víz. Mindez mennyire távol van tőle, milyen mérhetetlen messzeségben lebeg fölötte, iszonyatos mély szakadék mélyén ül már harmadik napja, és nincs kiút.

A szobában alig van bútor. Mindössze két szék. Az egyiken ő ül, a másik előtte vagy két méterre üresen vár egy kemény csendőri ülepet. De a főtörzsőrmester körbe-körbe keríti, le nem ülne egyetlen pillanatra sem. Fáradhatatlan. Keríti, mint menekülő vadat a kutya. Mind közelebb érzi maga mögött. Itt szuszog mögötte. Hörög, mert nehezére esik a kövérsége. Milyen jó lenne megfordulni, megmoccanni csak, hirtelen hátrafordulni. De itt sok mindent megtanult három nap alatt. Parancsra engedelmeskedik. Parancsra mozdul. Parancsra lélegzik.

– Kezdd újra, fiam! – hallja a hirtelen megszelídülő hangot. Egészen barátságos. – Értve vagyok, ugye? Mintha moziban ülnél. Úgy mesélj nekem. El tudod képzelni vagy nem? Szeretsz moziba járni? Nahát, akkor kezdj hozzá!

– Igenis – suttogta –, szeretek moziba járni!

– Várj, segítek neked – szólt a csendőr és leoltotta a lámpát. Gyatra kis égő adott eddig is valami világosságot, nem tudta, odakint nappal van vagy éjszaka. Összezavarodott az időérzéke, felborult benne az egyensúly, néha úgy érzi, percek teltek el azóta, hogy elindult velük az autóbusz az Andrássy útról, néha meg azt hiszi, évek óta itt van. Még fülében az öreg méltóságos úr hangja, azt mondta ma reggel, ébredés után, mert hogy egymás mellett feküdtek az éjszaka: fiam, vigyázz minden szavadra! Nagyon vigyázz! Én szembe köptem őket, semmit sem vallottam. Úgyis felakasztanak. De ellened nincs bizonyíték! Vagy nem azt mondtad, fiam?

– Na, nem hallottad, mit mondtam? Te nem hallod, hogy mit mond személyes jóakaród? Te nem is felelsz nekem? – csapott rá a csendőr hangja.

– Igenis kérem!

– Parancs – nevetett a csendőr –, így mondd ezt nekem, azt mondd: igenis, csendőr főtörzsőrmester úr!

– Igenis, csendőr főtörzsőrmester úr!

Zseblámpa fénye villant.

Ott kutatott előtte a falon.

– Látod, ott van előtted a vetítővászon. Neked fiam más dolgod nincs, mint hogy elmeséld, amit látsz. Értve vagyok? Én megkíméllek attól, hogy irkafirkálj, nekem mondhatnak a hadnagy urak, amit akarnak, én ismerem a szakmámat. A mozit mindenki szereti. Még a vádlottak is! Nahát akkor, mire vársz? – hördült fel. – Mesélj fiacskám, mert kitaposom a beled!

– Mit meséljek? – kérdezte halkan.

– A találkozást. Igen-igen, a találkozást a harcsabajuszúval! De vigyázz, vele is elmondatom. Ő is bent van! És nehogy ne stimmeljetek!

– Nekem azt mondták, hogy vigyek egy borítékot az Operához.

– Nem jól mondod – szakította félbe a csendőr. – Azt mondd, ahogyan történt. Értve vagyok?

Gyufa villant.

Érezte a cigaretta illatát. Ugyanúgy érezte, mint gyerekkorában, amikor az első slukkot letüdőzte. Így mondták neki a pajtások: tüdőzd le! Mikor nem értette, kinevették. Hát szívd tüdőre! És köhögött és krákogott, majd kiköpte a tüdejét. De most jó lenne egyet szippantani. A zseblámpa ugráló fényében füstcsíkok szálltak. Beleszagolt.

– Akarsz egy slukkot? – lépett melléje a csendőr.
– Igenis, szeretnék.
– Szívj bele!
– Köszönöm.
– Látod, nem vagyok én rossz ember! Csak ti mind azt hiszitek, mind, mind. Azt hiszed, nekem ez szórakozás? A fenét. Tudod fiam, mi lenne jó? Ülni a vetítőben, mint régen. Az volt az én szakmám. A filmvetítés. Gépész vagyok – kijavította magát: – Voltam civilben. Mozigépész. Na, segíts már rajtam! Mondj el fiam mindent, de mindent! Aztán neked is jobb lesz, nekem is. Tehát ott a vászon... Te honnan jöttél?
– A Kiskörút felől. Kiskabátban, tetszik tudni, akkor még csak szeptember volt. Nem, nem szeptember. Már október, igen, már emlékszem, október huszadika lehetett, azt hiszem. Az Opera oldalán jöttem, pedig a másik oldalon kellett találkoznom egy harcsabajuszú katonatiszttel. Mögöttem a Vilmos császár út, feltűnök a képen...
– Nagyszerű – lelkendezett a csendőr –, így képzeltem.
– Mondhatom tovább?
– Fel vagy rá kérve, fiam.
– Tétovázok, forgolódok, mert nem az Opera oldalán kellett találkozni, hanem a túlsó oldalon, az Andrássy út 29. számú ház előtt. Rágyújtottam egy cigarettára. Átnéztem a másik oldalra. Sehol senki. De én nyugodt voltam. Engem arra kértek, hogy vigyek el egy levelet. Húsz pengőt kaptam érte. Én, tetszik tudni, éppen betegállományban voltam. Húsz pengő meg már valami, nem? Ugyan nem vagyok hordár, de ha már megkértek. Ha nincs is ott a harcsabajuszú, én azért átmegyek, határoztam. Szépen, kényelmesen, komótosan. Megtapogattam a zsebemben a levelet. Ott volt. Persze, főtörzsőrmester úr, ha azt mondják, hogy száz pengőt adnak a levél elviteléért, nem vállalom. Isten bizony nem. Abban már valami suskusnak kell lenni.
– Minek?
– Suskusnak. Valami tisztességtelen dolognak. Az már fals dolog. Ért engem?
– Azt mondd, mit csináltál. Egészen jól mondod. Szóval átmentél a másik oldalra és...
– És sehol senki.
– Senki?
– Hát úgy senki, hogy az a katonatiszt nincs sehol. Gon-

doltam, szerelmes levél van nálam. Hát nem az volt, törzsőrmester úr? Az úr, aki megszólított, hogy vigyem el ezt a levelet, egy nővel volt. Egy nagyon szép nővel. Tetszik érteni...

– Nem! – A hang dühös, a fény hirtelen ugrálni kezdett, mintha a vetítővászon a mennyezetre akarna felugrani. – Tovább! Mi történt aztán?

– Egyszer csak ott állt előttem a katonatiszt.

– Honnan jött?

– Nem tudom, kérem. Mintha varázslat lett volna. Hipphopp és már ott is volt.

– Milyen volt a külseje?

– Én csak a bajuszát néztem. Tiszt volt. Elegáns, mint minden tiszt. Ragyogott a csizmája, mert néki csizmája volt, két fejjel magasabb nálam, de lehet, hogy csak eggyel, nem tudom, kérem, én még sosem beszéltem katonatiszttel. Én csak egy beszkártos vagyok, kalauz. Meg sem mertem szólítani...

– De megszólítottad.

– Muszáj volt, kérem. A húsz pengő miatt. Azt kérdeztem, tessék mondani, hol van a Pénzintézeti Központ?

– Mi dolgod volt a Pénzintézeti Központban?

– Az az úr mondta, illetve nem is az úr, hanem a hölgy, az a szép kisasszony. Mondtam, hogy nagyon szép volt. És milyen illatos volt a levélke. És erre azt mondta a harcsabajuszú katonatiszt: Uram, a rendelkezésére állok!

– Átadtad a levelet?

– Parancsára, főtörzsőrmester úr!

– A frászt az én parancsomra. Te mindig ilyen hülye vagy? Csönd.

Hallotta, hogy a csendőr eltapossa a cigarettát.

És ebben a pillanatban hatalmas ütés érte. Hátulról, vagy inkább csak félig hátulról. A pofon kiemelte a székből, valami hihetetlen erő felfelé lökte, aztán megindult előre a tehetetlenségtől, de utána nyúlt a bal kéz is, az megállította a repülő testet, az arcba szökkent vért nem lehetett látni, csak érezni, a villanylámpa kialudt, vagy csak felcsapódott a mennyezetre, mintha lyukat akarna égetni.

A földön hevert.

Ez a játék is maga volt a megaláztatás, éppen negyedszer meséli el bentléte óta, vigyázva, hogy mindent úgy mondjon el, mint annak előtte. Visszaemlékszik a szavaira, már kívülről tudja a szöveget, a szófordulatait, a főtörzs úr is mindig ugyanazt kérdezi, soha el nem téveszti a szöveget. Mintha

előre megírt szerepet játszanának el. Mintha nem is moziban, hanem igazi színházban lennének s végszavaznának egymásnak. És éppúgy meséli el immáron negyedszer a mozigépészséget, mintha most mondaná először. És megfigyelte, a cigarettára is akkor gyújt rá a főtörzs, amikor azt kérdezi: értve vagyok? És a suskust is mindig megmagyaráztatja magának. Hát nem őrület ez? És mindig hátul áll. Hogy ne lássa a szemét. Tudja, másokat is így vallat. Ez a szenvedélye, a mániája. Azt akarja, hogy belekavarodjon a mondandójába. Hogy önmaga szolgáltasson maga ellen bizonyítékot. Mert azt nem találtak nála. Azt nem! Pedig senki nem mondta neki, mi a tennivalója lebukás esetén. Érdekes, a lebukás szóba sem jött. Soha! Úgy ment minden, hogy védve vannak az árulástól. És milyen érdekes, a főtörzs, úgy látszik, a harcsabajuszú katonatiszttel foglalkozik, mert ellene akar bizonyítékot találni Na, persze, hogy nem szerelmes levél volt a borítékban, hanem pénz, sok ezer pengő, mert a tiszt úr felbontotta a borítékot, kivette, még félre sem fordult, megolvasta előtte, mintha nyugtát akarna róla adni, végignyálazta az egészet, nehogy elvétse a számolást. A küldő urat és hölgyet csak ő találta ki. Azért, mert annyit elárult a főtörzs úr, hogy ismeri a levélátadás körülményeit.

Meg akart mozdulni.

Ez a pofon nagyobb volt, mint a múltkori. Minden kihallgatás végén kap egy-két pofont. Mintha vérzene a szája. De bele még nem rúgott a főtörzs, tartja magát, megelégszik két pofonnal is!

Most feláll. Támolyog. Jó lenne leülni, de nem szabad ilyenkor, míg parancsot nem kap rá. Egyszer lezuhant a székre, újabb pofont kapott. Milyen tanulékony az ember. Mennyi mindent tanult már idebent.

Végre. Felgyulladt a villany.

– Ezt miért kaptam, főtörzs úr?

A felelet ugyanaz, mint eddig mindig:

– Elszakadt a film, barátocskám. Ez bizony elszakadt. Na, majd legközelebb jobban vigyázunk mindketten...

Mennyire megemberesedett ez a Pista gyerek, álmélkodott, amikor ajtót nyitott. Mindenkire számított, csak Vér Istvánra nem.

– Gyuszi bátyám! – ugrott a nyakába a fiú.

– Hát te, Pesten? – álmélkodott még percek múltán is,

mikor a tizenhét éves fiatalember elmesélte, hogy itt lakik Üllőn, az állomáson, a menekülővonat egyik kocsijában. – S elengedtek apádék?

– Anyu ezt a pálinkát küldi – vett elő egy csatos üveget –, házipálinka van ám benne, mindegyre biztattak a srácok, hogy kóstoljuk meg, de én megmondtam nekik: ezt én az unokabátyámnak, Fekete Bene Gyulának viszem, a Kisfaludy utcába. Hát elhoztam, Gyuszi bátyám.

Betessékelte a vendégét. Ez a gyerek most hátramozdítónak jött. Mit kezdjen vele?

– Tetszik tudni, apuval nem is tudtam beszélni. Október hetedikén délben tudtuk meg, hogy este hatkor indul az utolsó menekülővonat. És nekünk azt mondták az üzletvezetőségen, tetszik tudni, kijött egy főintéző úr, s ő mondta, hogy aki a tanfolyamisták közül nem hajlandó velünk jönni, azt kizárják a vasutasok sorából. Tetszik tudni, ugye, hogy május elsejétől vasutas segédtiszti tanfolyamon vagyok? Apu szerezte ezt a lehetőséget, azt mondta: legalább ezt tanuld ki, kisfiam, ha már megbuktattak a kereskedelmiben. És anyu nem ellenkezett. Azt mondta: kisfiam, te tudod. Ha menni kell, hát menj. Csak vigyázz magadra. Tetszik tudni, anyu nagyon félt engem.

Nézte az unokaöccsét. Valójában a másodunokaöccse Vér István, az anyai ágról, évente kétszer-háromszor váltanak levelet, két-három évenként találkoznak is, bár a gyerek volt fent a nyáron, könnyen jár-megy, mióta ingyenjeggyel utazik.

– Most nem tetszik azt mondani, hogy olyan vagyok, mint egy tatár? – kérdezte a fiú.

– Még tatárabb vagy a tatároknál – ültette le a konyhában, s szalonnát tett eléje, palotai kenyeret, lecsavarta a csatos üveg tetejét, s két pohárba töltött. Szerette ezt a távoli rokongyereket, szerette őszinteségéért, ragaszkodásáért, hiszen tudja, úgy beszél róla, a pesti rokonról, hogy csak rajongás van szavaiban. És ő is kedveli a Pista fiút. Olyan, mint egy tatár, csakugyan mindig ezzel fogadja, lám, egészen megemberesedett, jót tett neki ez a nyár, ha jól számol, már be is töltötte a tizenhetedik évét. Pofacsontjai kiállnak az arcából, szeme lehetne éppen ferde is, mintha szúrna a tekintete, egyszerre árul el szenvedélyt és kínokat, fegyelmet és vágyakat. Haja fésületlen, mintha ezer szöget raktak volna a fejére, ráadásul elég rövidre nyírta utóbb a fodrász, ha fésűt vágna bele, még el is törne.

– Futsz még?

– Erre is tetszik emlékezni? – örvendett Vér István. – De nekem ne tessék tölteni, én nem iszom! Nem is cigarettázom! Tetszik tudni, édesapám megengedte, így aztán minek szívjam? Egyszer megpróbáltam, elég volt. Felfordult tőle a gyomrom.

– Ne mondd nekem mindig, hogy tetszik tudni – intette a gyereket.

– De én csak így tudom mondani Gyuszi bácsinak. Tessék megengedni, hogy így mondjam. Anyu is mondta, mindig mondja, vigyázz ám kisfiam, add meg a tiszteletet mindenkinek, s ha találkozol Gyulával, add át neki a csókjaimat meg ezt az üveg pálinkát. A pálinkát már átadtam, most már csak a csókok következnek...

– Vedd úgy, hogy átvettem.

– Igen, Gyula bátyám.

Milyen gyerek még, gondolta, akármilyen felnőttnek is látszik. Mert a teste máris fejlett, látszik rajta, hogy atletizál. De a gondolkodása. Ez a sok tetszikelés. Lerí róla a vidékiség. Ahogy eszik is, szinte falja a szalonnát. Tett mellé zöldpaprikát is. Azt meg harapja. Ha az apja otthon van, biztosan el nem engedi. A békés Szegedről. Ott már bent vannak az oroszok. Megúszta volna minden baj nélkül. Ezt a bolondságot. Még harcok se voltak Szegednél. A németek feladták a várost. Iskolában lenne a helye, nem a vasútnál. Hogy szerette volna az öreg Vér Bálint, ha tanul a fia. Mindig is azt mondta néki: Gyuszi fiam, látod, ebben a gyerekben van minden bizodalmam. Ezt kitaníttatom. Ki én! Ne olyan keservesen keresse a kenyerét, mint én. Ne rugdossák. Ne legyen senkinek a lába kapcája! Hát ezért írtak oly régen a szegediek? Titkolták a szégyent, hogy kimaradt a gyerek az iskolából. Hiszen ez se rossz, vasutasnak lenni! Nagy szó ma a vasút. Akár a Beszkárt.

– Akkor apád nem is tudja, hogy eljöttél?

– Tudta, hogy jövök, csak nem tudtam elbúcsúzni tőle. Előtte való nap otthon jártam. Akkor beszéltünk is erről. Azt mondta apu: becsüld meg magad, te már felnőtt vagy! Na, mit tetszik ehhez szólni, Gyuszi bácsi? Én meg a felnőttség! Ha akarsz, menj, ha akarsz, maradsz. Tetszik tudni, azt mondták nekünk, hogy maximum két hétre jövünk el, mert a Tiszán nem engedik át az oroszokat. És aki nem jön el, azt kirúgják a vasúttól. S ha már nem szeretek iskolába járni,

legalább a vasútnál ragadjak meg. Mit tetszik gondolni, jó dolga van egy forgalmistának? Valaminek csak kell lenni az embernek, nem? Gyuszi bácsi is beszkártos. Anyu nagyon büszke ám Gyuszi bátyámra! Kalauz. Nagy dolog ám ez! Azt tetszik-e tudni, hogy az atyai nagyapám is a villamosvasútnál dolgozott Szegeden? A Lajos bácsi, igen, igen, szóval hallott róla? Aztán eléje lépett egy ember és ő elvágta. Éppen derékon vágta el. Ezt is tetszett hallani? Akkor kitették szegény öreget. Hát tehet ő róla? Tessék mondani?

– Te mindig ennyit beszélsz?

– Ha eszem, nem. Akkor újságot olvasok. Meg mindent. De a Nemzeti Sport a mindenem. A sportért rajongok. Élek-halok érte! Látta már Gyula bátyám a Tihanyit játszani a SZVESÉ-ben? A múltkor öt gólt lőtt a Fradinak. Azt mondják, válogatott lesz. Ő most a példaképem. Ha nem futnék, én is fociznék. De azért azt hiszem, futni szebb. És tetszik tudni, hogy mi szép van a futásban? Hogy repül az ember! Hogy elszakad a földtől. Az valami gyönyörűség! Versenyezni szoktam a körtöltésen a biciklisekkel. Mindig elhagyom őket! Egyszer egy vonattal is versenyt futottam. Egészen jól mentem, isten bizony, na ne tessék úgy rám nézni, Gyuszi bácsi...

– Éhes vagy?

– Én mindig éhes vagyok! – vallotta be s lehajtotta a fejét. Abba is hagyta az evést. Teleszájjal beszélt. Ha édesanyja most látná. – Persze most nem kunszt éhesnek lenni, most mindenki az, a vagonban is, bizony, ahol most lakunk, Üllőn, tetszik tudni, kevés a kaja. Mindannyian flamósok vagyunk.

– Ez a mindannyian mennyit jelent?

– Negyvenketten kezdtük a tanfolyamot, de csak 28-an jöttünk el Szegedről, tetszik tudni, a többiek vidékiek. Ők hazamentek előbb, így mondták az oktató úrnak, Sajtos úrnak. A múltkoriban a délvidékiek már nem is jöttek vissza az eltávozásról. Sajnáltuk őket. Mert amikor még visszajöttek, volt ám zabálás. Hogy azok mennyi mindent hoztak magukkal...

– Egyél még.

– Öszök. – Felnevetett. – Tetszik tudni, tudok így is, meg úgy is beszélni. Itt Pesten pestiesen kell, ugye? Ahogyan édesanyám mondja: itt mekegni kell! De odahaza öszünk, vöszünk, mögyünk...

Most már mindketten nevettek.

Fekete Bene Gyula töltött még magának a pálinkából.

– Majd megírom, hogy ízlett ám... – de hirtelen abba is hagyta a megkezdett mondatot, eszébe jutott, hogy közben a front, a határ, azon csak a madár repül át. – Nem is írhatok az édesanyámnak – szipogott a gyerek. – Ki tudja, mi van odahaza?

– Már biztosan nagy ember lett az édesapád! – jelentette ki büszkén a férfi.

– Ugye, Gyuszi bácsi is így gondolja? Bár, tetszik tudni, apun semmi izgalmat sem láttam. Pénteken este voltam otthon, akkor láttam aput utoljára. Későn jött haza, mert állandóan inspekciózik. Tetszik tudni, a nagy kapcsolótáblánál van most a szolgálata. Kezében van Szeged villanyvilágítása. Hát mit szól ehhez, Gyuszi bácsi? Pedig apuról sokan tudják ám, hogy vöröskatona volt. Sose tagadta. A múltkor is azzal jött haza apu, hogy megszólította a főmérnök úr.

– Bálint bátyám – utánozta a főmérnök hanghordozását Vér István –, aztán el ne feledje, hogy én védtem meg magát az uraktól.

– Nem kellett engem védeni! – így apám.

– Dehogynem! – felelte a főmérnök. – Én tudom! Azok ellen, akik elsőnek menekülnek el a városból.

– Messze vannak még az oroszok! – hárította el a főmérnöki közeledést apám.

Nézte a fiút. Szereti a lelkességéért, ahogyan ezt előadta, tisztára az édesanyja. Az ilyen. Ilonka néni.

– Egyél még! – tolta eléje a kenyeret. – Jegy nélkül szeretem, egyél csak.

– Már majdnem kipukkadok – szabadkozott a fiú. – Tetszik gondolni, hogy apu lett valaki odaát? Ezt a vöröskatonáskodást senki sem tudja ám a tanfolyamisták közül. Még az kellene. Na, pláne ha Ballagó főintéző úr tudná, az szíjat hasítana a hátamból. Tetszik tudni, miket beszél? Hogy a németek készakarva nem vetik be a csodafegyvert. Ilyen hülyeséget. Telepingáltatta a vonatot is, az Üllőn rostokoló szerelvényt feliratokkal. Az a legszebb, amelyik így szól: Meneküljünk a győzelembe! Mit tetszik szólni ehhez, Gyuszi bácsi?

Fekete Bene Gyula töltött magának a pálinkából, és egy csipetnyit a fiú poharába is csordított.

– Ide figyelj, öcskös, én azt mondom neked ezentúl öcskös, te meg viszonzásul mondd azt: bátyám. Na, próbáld csak meg – s felemelte poharát, s a fiú szemébe nézett.

– Ez most olyan, mintha pertut innánk? – kérdezte Pista.

– Éppen olyan. Ha akarsz, tegezhetsz is.

– Azt nem tudom megtenni. Nekem Gyuszi bátyám már férfi, én meg csak gyerek vagyok! Na akkor: isten-isten, apu is így mondja mindig, amikor koccintanak.

– Hát akkor isten-isten. Mondjuk, igyunk arra, hogy te is férfi légy! Jó?

– Jó – helyeselt a gyerek.

– Nekem most el kell mennem – jelentette ki a férfi. – Megvársz? Van időd? Mert ha van, akkor segíthetnél nekem.

– Elkísérhetem? – lelkendezett Pista.

– Nem, nem – hárította el az ajánlkozást, miközben eltette a poharakat, a kenyeret, a szalonnát.

– Pedig úgy szeretek Pesten sétálni. Itt minden olyan érdekes. S hogy itt mennyit lehet villamosozni! Otthon apu szerint nem is érdemes villamosra ülni, mert mire a kitérőben találkoznak, addig be is ér az ember a városba. De én tudom, miért mondja ezt apu, hogy ne kelljen jegyet váltani.

– Most mire spórol apád?

– A házat szeretné elcserélni.

– Na, nekem mennem kell. Ha segíteni akarsz, lekísérlek a pincébe, megmutatom, melyik az én pincerészem, fát kellene hasogatni. Volna kedved? Én ugyanis gyűlölöm a favágást.

– Megcsinálom én, Gyula bátyám! Jól mondom így? Bátyám! Mind felhasogatom, mire visszajön!

Levitte a pincébe, a lelkére kötötte, hogy mennyit vágjon össze, hova tegye a pincekulcsot, hova a lakáskulcsot, ha nem akarná hazavárni.

A pince maga volt a titokzatosság. Égett a lámpa, ha halványan is, egy szál dróton lógott a villanykörte, sápadtan szórta fényét, éppen kerek udvarába állította a tőkét, s nekilátott a favágásnak. Otthon, a városszéli háznak nincs pincéje, már ezért is érdekes ez a hatalmas pincerendszer, egyformára elválasztott részeivel, nyikorgó ajtajaival, lécből készült falaival. Itt aztán nincs titok, itt egyik pincerészből át lehet látni a másikba. Végig is nézte, kinek mennyi szene, fája van, s úgy látta, unokabátyja se fog fagyoskodni a télen. Erre büszke is lett egy kicsit. Halomban a szén, legalább tíz mázsa, tojásbrikett, Tatáról való, tudta, hogy ez ám a jó a kemény hideg ellen, bár ők odahaza koksszal tüzelnek.

A fejsze éles volt, a tőke keményen állt, könnyen dolgozott, ki is melegedett. Ledobta kabátját magáról, de előbb óvatosan megtapogatta a belső zsebében rejlő kincsét. Ha ezt tudná Gyula bátyja, de meglepődne.

Kilépett a folyosóra, végigsétált a kanyarig, sehol egy teremtett lélek! Egyedül volt a pincében.

Leült a tőkére.

Kezébe vette a rongyba burkolt csomagját.

Szíve hevesebben vert, mint a legnagyobb fejszecsapások közepette. A rongyokból egy fekete pisztoly csöve bukkant elő. Édesapja 1919-es fegyvere. Amit hazahozott, hazamentett, s amit most induláskor ellopott édesapjától. Vagy nem is tőle, hiszen a padláson találta meg, apja is dugta, rejtette. Soha nem szólt róla. Ha most keresi, biztosan nagyot néz, hogy nem találja.

Amikor ráakadt, még a múlt nyáron, nem tudott hova lenni a rémülettől. Még sose látott pisztolyt. A leventében se adnak pisztolyt a gyerekek kezébe, ott csak fapuskával gyakorlatoztatják, egzecíroztatják a fiúkat. A padláson keresett valamit, már nem is tudja, mire vadászott, s ezt találta.

Szeretett kutakodni.

Ha elmentek a szülei két-három órára, feltúrta a lakást. Iratok között bogarászott, a családi fényképek között is titkokra vadászott. Így találta meg egyszer édesapja 1919-es fényképét, katonatársaival ölelkezett. A kép Kassán készült, az aljába nyomott szöveg szerint. Legközelebb addig nyaggatta édesanyját, míg elő nem szedték a képeket, de anyja ezt a fényképet nem mutatta meg neki. Ebből sejtette, hogy ez is a titkok közé tartozik, úgy szerette volna mondani, hogy azt a fényképet mutassa meg neki, ami aput ábrázolja katonatársaival, de nem merte elárulni magát, hogy valami titkot elorzott szüleitől.

Hanem a pisztoly nagy fogás volt.

Beleborzongott a gyönyörűségbe, amikor kezébe vette. Forgatta, nézegette. Felemelte. Célzott vele. Azonnal le is tette, mert arra gondolt: ezzel bizonyára embert öltek. Hiszen a fegyvert ezért csinálják. Nem másért. Lehet, hogy apja az is ölt embert? Amikor kicsi volt, édesapja mindig mesélt neki a katonáskodásról, egyet nagyon megjegyzett magának, mikor azt mondta vidáman nevető édesapja, hogy „faszoltunk", és erre anyja neki támadt, szidta, haragudott rá, hogy hogyan mondhat ilyet a kisgyereknek, de ő már tudta, hogy

azt jelenti: vételezés. Mivel családi kalamajkát okozott e történet elmesélése, újra és újra azt kérte apjától: erről meséljen, hogyan „faszoltak". Anyja egyszer sírva is fakadt, s ketten vigasztalták.

Akkor azon nyomban vissza is takarta a fegyvert az olajos rongyokba, s úgy rendezett mindent, ahogyan volt. De a lelkében égett a kísértés. Ki kellene próbálni! Kivinni a tiszai erdőbe, a nagy füzesbe, s egy golyót elröpíteni a vakvilágba.

Hanem egyszer apja negyvennyolcórázott. Vagyis két nap és két éjjel bent kellett maradnia a nagy kapcsolótáblánál. Most érkezett el az ő ideje. Anyja kolbászért küldte fel a padlásra, szigorúan meghagyta, hogy hány centis darabot vágjon le, egy falattal se többet, mert akkor nem tart ki nyár végéig. S gyorsan magához vette a pisztolyt. Nem hozta le a padlásról, csak odakészítette az ajtó mellé. S amikor anyja átment a szomszédba, lehozta a fegyvert. Ezen a délutánon felpattant anyja kerékpárjára, s kikerekezett a városból, végighajtott a körtöltésen, rátért a tápai útra, s tekerte a pedált vagy öt-hat kilométeren át.

Végül úgy gondolta, erre teremtett lélek se található. Ismerte ezt a folyószakaszt, barátaival nyaranta itt leskelődtek a felcsónakázók után, itt látott először ruhátlan nőket, felhevült férfiakat, hempergőző szerelmeseket. De ekkor a csöndet kereste. A magányt. Hogy kibonthassa zsákmányát.

Kezébe vette a pisztolyt.

Óvatosan, csövét a föld felé fordította. Forgópisztoly volt. Benne mind a hat golyó. Feléledtek gyerekkori olvasmányai, a cowboyokról, a banditákról, azok is biztosan hasonló pisztolyokkal lődöztek. Ő is megpróbálta. Derekához, csípőjéhez tette a pisztolyt. Ez az, így kell előkapni és azonnal tüzelni! Beleborzongott a gyönyörűségbe. Nagynak és hatalmasnak érezte magát. Legyőzhetetlennek.

Amikor el akarta sütni a pisztolyt, a víz felől nevetés szállt a fák fölé. Május volt. Az evezősök már birtokba vették a folyót.

Dolgavégezetlenül ment haza.

Most is megvan mind a hat golyója.

Az indulás napján – milyen jó, hogy apja nem volt otthon – táskájába tette a pisztolyt. Szerencsére a helyén volt. Anyja amúgyis felküldte a padlásra, szalonnáért, hogy kanyarítson magának az útra egy jókora darabot.

És most itt a pisztoly.

Míg ez végigfutott benne, talán pillanatok teltek el vagy percek, nem is tudta. Milyen jó, hogy behozta a fegyvert. Ott, a vonatban nincs biztonságban. Még ellopja tőle valaki. Itt kell hagyni, határozott. Itt jó helyen lesz. Itt senki sem keresi. De hova dugja?

A szén alá. A nagy halom tatai brikett alá. Jókora szeneslapáttal csinált helyet, közvetlenül a pincefal mellett. Hatnyolc-tíz lapátnyit dobált már el, de a többi ráomlott, s ezzel nem sokra ment. Hanem mi ez, a valami amit kivett a szénből? Felemelte. Ijedtében majdnem el is dobta. Kézigránátot tartott a kezében. Megismerte azonnal, a leventében egyszer megmutatta Batky leventeoktató úr, hogy milyen is az a Vécsey-féle kézigránát. De csak maketten persze, olyanon, amelyet dobálhattak ítéletnapig, akkor sem robban fel.

Lázasan keresett.

Öt, hat, nyolc, tíz. Tíz kézigránát a szén alatt. Akkor jó helye lesz itt az ő pisztolyának is. Már csodálta Gyuszi bátyját, ez aztán a valaki! Kézigránátokat rejt a pincéjében. Vajon miért? Honnan szerezte? De tudta, ezt meg nem kérdezheti tőle. És ő sem szól a pisztolyáról. Még leteremti miatta. De azt is tudta, hogy ez a tudat, ez a titok most nagyon erőssé tette. Határozottá. Ők ketten összetartoznak. Nem csak a rokoni szálak miatt. A titkaik miatt. Akinek fegyvere van, az erős! Nem védtelen.

Fülelt a pince mély csöndjében.

Sehol senki.

Még gyorsan aprított gyújtóst is, na ezzel készen is van. A kézigránátokat és a pisztolyt jó alaposan beásta a szénbe, amikor valaki rákköszönt.

– Hát maga, fiatalember?

Öreg, szúrós szemű, vastag szemöldökű, beesett arcú férfi állt a szenespince előtt. Száját csak keskeny csík jelezte, mint aki nem használja műfogsorát.

– A bátyámnak segítek, tetszik ismerni ugye, Fekete Bene Gyulát?

– Az öccse?

– Másodunokaöccse vagyok, kérem szépen. Szegedről.

– Ott már bent vannak az oroszok!

– Jönnek azok... – elharapta a mondat második felét, csak magában tette hozzá: „mint a ménkű," de még félreérti az öreg.

– Fát vágott? – Magázta, s ez tetszett a fiúnak.

– Segítettem a bratyómnak. Nekem semmi ez a kis munka, szeretek dolgozni.

Nézték egymást.

Az öreg úgy jött, olyan észrevétlenül, hogy Vér István nem tudta, mikor állt meg a pince előtt. Nem, nyugtatta meg magát, bizonyára nem láthatta a pisztoly elrejtését. Akkor most szólna. Bizonyosan szólna!

– A bácsi itt a házmester? – érdeklődött.

– Maga itt ne kérdezzen semmit. És mondja meg az unokabátyjának, Bene úrnak, hogy máskor ne küldjön le idegent a pincébe a tudtomon kívül. Megértett engem? Ezt igen nem szeretem. Idegennek a pincébe lépni tilos! És most fejezze be a munkát.

– Már készen is vagyok! Tessék csak nézni, mennyi fát vágtam Gyula bátyámnak. De ha legközelebb jövök, már nem leszek idegen a bácsinak. Ugye? És tessék megengedni, hogy bemutatkozzam: Vér István vagyok, Szegedről.

– Menekült?

– Vasutas vagyok! Illetve – nézett végig civilruháján s úgy érezte magyarázattal tartozik – még nem egészen. Vasutas segédtiszti tanfolyamra járok. Itt lesz a vizsgánk! Forgalmista leszek, azt mondják, valahol a Dunántúlon...

Már zárta is a pincét.

Néhány elgurult széndarabot még visszarugdosott az ajtóból, s magára terítette kabátját.

– Figyelmeztesse az unokabátyját, ha itt akar nála lakni, be kell jelentkeznie.

Az öreg hangja csupa jóindulat volt.

– Tudja, hogy van az manapság. Mindenki fél mindenkitől. Itt a házban is. Azt csak én tudom, hogy mennyi itt a baj. De maga rendes gyereknek látszik. Törekvőnek. Szolgálatkésznek. Na, jöjjön, bezárom a pincét. Nehogy illetéktelen is behatoljon...

Vér Pista majdnem elnevette magát.

– Egyébként én is vidéki vagyok – nyújtott kezet a házmester –, túrkevei. Ismerős arrafelé? Evett már birkatestet? Na hiszen, nem is tudja akkor, hogy mi a jó!

Lekapcsolta a villanyt.

Lakatot tett a pince ajtajára.

– És ha máskor is segíteni akarok a bratyómnak? – kérdezte elfúló hangon, mert eszébe jutott a pisztoly.

– Akkor bekopog hozzám és én beengedem. Jó? Na ugye,

látom én, hogy milyen derék fiú, máris azon jár a feje, hogy mikor segíthet a testvérének. Ez szép összetartás. A testvériség. Ez a legszebb a világon!

A cella közepes méretű, nem tizenkilenc embernek szánták. Most mégis annyian nyöszörögnek, hörögnek, álmodnak, csapkodnak benne. Az éjszaka hollója ott ül az ablakon, az ablak fent van a magasban. A kitekintő nem látna semmit. A novemberi ég nappal is ólomszürke, most fekete zománccal kente be az éjszaka.

Bene Gyula nincs összetörve, ugyan a két hatalmas pofontól egész este zúgott a füle, de ő szerencsés, az ő főtörzsőrmestere egészen emberséges. Alig ismer valakit a cellatársak közül. Nem tudja, kij ajgat, ki imádkozik, ki szidja halkan az egek urát. Mert azt szabad átkozni, de az őrzőket, a nyilasokat, a fogház urait nem.

Úgy alszik, hogy nem tudja, mi az álom és mi a valóság. Mert furcsán keveredik benne minden, ha behunyja a szemét, ha kinyitja. Ilyenkor legjobb becsukni a fület, mert valaki épp a küblire mászik, hangosan trombitál egyet, valaki visszaszól ekképpen: kuss, és máris a másik oldalára fordul. Nappal fegyelmezik magukat a cella rabjai, de éjszaka? Nappal méltóságos urazzák Kiss Jánost, de éjszaka kinek van kedve álmában is vigyázzt vezényelni önmagának. Nappal el-elhangzik az „alázatos tisztelettel", a „kérlek alássan", de éjszaka? Az álom amúgyis rövid, a becsukott pillák mögött gyorsan száguldanak az emlékek. Mindenkit az izgat a legjobban: mi történt? Hogy kerültünk ide? És erre nincs felelet. Itt vannak, foglyok, folyik a kínvallatás, szerencsés, akit nem este szólítanak. A vacsora dolgozik a gyomorban, kuttyognak a belek, dolgoznak a zsigerek, horkannak az álmodók, rúgnak a lábak, mert van, aki fut ilyenkor, rohan, menekül, más szétcsapja karját, hogy megüti a mélyen alvó szomszédot, s nem mond pardont, visszahúzza a kezét, s ha felébred egy pillanatra, fordul is a másik oldalára, hunyja a szemét, hogy visszaszerezze az álmát, visszamerüljön a lebegésbe, a boldogságba, a félelmek nélküli világba.

Meztelen lány fut a réten.

Gyönyörű a teste, maga a fiatalság, kibomlott a haja, nem kergeti senki. Lehetne ez akár a hűvösvölgyi Nagyrét is, a háttérben hegyek emelkednek, a réten szénaboglya, a lány megkerüli, most fordul a nézők felé, nem teszi szemérme elé

a kezét, lágyan hullámzik fiús melle, nini, egészen fekete kincset hord a köldöke alatt, de nem egyszerre hullámzik a két melle, hát ez hogy lehet, kérdezi magától Fekete Bene Gyula, hiszen nem először látja már ezt a filmet a Filmiroda Rákóczi úti vetítőjében, ahol csak néhányan ülnek, kedves jóbarátja Tantó Gyula, Prém Sándor a gépet kezeli, még egy-két bennfentes ül a kis vetítőben, ilyenkor elfelejtik a háborút, nézik ezt a nagyközönség elé sose kerülő filmszkeccset. Ó, Bene Gyula már egészen otthonos a Filmirodán, tudja, hogy egy-egy film elkészülte után megmaradt nyersanyagra a játékos kedvű rendezők mindig felvesznek valami titkos gyönyörűséget, alkalmi színésznőkkel, ötöd-hatodrendű széplányokkal, akik boldogok, hogy filmszalagra kerülnek. Ez a lány a legszebbek közül való, maga a diadalmas fiatalság, királyi vad, tudja, most meztelen fiúk rohannak elő a fák védelméből, s azonnal megkergetik. De ez a rész lassítóval készült, nem szól a mozgás alatt semmi muzsika, ide legközelebb majd muzsikát teszünk, mondja Prém Sándor, gramafonmuzsika is megteszi, igen, igen, szép lassú zene kell a futás alá, a lány hirtelen felszökken, két fiú majdnem eléri, most látszik csak, hogy bal kezében fátylat tart, lehet, hogy sálat, ez a zászlója, a győzelmi jelvénye, lobog a magasban, mert elengedi hirtelen, a fiúk elkapják, s rohannak utána.

Ezt álmodja minden éjjel Fekete Bene Gyula, ül a vetítőben, rohan a lány, magát is az üldözők közé képzeli. A filmnek semmi története nincs, egyetlen üldözési képsor, öt perc talán vagy annyi se. De a lány gyönyörű, táncosnő lehetett, nem szégyelli meztelenségét, most csak az arcát mutatja a vászon, ez a premier plan, mondja magában Bene Gyula, mert már sok mindent tud a filmről, nagyon sokat. Már ennél különb filmet is látott, franciát persze, titkos vetítéseken szórakoztak vele a meghívottak, a kiválasztottak, az ínyencek, a semmi pénzt nem sajnálók, mert láthatták a szerelem szent pillanatait, a ruhátlan testek összefonódását, úgy, ahogy azt a mozikban soha, sehol nem lehet látni! De őt zavarta a szerelem lealacsonyítása, mennyivel különb ez az őrült rohanás, milyen csodálatos megkívánni közben a rohanó Vénuszt, aki körbefutja a rétet, átgázol a szénaboglyán, néhány pillanatig magán hordja a mindent rejtő szénacsomókat, hogy azután leszakadjanak testéről a futás ritmusára a nem oda illő foltok! Látni lehet az üldözőket is, tekintettel kellett lenni a titkos vetítések közönségére is, amely nemcsak férfiakból

állott, hanem pesti szépasszonyokból, szerelemre éhes nőkből, már miért is lett volna bármi ruhadarab a férfiakon, s amikor utolérték a menekülő lányt, gyorsan kört formáltak, s vége lett a jelenetnek.

Ez a legszebb álom, amely mellé bújik a vacokra, lába idegesen rugdos, mintha ő is ott futna a réten. Ilyen lányt kíván maga mellé minden este, titokban persze, mert el nem árulná álmait társainak. Ez a legszemélyesebb titka. Ez a második titka. Mert az első mégiscsak az, amivel nappal gyötrődik, amelyért pofonokkal bünteti a főtörzsőrmester úr. Hallja a hangot: értve vagyok? Jaj, mindjárt elszakad a film, azonnal jön a két hatalmas ökölcsapás, és mindig hátulról, hogy ne tudja, mikor érkezik. De nincs ellene bizonyíték! Megette a bizonyítékot, a hamis nyílt parancsot, amelyet Schreiber Róbert őrnagy úr adott át neki, amikor Tartsay Vilmos lakásában kikérezkedett a W.C.-re. Még sosem evett papírt. Nem tudta, micsoda kínt kell kiállni annak, aki papírt akar enni. De tömte a szájába az összetépett nyílt parancsot, vizet ivott rá, a W.C. csészéjéből merítve. Mennyivel könnyebben csúszik a vizes papír a száraznál! És a csendőr ott állt az ajtóban.

Egyszer a cirkuszban látott egy szerencsétlen artistát, aki kigúnyolta a világot azzal, hogy papirost evett. A szegénységet gúnyolta ki, a harmincas évek legelején lehetett ennek a mutatványnak sikere: csak az újságpapír a tízórai, mert nincs benne semmi. És hogy nevetett a közönség, önmagát nevette ki. Ha ez harmincban volt, akkor ő éppen tízéves volt, számolt visszafelé. Igen, persze, hogy akkor volt. Akkor ment férjhez édesanyja másodszor Schwarcz bácsihoz, nevelőapjához, eleinte úgy is hívták Schwarcz Bene Gyula. De mostanra elhagyta a Schwarczot, Feketét csinált belőle. Ez a Schwarcz olyan zsidósan hangzik. A Beszkártnál is megkérdezték tőle, annak idején, a felvételi irodán:

– Zsidó maga, fiam?

– Nem, kérem tisztelettel – felelte kellő alázatossággal – én Bene Gyula vagyok, Schwarcz nélkül. Ez csak a nevelőapám neve. De ő sem zsidó!

– Nahát, akkor magyarosítsa meg Feketére, úgy sokkal emberibb.

– Igenis, tisztelettel – mondta, és a beszkártos igazolványát csakugyan úgy állították ki, átvarázsolták a Schwarczot Feketére.

De miért kalandozik el az álmától?

Ő a lányt akarja látni, amint rohan a mezőn, feketéllik a köldöke alatt, felcsapja a kezét, lobogtatja a sálját és hosszú, csapódó haját, miért tolakszik eléje a felvételi iroda cingár ügyintézője, jaj, Prém bácsi is miért kapcsolja ki a vetítőt, nem, még ne legyen vége a filmnek, még nézni akarja, még futni akar, rohanni akar a hűvösvölgyi Nagyréten, bár lehet, hogy nem is ott készült a film, sehol nem látja a céllövölde bódéját, nem látja a körhinta táncoló, körberohanó székeit se, de érdekes, most milyen tisztán hallja:

– Tessék, tessék, folyvást tessék! – s látja is maga előtt a vásári kikiáltót, indul az új menet, na végre, most újra belelépett a képbe a leány, itt szalad el előtte, jaj, hozzáért a keze, de hiszen parázsból van a teste, csupa tűz ez a lány, most megáll előtte, igen, igen, védelmet kér a mögötte futók ellen, meg is menti, kigombolja a kiskabátját, ráteríti a lányra, az hálásan néz rá, hogy csillog a szeme, de hiszen sír, odahúzza két kezét a mellére, milyen kemény, mintha kemény gumi lenne, érzi a bimbó kiugrását, vajon még mindig álmodik, még mindig ott ül a Filmiroda második emeletén, a házivetítőben? Prém bácsi már újra bekapcsolta a fényt, mellette szuszog Tantó Gyula is, Gyuszi, Gyuszi, ne aludj ilyenkor, suttogja barátjának, de az csak horkol, istenem, hogy lehet ilyen vadul horkolni, rettenetes, még felébreszti a menekülő leányt, aki máris itt szunnyad a karjában, szép lassan leereszti a földre, az üldözői messze elmaradtak, ő a megmentő, igen ő, egyedül csak ő, Schwarcz Fekete Bene Gyula. Milyen édesen alszik ez a lány, na végre, nem horkol már Tantó Gyuszi sem, nem horkol senki se mellette, micsoda gyönyörűség, elereszteni kezét a lányon, lassan araszolgat lefelé a kéz, bújik a titkok feketeségébe, valahol Karády Katalin énekel, igen, tisztán hallja a búgó, mély hangot: „Hadnagy úr, hadnagy úr, jóéjt..."

Már éjszaka lenne?

Még éjszaka van?

Nincs senkinek ilyen szép álma, mint Fekete Bene Gyula őrizetesnek, akit holnap újra megpofoz majd a főtörzsőrmester úr, mert elszakad a film, jaj, csak most ne szakadjon el, most ne érezze a két hatalmas pofont, most hagyják itt az ölében ezt a drága kis jószágot, ő sem ébreszti fel, mert akkor újra rohannia kell, mint a film elején, futni a mezőn, a szénaboglya felé, s ő aggódni fog majd érte, jaj, mindig aggódik, hogy mit is csinálnak vele a meztelen férfiak, amikor utolérik.

Milyen jó, hogy ő érte utol, hogy megvédelmezheti, hogy nem engedi bántani senkinek se, ezért is néz rá ilyen hálásan a lány, érzi, hogy felnyújtja a karját, átöleli, jaj, ez a boldogság legszebb pillanata, vissza kell ölelni, a száját nyitja, rá kell hajolni, meg kell csókolni előbb a száját, aztán a mellét, egymás után, szépen, lassan, érzékien, kiélvezve a csók minden örömét, a perc varázsát, a test forróságát. Most Karády Katalin is abbahagyja, hogy megálljon a lánchinta pörgése is, eltűnik mindenki a Nagyrétről, eltűnik Tantó Gyula is, sehol sincs már Prém bácsi, nem zümmög a vetítőgép se, mi az, vége a filmnek, de akkor hogy maradt itt a kezében ez a meztelen leány, na végre, kibújik az égen a forró nyári nap, hogy süt, hogy vakít, egészen a szemébe, oltsátok el a napot, kiáltaná, mert sehol már a lány, valaki krákog, köhög, a kübli fölött áriázik egy öregember, csak nem a méltóságos úr lenne az, oltsátok el a villanyt, most lett vége az előadásnak talán, mintha székek csapódnának fel, mintha tele lett volna a Filmiroda kicsiny vetítője, mintha ő nem is a nézőtéren ült volna, hanem a vászonról kászálódna le, igen, igen, egyedül van a vásznon, sehol senki, már Karády sem énekel, már szalad a lány, viszi a zakóját, vége a filmnek. Teljesen a szemébe süt a nap.

– Ébresztő! – kiált be a foglár az ajtón! – A kutyaüristenit, hányszor mondjam már, hogy ébresztő?!

Béka reggeltől estig az utcán élt, az Andrássy úton, a Körönd ön. Anyja kitolta kora reggel a házmesterlakásból, amit fia miatt vállalt, itt a Rózsa utca és az Andrássy út sarkán. Milyen nehezen sikerült megszerezni a házmesterséget, protekció kellett hozzá, nagybátyja a városházán dolgozott, s amikor megtörtént a szerencsétlenség s Béka itt maradt lábak nélkül a nagyvilágban, Szamosi Elemér jó nagybácsinak mutatkozott. Előbb tolókocsit szerzett, ócskát, használtat, de tekerőset, lehetett hajtani, Béka maga is tudta kezelni, az utcán nem volt rászorulva senki segítségére! Mert mit csinálhatna Szamosi Klára egyszem fiával, akit a szerelem adott neki huszonnégy esztendővel ezelőtt, rááldozta az életét, óvta, vigyázta egy életen át, és itt van ni, amikor más gyerek már segíti az anyját, Béka, vagy Szamosi Béla nyomorék maradt. Mindkét lába odalett, elveszett.

– Haver, mit szólsz hozzá, látod, láb nélkül is tudok közlekedni – büszkélkedett Béka a téren, mert mindenkit havernak

szólított, kisiskolást, felnőttet, neki mindegy volt, kit szólít meg, kellett a beszélgetőtárs, s jobban is szerette, ha valaki felajánlja a segítségét, s kitolja a Ligetbe. – Haver, látod a háború – mutatott a gondosan elsimított pokrócra. – Őrmester voltam, nekem volt a legnagyobb rangom a hadseregben! Mert ki a legnagyobb úr? A szolgálatvezető őrmester! Annak, haver, hatalom van a kezében.

Katonasapkát hordott a fején, zsebtükrében nézegette magát, hiszen volt is mire büszkélkednie, mert a ház asszonyai szerint ő volt a legszebb arcú fiú az Andrássy úton. Tüzes, fekete szeme parázslott, haja dús volt és göndör, kreol színéhez öltözködött, szerette a könnyű, fehér ingeket, pulóvereket, a pulóverre mindig kihajtotta ingét, ez kiemelte barnaságát, igen, Békának volt mire büszkélkednie. A vele hasonló korúaknak mindig szívesen mesélt kalandjairól, hódításairól, noha a nők soha nem mutatkoztak vele az utcán, mert más a lakás biztonsága és más az utca nyilvánossága.

– Haver, tolj már ki a Ligetbe – kért meg valakit kora reggel, hogy anyja ellátta a szükséges elemózsiával, szelet kenyérrel, néhány pengővel, s az elmaradhatatlan szájharmónikával, s míg végigsiklott az Andrássy úton, a paloták előtt, sokan sajnálkozva néztek utána. Ha nem akadt beszélgetőtárs, vagy ha magányra vágyott, a takarójára tette katonasapkáját, tett bele néhány pengőt, tíz és húszfillérest is persze, mert tudta, hogy a kicsit is meg kell becsülni, és elővette szájharmonikáját.

Játszott.

Mindent, ami eszébe jutott. Katonanótákat és csárdást, érzelmes Karády-dalokat, német katonanótákat, ha SS-ek közeledtek. Soha nem kért senkitől semmit. Csak néha abbahagyta a muzsikálást, nézett fekete szemével az emberekre, s amikor senki sem látta, kimarkolta zsákmánya felét, harmadát. Meg sem köszönte a hulló pénzdarabokat, nem tartotta magát a koldusok közé valónak, a koldusokat egyenesen megvetette, nem szerette őket, ellenséget látott bennük. Nem volt papírja a koldulásról, pedig jól tudta, hogy engedély kell hozzá, de hát kinek nem esett meg a szíve egy szegény, frontot megjárt magyar katonán, aki kint hagyta mindkét lábát a Donnál? De ha erről faggatták, bezárkózott, erről nem szívesen beszélt.

– Nézze, uram, azt át kellett élni! – hűtötte le a tolakodó kérdezősködő kedvét, ilyenkor megváltozott a mindig mo-

solygós arca, megkeményedtek vonásai –, a visszavonulásban sokan otthagyták a fogukat!

Béka jelenség volt az Andrássy úton.

– Milyen szép nyomorék – mondták a nők.

– Milyen fiatal – sóhajtották az öregek.

– Milyen jókedvű – suttogták a szomorkodók.

– Milyen jó neked – vallotta be sokáig titkolt irigységét a házban lakó nyolcesztendős Palika –, neked sosem kell gyalogolnod, mindig csak kocsizhatsz. Megengeded, hogy én is toljalak?

– Meg – nevette legkisebb pajtása őszinteségét Béka.

– És azt is megengeded, hogy a kocsidba üljek?

– Ülj ide, a lábam helyére!

– De én úgy szeretnék kocsizni, hogy te ne légy a kocsiban. Ki tudsz szállni belőle?

– Mit gondolsz – felelte a kisöregnek –, miért Béka a nevem? Mert én a két kezemen is tudok járni. Nem hiszed? Na, nézz csak ide, haver. Látod – mutatta, hogyan rögzíti kocsiját, hogy el ne guruljon valamerre, s aztán egy lendülettel már kint is volt a kocsiból. Hihetetlen erő lakozott karjaiban. Vendéglői asztalnál sokszor tusakodtak vele azok, akik még nem ismerték, ki tudja a másik kezét behajlítani? Ilyenkor egymásnak esett a két kar, fent összekapaszkodtak az ujjak és Béka milliméterenként húzta közelebb a hetvenkedő kezét. Henteslegényekkel is elbánt, a rakodómunkások, a trógerok régtől tisztelték, Béka valaki volt a Ligetben.

De akkor élt igazán, ha megnyílt előtte a Fényes Cirkusz. Békának bármelyik cirkuszi előadásra szabad bejárása volt. Szerencsétlenségéig maga is artista volt, vidéki utazó cirkuszokban telt el fiatalsága, már tizenhét esztendősen a Czája cirkusz tagja volt, zsonglőrként kezdte, később a kupolában is dolgozott, ő volt a repülő tigris, mert tigrisbundát húzott magára, a farka hosszan lebegett utána a levegőben, miközben megcsinálta a halálszaltót, bekötött szemmel is.

Itt aztán csakugyan mindenki haver volt. Csak úgy röpködtek a szevaszok, megdögönyözték a fejét, hajába túrtak a női kezek, virslit hoztak eléje papírtálcán, egyél, haver, mondták neki, krigli sörrel öntözte le a jóféle falatokat, ilyenkor habos bajusza lett, szeme kerekre nyílt, amikor betolták kocsiját a főbejáraton, egészen a manézs széléig, a karmester úr beintett az addig cincogó zenekarnak és tust húztak

a tiszteletére, jaj de szép is lett egyszeriben a világ. Béka hazaérkezett.

– Emlékszel, haver, Zágrábban, arra a kis szöszire – lépett hozzá egy csokoládés mignonnal a vastörő Herkules, mert tudta, hogy Béka édesszájú volt és maradt –, emlékszel, haver – vette át tőle mindenki a megszólítási formuláját –, emlékszel, amikor reggelig táncoltatok az asztalon, mert Ante Pavelics államfő egy csokor rózsát küldetett a szöszke öltözőjébe! És te dugtad meg a mulatság után, nem az a hájas disznó! Emlékszel, haver...

Mennyi emlékszel röpködött a levegőben! Milyen boldog volt az emlékektől Béka, a cirkusz világában. Ez volt a délutáni szórakozása, sokszor ott maradt az esti előadáson is. A mutatványosok is ismerték. De sokat kocsikázott föl s le a mutatványos bódék között! Megállt a lánchintánál, muzsikát hallgatott a száguldó hernyó előtt, nézte a sorbanállókat a szellemvasút pénztáránál. Itt nem lehetett látni semmit a háborúból, itt mindenki vidám volt, örült, még a szabadságos katonák is, itt mindenkinek volt párja, ették a vattacukrot, az édes szőlőt, a tölcséres fagylaltot, a törökmézet. Sokszor elő sem vette az anyja készítette kenyeret, odaadta valamelyik utcagyereknek, Béka debrecenit evett, sört ivott, Béka boldog volt a Ligetben.

Ha megállt valahol kis kocsijával, valamelyik árnyas fa alatt, néhányan mindig körülállták. Ilyenkor elővette a paklit, varázslatosan bánt a kártyával, már azzal felhívta magára a figyelmet, ahogyan összekeverte a lapokat. Röpdöstek a levegőben, egyik kezéből a másikba úsztak át a lapok, majd vissza.

– Hanyadikra emeljem le a zöld ászt? – nézett szét diadalmasan, s újra kevert, bemutatta a legegyszerűbb kártyatrükköt a világon. Mert arra vigyázott, egyszerű kis mutatvánnyal kell kezdeni, úgy haladni a végső, az igazi, a nagy mutatvány felé. – Aki utánam csinálja, kap tőlem tíz pengőt! – nevetett, s ilyenkor minden foga kilátszott. Hófehér fogát szívesen mutogatta. – Én kínai vagyok valójában – hetvenkedett –, nekem egyetlen rossz fogam sincs, mint a kínaiaknak... Na, figyeljetek csak, ezt a trükköt egy kínai bűvésztől tanultam – és már keverte is a paklit, varázsos ügyességgel, közben figyelmeztette alkalmi nézőseregét. – Mindig a kezem nézzétek, ne a szememet! – de hát azért csak a nevető arcot figyelték

a legtöbben, az álmélkodók, a potyázók, mert végre valahol nem kellett fizetni, itt ingyen volt az öröm, a szórakozás.

Ez az októberi vasárnap maga volt a tiszta gyönyörűség. Kék ég ragyogott a Városliget fölött, a fák már elkezdték a nagy színjátékot, bemutatták az átváltozás misztériumát. Már jó volt a napra ülni. Béka is kereste a napsütötte tisztást, otthagyta a vurstli világát, egy kedves artistalány kísérte el a fák közé, túl a Széchenyi fürdőn. Egyszer, egy szezont együtt dolgoztak, a visszatért Délvidéken. Béka fönt a kupolában kibontotta a piros-fehér-zöld zászlót, akár nem is kellett volna megtenni a nagy halálugrást, a zászló lebegtetésénél nagyobb sikert ő sem arathatott.

– Tele vagyunk menekülttel – mondta Zsuzsa, aki a délvidéki turnén szerelmes volt Békába, de az rá sem hederített, mert épp az állatidomár feleségének csapta a szelet elég szép sikerrel –, tegnap is erdélyi artisták jelentkeztek az igazgató úrnál, már nem tudnak visszamenni Erdélybe! Mi lesz velünk, haver? – sírta el magát a lány, aki a pad szélére telepedett, magához húzta Békát, vagy ő hajolt hozzá, mindegy volt már, könny csillogott a szemében. – Mi lesz, haver?

– Mi lenne, kislány, jönnek az oroszok. Két hét, két hónap! – legyintett. – De te nem ezért sírsz? Kit siratsz? Na, ki vele, haver, ha jóba akarsz lenni velem.

– Zoli... – hüppögött a lány. – Zoli... – és már zokogott.

Zoli zsonglőr volt, Zsuzsa szerelmese, 43 őszén kellett bevonulnia munkaszolgálatra, azóta nem volt itthon.

– Nem kaptál róla hírt, haver, ugye? – vigasztalta Béka. – Ezért ne keseredj el.

– Itthon volt valaki a keretből. Azt a hírt hozta, hogy...

– Ezek a hírek nem is igazak! – fojtotta belé a szót –, hidd el, haver, hidd el...

– De hallgass meg, Béka. Az őrvezető úr azt a hírt hozta, hogy Zoli átszökött az oroszokhoz!

– És te sírsz? Hurrá... – kiáltotta Béka. – Neki véget ért a háború!

– De az én apukám négy évet volt hadifogoly Krasznojarszkban – hüppögött Zsuzsa. – És én azt álmodtam, hogy Zolival közös számot csinálunk, majd a háború után, hogy elutazunk Amerikába...

A cirkuszra láttak.

A színes zászlócskákat nem lengette a szél. A tömeg, ez a le s fel hullámzó sereg hirtelen kiáltásba tört ki. Mi történ-

hetett? Megbolydult méhkashoz hasonlított a szerteszét szaladók sokasága. Valaki erre futott.

Béka rákiáltott.

– Mi történt?

– Vége a háborúnak!

– Micsoda? – ugrott fel Zsuzsa.

– Horthy fegyverszünetet kért az oroszoktól. Most mondta be a rádió...

A mondat végét nem is hallották jól, inkább csak sejtették, Zsuzsa már futott is, magára hagyva Békát, aki tekerte ám a kereket, hogy ő is közelebb érjen a tömeghez.

Majdnem elsodorták.

Öröm. Boldogság. Nevetés. Néhányan a padokról ugráltak föl a magasba, mintha szállani akarnának, egy léggömbárus minden portékáját a magasba eresztette.

Mire a cirkuszhoz ért Béka, már muzsika szólt a rádióból. Senki ismerőst nem talált.

– Te, haver – szólt rá egy ismeretlenre –, csakugyan vége a háborúnak?

– Hallhattad pajtás a rádióból...

– Épp ez az, nem hallottam!

Már a cirkusz folyosóján kerekezett.

Barton Nándi jött feléje, ez a vékony, csupaizom ember, az örök unterman, aki négy-öt embert is megtart maga fölött.

– Igaz, haver? – kiáltott rá.

– Igaz ám! De mennyire igaz! Estére ünnepi műsort adunk!

Az irodában vagy tízen vártak a telefonra. Mindenki hírt akart hallani, hírt akart továbbítani. Béka kikerekezett a cirkuszból. Ha lába lenne, körbefutná a Városligetet. Két német katona, mindkettő tejfelesszájú legényke, álldogált a plakát előtt. Nem értették ezt a nagy hajcihőt.

Béka tudott németül.

Rájuk kiáltott!

– Kamerádok, vége a háborúnak! Mehettek haza! Los, los. Mi kiszállunk ebből a buliból...

Ezt már magyarul mondta. Magának. Hogy megszomjazott! A Liget söröző nél mindenki sört akart.

– Hé, haver... – kiáltotta magához az egyik pincért –, szomjas vagyok!

– Igenis, Béka úr – mosolygott rá a fehér kabátos legény.

– Megengeded, haver – váltott át tegezésbe –, hogy megvendégeljelek!?

Ez a boldogság.

Ez a hideg sör. Ez a hír. Ez a felszabadult jókedv. Ez a féktelen öröm. Hogy sírni tudnak az emberek. Nevetni tudnak. Hogy összeölelkeznek. Milyen csodálatos is ez az októberi vasárnap. Valami elkezdődött. Valami véget ért.

Most érezte először Béka, hogy magányos. Máskor mindenkinek van rá ideje, most mit ér ő kicsinyke trükkjeivel, varázslataival? Most a nagy öröm órája érkezett el. Talán haza kellene sietnie. De az anyjánál ilyenkor ott ebédel Budai Barnabás úr, gáz- és villanyszerelő, ilyenkor paprikás csirkét tálal az édesanyja, ebéd után feketét is főz, igazi babkávéból, amelyet Barnabás úr hoz valahonnan. És utána lefekszenek, a családi dupla ágyba, mert Budai úr a család barátja és az édesanyja szeretője. Pfuj, de ronda az élet, utálja ezeket a vasárnapi disznóságokat.

– Haver, még egy sört a nemzeti örömünnepre! – rikkantotta el magát, s megcsörgette zsebében a pénzt. Szép lesz a délutánja, ma eszik-iszik, bolondozik, ma pénz nélkül is elárulja legszebb kártyatrükkjét. Itta a sört. Boldogan, megelégedetten. Hiszen vége a háborúnak...

A szerelvény úgy állt az üllői állomáson, mint egy megfojtott kígyó. A szélső vágányra tolták már egy hete, idáig futott a mozdony erejéből. Senki sem tudja, meddig állnak itt, hová mennek. A vonat parancsnoka, Kaszás főintéző úr naponta bevonatozott Budapestre, a MÁV Igazgatóság Andrássy úti épületébe, hozott menekülési pénzt, még a tanfolyamistáknak is jutott koponyánként 400–400 pengő, egyszeriben vagyonosak lettek a havi nyolcvanpengős zsold után. De rémhíreknél egyebet nem hallott a szerelvény népe. Legalább ötszázan éltek a vagonokban, az első osztályú kupékban az igazi urak, Vér Pistáék jól érezték magukat a marhakocsiban is.

Jól érezték magukat, mert senki sem ügyelt rájuk. Már nyolcadik napja vesztegeltek félretolva, már senki sem beszélt nekik az esedékes vizsgáról, a dunántúli munkahelyről, a hazamenésről sem, senki sem törődött velük. Kaszás főintéző úr ugyan mindennap eligazította beosztottjait, de a menekülők magukra voltak hagyva. Itt, Üllőn csak a vasutasok maradtak, a civilek szerteszóródtak, mintha bomba vágott volna a szerelvénybe. Elmentek más vonattal, idegen tájra, behúzódtak a fővárosba, ha már ezt az utat választották.

Volt, aki hosszú menekülésre rendezkedett be. A legélel-

mesebbek közül két család disznót vásárolt, közösen dolgozták fel. Az októberi disznóvágás nagy esemény volt a faluban, jó pénzt adtak a csaknem kétmázsás disznóért, s már csak azért szorongtak az első osztályú kupé utasai, hogy legyen elég idő a füstölésre is.

Üllő tele volt menekültekkel.

Jöttek az utakon, Cegléd felől, jöttek gyalog és autón, fiakkeren és babakocsit tolva, állatot hajtva, disznót és marhát, ki tudja, milyen okokból és miben reménykedve. Megbolydult az ország, batyuban a szegénység, bőröndben az arany és a ruhaneműi. Vér István legszívesebben rájuk kiáltott volna: hova mentek?

És ő? Ugyan milyen jogon kiáltana rájuk? Mióta elrejtette a fegyverét Gyula bátyja pincéjében, többször gondolt rá: milyen jó lenne visszafordulni. Összeszövetkezni a társaival, és nekiindulni a frontnak. Persze nem tudták, hogy hol áll a front. Egyesek úgy vélték, hogy még Félegyházán is magyar csapatok vannak, odáig akár le lehetne vonatozni is, az lenne csak a szép, ott elbújnának, s aztán két-három nap alatt már otthon is lehetnének.

Betegek lettek valamennyien. Valami elvette a kedvüket, hogy elveszett az otthon. Azon kapták rajta magukat, hogy esténként kiülnek a marhavagon nyitott ajtajába és énekelnek. Mégpedig úgy, hogy valaki elkezdte a sort, s aztán kinek-kinek választani kellett egy új nótát. Ebben Sajtos úr, vezetőjük is részt vett. Tüzet gyújtottak mindenféle kacatból, limlomból a pályatest mellett, és szájról szájra ment a nóta.
Amikor elérkezett hozzá a sor, rákezdett.

Elmegyek, elmegyek,
hosszú útra megyek,
hosszú út porából
köpönyeget veszek,
fújd el jó szél, fújd el,
hosszú útnak porát,
hosszú útnak porát
az én szívem búját!

Nem nagyon ismerték ezt a dalt. De Vér Pista egyedül is énekelt. És otthon volt a városszéli kis házban, anyja ölébe bújt, ő szokta énekelni ezt az ősi nótát, csöndes estéken, amikor már meglocsolták a saláta-palántákat, vízben fürdött a kert,

s nézték a körtöltés alkonyi vonalát. Egyszeriben fájt a honvágy. Még sosem érezte eddig, nem is tudta, hogy ilyen betegség is van a világon. Pedig nem volt beteg. Éhes sem volt, jó napja volt. Megkínálták a faluban túrós csuszával. Nem éppen olyannal, mint amilyet édesanyja csinál, itt a forró tésztára hideg tehéntúrót tettek, márpedig ő azt szereti, amikor a sütőben ráolvad a túró és a tejföl a csuszatésztára. De azért evett, jó étvággyal, meg is köszönte, hálából segített fát vágni, úgy látszik, a menekülés alatt mindenkinek favágással fizet majd, gondolta vidáman.

Szép hangja volt.

Amikor a kovácsműhelyben dolgozott – mert mielőtt középiskolába íratták szülei, egy évet a köztisztasági vállalatnál dolgozott a műhelyekben, kovácsoknál, lakatosoknál, esztergályosoknál –, mindig énekelt ráverés közben. Emelte a nagykalapácsot, a Samut, mert beceneve is volt ám, s amikor abbamaradt a ráverés, hát fújtatott. És közben versenyt énekelt a tűzzel. Az volt ám a szép! Látta a faszén felgyulladását, a lángok viaskodását, a parázsizzást, mondta is Őze úr, vagyis teljes nevén Őze Mihály úr, hogy énekelj, Pista fiam.

Hát énekelt.

Most őt figyelte már nemcsak a vagon, hanem a szerelvény népe. Ingyen szórakozás ez, tábortüzet gyújtottak a tanfolyamisták, futott végig a vonaton a hír, de hát akinek füle volt, hallhatta az énekszót. Odasereglettek köréjük, lányok is ácsingóztak a hallgatók között, méghozzá szép lányok, simogatni valók, néhány hagyta is magát tapogatni, ha alkalom adódott erre. Lányszemek villogó tüzét kereste, kiválasztotta a legszebbet, s neki énekelt.

Ettől kezdve mindenki megismerte.

A tábortűzgyújtás szombaton volt, vasárnap délelőtt vagy öten-hatan átmentek Üllőről Monorra, persze gyalog, mert Kiskovács Janinak rokonai voltak odaát.

– Biztosan megkajáltatnak, meglátjátok – mondogatta az úton, de bizony még ő sem kapott mást, csak hideg kútvizet. Tartoztak az ördögnek ezzel az úttal. Hat kilométer oda, ugyanannyi vissza, ha csak valamilyen jármű fel nem veszi őket az országúton. Talán négy német teherautó száguldott el mellettük, Cegléd irányába, visszafelé azonban egy sem jött!

Viszont kukoricát szedtek, milyen jó lesz a sült kukorica, biztatták egymást. Volt közöttük egy dorozsmai gyerek,

Toppantó András, rendkívül lusta észjárású, behemót falusi legényke, aki azonban egy-két leventeversenyen már bokszolt, nyert is félnehézsúlyban.

– Öszögessétök csak, így is jó, nyersen – mutatott példát, s lemorzsolt magának egy félmaroknyit s bedobta a szájába. – Gyomor köll hozzá, sömmi más! – oktatta a többit.

Végigfocizták az utat, egy kis gumilabdát rugdostak ideoda, volt már négy óra is, amikor visszaértek Üllőre.

Valami megváltozott a faluban.

Ennyi embert még nem láttak az utcán. Mintha búcsú lett volna! Izgatott emberek a kapuk előtt. Igaz, vasárnap van, de még nem kezdődik a vasárnapi mozi. Majd csak hatkor és nyolckor. Lakodalom sincs. Az izgatottság benne vibrált a levegőben. Egy gazda boros kancsóval kínálgatta szomszédait.

Vér István csak úgy tréfából vetette oda:

– Mi nem kaphatnánk, bátyám?

– Ma mindenki ihat a boromból – hívta őket –, ma ünnep van, fiaim! – kiabálta félig részegen, félig legénykedve, s beleivott a kancsójába.

– Csak nem Teri néni a felesége? – évődött vele Pista.

– Miért lenne Teri, mikor Maca!

– Mert hogy ma van Teri napja! Október tizenötödike.

– A fenét! A háborúnak van vége, fiaim. Ti nem hallottátok? A kormányzó úr beadta a kulcsot. Vége a háborúnak! Hazajön a Péter fiam!

Míg egy pohárral végigkínálta a társaságot, folytak a könnyei. Bele a borba, a porba.

– Ki mondta ezt magának, gazduram?

– Hát a rádió, ejnye, csak nem azt akarjátok mondani, hogy semmit se tudtok. Vége a háborúnak, letesszük a fegyvert, van isten fönt az égben, van isten! Vége a háborúnak...

Ezt hallották, akármerre mentek.

De az egyik ablak körül sokan álltak. Odaléptek ők is. Rádió zengett a délutánba. Nem ismert indulót sugárzott a készülék.

Valaki lelkesen megjegyezte:

– Ez a mi indulónk!

Aztán elhallgatott a rádió.

Majd hirtelen férfihang jelentkezett.

– Vitéz Beregfy vezérezredes azonnal jöjjön Budapestre!

Most a Lili Marleen hangzott fel.

A férfi, aki vésztjóslóan mondta az előbb, hogy „ez a mi indulónk", kiköpött a főutcán csoportosulók felé.

– Szaggatják a sárga csillagot! De még megkeserülik!

Vér István nem sokat értett az egészből.

– Vitéz Beregfy vezérezredes azonnal jöjjön Budapestre! – kiáltotta újra a bemondó.

Ezt negyedóránként ismételték.

Rohantak a szerelvényhez.

Vitatkozó csoportok. Boldog arcok. Kétségbeesett tekintetek. Kaszás főintéző úr mindenkit letorkolt:

– Még semmi sem biztos, uraim – mondta beosztottjainak. – Hallották, a nyilas indulót sugározza a Rádió! Végre, végre most mi jövünk, uraim. Még egyáltalán nincs vége a háborúnak! A németek csodafegyvere majd elintézi a háború sorsát! Majd adunk mi az oroszoknak...

Vér István mégis csak úgy gondolta, ha Horthy kormányzó úr leteszi a fegyvert, akkor az le van téve! Akkor vége a háborúnak! Vége kell hogy legyen! Akkor ők hazamennek. Béke lesz. Annyi kenyeret ehet majd, amennyit csak akar. Mert ezt mesélik a szülei, hogy volt olyan világ is, amikor ismeretlen volt a kenyérjegy! Aki akar, és ő nagyon akar, az megehet akár tíz szelet zsíroskenyeret is. Nincs is ennél jobb. Erős paprikával alaposan meghintve.

Nagyot nyelt.

Épp hátba ütötte valaki.

Egy lány. Csak látásból ismeri, valahol a szerelvény első kocsijában lakik a szüleivel.

– Gyere, lógjunk egyet – kapott a keze után a kislány. Hirtelenszőke volt, majdnem fakó, vékony szemöldökét mintha csipesz kurtította volna meg. A szeme is kék volt. A szája nedvesen csillogott. Szabályos arcát jobb oldalon egy gödröcske szakította meg. De csak a jobb oldalon. Ott is akkor, amikor nevetett. És most nevetett. – Na, nem akarsz? Gyere, fussunk innen. Nem hallottad, vége a háborúnak!

Úgy megragadta a lány kezét, mintha soha nem akarná elengedni. Kézen fogva futottak ki a főutcára.

A lány melle táncolt a levegőben. Feszült a blúz alatt, melyről majdnem lepattogtak a gombok. Vagy kétszáz métert futottak.

– Boldog vagy? – nézett rá a lány.

– Nagyon.

– Anyu azt mondta, egy héten belül biztosan otthon leszünk. Bent lakunk a Kárász utcán. Csak a nagymama maradt a lakásban. Vigyáz a bútorokra. Gimibe jársz?

– Tanfolyamista vagyok!

– Én bolond – csapott homlokára a lány –, persze hogy az vagy! Te énekeltél olyan szépen az este, ugye? Tudod, hogy gyönyörű a hangod? Klassz vagy! Érted? És ez, ha én mondom, sokat jelent.

– Kedves vagy! – mondta zavarában a fiú.

– Te nem tudsz udvarolni, ugye? De én kinéztelek magamnak. Egy valamirevaló srác sincs a vonaton. De te klassz vagy, tetszel nekem.

Átölelte és megcsókolta.

– Ne itt – ijedezett Pista –, ne itt, megláthatnak!

– Most? Most mindenki boldog. Ki törődik itt ma mivelünk? És ha nem itt, akkor hol? Jaj, ki ne ábrándíts magadból. Énekelj, tudod mit, énekelj. Olyan klasszul, mint tegnap este. Azt a gyönyörűt. Hol tanultad?

– Az iskolában, Biczók Ferenc tanár úrnál. Csudaszép erdélyi énekekre tanított minket.

A lány belekarolt.

Húzta magával.

Délután öt óra lehetett. A templom ajtaja sötétlett.

– Gyere, imádkozni!

Elengedték egymás kezét.

Beléptek.

Vér István meghajolt, mint mindig, ha templomba lépett. A lány szenteltvizet hintett magára. Előrementek az oltárig.

A lány fülébe súgta:

– Forduljunk meg.

Szemük hozzászokott a félhomályhoz. A színes ablakon besütő fény ott táncolt a lábuk előtt.

– Rá ne lépj – kerülte ki Pista a színeket. Lassan, imára kulcsolt kézzel jöttek visszafelé. A templomban senki. Ha megállnának a bejárat mellett, ahol legmélyebb a sötét, akkor látnák a templomba lépőt. Elhatározta, odaviszi a lányt.

– Te is kinézted ezt a helyet? – fordult szembe vele, úgy, hogy érezte forróságát. – Mondtam, hogy klassz vagy!

Olyan természetes volt, hogy ebben a boldogságban csókolóznak, hogy itt a templom homályában és hűvösében mindketten azt gondolták, ha valami, hát ez istennek tetsző cselekedet. Találkoztak a nyelvek is. Előbb félénken, kutató-

an, majd heves táncba kezdve. Pista keze a lány fejét tartotta, vagy inkább szorította, pedig nem kellett szorítani, mert egyet akartak. Magukba inni a boldogságot. Odakint harsogott az utca. Kiáltások hatoltak be, de el is veszett értelmük. Úgy fordult a fiú, hogy félig az ajtóra lásson. Hátha valakinek most kerekedik kedve hálát mondani az egek urának.

– Várj csak – igazította meg ruháját a lány –, megköszönlek az istennek. – És előrelépett a térdeplőhöz. A fiú mögéje állt. Nyakára tette kezét. Csak a keze beszélt. Aztán az egyik, a merészebb jobb keze lejjebb merészkedett. Bele, a blúzba. Csak a forró bőrt találta. Rátapadt. A másikat is utána engedte. A lány felkapta két kezét és blúzára szorította. Mintha soha nem akarná elengedni a fiú kezét.

Percek teltek el. Talán negyedóra is elszállt a menekülő nappal. Nem érzékelték az időt. Ketten voltak. Örültek egymásnak.

– Este csak neked énekelek – suttogta Vér István.

– Most – követelte a lány.

– Még a neved sem tudom.

– Nem mindegy az? Melyik név tetszik neked? – kérdezte, de meg nem fordult volna, a térdeplőre feszítette testét, s hagyta, hogy a fiú keze mind merészebb legyen.

– Tudod melyik név illik hozzád?

– Na? – kíváncsiskodott a kislány.

– Anna.

– És miért?

– Mert adni akarsz. Anna adna... Hát nem szép?

– Klassz vagy, mert kitaláltad.

– Csakugyan?

– Nem bolondozok, csak éppen otthon Anni vagyok!

– Én is így mondom majd.

– Ahogy akarod. Nem énekelsz nekem?

– Majd este.

– Nem, itt. Valami szépet. Valami csodásat, valami klasszat.

A fiú belekezdett.

Még soha nem volt ilyen bátor. Tudta, hogy illetlenség, amit csinálnak, már az is, hogy itt szerelmeskednek, s még énekeljen is? Az iskolában sose énekelt szólót, a templomban is csak a többivel merészelt énekelni. De most úgy gondolta, minden megváltozott. Ez a lány akarja. A kezét, a hangját. Énekelt.

Tavaszi szél vizet áraszt
Virágom, virágom,
Minden madár társat választ
Virágom, virágom.
Hát én mostan kit válasszak
Virágom, virágom,
Én tégedet, te engemet
Virágom, sej, virágom...

– Én tégedet... – állt fel a lány, s gombolta a blúzát.

– Ne... – tiltakozott a fiú.

– Miért ne? Nézd, milyen szép...

A blúz alól kiszökött a két kemény, haragos, egymásnak hátat fordító mell. Utánuk kapott. Vajon meg merje csókolni? Le merjen elébe térdelni? De a lány mintha megérezte volna a fiú tépelődését. Kezét Pista fejére tette, hogy érezze, ő is akarja.

– Gyere, ide, a térdeplőhöz. Ha letérdelsz és én eléd állok, akkor éppen...

Nyílt a templomajtót takaró függöny.

Csak annyi idejük volt, hogy Vér István felugrott s eltakarta Annát. Egy öregasszony totyogott az oltár felé. Rájuk sem hederített.

Kimenekültek.

Nem szóltak a szerelvényig semmit.

– Ne gyere a kocsinkhoz, tudod, anya nem szereti, ha fiúkkal vagyok. Nagyon félt. Majd én kereslek. Klassz voltál... Hű, de klassz!

A sötétség hamar elfoglalta Üllőt.

Az állomás épületénél vagy tízen- tizenöten beszélgettek. Előbb odaállt, hallgatózott, de csak vitatkoztak a felnőttek. Túlságosan tele volt a lány adta örömmel. Micsoda ajándékot kapott. Ezt a napot sose felejti el. Amikor véget ért a háború...

Ezen az októberi délutánon a 46-os villamoson szolgált Bene Gyula. Szerette ezt a járatot. Nemcsak azért, mert slágert is írtak róla, nemcsak azért, mert nem egy kapatos utas így köszönt be a kocsiba, virágos jókedvvel: „Negyvenhatos sárga villamoson sietek a babámhoz...", hanem azért is szerette, mert mindig nagy volt a forgalom, sok volt a vidéki, szívesen igazította el őket, amint vagy a Nyugati vagy a Keleti pályaudvarhoz igyekeztek. És maga is vérbeli vidékinek számított

Budapesten, hiszen Rákospalotán született, ott is nőtt fel, neki, társaival, a hasonszőrű gyerekekkel bevonatozni Pestre valóságos kirándulásnak számított. És a palotai élet más, mint a pesti. Öt-hat utca jelentette a lüktető életet, a központot, ahol volt néhány vendéglő, vagy inkább kocsma, a templom, a mozi, két újságosbódé, a fiakkeresek placca, azután mindenütt álmos, falusi hangulat. Csatornázatlan utcák, gondozatlan utak, ahol az árokparton legelésztek a kicsapott malacok. Itt mindenki ismerte a másikat, itt mindenki felfelé köszönt, a szegény megsüvegelte az urat, a gyári munkás a kisiparost, a kisiparos a tisztviselőt, a középosztály tagjai pedig a vagyon urait.

Spitzer Klárira nem is mert volna ránézni, ha nem a tánciskolában ismerkednek meg, ahol nemcsak szabad, de kötelező volt a lányok megtáncoltatása, lévén mindketten egy időben tagjai Ilike tánciskolájának. Amikor először ölelte magához, az illendőség határai között, Spitzer Klárit, egészen beleremegett. Érezte, hogy izzad a tenyere, izgatottan törülte ruhájába kezét, egyiket a másik után, folyton elkapta tekintetét, szólni nem mert, olyan gyáván viselkedett, hogy ezt azonnal szóvá tette táncpartnere.

– Fél tőlem, Gyuszika?

Így, becézve szólította mindig, mert ettől kezdve minden szabad táncát neki ígérte, a lány felszabadult volt, beleénekelte Gyuszika fülébe a legszebb slágereket, aki persze elvétette a lépéseket, de mégis forogtak, repültek, vagy éppen andalogtak a táncparketten, mert Klárika magára vállalta a tánc irányítását, vezette a fiút, ügyesen siklottak a szabadon hagyott keskeny réseken, s ha mégis kiestek egy-egy ütközés után az ütemből, úgy ölelkeztek össze, hogy az félreérthetetlen volt.

– Mit akarsz te ettől a szép zsidó lánytól, fiam – óvta édesanyja, a tánciskolai vizsgán, amikor szülők jelenlétében adtak bizonyságot tudásukról. – Nem való vagy te ehhez! – zsörtölődött. – Olyan szekér után szaladsz fiam, amely fel nem vesz téged!

Spitzer úr nagykereskedő volt és téglagyári részvényes, számított valakinek Palotán, emeletes házban laktak a városközpontban, egy teljes emeleten ők laktak, volt vagy hat szobájuk, az ilyen körülményeket nyilvántartották ám a Benefféle családok.

– Csak táncpartnerem a Klárika – igyekezett közömbösen beszélni a lányról, de anyja nem hagyta annyiban.

– Én a lányról beszélek, nem rólad! Látom, hogy majdnem felfal a nézésével! Ennek a lánynak nagyon kellenél! Ez ha a karjába kap, megemlegeted.

Akkor Bene Gyula még a Gammában dolgozott, majdnem az első vonattal jött be a városba, s késő este volt, amikor hazaérkezett, jó szakmája volt, műszerésznek tanult, nem foglalkozott a lányokkal. Annál inkább jólesett a tánciskolai hódítás, ha már az anyja is látja, akkor lehet benne valami. Mindennap virágot tűzött a gomblyukába, tavasszal a rózsát szerette, nyáron a szegfűt, s ez még a tánciskolai vizsga előtt volt, egyszer megemberelte magát, s egy este hazakísérte Spitzer Klárit. Csupa bolondságról beszéltek, ő arról, hogy már megint bemegy vasárnap a Fradi meccsre, Klári meg azt nevette a szemébe, hogy hárman is haza akarták kísérni tegnap a gépíró iskolából, mert apja ragaszkodik hozzá, hogy gyors- és gépírást tanuljon.

– És ki lett az a boldog? – érdeklődött.

– Maga – legyintett a lány. – Nem kell nekem senki, csak Maga.

Nyílt szerelmi vallomás volt ez, de Bene Gyula csak addig merészkedett, hogy átadta a gomblyukába tűzött virágot. Nem is kísérte a házig Klárit, hamarabb elköszönt tőle.

Ezen az októberi vasárnapon is ez járt a fejében, miközben zsibongott a villamos népe, mindenki a békéről beszélt, a fegyverletételről, a fegyverszünetről, ahány utasa volt, annyiféleképpen magyarázták a történteket. De egyben mind megegyeztek: végre vége! Hogy várták ők is ezt a napot Klárival. Hogy reménykedtek a békében. Hogy egyszer elérkezik hozzájuk ez a csoda! Hogy Klári is leveheti a sárga csillagot, hogy...

Állt a hátsó peronon. Valaki egy palackot nyomott az orra alá. Nem kért belőle. Kalauz szolgálatban nem iszik, tolta el a borosüveget. Látta, hogy az emberek a csillagos házakról leverik a megkülönböztető jelvényt, igen sokan az utcára tódultak, mintha népünnepélyre készülne a város, szilveszteri monstre mulatságra, amelynek színhelye az utca lesz!

– Beregfy vezérezredest Pestre hívják! – okoskodott valaki. – Ez nem jelenthet jót!

Klári? Istenem, hol lehet Klári?

És hol a szerelem?

És hol van az ő kis Ágikája, a nagyon szeretett Ágika, ez a kétéves tündér. Hova lett? És Spitzer úr vajon most már adná a lányát?

Mert Klárit megszerezte magának. Vagy inkább a lány rendezett mindent, mint aki tudja, hogy a dolgokat el kell rendezni. A szülőket elküldeni a Balatonhoz. Marinak, a mindenesnek három nap szabadságot adni. És bátran azt mondani a huszonegy esztendős Bene Gyulának:

– Gyuszika, meghívom ebédre.

Az anyja később azt mondta egy szem fiának:

– Olyan mulya vagy, édes fiam, mint édesapád volt. Na, téged szépen behálóztak! Hogy te is most tudsz zsidó lányba szeretni! Kell neked ez, mint púp a hátadra!

De Bene Gyula nem tudta, hogy egyedül vannak a lakásban. Nyár volt, a félig leeresztett rolón kevéske fény szűrődött a nappaliba, ahol Klárika fogadta. Az ebédlőben gyönyörűen volt terítve: két személyre, ezüst evőeszközzel, hatalmas, ezüst gyertyatartóval, damaszt szalvétával. Az ebédre nem is emlékszik, egy jó falatot nem tudott lenyelni, azt nézte folyton, hogy Klárika mit ragad kezébe, hogyan nyúl az ételhez, miből hogyan szed a tányérjára, miután az övét jó alaposan telepakolta már. De a végén mégis csak eljutottak a feketekávéig. Aztán Klárika három percre magára hagyta a vendégét, aki mozdulni sem mert, azt hitte, a másik szobából kíváncsi tekintetek figyelik, talán Spitzer mama és Spitzer tata áll a leeresztett s a két ajtót elválasztó nehéz függöny mögött.

– Mit hoztam, Gyuszika? – lelkendezett a házikisasszony. – Ki kell találnia, addig nem kaphat belőle.

– Fagylaltot? – kérdezte bátortalanul.

– Stimmt! – helyeselt a lány.

Megették a fagylaltot.

– Megköszönheti az ebédet, Gyuszika.

Meghajolt Klárika előtt. Megcsókolta a kezét.

– Olyan urat varázsolok én belőled, Gyuszika – tegezte hirtelen –, hogy megpukkadhat egész Palota! Megmondtam anyunak: nekem ti ajánlgathattok, akit csak akartok, én úgyis Bene Gyuszika felesége leszek... És tudod, anyu csak hápogott, de apu felháborodott és azt mondta: egy gojhoz nem adlak soha!

A villamos hirtelen fékezett.

Tank állta el az utat.

Megbolydult a város.

A Tigris nehezen, de ment tovább, a villamos is indult. Az új utasok új híreket hoztak.

A nyilasok megszállták a rádiót. Elfoglalták a kormányépületeket. A Wesselényi utcában megtámadtak egy sárga csillagos házat. Nem, nem is igaz, mondta egy másik utas, a zsidók támadtak meg két német tankot. Valaki lövéseket hallott. Tovább folytatjuk a háborút. A zsidók felbérelték Horthy Miklóst. A Weiss Manfréd meg a Goldberger...

Erre néhány utas gyorsan leszállt.

Valaki utánuk kiáltott.

– Biztosan piszkos zsidók vagytok, azért menekültök!

A Keletinél nyilas pártszolgálatosok tevékenykedtek. Irányították a forgalmat. Most látott Bene Gyula először Árpádsávos, nyilas karszalagos férfiakat.

Annak idején, amikor Palotán megkergették a nyilasokat, a választások előtt, 39-ben, milyen jó hasznát vette kerékpártudásának. Este felpakolta a bringáját röplapokkal, bekerekezett a főtérre, szétszórta egy pillanat alatt, aztán a másik utcában el is tűnt. A felhevült nyilasokat két utcával odébb várták. Kerékpárlánc volt a fő fegyverük. Három perc alatt visszavonultak. A főtérig kergették a nyilasokat.

Klárit akkor még nem ismerte. De a házukat igen. Sosem hitte, hogy ott tölti el majd élete első szerelmes délutánját. Mert ebéd után Klári önmagát tálalta föl. És nem tudta visszautasítani. És nem is akarta. Szerette ezt a lányt, félelemmel és bátortalanul, gyáván és türelmetlenül. Klári levetkőzött. A hálószobában, a nagy tükör előtt. Természetesen viselkedett. Készült erre a délutánra. Utólag be is vallotta, belehalt volna, ha visszautasításra talál.

Akkor Gyuszi reggelig maradt. Neki Klári volt az első lány. Klári meg azt mondta:

– Gyuszika, te vagy az első férfim.

Mégis sokat tudott.

– Tudod, Gyuszika, Freud Zsiga azt mondta, hogy nem szabad elfojtani az ösztönöket.

Sajnos, nem mondta meg, hogy ki az a Freud Zsiga.

Hát nem is fojtottak el semmit. Este már a vacsorát is élvezni tudta. Klári úgy ült asztalhoz, hogy csak egy kis sálat kötött a nyakába. Meztelenül tálalt. Minden lépésnél megrezzent kemény húsa. Azok közé tartozott, akik korán érnek és korán öregszenek. Vajon Klári megöregszik-e valaha? Szülés

után – szülői tiltások ellenére is – találkoztak. Lopva, titokban, egy pesti barátnőnél. De Spitzer úr sose engedte be házába Schwarcz Bene Gyulát. Azt üzente neki:

– Ha Schwartz Ármin lennél, fiam, jöhetnél. Vagy ha tele lenne a zsebed. De így?

Ági törvénytelennek született.

Egyszer az utcán találkoztak. Klári tolta a gyerekkocsit.

– Nézd milyen gyönyörű a gyerekünk!

Nem is tudta kit nézzen: Ágit vagy Klárit. Most nagyon kívánta volna szerelmesét.

– Megszöktetlek – suttogta a fülébe.

– Bár tudnál – sóhajtott Klári. – De a jövő héten szeretni foglak, szerdán délután, Bernát Katiéknál. Kettőt csöngess, jó? Otthon úgy tudják, orvoshoz megyek.

Csupa tűz volt Klári.

Még kétszer találkoztak Budapesten, azután soha többé. Ha a kicsit sétáltatták a palotai főtéren, vasárnaponként, s megcsodálták az ismerősök, azt figyelte Klári édesanyja, nem tűnik-e fel valahol Gyuszi. Mert akkor rohantak be a házukba.

– Pogány népek ezek – mondta az elkeseredett fiának Bene Gyuláné –, na hallod, még ilyet! Azt már hallottam, hogy a fiú letagadja az apaságát, de hogy a lányt tiltsák el gyereke apjától, ez skandalum. Az bizony! Mire vágnak úgy föl? – hetvenkedett az asszony – Ugyan mire? A vagyonra? Abból nem akarnak részeltetni? Mondják, hogy az a szerencsétlen teremtés állandóan utánad sír! Az a Klári nem hibás...

– Ne bántsa őket, anyám! – védte meg a Spitzer famíliát a fiú. – Félnek a jövőtől.

– Attól félhetnek is, de ne tőled féljenek! Legalább az unokámat adnák néha kölcsön. Hogy megszeretgessem, hogy babusgassam...

Amikor az idei nyáron tűzvészként futott szét a hír, viszik a palotai zsidókat is, Bene Gyula felrohant Spitzerékhez.

Erre a találkozásra nem szívesen emlékszik vissza.

Ezt szeretné elfelejteni.

Mert legalább ekkor is következetes lett volna az öreg kereskedő. De nem! A nyakába borult, fiamnak nevezte, bánta az ellenkezését, könyörgött neki, csináljon valamit. De Klári a szülőkkel maradt. Ágitól sem vált meg.

Mire este hazatért a munkájából, a Spitzer-ház üres volt.

Akkor költözött be Pestre.

Nem tudott végigmenni Palotán. Szégyellte tehetetlenségét. Nem mert az emberek szemébe nézni.

Addig csak tudomásul vette, hogy ennek a családnak nem ember Bene Gyula. Hogy a szegénység és a gazdagság akár a víz és a tűz! Rengeteget gondolkodott ezen. Napokig, hetekig, hónapokig ette magát. Tehetetlen volt. Klári pedig nem akarta felcserélni a jólétet a szegénységgel.

Vagy nem szerette volna igazán? Erre már senki nem ad neki választ. A Spitzer családot is elvitték marhavagonban. Benéné látta a menetet. De sose beszélt róla fiának. Csak annyit mondott: senki sem sírt. Egyszerűen csak mentek...

Végállomás.

Várta a váltótársa.

A Baross térről gyalog ment haza.

Minduntalan cirkáló német katonai járművekkel találkozott. Egy csoport fiatal új éneket ordítozott. A Palace Hotel előtt német tisztek levegőztek. A Nemzeti Színháznál, az óra alatt, ahol a futballeredményeket beszélik meg vasárnaponként az emberek, alig néhány férfi. Egy rendőr hangját hallotta:

– Oszoljunk, emberek...

A házmester azzal fogadta:

– Hallotta Bene úr, hogy harc volt a várban?

– Mit tud még?

– A nyilasok átvették a hatalmat. És azt is hallottam, hogy... – de már nem tudta, hogy mit hallott még a házmester, mert kettesével futott föl a lépcsőn. Odaült a rádióhoz. Várta a híreket...

Az időjárás nem akart tudomást venni a politikai változásról. Mintha mindenkit kegyébe akarna fogadni, menekülőket és üldözőket egyaránt. Majdnem nyári hőség ereszkedett a városra. Csak a reggelek voltak hűvösek. Vadul doboltak a gesztenyék a városligeti parkban, egy-egy Béka kocsijába is belepottyant. Amíg lába volt, s itt játszott kölyökként a parkban, szerette rugdalni a gesztenyéket. Futott utánuk, két, egymáshoz közel álló fát már kapunak nézett, megcélozta a bal sarkot, mert csak a sarkos lövéseket szerette, és a képzeletbeli kapus mellett hatalmas gólokat lőtt.

Délelőtt a Ligetben, délután a cirkusz előtt kereste a ráérő haverokat.

– Mit tudsz, haver? – érdeklődött új hír után. Jobban sze-

rette a híreket szájból hallani, mint újságból olvasni. A lényeget megtudta már a rádióból, Szálasi átvette a hatalmat, vitéz Beregfy vezérezredes Budapestre érkezett, a magyar csapatok nem fordították fegyvereiket a német szövetségesek ellen, nem ér semmit a Horthy-proklamáció, a főméltóságú úr a németek védelme alá helyezte magát és családját, csakugyan volt harc a várban, néhány testőr elsütötte a fegyverét, a várost járják a rabszállító autók, szedik össze a nyilasok ellenségeit, nem, ilyenkor nem jó a városban lenni. Itt a Városligetben csönd van és békesség. A jó idő kicsalja az embereket, a lézengőket, a semmittevőket, Karády Katalin búg a hangszóróból: „Szomjas a szám, csókot kíván, a testem, a lelkem ég..."

És még mindig lehet sört kapni a Liget vendéglőben, s neki, a pincérek kedvencének, jegy nélkül is adnak húsos ételt, vele kivételt tesznek, akár ha úr lenne, jobb is a konyha, mint odaát a Gundelben.

Csak az este ne jönne el olyan gyorsan.

Nem szereti az alkonyatot. Amikor a Liget kiürül, az a halál. A cirkusz előtt nyilas egyenruhába öltözött pártszolgálatosok feszítenek, jobb ezeket elkerülni. Állandó az igazoltatás, ki vagy, minek születtél, miért vagy itt, hol a munkahelyed, miért nem vagy a fronton?

Őt minden gyűrűből kiengedik. Még tisztelegnek is, a jobbérzésűek, persze, csakis azok. A pöffeszkedők nem, azok élvezik az ölükbe pottyant hatalmat. Állandóan az Árpád-sávos karszalagot igazgatják. Mintha a földből bújtak volna elő, annyian vannak. És eddig hol voltak?

– Megyek haza, haver – intett ezen az estén –, nem kísérsz el?

A kérdés úgy csapott a levegőbe, hogy nem szólt senkihez se. És mindenkihez szólt.

Egy fiatalember lépett mellé. Sose látta még.

– Én elkísérlek, ha megengeded!

– Igazi haver vagy fogott vele kezet. – Még sose láttalak itt.

A kocsi mögé állt és tolta.

A saroknál igazoltatás.

Őket átengedték.

– A papírjaid? – kérdezte.

– Nem vagyok zsidó, ha ezt kérdezed – mondta megkönnyebbülten a fiatalember. – De jobb ezeket elkerülni.

– Ki vagy?

– Egyetemista.

– Akkor jó papírjaid vannak! – szögezte le Béka. – Akkor rá se ránts, haver.

– Ezeknek semmi sem jó!

– Tetszel nekem, haver. Hol laksz?

– Az Áldás utcában, tudod hol van? Fent a Rózsadomb oldalában, vagy inkább már a tetején. Van ott egy kollégium Építész leszek, ha megérem...

– Az gyönyörű! Az csodálatos – lelkesedett Béka. – Te, haver, neked csuda jó lesz, felépítheted, amit lerombol a háború.

– Csak a romboláson lennénk már túl! – jegyezte meg kísérője. – Adnál egy cigit?

Béka kettétört egy egész cigarettát. Ezzel jelezte, hogy maga is szűkében áll a dohánynak. A fiatalember lehajolt, hogy tüzet adjon. Most nézte meg igazán. Mintha alig enne, gondolta Béka, ilyen sovány arcot ritkán lehet látni. És máris gyűrött. A homlokon két ránc, mint két egyenlőségi jel. Barna szem. Széles pofacsont, amely csak jobban kiemelte az arc soványságát. Legalább két napja nem borotválkozott.

A fiú tüzet adott.

– Aludtál te valahol az éjszaka? – érdeklődött Béka.

– Jó szemed van – felelte.

– Ismerem az embereket, haver. Várj csak, te nem tudod, hogy én jövőbe látó is vagyok? Te semmit sem tudsz még rólam, haver. Te nem ismered Békát. Tudod, volt egy cirkuszi számom, ja azt se tudod, hogy amíg volt lábam, artista voltam. Szóval volt egy számom, haver és abból állt, hogy gondolatot olvastam. Nem is olyan nehéz. Emberismeret, haver, ez a lényeg! Akarod, hogy elemezzelek...

Már az Andrássy úton jártak.

– Félelmetes pasas vagy – jelentette ki az egyetemista.

– Na akarod, haver?

– Jól van, szórakozz hát!

Kicsit indulatosan mondta mindezt. Azonnal meg is bánta. Hiszen hálás lehet ennek a nyomoréknak. Ezt az igazoltatást például megúszta.

– Ne haragudj, haver... – vette át szóhasználatát s ez felvidította Békát.

– Ez nem szórakozás! Mások fizetnek ezért. Neked ingyen is jellemrajzot adok. Nahát – kezdett bele Béka –, megijed-

tél, haver. Túlságosan is. Nyilván a németektől vagy a nyilasoktól. Nem mentél haza az éjszaka. Kint aludtál a Ligetben, eddig stimmel?

– Mondd csak tovább – kocogott mögötte az egyetemista.

– Mondom is, haver. Jó papírjaid vannak, és mégis félsz. Valami takargatnivalód van. Titkos szövetségben vagy valakikkel.

– Ez felér egy feljelentéssel!

– Ja, ha félsz, ne is gyere velem. Ezt csak neked mondom! Haver! – tette hozzá kisvártatva, ezzel is jelezve, hogy ne féljen tőle. – És ma alig ettél. Na, haver, mert hazakísérsz, megkajoltatlak anyámnál. Meg én. Itt lakom fent, a Körön-dön túl. A MÁV Igazgatóságon innen. Tudod melyik ház? Azt illene tudni, itt mindenki ismeri a házat. Tudod ki lakik benne, haver? Vitéz csatai Csatay Lajos vezérezredes, honvédelmi miniszter! Úgy bizony! Látod, ezért nincs nekem félnivalóm, senkitől se. Csak tisztelgek az öreg katonának, s ő nekem mindig visszatiszteleg. Tudom, mikor megy el itthonról, mikor jön érte a fekete autó, kiállok a kapu elé, tisztelgésre emelem a kezem, és ő keményen visszaszalutál. Na, milyen protektorom van nekem? Ötszobás lakásban laknak az első emeleten.

– Te katona voltál? – érdeklődött az egyetemista, mert félt, hogy vissza talál térni a jellemzésére. És ezt nem akarta.

– Őrmester!

Besötétedett.

Forgalom alig volt, néhány katonai autón kívül nem is találkoztak más járművel.

A Körönd szobrai belelapultak a sötétbe.

Mentő vijjogott a Körút felől.

– Hallottad, hogy a németek márciusban, a megszállás első óráiban mentőautóval szedték össze az ellenállás embereit?

– Hogy te miket nem tudsz, haver?

– Cserébe adom ezt a régi értesülést a jellemrajzodért.

– Igazam van, hogy nem ettél ma?

– De, két főtt kukoricát. Amikor haza akartam menni a pénzemért, mert tudod, csak lekísértem egy barátomat a villamosig, s ott vettem észre, hogy a másik zakómban maradt a bukszám, nem mertem visszamenni a kollégiumba. Nyilas autó állt az iskola előtt.

– Állj meg! Állj meg, haver, egy tapodtat se előre.

– Mi történt?
– Ott, nézd csak, ott áll a mentő!
– Csakugyan.
– És az a mi házunk! Csak nem anyám..?
– Ne gondolj a legrosszabbra!
– És nézd, még néhány autó!

A páros oldalon álltak. Vagy 150–200 méterre Békáék házától. A szürkületben, vagy inkább esti sötétségben jól látták az autók légó-fényeit. Azt a néhány gyalogost, aki ott ment volna el, kiterelték az Andrássy út középső, úgynevezett séta-útjára.

– Az anyjuk szentségit... – káromkodott Béka –, te... ezek valami bajt hoznak ránk... Itt ne hagyj, haver. Be ne tojj! Most ne, kérlek, haver, segíts át a túlsó oldalra. Engem odaengednek...

Most vették észre, hogy az Andrássy út ablakaiból milyen sokan figyelték az eseményeket.

– Rosszat sejtek, haver. De mégis jó, nekem nagyon jó. Ha anyámmal lenne baj, nem jönne ki a honvédség! Látod, a mentő is katonai!

Már egészen közel jártak.

– Lassan tolj, haver. Lassan – irányította frissen szerzett barátját, s közben azt sem tudta mi lenne a jó: odamenni, s bemenni, vagy messzebbről figyelni a történendőket.

Egy katona jött feléjük.

– Ne tessenek erre jönni – állította meg őket, –, tilos a csoportosulás.

– De én itt lakom – önérzeteskedett Béka. – Igazolni tudom magam.

A szomszédos ház bejáratánál álltak meg. A kapuban emberek szorongtak. Járókelők, akik nem mertek továbbmenni, de izgatta is őket a látvány. Béka megszámolta: a mentőn kívül még három katonai autó parkolt a ház előtt.

– Ennek szegénynek vége! – mondta egy ötvenes férfi, akiben örömmel ismerte fel Béka a szomszéd házmestert.

– Jónás úr, mondja már, mi van itt? Kit visznek el?

– Öngyilkos lett a miniszter úr! – jelentette ki.

– Akasztófán végezte volna, úgyis! – szólt kettejük szavába egy ismeretlen.

– Ne beszéljenek hülyeséget – szólt bele egy harmadik kíváncsiskodó –, katonákat nem akasztanak! Különben is, azt mondja a honvéd úr az előbb, hogy két áldozat van!

– Öngyilkosság vagy gyilkosság? – kérdezte az egyetemista.

És megindult a találgatás. A házból is többen lefutottak csodát látni. Volt aki arra esküdött, hogy lövöldözés folyt a házban. Más tudni vélte, hogy rátörtek a miniszterre! Valaki a jólértesültek közül azt mondta, hogy Csatay Lajos minisztert már tegnap letartóztatták.

Fehérköpenyes alakok jelentek meg a szomszédos ház kapujában. Aztán hordágyvivők hozták zsákmányukat. A mentőautó farral feljött a járdára. A tömeg közelebb kíváncsiskodott. Annyit láttak csak, hogy két hordágyat tettek az autóba. Csapódott a mentőautó ajtaja, felbőgött a motor s már rohant is végig az Andrássy úton. De a házból még mindig nem jöttek ki a vizsgálódó katonák.

– Elmegyek – mondta az egyetemista.

– Ne hagyj itt, haver – kérlelte Béka –, ha itt maradsz, megtanítalak ingyen egy kártyatrükkre, jó? És tiszta ágyat kapsz éjszakára. És fürdeni is lehet nálunk...

A honvéd rájuk szólt.

– Maguk csakugyan itt laknak?

– A papírjaim... – kotorászott Béka.

– Bemehetnek – nyitott utat nekik a katona.

Persze, mert Béka közben feltette katonasapkáját, persze, hogy katonának nézték.

– Fiam – ölelte át anyja –, tudod már, a méltóságos úrék...

Már sírt. Kötényébe temette arcát.

– És senki nem tud semmit. Mintha a doktor úr, mármint a mentőorvos úr azt mondta volna: luminál... De a Csatayék mellett lakó öreg méltósága azt mondja: tisztán hallotta a lövéseket. De hát miért kellett ilyen csúnya véget érniük, fiam? – zokogott az asszony. – A legjobb lakók voltak. Milyen finom úr volt a méltóságos úr...

– Nekem mindig tisztelgett ám, ugye mama? – büszkélkedett Béka. – Mindig. Visszaszalutált. Ha azt láttad volna, haver. Nekem, a nyomorék őrmesternek, ugye mama. És azt is mondta: majd ha vége lesz a háborúnak, nyugdíjas állást juttatok én magának, fiam... Igen, ezt mondta a méltóságos úr! – Levette sapkáját s úgy folytatta: – Bánat ide, bánat oda mama, ez a barátom, aki igen jó haverom mama, megéhezett. És én is ennék valamit.

– Ilyenkor is az evésen jár az eszed? Nem szégyelled magad? – zsörtölődött az asszony, de azért tessékelte vendégét a konyhába, letörölte kötényével a hokkedlit, s tovább sír-

dogált. – Istenem, a méltóságos asszonynak hogy lógott a karja. Söpörte a földet. És fel nem emelték volna azok a gaz betegszállítók... Maga fiam orvostanhallgató?

– Nem kérem, én építész leszek.

– Látod mama, milyen haverjaim vannak? Hogy is hívnak, haver? Én Béla vagyok, vagyis Béka... Csak így ismer mindenki engem. Én vagyok az ugráló Béka...

Egy katonatiszt állt az ajtóban.

– A Csatay lakást lepecsételtük. Senki illetéktelen be nem léphet! Megértettek, kérem?

– De mi történt...? – jajveszékelt az asszony.

– Csak ez tartozik rám! Önökre pedig az, amit elmondtam... Végeztem. Jó éjszakát kívánok...

Odakint egyre-másra indultak az autók.

Aztán hirtelen csönd.

A nagy bérházban senki se mozdult.

Béka az órájára nézett. De karórája, amely mindig pontosan mutatta az időt, most este fél nyolckor megállt.

Az ügyeletes orvosi szobában megcsörrent a telefon. Dr. Túri-Thierry Lajos utánakapott. Mindig úgy ült asztalhoz, hogy kéznél legyen a telefon. Cselédkönyves orvosként tanulta meg ezt szeretett professzorától, az öreg Kerekestől, mint ahogy azt is, hogy a kórházban hangosan telefonálni tilos. Itt amúgyis vendégek csupán, hiszen az Irgalmasrendi Kórház csak a kor szelleme szerint cselekedett, amikor befogadott falai közé egy katonai osztályt, áldozatot vállalva a haza oltárán, kényelmetlenséget okozva más osztályoknak. Túri-Thierry Lajos maga is sebesültként érkezett ide, élvezte a gyógyulás procedúráját, de még inkább azt a kitűnő ellátást, amelyben az irgalmasrendi apácák részesítették. Mint orvos, jól tudta, szolgálatképességét már hónapokkal ezelőtt visszanyerte, de az osztály vezetője, az őrnagyi rangban szolgáló doktor úr – akit a betegek és az apácák is bájos közvetlenséggel csak Dr. Mackónak tituláltak hatalmas termete miatt – még mindig itt tartotta. Igaz, orvoshiányuk krónikus volt, szabadságot, eltávozást, felmentést csak úgy tudott adni beosztottjainak, ha elfogadta dr. Túri ajánlkozását, aki csakhamar teljes jogú tagja lett az orvosi testületnek.

Ezért volt ügyeletes ezen az estén is, miután délután ötkor Mackó doktor úr eltávozott Török utcai barátnőjéhez.

– Jegyezd meg barátom – oktatta minduntalan a zászlósi

rangban szolgáló Túrit –, egy orvos vagy a kórházban, vagy annak közvetlen közelében tartson barátnőt. Itt ugye – tárta szét a kezét –, noha a terep kitűnő és főleg szűz terület, mégis csak meggondolandó a vadászat, így megelégszem az én drága Mariettámmal, s ráadásul nála is sebeket gyógyítok, mivelhogy hőn szeretett férje ott maradt a Donnál.

A telefon vésztjósló híreket közölt.

Remegett a keze, miközben Mackó doktor urat hívta.

– Itt doktor Túri beszél. Marietta kedves? Igen, persze, hogy őt keresem... Szervusz, persze hogy baj van! Azonnal gyere. A minisztériumból telefonáltak.

A telefonvonal szétszakadt.

Újra tárcsázott.

– Nem tudom, ki szórakozik evvel a vacakkal – dühöngött. – Kérlek, a vezérkartól jelentkezett egy pofa, valami miniszter lett öngyilkos vagy mit tudom én. És pont mihozzánk hozzák! Igen, gyere már...

Mackó doktor úr pillanatok alatt megérkezett, szájában a mentolos szipkával, amelyet ki nem vett volna senki kedvéért, ha már Marietta leszoktatta a cigarettáról, legalább az illúzióhoz ragaszkodott.

– Újabb telefon? – érdeklődött.

– Senki sehonnan...

– Az osztály?

– Csöndes.

– Üríttesd ki a kisszobát, a Dunára nézőt...

– Már önhatalmúlag...

– Nagyszerű, tudtam én, hogy kit kell magam mellé venni!

Így beszéltek. Gyors, pattogó mondatokban. Félszavakból értették egymást. Túri tudta, mivel tartozik az őrnagynak. Ha tíz év volt közöttük, több semmi esetre sem.

– Főzess feketét. Ha a betegeknek nem is, nekünk majd jót tesz! Amália nővérrel, persze hogy Amáliával. Csak ő kedveli, ha megveregetem a fenekét. Várj, telefonálok. Megengeded?

Túri a folyosón szellőzködött.

A nyilas hatalomátvétel óta még inkább tudta, hogy élete, sorsa Mackó doktor úr kezében van. Itt végiglébecolni a hátralévő időt, kész főnyeremény. „Török, szerencséje örök", idézte az osztálysorsjáték jelmondatát. Nahát, az ő jelmondata pedig így hangzik: Túri, szerencséje úri!

Minden kórház búvóhely a háborúban, az most az Irgal-

masrendi Kórház is, tudta, hogy az osztályokon legalább húsz zsidót bújtatnak, az apácák között is vannak áldozatkész nővérek, akik vállalják a munkát, csakhogy védelmet adjon nekik a rendi öltözet.

– Gyere be! – rendelte rapportra az őrnagy.

– Parancsolj, kérlek.

– Tudod, ki az illusztris vendégünk?

– Ki nem találom.

– Csatay Lajos őméltósága! A honvédelmi miniszter úr és a felesége. Öngyilkosság. Most beszéltem a vezérkarral. Azt mondták – és felemelte a hangját, a levegőben maradt a mondat, s kérdően nézte az orvos zászlóst –, mindenáron meg kell menteni a miniszter urat. Érted ezt?

– De kérlek, hát orvosok vagyunk...

– Úgy látom, nem érted.

– Mit nem értek?

– Tudod miért kell megmenteni a miniszter urat? Mert akasztani akarják. Vagy főbe lőni, mit tudom én! Retorzió! Te, Lali, hogy ezek mit meg nem engednek maguknak. Azért kövessünk el mindent, hogy meggyilkolhassák! Értesz már?

– Értelek.

– Biztos, hogy értesz? – Közel húzta magához és a fülébe suttogott. – Itt most hárman vagyunk – szorította száját a zászlós fülére. – Te, én meg a Jóisten! Én azért nem gyógyítok, hogy mások öljenek. Hóhér nem vagyok! Az én lelkiismeretem eddig tiszta volt. Én az emberek szemébe akarok nézni akkor is, ha elmúlik ez a szörnyűség. Meg akart halni Őméltósága vagy őkegyelmessége – javította ki önmagát. – A fene tudja, hogyan kell titulálni egy minisztert, ez rátartozik.

– Mennyivel jobb nekünk, Mackó!

– Jobb? Most rosszabb! Ezek itt lesznek, itt ülnek a szobánkban, bele kívánnak nézni minden dolgunkba, hogyan gyógyítunk, milyen gyógyszert adunk, nehogy megszöktessük a halálba! Érted már, Lalikám?

– Kezdelek érteni.

– Azt akarom, hogy a szövetségesem légy!

– Az vagyok! Tudom, mivel tartozik Mackó doktor úrnak Túri-Thierry Lajos orvos-zászlós.

– Te francia származék vagy, nemde?

– Dédnagyapám jött Magyarországra, Rheims környékéről. Ha ez a kérdés úgy szól, utálom-e a németeket, a felelet: igen!

– Köszönöm, barátom.

– Csak nekem van köszönnivalóm – mondta a zászlós –, hogy itt tartottál egészségesen... hogy itt tartasz...

– Lalikám, még csak az kellene, hogy most egymásnak köszöngessük meg a nagy semmit. Neked itt a helyed. És nekünk egyetlen cselekedni valónk van! Megszöktetni az öregurat, egyengetni az útját, oda, ahová menni akart. Nem adom a nyilasok kezére! A mentőorvos szerint állapota majdnem reménytelen. De már itt is vannak, hallod a mentőautót? Gyomormosást csinálunk, rohanj a műtőbe... És a lelkiismeretedet bízd rám. Majd én vigyázok rá.

Éjszaka tizenegykor került vissza Mackó doktor úr szeretett Mariettájához.

A nő álmosan és duzzogva nyitott ajtót.

– Jaj de édes vagy, hogy mégis...

– Pardon asszonyom, pardon, csak egy üveg pálinkáért futottam át. Illusztris vendégeim vannak. És ilyenkor nincs egy pohár pálinkám se. Majd meghozom. Mid van, szerelmem? Barackot adj, azt szeretik ezek a vérebek...

– Fenemód előkelő vendégeid vannak, ha így beszélsz róluk! – ölelte át az asszony, s már futott is a bárszekrényhez. – Két üveg fütyülős barack, jó lesz, elég lesz?

– Hogy jó, az biztos, de hogy elég, kétlem! Detektív urak vannak nálam, vezérkari elhárítók! Vigyáznak a méltóságos miniszter úr hullájára.

– Meghalt? – sikoltott a nő.

– Az asszonyt már halva hozták be. A miniszter úr még él. Most exitál. Menthetetlen. Veronált vagy luminált vett be, olyan mindegy drágám. S ezek a barmok azt hiszik, hogy tőlem viszik az akasztófára. Leshetik édesem. Nekünk egy tennivalónk lehet. Nem gördítünk akadályt a halál elé. Ez a becsületes.

Rohant vissza a kórházba.

– Uraim – közölte diadalmasan –, csatát nyertünk. – És az asztalra tette a két üveget. – Remélem, kitart reggelig. Kávét is parancsolnak az urak? Lalikám, légy szíves, vesd be magad Amália nővérnél. Négy erős kávét.

Az egyik tiszt fölpattant.

– Ha megengeded, kérlek, még be sem mutatkoztunk. Cságolÿ Csaba vagyok, az ypszilonon két pont, tudod kérlek, az ősök...

Diadalmasan állt, sorban kezet fogott a két orvossal. Le

sem ült. A pálinkára várt. Úgy érezte, most minden értük van. Ez az óra és még ki tudja hány a mai éjszakán, az övék. Mint amikor egy pille belekerül a lámpa fényébe. Most rávetül minden fény. Megnő az árnyék mögötte.

– És engedjétek meg urak, hogy bemutassam Borbereki Bendegúzt.

A kicsi, mokány, bajuszos férfi is felugrott. Összeütötte a bokáját, pedig civilben volt, akárcsak társa. El is hallgatták rangjukat.

– Sajnos ággyal nem szolgálhatok – töltött a pálinkából Mackó doktor úr. – A két szabad ágyunk éppen foglalt.

– És az apácák ágya? – tréfálkozott Cságolÿ Csaba.

– Az minden éjszaka foglalt – emelte fel ujját fenyegetően az orvos.

Harsány röhögés.

– Ne nevessetek, urak – intette őket. – Az Úr van ővélük.

Még jobban nevettek.

– Isteni ez a barack – dicsérte Cságolÿ Csaba –, nemzetvezető testvérünk, noha köztudott róla, hogy absztinens, egyszer mégis megkóstolta.

– Hogy te miket tudsz! – álmélkodott Túri zászlós.

Összeütötték poharaikat.

– Ex.

– Hajaj, ha én azt mind elmesélném nektek. Reggelig hallgathatnátok. És nekem elhihetitek, Cságolÿ Csabának...

Borbereki megkontrázta társát.

– Cságolÿ Csabának, az ypszilonon két ponttal...

Újabb nevetés.

Cságolÿ megrettent, hirtelen letette poharát.

– Röhögünk, miközben odaát...

– Jól van a méltóságos úr – nyugtatta meg vendégeit Mackó doktor úr. – Tehát, mit tudsz nekünk mesélni, amitől eláll a fülünk? Mikor kóstolta meg a barackpálinkát a nemzetvezető testvér? Hadd okosodjunk mi is. Hátha hasznát vesszük. Te talán személyesen ismered őt? Barátom, akkor felszökik a csillagod! Na, részeltess már minket is az örömben és élményben...

Túri zászlós kezében megállt a pohár. Mackó doktor hangja egyszerre kötekedő és biztató. Ki akarja ugratni a nyulat a bokorból. Nyíljanak csak meg a lelkek. Tárják föl kártyáikat. Most már úgyis vége az éjszakai nyugalomnak. A méltóságos asszonyt levitték a hullaházba, de odaát még órái lehet-

nek vitéz csatai Csatay Lajos honvédelmi miniszternek. És ez a két pribék arra vár, hogy reggel jelenthetik: a miniszter úr a gyógyulás útján, lehet készíteni a kötelet.

Miközben ők isznak, kávéznak, mert Amália főnővér lesütött szemmel hozta a négy kávét, s udvariasan tálalta is az uraknak, igen, miközben viccelődnek, tréfálkoznak, fél óránként csöng a telefon, a HM érdeklődik, mert onnan is jelentést várnak.

Már a második pohár is lecsúszott.

– Azt szeretem a barackban, hogy rettenetesen sima, értitek, érzitek – kérdezte szakértően Borbereki Bendegúz. — Azt mondják, hogy a walesi herceg, amikor itt járt, folyton csak azt hajtogatta: bárack, bárack, mert hogy ez volt az egyetlen szó, amit magyarul ki tudott mondani! Nos uraim, nemcsak az íze, kitűnő, hanem az ereje is fölséges. Vérré válik a magamfajtában. Mi odahaza Szatmárban szilvát iszunk, arra is esküszünk, de azért számomra kitüntetés, hogy ilyen kellemes urakkal tölthetem az estét és dicsérhetem a barackpálinkát. Nos, barátom – fordult Cságolÿ Csabához – részeltetsz bennünket a nemzetvezető testvérrel esett élménynyedben vagy nem? Még nekem sem mesélted soha! S ha valamikor, akkor itt most kitűnő alkalom kínálkozik a történelem megidézéséhez. Mert történelmi napokat élünk, barátaim. Vérrel írjuk a történelmet, a Kárpát-Duna nagyhazában...

– Bravó – éljenzett Cságolÿ Csaba –, ez aztán pohárköszöntő! Csodálatos szavak. Benned költő veszett el!

Éjfélt ütött az orvosi szoba állóórája.

– Ha megengeditek urak – emelte fel poharát, de ijedten vissza is tette, mert túl könnyűnek találtatott. – Ha megkérhetlek, doktorkám – fordította lefelé a pohárkát –, tölts nekem, ez bizony kiürült.

Mackó doktor figyelte vendégét.

Ilyen hirtelenszőke embert ritkán látni, már-már albinó is lehetne, de nem az, mert a szemöldöke egészen barna, persze lehet, hogy festett. Savószínű szeme csak kiemelte az arc vékonyságát, sápadtságát. Még innen van a harmincon.

Túri doktor töltött.

– A családom csanádi – emelte a poharát, jelezve, hogy most kezdődik a történet, csak éppen Jézus Krisztusnál. – Mi büszkék vagyunk származásunkra...

– Meg a két pontra az ypszilonon – tódította meg a mondatot Borbereki Bendegúz.

– Ne bolondozz, pajtás, most komoly dolgokról lesz szó. 19-ben költöztek be a szülők Csanádról Szegedre. Valéria édesanyám váltig mondogatja: Csaba, Csaba, Szegednél nincs szebb város a világon. Na de csakugyan nem ez a lényeg, hanem az, hogy éppen szabadságomat töltöttem odahaza, 1940-ben, amikor Szálasi testvér kiszabadult a Csillagból. Volt otthon egy jó ivócimborám, bizonyos dr. Szögi Géza. Talán hallottátok a nevét? Ha nem, akkor mostantól hallani fogjátok. Ma kaptam a hírt, államtitkárságot biznak rá, úgy bizony. A Szögi családot mindenki ismeri Szegeden, a családfő pék, ő süti a legjobb kenyeret a Maros utcában. Nahát, én a Géza gyereket gyerekkoromtól ismerem, noha anyám többször megrótt az ilyen barátkozásért. Azt mondta nekem, sosem felejtem el: kisfiam, prolivér van azokban, prolivér. Mit akarsz te egy pék fiával?

– Ex – emelte poharát Mackó doktor.

– Ex! De ne szakítsatok meg, igyatok urak, kedvetek szerint, na ezt az üveget már el is dobhatjátok... Gyönge az utánpótlás, nemde?

Belemelegedett. Kicsit körülményesen adta elő, hogy miképpen keveredett éppen akkor dr. Szögi Gézához vendégségbe, amikor Szálasit várták a börtönből. Kormányzói engedéllyel szabadult, pártja akkor volt a sikerek csúcsán, az 1939-es választáson sokan adták szavazatukat a nyilaskeresztesekre. És Szögi Géza jól egyengette karrierje útját. Autóval várta vezérét a börtön kapujában, a Maros utcai ház legkényelmesebb szobáját rendezték be Szálasi Ferencnek. És anélkül, hogy tudta volna, a legszűkebb baráti kör pompás fogadást adott a kiszabadult vezér tiszteletére. Most érkezett el a lényeghez Cságolÿ Csaba.

– Tudjátok, ez a Szálasi nagy koponya! Igen, igen – magyarázott hevesen. — Nekem elhihetitek, én csak szimpatizáns vagyok, tartom magam édesanyám elveihez: magyar úr nem politizál. Én nem vagyok nyilas. De azért akkor, ott, szemközt találkozni a Vezérrel, az valami lenyűgöző volt.

– Szóval, akkor láttad barackot inni? – igyekezett a kiindulási ponthoz visszavinni társát Borbereki.

– És miben rejtezik a nagykoponyasága? – kérdezte Mackó doktor.

– Ezt akarom elmondani! Urak, próbálom összeszedni a

gondolataimat, mert ugyebár négy esztendeje volt, noha sokat gondolkodtam magam ezen is.

– Min? Nyögd már ki! – biztatta Borbereki.

– Azt mondta Szálasi, amikor megkérdezték tőle, hogy miben vitte előre a magyarság ügyét bent a börtönben, igen, azt felelte: kiderítettem testvéreim, hogy Jézus Krisztus nem volt zsidó!

Ezen a vidéken nem hullottak bombák, de ha most bomba csapott volna a kórházba, az sem okoz nagyobb riadalmat, mint ez a bejelentés.

– Micsoda? – állt fel Mackó doktor. – De hisz ez zseniális. Ezt hogy lehetett kitalálni? Nahát, hogy Jézus Krisztus nem zsidónak született. Hanem?

Újra ittak.

A barack félelmetesen fogyott.

Túri-Thierry Lajos zászlós úr közbekérdezett.

– Ezt a zsidók is tudják?

– Urak – intette le a társaságot Cságolÿ Csaba. – Kellő komolyságot. Ahogyan mi is hallgattuk azt a nagy koponyát. Emlékszem a szavaira, azt mondta: Jézus Krisztus a godváni fajhoz tartozik, amelyhez, mint entikumhoz, mi magyarok is tartozunk! De tessék ám vigyázni, nehogy összekeveredjenek a fogalmak: más az etnikum és más a faj!

– Mi hát az etnikum? – kérdezte Túri zászlós.

– Az ő szavaival válaszolok erre is: az etnikum nem más, mint akklimatizálódott tény!

Cságolÿ Csaba úgy mondta mindezt, hogy nem ült le, állva maradt, érezte, most fejjel kimagaslik a többiek közül.

– Tény? – kérdezte Mackó doktor ámulattal.

– Így mondta Szálasi. És a fajta az a bizonyos valami, amibe beleszületünk. Értitek ezt? Nem? Pedig nagyon könynyű követni. Jézust a godváni fajhoz tartozónak tekinti Szálasi, nem árjának. A godváni és turáni rokonfajok!

– Szédületes – lelkesedett Borbereki Bendegúz.

– Az! – szögezte le Cságolÿ.

– És honnan tudja ezt ilyen pontosan Szálasi? – akart a dolgok gyökeréig eljutni Mackó doktor. Ha ezt holnap elmeséli Mariettának, halálra röhögik magukat. De most komolyságot erőltetett arcára.

Cságolÿ Csaba erre is válaszolt.

– A kutatásai 1920-ig nyúlnak vissza, ugyanis akkor szólították fel, hogy jelentkezzen hadiiskolára. És a felvételre

készülve, noha ez nem lett volna felvételi tárgy, lelkiismeretesen áttanulmányozta az Ó- és Újszövetséget. Kutatta – mert kíváncsi volt rá – a valláserkölcsi irányzatok eredetét és értelmét. És elhatározta, hogy megkeresi és megtalálja az Istent.

– És megtalálta? – kérdezték egyszerre ketten is.

– Neki ez a talajgyökere, értitek ti ezt egyáltalán? Ez neki a rögvalóság. És akármit is beszéltek vagy gondoltok magatokban, egyszerűen lenyűgözött bennünket. Persze, én nem tudom olyan szabatos mondatokban elmondani, ahogyan kifejtette mindezt, de annyira szuggesztív volt, olyan lenyűgöző volt, hogy valamennyien ámulatba estünk. És neki akkor mindez még közeli élménye volt, mert bent a Csillagban újra áttanulmányozta az Ószövetséget és abból állapította meg, hogy Krisztus nem zsidó fajú! Mint ahogy Salamon sem az és Dávid sem az! Na, ezt tudta valaki közületek?

Erre inni kellett.

Kiürült a második üveg is!

Borbereki italt kért. Mackó doktor kiment, csakhamar visszatért, s letett az asztalra egy barackpálinkás üveget. De ebbe már fele-fele arányban hígított tiszta szeszt öntött.

Cságolÿ folytatta:

– Megmutatta Szálasi azt a grafikont, amit bent készített a Csillagban, Jézus Krisztus származásáról. S ebből, ha hiszitek, ha nem nyilvánvalóan kitűnt, hogy Krisztus nem sémita.

– Fantasztikus – hüledezett Túri.

– Sokat okulhatunk – figyelmeztette a társaságot Borbereki Bendegúz.

– Erre igazán ihatunk – emelte poharát Mackó doktor. – Hallgatunk, barátom – ösztökélte Cságolÿ Csabát –, te fantasztikusan tudsz mesélni.

– Ti nem hiszitek, hogy az igazságot mondom? — védekezett. – Amit láttam és hallottam. Amit megjegyeztem. Mondtam már, magam nem vagyok nyilas. A hungarizmus nem párttagság kérdése. Párttag sose lennék, mondtam már az előbb, vagy nem? Tudjátok édesanyám elveit: magyar úr nem politizál. Én hozzáteszem: a magyar katona nem politizál. Látjátok, ha Csatay őkegyelmessége se politizált volna, most nem ülnénk itt mi sem! Igen – heveskedett Cságolÿ –, a magyar katona nem politizál. Szálasi is azért hagyta ott a hadsereget. És felemelt fejjel vonult a börtönbe, politikai elveiért. Urak, mi csak hallgattuk őt Szögiéknél, amikor ki-

jelentette: nekem igazságom van! A világ is rá fog jönni egyszer arra, hogy nekem igazságom van! És ebben az országban az igazságomat én fogom megvalósítani! És tudjátok még mit mondott? Azt mondta: a szocializmus, a nacionalizmus és Krisztus tanainak integrálódása hozhatja csak meg a boldog magyar jövőt! Azt az ünneplést látni kellett volna. Hogy rázták a kezét, hogy körbegratulálták...

Már alig találta a szavakat.

Összegabalyodott a sok mássalhangzó, botladozott száján a szó, de még mindig állt, hogy felnézzenek rá a többiek. Most eljátszotta kisded játékát: itt, e kis körben ő a Vezér.

Mackó doktor idegesen rágta mentolos szipkáját. Ő és Túri zászlós inkább csak emelgették poharaikat, az elsőt felhajtották ugyan, de utána csak ízlelgették a pálinkát, hiszen nekik dolguk van, nem ereszthetik el magukat. Itt a hajnal, hamarosan.

A vendégek már aludtak.

Borbereki Bendegúz szétvetett kezekkel feküdt a kényelmesebb fotelben, fejét eleresztette, előrecsuklott. Cságolÿ Csaba egy széket húzott maga alá, a karfájára tette kezét kispárnaként, s azon aludt.

Mackó doktor bement a betegszobába.

Amália nővér ott rostokolt a beteg mellett.

Megveregette a fenekét, csak úgy, megszokásból.

– De doktor úr... – és a betegre mutatott.

– Tőle már lehet – mondta a doktor. – Neki már mindegy, kedves Amália...

Arra ébredt, hogy valaki nyöszörög. Előbb arra gondolt, biztosan csak álmodik, de csakhamar elillant szeméből az álom. És ha egyszer felébred Bene Gyula, többé nem tud elaludni. Ezt a rossz szokását gyerekkorából hozta magával, felriadt, elég sokszor, ilyenkor anyját hívta, aki melléje bújt, csitítgatta, mesélt neki, betakargatta, megitatta, s ott maradt mellette. Az anyai test melege megnyugtatta, kellett neki a cirógatás, a kedveskedés, később már ezzel kényszerítette magához édesanyját, amikor Schwarcz bácsi hozzájuk költözött, s kiszorult a családi ágyból.

– Vizet – hallotta. – Vizet...

Töltött a bádogedénybe, s megitatta a vízért nyöszörgőt. A méltóságos úr, Kiss János altábornagy kérte a vizet.

Elejtett félszavakból, katonás tiszteletadásból már az első

nap tudta: a katonai ellenállás vezérét kell tisztelnie az ősz katonában. Aztán mind többen beszéltek suttogva, titokban arról, amiről oly keveset tudott letartóztatásáig Fekete Bene Gyula. Hogy milyen szervezet fogadta őt is tagjai közé. Kik a tagjai. Amikor behozták azon a novemberi éjszakán őket az autóbuszban, azt se tudta, ki kicsoda. Férfiak voltak, idősek és fiatalok, semmitmondó arccal, üres tekintettel, vádaskodó pillantásokkal, mintha azt kutatták volna: ki volt az áruló? És a cellákban is – mert nem egy cellába zárták őket – eleinte ki-ki magába roskadt. De amikor megkezdődtek a kihallgatások, a szembesítések, ezek mindegyike eredménytelen maradt, mert itt mindenki tartotta magát a gyorsan kiadott jelszóhoz: nem ismerjük egymást, sose találkoztunk, akkor este ismerkedtünk volna meg egymással Tartsay Vilmos Andrássy úti lakásában. Valaki mindig bemutatott valakit, s így lassan fel tudta ismerni a cellatársakat: a bicegő katonáról hamar megtudta, hogy Kiss János altábornagy, hogy nemrégiben jött fel kőszegi magányából, megértve a hívó szót. És a többieket is megismerte és megtanulta becsülni, mert a megvertek nem beszéltek, a kék-zöld foltos arcok nem vallottak, a szájak nem nyílottak ki. Magában már fel is állította a rangsort: az ász ki más lehetne, mint a rangban legméltóbb: Kiss János altábornagy, és azután jöttek a többiek: Nagy Jenő ezredes, Almásy Pál alezredes, Balásy Miklós őrnagy, mint ahogy őrnagy volt Beleznay István is. Tartsay Vilmos, a házigazda arca ismerős volt, hiszen vele többször találkozott, a két civil mérnök is a társaságban volt, amikor elfogták őket: Makkay Miklós, Garai László, tisztelettel mutattak egy fiatalembert, író, mondták róla, Boldizsár Iván. Sose hallotta még a nevét. Itt ismerte meg a harcsabajuszú nevét is, Révay Kálmán százados úr kemény pillantást vetett rá, mintha azt mondta volna: meg nem ismerni egymást. Ő másik cellában raboskodott, csupán a folyosón találkoztak, rezzenéstelen arccal ment el mellette. És Schreiber Róbert őrnagy úr is azt intette felé, te nem tudsz semmiről semmit. Koczkás Ferencet főmérnök urazták a többiek, érdekes, gondolta, még itt sem vész ki a rangkórság, éppen ezért jómaga oly nehezen szólalt meg, nem tudta, kit hogyan hívjon, minek titulálja.

Bajcsy-Zsilinszky Endre neve állandóan szájon forgott, nem egy véresre vert kihallgatottat vele szembesítettek.

– Méltóságos uram... – suttogta.

– Hagyd ezt, fiam...
– Hogyan mondjam?
– Csak így ne... mindegy az, fiam. Te ki vagy?
Bemutatkozott. Milyen furcsa ez, gondolta akkor, sose hitte volna az életben, hogy valaha egy igazi altábornagy mellett fekszik majd, megitatja, és suttog vele. A többiek még aludtak.
– Kínoztak, fiam?
– Egy-két pofon leesett, altábornagy úr.
– Engem villanyoztak az este.
Erről már hallott. A villanyozástól mindenki félt. Ez volt a fájdalmak fájdalma. Ettől rettegtek a legjobban. Az ember itt teljes kiszolgáltatottságban él, bábu, akit ide-oda rángatnak. De a bábunak semmi sem fáj! Az embernek minden. Ahhoz könnyű hozzászokni, hogy híg a leves, hogy nincs hús a káposztában, hogy a mákos tésztán csak éppen valami feketéllik, de ahhoz nem, hogy az ember szemébe világítanak, hogy parancsszavakat teljesít, hogy hárman-négyen röhögnek a szemébe, ütésre emelkednek a kezek, hogy új pálcát hoznak a megfáradt kezekbe, hogy letolja a nadrágját, ha ezt parancsolják.
– Tudod mi az, fiam?
A hang gyönge és erőtlen. A legszívesebben rászólna, ne erőlködjön, altábornagy úr, ne tépje fel sebeit, de tudta jól, az emberből kikívánkozik a szó! Az ember tehetetlen és megalázott, vagy ordítani kell, vagy beszélni, ha suttogva is, ha éppen kínok között. Vissza kell emlékezni a fájdalmakra, a kínzások után, hogy legközelebb legyen erő elviselni a borzalmakat. Ha az ember kibeszéli magából a fájdalmat, már nem is fáj annyira a kegyetlenség.
– Megkínoztak, fiam.
– Hallgatom, altábornagy úr.
– Villanyoztak.
Nehezen, kapkodva szedte a levegőt. Mintha most állnának eléje a pribékek, most parancsolnák előre tenni a kezét. És mesélte, miképpen kötözték rá előbb a jobb kezére, azután a bal kezére a villanydrótot.
– Azt mondták – suttogta –, hogy most meghallgathatom a moszkvai rádiót. Merthogy ezen a villanydróton most Moszkva beszél majd. Ütött már meg áram, fiam?
– Egyszer, gyerekkorban, elmesélhetem, altábornagy úr? Nem fárasztja a beszéd. Ne hozzak inkább még vizet?

– Olyan jó, hogy itt vagy mellettem. Néztelek tegnap, milyen csöndes voltál. Te félrehúzódsz. Ne tedd, fiam. Itt mi mindannyian egyformák vagyunk. Itt mi mind katonák vagyunk, érted ezt? A nemzet katonái vagyunk! Rang nélküliek. Igaz, sajnos, fegyvertelenek is! Ez a mi nagy bajunk. Hogy akik akarnak, akik akartak, azok se tudták maguk mögé állítani a katonákat. Na mesélj nekem. Hallgatlak. Hogy volt az árammal?

– Gyerek voltam. Nem tudtam semmit az elektromosságról. Játszottam otthon. Volt egy zseblámpaelemünk. Apám kidobta. A szemétről szedtem fel. Gondoltam, milyen bolondság eldobni. Majd én feltöltöm. Hallottam, hogy az elemeket fel kell tölteni. Hát a két érintkezőjét bedugtam a konnektorba. És végigfutott bennem az áram! Nem tudtam elengedni. Rázott. Nem is tudtam kiáltani. Azt hittem persze, hogy kiabálok, mert tátogott a szám! De hang nem jött ki a torkomon. Aztán valahogy eleresztettem az elemet. Borzalmas volt...

– Tudod, hogy meghalhattál volna? – kérdezte az ősz hajú ember.

– Apám is azt mondta!

– Engem az éjszaka villanyoztak. Azt mondták, most figyeljek, most kapcsolják be a rádiót. Tudtam, nem halok meg! És mégis, rettenetes volt. Hallottam, hogy újabban a bolondokat is sokkolják. Vagyis árammal üttetik meg. De csak egy-két pillanatra. Állítólag használ nekik. Elhiszem azt. Minden bolondériája elmúlik az embernek, ha kering benne az áram! Jajgattam, kiabáltam. És akkor kikapcsolták az áramot. És azt kérdezték: mit mondott Moszkva, alţábornagy úr? Hát hogy is van ez az összeesküvés?

A bádogbögrében volt még egy kis víz.

Kérés nélkül is szájához tette.

– Ez jólesett, fiam. Amikor éjfélkor behoztak, még mindig szédelegtem. Nem aludtam szemernyit sem. Fiam, ha vallatnak, csak azt valld be, amiről papírjuk van. Hogy ez azt mondta, az azt mondta, arra ne hallgass. Az mind humbug. Azt kell mondani, te semmit sem tudsz, érted, fiam?

A filmiroda valóságos menedékhely volt ezekben az időkben. A Rákóczi út 9-ben sokféle ügynökség dolgozott, szinte mindenki megfordult itt, akinek csak köze volt a filmhez. Amikor először kopogtatott itt Bene Gyula, jó barátja ajánlására,

azzal, hogy mindenféle munkát vállal, valójában kényszerből tette, mert október 17-én betegállományba vette az orvos, súlyos gyomorsüllyedést állapított meg, aminek nem tesz jót a villamos állandó rázkódása, így aztán volt ideje körülnézni a világban.

– Gyere hozzánk, pajtikám – mondta neki Tantó Gyula. – Tudok egy neked való helyet. Elmarháskodunk, meglátod, s aztán még valami pénzhez is juttatlak.

Tantó Gyulát a mozgalomból ismerte, palotai volt ő is, egy időben együtt röpcédularáztak, de aztán Tantó Gyuszi úr lett, jó állásba került a Filmirodánál, amolyan mindent elintéző ember lett, miután az irodai alkalmazottak egy részét szélnek kellett ereszteni a származásuk miatt. Azért sok pénzt ki tudtak fizetni kézen-közön, hamis számlákra, el nem végzett munkákra, gépelésre, ügyintézésre. Bene Gyula úgy gondolta, megél ő a két keze után is, takarítást vállalt, jól jött az a kis pénz. A munkát valójában Tantó úr helyett végezte el, s részelt a pengőkből. Melegben volt, és nézte a filmeket a házi vetítőben, szórakozott, ismerkedett, hiszen olyan sokan tértek be egy kis beszélgetésre.

Az egyik alkalommal hirtelen terülj-terülj asztalkám varázsolódott az íróasztalon. Dopler-Popper Imre érkezett egy halom almásrétessel. Ott hamvaskodtak a cipőskatulyában a rétesek. Könnyűek voltak, remegtek, kínálták magukat, s Dopler úr kínálta leginkább az irodában téblábolókat.

– Mindenki az én vendégem.

– Csodálatos – sikongott Ilonka, a gépírólány, s összecsapta kezét – Istenem, rétes. Imre, maga egyszerűen csodálatos, hol találta ezt a halom rétest?

– Legújabb barátnőm sütötte a tisztelt társaságnak – porciózta a réteseket, nehogy valakinek kevesebb jusson –, most kell enni, amíg meleg. És bort is hoztam, erre a kontyalávaló csúszik, mit szól a tisztelt társaság egy kis gyöngyösi muskotályoshoz? – mondta és hihetetlenül mély táskájából elővarázsolta az üveg bort.

Talán hatan voltak a rétesre, Dopler Imrén kívül – akire úgy ragadt a beceneve, hogy vízilabdázott az FTC-ben és mestere volt a doplerezésnek, vagyis a kettőzésnek –, itt volt még Prém úr is, a gépész, Tantó Gyula meg ifjú barátja, Bene Gyula, Ilonkát már számoltuk és valaki ismeretlen, aki segédkezett a rétes ideszállításában.

– Isteni – álmélkodott Ilonka.

– Csuda finom – ette teli szájjal Prém úr.

– Na, akkor ráadásul elmesélek egy viccet. Szabad?– kérdezte a rétesek hozója, aki híres volt arról, hogy száz viccet kiráz a zsebéből kérés nélkül is.

– Megtisztelsz bennünket – nyájaskodott Prém úr.

– Amit elmesélek, az persze megtörtént, azok a jó viccek, amelyeket nem kell kitalálni. Utazom a földalattin, megérkezünk az Oktogonra, megszólal a kalauz, jó hangosan: Mussolini tér. Mire egy úr hozzáfordul. Az nem Mussolini, uram, hanem Musszolini! Erre alázatosan válaszol a kalauz: Kösönöm sépen...

Ilonka majdnem megfulladt a rétestől, pedig már az utolsó falatot tömte magába. Töltötték a bort, koccintottak, ittak.

– Egészségünkre – emelte poharát Tantó Gyula.

– Nem egészség kell ide – figyelmeztette Dopler úr –, hanem szerencse. Ha mázlista az ember, akkor nem lehet baja. Én például, uraim, bízom a szerencsémben. Hogy én mi mindenen mentem át a fronton, úristen, ha azt én mind elmesélem.

– Én már hallottam – állt fel Prém úr.

Ilonka a szemébe nézett.

– Én úgy szeretem hallani Imre, magát az Isten is filmesnek teremtette. Istenem, ha egyszer ezt mind meg is filmesítheti majd... Ötször megnézem a moziban, istenemre mondom.

Dopler Imre a filmgyárban dolgozott. De nem rendezőként, ami álma-vágya volt, hanem vegyészként. Szakember volt, mégpedig nélkülözhetetlen szakember.

– Mi más lehettem volna a fronton, mint fényképész. Hol dolgozott otthon, kérdezték. Alázatosan jelentem, a filmgyárban. Akkor fényképész lesz! Az lettem. A berdicsevi hadosztály-vonatparancsnokságnál. Még fényképezőgépem is volt, egy kis Leica, isteni gép volt, csináltam egy sor tilos felvételt, ha én ezt egyszer albumba rakhatom...

Ilonka lelkesedett.

– Imre, a szerencséjét mondja!

– Azt mondom – ülték körül a hallgatók. Bene Gyula örömmel hallgatta a beszélőt. Mennyivel másabb ez a világ, mint járni a szellős villamost, állni a nyitott peronon, hadakozni az utasokkal. – Szóval nyílt paranccsal mentem Vinyicába, mégpedig egy gépekkel megrakott vonaton. A gépeket a németek hazaküldték, hogy a haditermelésben segédkezzenek. Huszonnyolcan voltunk magyarok. Na, gondoltam,

most majd meglátom, használ-e a szerencseszámom, mert mindig azt mondtam magamnak: Imre, te egy nagy huszonnyolcas vagy!

– És az volt? – lelkendezett Ilonka.

– Bumm, de akkora ám, hogy röpültünk mindenfelé. A gépek is, az emberek is! Gondoltam, ez partizántámadás. De pont az én vonatom ellen? Határozottan meg voltam sértődve, pláne, mikor kiderült, hogy eltörött a jobb csuklóm, egy gép alatt fekszem, nem éreztem az államat sem. Csak a golyók kopogását hallottam.

– Tényleg disznó szerencséd volt – szólalt meg Tantó Gyula, aki tegezte Imrét.

– Akkor még nem is tudtam, hogy mennyire! Az Isten se tudja, meddig hevertem ott, egyszer csak jön egy magyar osztag. Még jó, hogy magyarok voltak s nem németek, mert hallom ám, azt mondja az egyikük fölöttem, ennek már gödör kell! Gödör az anyádnak, gondoltam, s felüvöltöttem. Olyan artikulátlan hangok jöttek ki belőlem, hogy magam is megdöbbentem. Persze, mert a fél állam le volt szakadva. Itt ni, látjátok – mutatta sebesülése helyét. – Meg a csuklóm is nézhetitek – húzta fel ingujját, hogy a tamáskodók is higgyenek neki. – Szerencsére kihúztak, de meg kellett várni az egészségügyieket. Mit mondjak nektek, az volt a legkevesebb, hogy beszartam. És tudjátok, min nevettem? Hogy ezek a szerencsétlen egészségügyiek milyen ajándékot kapnak tőlem, ha levetkőztetnek... Nekem vicc volt a háború! És mindent a humor oldaláról nézek, ez az alapállásom. Ezt a rohadt helyzetet másként el sem lehetne viselni. Nincs igazam? Mondjam még tovább?

Lelkesen igeneltek.

– Mondja, Imre, maga nagy huszonnyolcas – csapott feléje Ilonka, aki láthatóan szerelmes volt a jóképű, barna vízipólósba.

– Ja, a huszonnyolcasságom, uraim, el nem hiszik, de én maradtam egyedül életben a huszonnyolc magyar közül. Skolében, ez lengyel kisváros, remélem jól mondom a nevét, összerakták az állam, a csuklóm, szépen gyógyultam, s gondoltam, na Imre, most vagy szerencséd lesz, vagy nem lesz szerencséd. Ilyen sebesülés után le kell, hogy szereljenek... A kórházban egy jó haverom feküdt mellettem, civilben ügyvéd, aki flekktífuszon esett át, néhány hétig átmeneti elmezavarban volt, ezt hülyéskedte tovább. Azt mondta nekem:

Imre, nekem ebből elég volt, én leszereltetem magam. Persze csak suttogta, hogy más ne hallja. Egyszer csak jött a katonai felülvizsgáló bizottság. Bent a kórteremben folyt a vizsgálat. Tudtuk, hogy akit mímelésen kapnak rajta, annak nincs kegyelem, azt hadbíróság elé állítják, aminek a következménye főbelövés lehet. Nagyon szorítottam a barátomnak. Érdekel ez titeket? – tegezte a társaságot, s pohara után nyúlt.

– Nagyon – mondta mindenki helyett Ilonka az ámént.

– Egy orvosőrnagy volt a bizottság vezetője. Odaállt az ágy elé és azt kérdezte:

– Kicsoda Magyarország kormányzója?

– Vitéz nagybányai Horthy Miklós őfőméltósága!

Mindenki a barátomra nézett. Ez tisztára meg van bolondulva, ilyen tökéletes válasz mellett a kutya se hiszi el, hogy bolond a flekktífusztól. De ebben a pillanatban egy hatalmas ütést mért öv alatt az orvosőrnagyra. És azt mondta vagy inkább kérdezte:

– Ugye?

– Mennyi 6×4?

– Huszonnégy – jött a felelet, majd az ütés és a kérdés: – Ugye?

– Magyarország fővárosa?

– Budapest? – Ütés, puff. – Ugye?

– Én ki vagyok?

– Őrnagy. – Ütés, zutty. – Ugye?

Mivel az őrnagy úrnak nem volt megfelelő ökölvívó edzése, a bolond ügyvédet sürgősen leszereltette.

Ilonka is gyorsan ökölbeszorította kezét:

– Zutty – ütött és megkérdezte: – Ugye?

– Ugye – nevetett Imre –, hát mondjátok, mi bajom van nekem? Januárban leszereltek engem is, van a Vilmos császár út 5. szám alatt egy főbérleti lakásom, háromszobás, a félemeleten, van egy csodálatos barátnőm, leszerelő papírosom, nem látok a bal szememre, igazolt koponya, állkapocs és jobb csukló törésem, a filmgyárban szabadságot adtak, van egy kis megtakarított pénzem, na zutty, nesze neked te piszok világ, majd csak túléljük a hátralévő hónapokat! Vagy nem így gondolják az urak? Ugyan a németek támadnak, de mi védekezünk. Szüleimet tavasszal persze sürgősen elköltöztettem a Vilmos császár útról, mert a ház megkapta a sárga csillagot. Tudják, uraim és drága hölgyem, hogy milyen házban lakom én? Itt lakik Sárdi János, Basilides Mária, Fricsay Ferenc,

Palló Imre és persze itt lakom én, csak a fene se tudja, hogy ennyi nagy név mellett nekem majd hol szorítanak egy kis márványtáblát... Szóval uraim, a szüleim a Dob utcában laknak, egy barátomnál, bár csak apám esik a zsidótörvények alá, édesanyám nem, csak attól félek, hogy ha megcsinálják a gettót, mi lesz velük? Mert az én elvem az, sárga csillagos ház, gettó nem kóser hely. De nem ám!

Kiürült a muskotályos palack.

Csak a szemek nevettek. A száj hiába vidámodik, a lélek tudja, hogy az csak a felszín. Lehet jópofáskodni, viccelődni, azért a lélek szorong, állandóan veszélyt sejt. És itt mindenki félt valamitől. És mindenki féltett valamit. Vagy valakit. A mindennapok biztonságát, a betevő falatot, a nehezen megszerezhető élelmiszereket, sétát az utcán, ki jelent fel, ki szegődik a sétáló nyomába, mikor jönnek a bombázók, be tud-e menekülni az ember az egyik, közeli óvóhelyre, sikerül-e hazaérni a lakás biztosnak látszó négy fala közé?

A vízipólós csomagolt. Nem akart szemetet hagyni maga után. Eltette az üres üveget, mindent elnyelt a táska. Dopler úr félrevonult Ilonkával, valami sürgős megbeszélnivalójuk akadt.

Bene Gyula is készülődött.

– Elkísérhetlek? – érdeklődött a másik Gyula, vagyis Tantó úr.

Együtt léptek ki a Rákóczi út nyüzsgő világába.

Tantó Gyula néhány évvel idősebb csak Benénél. Vállas, csupaizom férfi. Valamit sportolt is, egy-két évig súlyt emelt, aztán birkózott, ezt onnan tudhatta az ember, ha a jobb fülére pillantott. Alaposan meggyúrták, a fül megvastagodott, árulkodó jelként maradt ez az emlék a birkózás éveiből. Egyébként kisfiúsan oldalra fésülte a haját Tantó Gyula, aki egészen bedolgozta magát a filmkölcsönzők világába.

– Tudod – karolt Benébe s átvágtak az utcán, az úttesten –, a háború után mindenképpen a filmnél szeretnék lenni. Te tudod, hogy mi lesz a háború után? Csak nem kalauz akarsz maradni? Itt új világ jön barátom, ezeket a söpredékeket elfújja a történelem vihara. Ne haragudj, hogy ilyen fellengzősen mondom, de így hallottam a minap valakitől. Az pedig okos ember, őrnagy! Nem akarsz vele megismerkedni? Nekünk szükségünk lenne ilyen tefajta emberre.

A Múzeumkertbe mentek.

A lépcsőn sokan ültek, fiatalok, talán egyetemisták, kis-

mamák napoztatták a babakocsikban ülő gyermekeket, néha egy-egy villamos is elcsörömpölt. Tizenkettő múlhatott, nem sokkal. Még a fülükben csengett a déli harangszó. A Dunán egy hajó dudált, felkapta a szél a hangot, idesöpörte eléjük, akárcsak a hulló faleveleket.

– Gondolkozol te azon – folytatta gondolatmenetét Tantó Gyula –, hogy olyanok vagyunk mi is, mint ezek a falevelek? Fúj a szél, s mi repülünk, forgunk, kavargunk.

– Költői hangulatban vagy ma – nevette el a dolgot társa.

– Amikor az ember nagy dolgot akar kimondani, akkor nem találja a legkézenfekvőbb szavakat.

– Hát mondd érthetőbben.

– Jól van. Kimondom. Ugye, elvitték a kislányodat?

– Szegénykémet... – nézett a földre Bene Gyula.

– Mit érzel?

– Ha azt akarod hallani, hogy gyűlölöm a világot, akkor...

– Ezt akarom hallani!

Elhallgattak, mert egy szerelmespár ült a közeli padon. Továbbsétáltak, hogy senki ne legyen hallótávolságban.

– Jól van, Gyuszi.

– Csak ezt akartad hallani?

– Mindenre képes lennél értük?

– Mire gondolsz? Úgyis tudod a válaszomat, persze hogy mindenre. Úgy gondolod, menjünk utánuk? Bolondság! Már rég kivitték őket az országból.

– Nem erre gondolok.

– Hát?

– A gyűlöletre!

– Akkor társak vagyunk! Én is erre gondolok – hajtotta le fejét Bene. – Gyűlölök mindenkit, aki ezt a szörnyűséget hozta ránk. A németeket, az urainkat...

Tantó Gyula a szájára tette ujját.

– Pszt... Nem kell kimondani. Tehát közénk akarsz tartozni?

– Igen.

– Elviszlek valakihez. Nem kell róla sokat tudnod. Katonaember. Őrnagy. Egy katonai ellenállási szervezet tagja. Szervezkedünk a németek és a nyilasok ellen. Sejtrendszer szerint. Az egyik nem tud a másikról. Nincs nagy lebukási veszély. Nos, Gyula?

Milyen férfiasan hangzott ez a Gyula! Azt jelentette, hogy te is férfi vagy, ha közénk állsz, ha közénk tartozónak vallod

magadat. De mi mást is lehetett volna mondani? Valami segítő kezet kellett nyújtani a tépelődő fiatalembernek. Az ilyenre lehet számítani, akinek elszámolni valója van személyes ügyben is. A személyes bosszú közösségi vállalkozáshoz vezethet.

– Azt hittem – nézett barátja szemébe Bene Gyula –, hogy ismersz ennyire! Már tegnap, tegnapelőtt kellett volna szólnod. Prém bácsi is?

– Jegyezd meg, csak az tartozik rád, amibe beavatunk. Hogy még véletlenül se tudj olyant, ami nem a te ügyed. Érted ezt? Tehát semmi kérdezősködés. Ha feladatot kapsz, végrehajtod vagy elvégzed, ahogyan tetszik. Nincs kérdezgetés, titkok firtatása. Feladat van! Férfias feladat.

Bene Gyula hevesen kapkodta a lélegzetet.

Most mit mondjon?

Avassa be ő is a titkába Tantó Gyulát? Mondja el, hogy kézigránátokat rejteget a szénkupac alatt? Hogy hónapok óta vagy egész pontosan, a nyár óta, mikor elvitték a kislányát, a szerelmét, a palotai zsidókat, azon töri a fejét, hogyan álljon bosszút? De kit válasszon bosszúja tárgyául? A palotai nyilasokat? A megszálló német katonákat? Mit érne vele? Egyedül szembeszállni az ismeretlennel? Hiszen nem tudja, hogy miképpen vállalkozzon a bosszú végrehajtására. A kézigránátokat a nyáron kapta, valójában csak arra kérték, rejtse el ezt a csomagot. És később, hetek múlva nézte meg, mit is rejteget ő valójában. Most már vissza sem adná. De a távoli ismerős, aki sürgősen meg akart válni a csomagtól, azóta sem jelentkezett. Elvitték volna? Lebukott volna?

Ez igen férfias cselekedet lenne, ha viszonzásul elmondaná Tantó Gyulának pincéje titkát. De nem tehette. Még megrótta volna. Vagy arra kényszerítette volna, hogy adja át. De a kézigránátoktól nem akar megválni. Arra még szükség lehet!

– Köszönöm a bizalmadat – mondta egyszerűen. És úgy érezte, ezt a befogadást meg is kell pecsételni. Kezet adott hát. S mivel még mindig adósnak érezte magát, a bizalomért meghívta egy pohár sörre barátját. – Igyunk áldomást – mondta. – Én fizetek.

– Igyunk egy pofa sört.

A tanfolyam vezetője Sajtos úr volt, kicsinyke, hebrencs emberke, alig túl a harmincon, mindig gondosan ügyelt arra, hogy ruhája elegáns legyen, nadrágjába naponta élt vasalt,

még most is, a vagonlakásban is, matraca alá tette nadrágját, mert mint oktatta a fiúkat, ez a legfontosabb, a külső megjelenés. Gyorsan is beszélt, állandóan pattogott, hogy ezzel is kiemelje fontosságát, tehát fontoskodott, egy dolgot kétszer sőt háromszor is elmondott. „Fiúk, csak semmi hebehurgyaság" szokta mondogatni, s ha jókedvében volt, még hozzátette: „Arra itt vagyok én..." és ilyenkor teli szájjal nevetett.

– Na mit hozok nektek? – kérdezte vidáman mindennap. És mindennap hozott valamit a fiainak. Egy feladatot, egy kis melót, amiért valamit lehetett kapni: egy tál ételt, némi zsebpénzt, de a menekülési pénzt is úgy osztotta szét, mintha nem is Kaszás főintéző úr szerezte volna, hanem ő.

– A nyolc legbátrabb fickó jelentkezését várom holnap reggel – jelentette ki esti nótaszó előtt. – Persze, remélem, mindenki jelentkezik majd – tette hozzá. Rosszul gondolta. A kényelmeskedők, a lógósok nem jelentkeztek, de megjárták, mert amikor együtt állt a nyolc fiú, köztük Vér István is, természetesen, egy motorvonattal bevonatoztak Pestre, alkalmi kirándulásra. Mint kiderült, nem sétakocsikázásról volt szó, a MÁV Igazgatóságnál teherautóra ültették őket és egész nap járták a várost, trógeroltak, vasúti főintéző urak lakásait járták, hogy összeszedjék a gondosan csomagolt bőröndöket, hatalmas fűzfakosarakat, amelyekbe minden fontos dolgot összecsomagoltak a háziasszonyok.

Menekülő szerelvényeket állítottak össze.

Ekkor ezt úgy mondták: kitelepülők holmijait szállítják. Mert ekkor már pontos terv szerint folyt a város kiürítése. Közhivatalok, intézmények dolgozói iratkoztak fel a listára, a nyugatra települni szándékozók között a legtöbb embernek valami vaj volt a fején.

Ezen a délelőttön a várban kezdték a rakodást, onnan a Lipótvárosba autóztak. Hogy élvezték a száguldást! Október kedves volt a városhoz, a fény átragyogott a fák levelei között. A hidaknál katonák posztoltak, német katonák persze, a hídfőkben légvédelmi ütegek lesték az eget. A napot kétszer-háromszor elvágta a légiriadó! Volt délelőtti és délutáni, s az éjszakai menetrendszerű légiriadót már fel sem vették az emberek.

De a délelőtti riadó ma elmaradt. Nincs berepülés, nincs zavarórepülés, lehet nyugodtan autózni a városban, összeszedni a bőröndöket, kosarakat, lehetett álmélkodni egy-egy

bőrönd szállodacímkéit olvasgatva: London, New York, Koppenhága, Stockholm, istenem, milyen nagy a világ, s milyen gyönyörű lehet, gondolta Vér István. S ezek az urak most is utaznak. Kicsit irigyelte őket, nem tudta felfogni, hogy nekik ez az utazás nem ugyanazt jelenti, mint amikor felkerekedtek és elmentek bóklászni a világba. Hogy itt hagynak mindent: lakást, otthont, rokonokat. Néhány asszonynak vörös volt a szemealja, néhol pár pengőt nyomtak a markukba, máshol borral itatták őket, de Sajtos úr ezt kereken visszautasította a gyerekek részéről, ő azonban sűrűn felhajtogatta a poharak tartalmát.

Nézte a listát.

– A fene egye meg, már olvasni sem tudok – tolta Vér Pista elé a cetlit. – Hova kell mennünk, olvasd a következő címet.

– Csepelre kell mennünk, Sajtos úr! Tetszik tudni, már csak ez az egy cím szerepel a listán...

Sajtos úr beült a sofőr mellé, a gyerekek a platón hevertek el. Kényelmes helyet varázsoltak maguknak: zsákokon, ponyvákon ültek. És almát dobáltak az utca forgatagába, mert az egyik háznál egy kosár almát kaptak ajándékba. A hecc kedvéért egyet-egyet ledobtak a járókelők közé. Az emberek kapva kaptak utánuk.

Vér Istvánnak ez az autózás olyan volt, mint Kolombusznak az új világ fölfedezése. Még sosem járt Csepelen. Budapestet ismerte, 1941 nyarán volt fent először éppen csak a tizennegyedik évében járt, amikor jó szomszédjuk, Kelemen András kövező mester elhívta magával. Kelemen úr kitűnően kövezett, akkor éppen a Ferihegyi útépítés volt műsoron, kellett neki két segítő, amolyan „adja kend föl" ember, akik hordták-vitték a nehéz szegélyköveket, hozták a megkevert betont, keze alá készítették a homokot, sódert, s ezért nagyon is tisztességes bért tudott fizetni két segítőjének.

Volt hát Pestről fogalma. Mert bár keményen végigdolgozták a hetet, az övé volt a vasárnap. És ilyenkor egész nap Pestet járta. A gyerekek, mert sokan voltak fent Szegedről, csak az Angol Parkba mentek, a cirkusz előtti sokaságban érezték jól magukat, ő elment a királyi várba is, sétált a Gellérthegyen, megnézte a zenés őrségváltást, álmodozott a Halászbástyán. De azért valójában nem ismerte még Budapestet, Csepelen sosem járt, most hát pótolja ezt is. Nagy élmény volt 1941-ben a Latorca utcai Elektromos futballpálya, ahol

már villanyfényes mérkőzéseket lehetett látni. Mennyire szeretett volna esti meccset nézni!

Hamar megtalálták a keresett címet, felkapkodták a bőröndöket, a levarrt kosarakat, mindig szerette volna tudni, hogy mi mindent visznek ilyen messzi útra az emberek, amikor felvijjogott a sziréna.

Légiriadó!

A ház, amelyben rakodtak, négyemeletes volt, a kevés négyemeletes ház közül az egyik a városközpontban, közel a gyárhoz, a Weisz Manfrédhoz, amelynek kéményrengetegét kifelé jövet annyira szerette volna megszámolni Pista. De nem tudta, mert minduntalan összezavarta az utcák kanyargása.

Riadó!

Ha valahol gyorsan kell futni, hát Csepelen igen! Eleinte, míg kímélték Budapestet az angolszász bombázók, azt rebesgették a mindentudók: Csepelt sose bombázzák, mert az zsidóvagyon! Aztán meg az a hír terjedt el, legalábbis Üllőn így tudták, a nyilasok minden főzsidót itt tartanak, hogy ne bombázzák a hadiipart szolgáltató gyárvárost.

És most mégis itt a légiriadó.

Valahol rádió bömbölt:

„Krokodil grosz..." S úgy szerette volna tudni István, mi rejtezik a titkos utasítások mögött. Nyilván a vadászgépeket irányították a berepülő gépek ellen.

Erről eszébe jutott hősi halált halt barátja.

Felvégi András. Valójában Franyó Andrásnak hívták, de a Lugas utcai család úgy érezte, eljött az idő a névmagyarosításra. Így lett a Franyóból Felvégi. S neki ez a nálánál tíz évvel idősebb, immár meglett fiatalember, a barátja volt. Olyan jókat tudtak beszélgetni. 1936-ban, amikor Vér István kilencéves volt, de már újságolvasó emberke, az árokparton azt tárgyalták meg, hogy hány aranyérmet szereznek a magyar sportolók! Azt szerette Felvégi Bandiban, hogy annyira tudott lelkesedni. És pilóta lett. Vadászrepülő. Azt már nem tudja, sose tudja meg, hogy tiszt lett-e vagy tiszthelyettes, mindenesetre fent harcolt az ég boltján. De csak kétszer. A harmadik felszállásnál lelőtték. Hogy sajnálta Felvégi nénit. A környék ünnepelte. Akkor még megünnepelték az első hősi halottakat. Virágokat hordtak a Felvégi-portára. Amely már nincs többé. Júliusban Szeged is támadást kapott. A Lugas utca az égbe repült. A Felvégi-ház is. A nénivel

együtt. Utána szállt az égi országúton, a fia után. Repült, hogy megkeresse a levegő hősét. Egyszem gyermekét.

Amikor Szeged fölött feltűntek a Liberátorok, kicsinyke ezüst gépek a mérhetetlen magasban, senki sem gondolt rosszat. Miért éppen Szegedet bombáznák? És lezúdult a városra a gyötrelem. Ő akkor szerencsére bent volt a városban. És a bombázók a város szélét kapták el. Meg a pályaudvart is persze. Akkor halt meg Sajtos úr bátyja is, a rendezőpályaudvaron. Utána a tanfolyamisták díszőrséget álltak a koporsónál.

– Futás fiúk – hebrencskedett Sajtos úr. – Futás a pincébe. Ez jó óvóhely lesz.

Betonozott pince.

Mindenfelé feliratok. Hol van a WC, hol a sebkötöző hely, hol tárolják a homokot. Mindenütt nyilak. Vészkijáratok. A pince közepén padok. Néhány karosszék. Egy-két fotel. Itt a háziaknak foglalt helyük van. De az óvóhely nyitott, bárki bemenekülhet. És jönnek, rohannak az emberek. Itt nem tréfa a háború. Csepelen rengeteg embert gyászolnak már a hozzátartozók! Terrorbombázás, harsogja a rádió egy-egy bombatámadás után. Ez a rettenetes: félni kell a németektől, a nyilasoktól, a feljelentgetőktől, félni kell az ellenségtől is: a levegőből támadótól is. A bomba nem válogatja meg a maga áldozatát: ezt elpusztítom, mert németbarát, nyilaskeresztes párttag, zsidógyűlölő, nem, a bomba éppúgy megöli az angolbarátot, az oroszul tanulót, az Amerika-hívőt, mint akinek szánják. A bomba nem válogatós. És miféle új bombákkal támadják újabban a magyar fővárost: láncosbombákkal, bombakötegekkel.

De egyelőre minden rendben.

Csönd.

A szemekben félelem.

Bumbi, az egyik tanfolyamista viccet akar mesélni, de egy szakállas úr rászól:

– Nem szégyelli magát?

Hallgatnak hát.

Pista egy padra telepedett, ott jutott hely az idegeneknek. A pincében leginkább idősek, nők és gyermekek. De azért beszaladt egy katonatiszt is meg két apáca, nekik egy teljesen egyedülálló pad jutott. Rózsafüzért morzsolnak.

– Már itt vannak! – mondja a katonatiszt.

– Szűzanyám, segíts! – jajdult fel a fiatalabb apáca.

Vér István mellett fiatalasszony ül. Egészen szemrevaló. Picit dundi, kerek, nevetős szeme ismerősen villan a háziakra. Nyilván a szomszédból futott át. Talán harmincesztendős, gondolja Vér István, de persze tévedhet is, mert nem tudja jól megsaccolni a felnőtteket. Kellő tisztelettel odébb húzódott, amikor a nő melléje ült.

A légóparancsnok, sánta ember, papucsot visel vagy nem is papucsot, inkább házicipőt, mamuszfélét, stentori hangon kiált:

– Ne keltsünk rémületet, kérem!

Ebben a pillanatban megrázkódik a pince. Máris rájukszakadt volna a ház? Ide csapott volna be az első bomba? A dróton lógó villanykörte hintázni kezd. A szemekben rémület. A katonatiszt felugrik, a légóparancsnok rákiált.

– Mindenki maradjon ülve!

A két apáca egyszerre kezdi:

– Miatyánk, ki vagy a mennyekben...

– És ettől jobb lesz nekünk – pattog Sajtos úr, na most megmutatja ezeknek a szent lelkeknek...

De nem mondhatja tovább.

A következő pillanatban újra levág egy bomba. Még közelebb érzik, mint az előbbit. Hullámzik a pince betonja. Lehet ez? Hullámzik a beton? Pista ijedten fogja meg a padot. Majdnem ledobja a hátáról. A fiatalasszony közelebb húzódik. Védelmet keres.

E pillanatban kialszik a villany.

A légóparancsnok tudja a kötelességét.

– Hölgyeim és uraim...

Valaki felkiált:

– Kuss!

– Szenteltessék meg a te neved...

A bombák sivítását újra hallják. És a becsapódásokat is. Már érzékelik, melyik bomba hullott le távol, melyik közel. A beton egy pillanatra megcsöndesedik talpuk alatt. Már nem hullámzik. Ülnek a padon. Egy gyerek ordít. Valaki csitítja.

– Mindjárt vége lesz, kicsikém...

– A piszkos zsidóknak köszönhetjük ezt is... – jegyzi meg egy hang a karosszékek felől.

– Kuss! – kiabál nagyobb hangerővel a mindent letorkoló hang – Kuss, te szemét!

– De uraim... – így a légóparancsnok.

Ebben a pillanatban újra megreng alattuk a beton. A fiatalasszony Pistába kapaszkodik. Hogy véletlenül-e, akarva-e, oly mindegy. Vaksötét van. Semmit nem látni. Rám sem nézett, gondolja Vér István. Elereszti a kezét. Visszaöleli a nőt. És érzi, hogy a karok szorosan tapadnak rá. Ölelik egymást. Az egymásratalálás örömével. Mennyi félelem van bennük. Mennyi kín! Ezért ez a szorítás. Az asszony a fiú száját keresi. Csók. Harapások. Piciny harapások, majd összekoccannak a fogak! Mi ez? Miféle halálos játék ez? Lehet, hogy az utolsó csók az életében? Harap ő is. Játszanak a nyelvek Táncolnak. Kergetik egymást. Összefeszülnek, elsiklanak egymáson, s újra kezdődik a játék. A halál előtt vajon mindenki ilyen, gondolja a fiú? Vagy inkább csak kérdezi magától. Nincs, aki feleljen erre. Kezét lejjebb csúsztatja. A ruha kivágását keresi. De hisz nincs is rajta melltartó. Már befészkelte magát. Már jó helyen van. Milyen forró a bőre. Mennyire tüzel.

– Jöjjön el a te országod... – imádkoznak az apácák, néhányan belekapaszkodnak a mennyei igékbe, s utánuk mondják: – a te országod...

– Anyu, jaj, félek... – sír fel egy kisgyerek.

Még mindig tart a bombázás.

– Csak ezt megússzuk – sóhajt Sajtos úr. – Kitartás, fiúk!

– Kuss! – erre is csak ezt feleli az ismeretlen hang.

– Az anyád...

Ők ölelkeznek.

Fáradhatatlanul. Milyen csodálatos ez, ujjong Vér István. Kiszabadítja száját, valamit mondani akar. De a nő nem engedi. Most nem szabad beszélni. Most ölelni kell, csókolni, tépni, markolászni. Milyen kemény a melle! Ha most ráhajolna, meg is csókolhatná. De az asszony vasmarokkal tartja a fejét. Mint Karády Katalin a Halálos tavaszban, Jávor Paliét. „Ez lett a vesztünk mind a kettőnk veszte..." dúdolja magában a fiú, de hang nélkül, mert csupán hallja a hangokat, belül énekli, a lélekben, gondolatban, mert így is lehet énekelni. Hogy mi lesz utána? Nem is gondol rá.

Hiányzik neki, hogy nem mondja a nő: klassz vagy Pista, mint ahogy az üllői templomban hajtogatta minduntalan Anni; klassz vagy! Klassz vagy Pista.

Túlélik a támadást? Vagy a következő pillanatban rájuk omlik az épület? Élve temetődnek el, mint ahogy ilyenről már olvasott.

Még mindig csókolóznak.

Mióta hullanak a bombák? És mennyi idő telt el? Egy perc vagy egy óra? Egy pillanat csupán? Hiszen még az imádság közepén tartanak csak az apácák. Vagy újra kezdték már?

Nem kellene mégis kiszabadítani a száját és azt mondani: szeretlek? De, ezt kellene tenni! De élvezi a nyelv mohóságát, az odaadás gyönyörét.

Milyen jó, hogy ezt az óvóhelyet választotta ez az ismeretlen nő. Hogy éppen melléje ült. És ha a hebrencs Sajtos úr mellett ült volna? Akkor most vele csókolózna? Minden bizonnyal.

A remegés megszűnt.

A beton sem hullámzott már.

A fény azonban nem gyulladt föl. A hirtelen rájuk szakadó csöndben a két apáca diadalmasan folytatta:

– Legyen meg a te akaratod, miképpen itt a földön is...

Senki sem felelt rá. Már senki se mondta utánuk az imát.

A légóparancsnok, felelőssége tudatában hangoskodott.

– Felkérek mindenkit, hogy maradjon a helyén. Kinyitom a vasajtót!

Még jó, hogy bejelentette. Kivette kezét a nő ruhájából. Az ujja elbúcsúzott a bimbótól. Dermedten meredt a világba.

Eleresztették egymást.

A vasajtón túli világból fény érkezett. A légóparancsnok a bátrak hősiességével kiment a pincéből, aztán ujjongva jött vissza:

– Épen maradt a házunk!

Mintha saját diadalát jelentette volna be.

Sajtos úr is rendelkezett.

– Fiúk, indulás.

Nem akart felállni. Hogyan hagyja itt a szerelmesét, mert máris annak érezte a nőt, mit mondjon neki? Találkát kérjen tőle?

Ekkor valaki bekiáltott:

– Emberek, ég a túlsó ház! Menteniiii...

Sajtos úr tudta, hogy előbbre való a saját feladat ellátása. Noszogatta hát fiait.

– Indulunk már, a kutyaúristenit? – És veregette a nadrágját, tisztogatta a vasutas zubbonyát.

– Menjen már – taszította el a nő elég durván. – Mire vár még? Nem hallotta, hogy menniük kell...

A hang durva volt, majdnem közönséges. És a beszűrődő fényben már nem is látta szépnek és kívánatosnak a nőt.

– Élünk, nem érti, élünk – indította útnak.

A teherautó platóján magába roskadt.

A többiek azt hitték, most jön ki rajta a bombatámadás idegfeszültsége.

Mennyit változott egy hét alatt ez a gyerek, gondolta magában Bene Gyula, amikor újra ellátogatott hozzá Vér István. Határozottabb lett, egészen más a mozgása, a viselkedése, jót tett neki az önállóság! Másképpen köszönt be az ajtón, noha most is azt mondta:

– Csókolom, Gyula bátyám! Felugrottunk... Nem tetszik megharagudni miránk? Elhoztam egy barátomat is, Bunyót, mondd csak a neved Gyula bátyámnak, na, mutatkozz már be. Tetszik tudni, nem is tudom a becsületes nevét. Mi csak gúnynévről ismerjük egymást. Na, mondd már meg Bunyó, hogy hívnak?

– Törköly Péter vagyok.

– Tetszik tudni, azért Bunyó, mert az a szavajárása: – és megváltoztatott hangon utánozta pajtását: – „na mi van hapsikám, akarod, hogy megbunyózzalak?"

– Nem, nem akarom – tárta ki kezét Bene Gyula –, dehogyis akarom!

– A bácsival nem is bunyóznék, nem mintha... – hagyta abba sokat sejtetőn a mondatot.

– Kaját? – kérdezte a férfi.

– Azt lehet!

– Azonnal repetával kérjük! – mondta Bunyó.

– Szeretitek a káposztás cvekedlit?

Ezen jót vihogtak.

– De furcsán mondja – jelentette ki Bunyó.

– Én főztem, tegnapi maradék. De ez azt hiszem felmelegítve is kitűnő. Én legalábbis nagyon szeretem.

Ettek a fiúk.

Elfelezte a maradékot, kicsit odakapta a tűz az alját, itt-ott égett, összecsomósodott darabok kerültek elő, de ki törődött ezzel.

Szódavizet is tett az asztalra.

– Meséljetek. – De mivel a fiúk csak tömték a fejüket, megkérdezte. – Vagy inkább én meséljek? Azt nyilván tudjátok, hogy nem mese, de az oroszok Ceglédnél vannak. A né-

metek elvesztették a debreceni páncélos csatát. Szerintem két-három hónap múlva...

– Mi lesz két-három hónap múlva, Gyula bátyám?

Már nem bácsizta, mint a múltkor, megjegyezte, hogy mit szabad és mit nem. Egy kicsit felvágott Bunyó előtt, azért is hozta fel a barátját. Második napja Pesten téblábolnak. Élvezik a várost, tegnap már itt voltak, csöngettek, de a bratyó nem volt itthon.

– Vége lesz a háborúnak!

– És a csodafegyver? Kaszás úr folyton azt emlegeti. Tetszik tudni, Kaszás főintéző úr. Ő volt a vonatparancsnokunk.

– Csak volt?

– Jaj, hát nem tetszik tudni a történteket? Mi már nem Üllőn rostokolunk. De nem ám! Kétfelé választották a társaságot. A bátrabbakból – mindkét gyerek kihúzta magát a tányér fölött – szerveztek egy önkéntes brigádot, a többiek meg elutaztak a Dunántúlra. Tabra. Már úgyis befuccsolt a tanfolyam. Nem lesz itt vizsgáztatás. Ezt maga Sajtos úr mondta...

Akkor eredt meg igazán a gyerekek nyelve, amikor letették a villát, megitták a nagy pohár szódavizet.

– Cefetül jóllaktam – jelentette ki Bunyó.

– Máskor is tessék káposztás cvekedlit főzni! – udvarolt István. – Tetszik tudni, Gyula bátyám, mi most már a MÁV Igazgatóság kötelékébe tartozunk. Tegnap reggel jöttünk fel, maholnap igazi vasutas ruhát is kapunk, felszerelünk, ahogyan Sajtos úr mondta, kapjuk a menekülési segélyt, a fizetést. Egyelőre az óvóhelyen lakunk, hogy az milyen isteni hely! – lelkendezett a fiú. – Azt mondták, hogy megkapjuk a Csatay lakás egy részét a szomszédban. Nem tetszik tudni, ki volt az a Csatay... – kereste a keresztnevét, de nem találta. – Valami nagy kutya lehetett! Miniszter talán, ezt maga Kaszás főintéző úr mondta és azt is hozzátette, hogy megérdemelte a sorsát az ilyen gazember...

– Nem a honvédelmi miniszterről beszélsz, te fiú? Csatay Lajosról...

– De, róla! Tetszik tudni, láttuk ám, hogy az utolsó bútorig mindent elhordtak tegnap. Nahát, abba a lakásba költözünk be, ha minden igaz! De nem is ez a lényeg. Hanem ez. Tetszett már ilyet látni? – és elővette a belső zsebéből, a kis irattárcájából a tegnap kapott igazolványt. – Jól tessék megnézni,

Gyula bátyám! Német és magyar nyelvű! Minket nem lehet elvinni katonának! Ez felmentő igazolvány! Hát ilyen fontosak vagyunk mi a MÁV-nak. Nyolcan maradtunk Pesten, Sajtos úr a kilencedik, ha kapunk egy szobát a Csatay lakásból, éppen megférünk benne...

– Nagyszerű igazolványotok van! – mondta elismerően. – Ma ez nagy kincs! Látjátok, milyen igazoltatás megy az utcákon?

Bunyó izgatottan mondta.

– Tessék elképzelni, idejövet láttunk a körúton egy barna csomagoló papirossal letakart hullát. Az volt ráírva a papírra: „Szökött katona voltam!" Hát lehet ilyet csinálni, Gyula úr? Vagy nem is tudom, mondhatom azt, hogy bácsi? – lihegte el élményét Törköly Péter.

– Te is mondd, hogy Gyula bátyám!

– Látod, milyen a bratyóm! – figyelmeztette István.

– Hát lehet ilyet csinálni? – kérdezte újra a fiú.

– Mindent lehet csinálni! Ezért nagy érték ez az igazolvány! Ha nekem is lenne... – mondta inkább csak magának.

– Szerezzünk? – ugrott fel Bunyó, mintha máris hozni akarná.

– Tudnátok? – bizonytalanodott el Bene Gyula, s érezte a helyzet fonákságát, hogy a gyerekek segítségét kéri.

– Tetszik tudni, a listán negyvenen szerepeltünk, mert Kaszás főintéző úr minden szegedi tanfolyamista után felszedte a menekülési pénzt, de csak huszonnyolcan jöttünk el, és Sajtos úr persze hogy megkapta mindünkre a papírokat, vagyis a kitöltött blankettákat, amikbe csak a nevet kell beírni. És mivel Sajtos úr a nevét is mással íratja alá, így az egyik haverunk őrzi a blankettákat. Még biztosan nála vannak!

– Akár mind elhozhatjuk – ajánlotta föl Bunyó.

– Na, ha elhozod, bunyózok veled – lelkesedett a házigazda. – Hogy milyen nagyszerű srácok vagytok! Mi lenne, ha legközelebb elhoznád az egész bandát? Mit is kellene főzni, ami ennyi embernek elég? Mondd csak, Pista! Te ismered a többieket!

– Ha rám hallgat Gyula úr, akkor túróscsuszát csináljon! Juhtúróval. – mormogta Bunyó.

– De a túróscsuszát tehéntúróval csinálják fiam. Hanem tudok én valami különlegességet. Ismered a sztrapacskát? Azt csinálok, jó? Pukkadásig ehetitek magatokat.

– Ahhoz juhtúró kell? – érdeklődtek.

– Az ám!

Előre nyeltek, mind a hárman.

Bene Gyulában sebesen forgott a gondolat. Az Isten küldte hozzá az unokaöccsét, ezt a nyolctagú társaságot, ha minden gyerek ilyen, mint ezek ketten, akkor lehetne egy alakulata, hiszen éppen ezt adta egyik feladatául a napokban a megismert őrnagy. Az Üllői úton találkoztak, Tantó Gyuszi bátyjának lakásában. Hevesen dobogott a szíve, amikor felmentek a lépcsőn. Egészen máshogy, mint amikor először vitték el a Munkásotthonba, fiatalon. Akkor, úgy érezte, ott a helye. Természetesen mozgott, természetesen viselkedett a hasonszőrűek között. De egy őrnagy előtt állni, egészen más dolog! Igaz, nem hagyták állni. Az őrnagy úr barátságos volt, fiamnak nevezte, örvendezett neki, röviden feltárta a helyzetet: az ország végveszélyben van, de a jobbérzésű tisztek szervezkednek, meg akarják menteni a várost, a közműveket, a postát, a rádiót, ott vannak mindenütt, embereik vannak a katonák között, a laktanyákban, s addig megy a szervezkedés, amíg el nem hangzik a jel, amelyre valamennyien várnak! Most kell összefogni igazán, amikor nyíltak a frontok. A nyilas hatalomátvétel fehérekre és feketékre változtatta az embereket. Már mindenki színt vallott, vagy váltott, nem is tudja, hogyan mondta az őrnagy úr. És míg hallgatta a beszélőt, arra gondolt, istenem, ez mennyire más ember, mint a Gamma katonai parancsnoka volt: eléje kellett állnia, mert többször hiányzott a Leventéből. És alig állt a lábán, úgy ordított vele. Hazaárulásnak nevezte a cselekedetét. „A Levente-mozgalom a Haza"! Azt hitte, meg akarja pofozni. „Hogy akarod megvédeni édes hazádat, te gazember?" kérdezte tőle a katonai parancsnok, aki annyira pikkelt rá azontúl, hogy jobbnak látta otthagyni a Gammát, a kitűnő állást, a jó helyet, s átvándorolt a Beszkárthoz. De ehhez is milyen összeköttetés kellett! Az őrnagy úr fenyegetőzött, ő viszont kért egy írást a leventeoktatójától, aki igazolta, hogy Fekete Bene Gyula rendszeresen látogatja a Levente-mozgalom foglalkozásait.

És csak hallgatta, hallgatta az Üllői úti lakásban a pergőn beszélő őrnagyot, aki bízván Tantó Gyulában, őszintén feltárta titkaikat. De csak nagy vonalakban beszélt. Semmi részletet nem bízott rá.

– Ha egyszer vallatnának fiam, ne tudj semmit! – mondta

atyáskodva az őrnagy. Majd hozzátette: – Mert remélem, tudod, hogy veszélyes a mi vállalkozásunk. És azt szeretnénk, ha minél több, magadhoz hasonló munkásembert hoznál közénk. Akik esetleg értenek a robbantáshoz. Értenek a vasmunkához. Értenek az emberekhez. Mert ez ma a legfontosabb. Hogy sokan legyünk. A társadalom minden rétegéből. Ma össze kell fogni munkásnak és katonának, egyetemistának és értelmiséginek. Ott vagyunk az élet minden posztján.

Ilyen szépen beszélt az őrnagy.

Lehet, hogy orvos volt vagy gyógyszerész, mindenesetre ilyen parolit addig nem is látott.

– Egészségügyis az őrnagy úr – mondta eljövőben, a lépcsőházban Tantó Gyula. – Igaz, becsületes, magyar ember. Mint te meg én! Na pajtás, most iszunk egy áldomást?

Ittak rá, ketten, két decit tisztán.

De hát ezeket nem mondhatja el a fiúknak. Ma nem! Ma semmi esetre sem! Ha viszont hoznának jó papírokat, kétnyelvű felmentő igazolványokat, az nagyszerű lenne. Ki tudja, kinek kell ilyen a mozgalomban. Mert hamisítvány sok van forgalomban. A múltkor maga látta, hogy egy igazoltató csendőrjárőr hogyan tépett szét egy szabadságos levelet a Keleti pályaudvaron. És a kiskatonát úgy vitték, olyan zord arccal, hogy nem lehetett titok a sorsa!

– Akkor hát ti pestiek lettetek? – szőtte tovább a beszéd fonalát.

– Pesti-szegedi vasutasok! – büszkélkedett István. – És tetszik tudni Gyula bátyám, azt hiszem jól kifogtuk. Mondta is Sajtos úr: na gyerekek, fogjátok az Isten lábát. Azok – mármint a többiek – ott a messzi Tabon meg biflázhatnak, ha akarnak, s aztán mire vizsgázhatnának, már itt lesznek az oroszok. Mert tetszik tudni, titokban mindenki az oroszokat várja! Van velünk, vagy inkább már múlt időben mondom, Gyula bátyám, volt velünk egy nyugdíjas főintéző, de nekünk tanárunk a tanfolyamon, ő mindig nevetve mondta: alig várom az oroszokat, akkor végre megismerjük a szabadszerelmet. Akkor aztán mindenki mindenkivel izélhet...

– Ejnye, öcskös – feddte meg a fiút.

– Nem én mondom, hanem az öreg főintéző úr. Meg azt is mondta, kár, hogy nem húsz éve jöttek az oroszok, mert akkor még lett volna mivel végigizélnie az asszonyokat...

Bunyó nevetett.

– Mi kölcsönadhatnánk neki a mienket...

– Ne disznólkodjatok, gyerekek – rótta meg őket szeretettel a férfi.

– Csókolom – búcsúzott István.

– Én is – tette hozzá Bunyó. – Akkor hozhatjuk a papírokat?

– Csakugyan, mikor hozzuk? – kérdezte Pista.

– Találkozhatnánk valahol – így Bene Gyula.

– Inkább mi jönnénk föl – ajánlotta unokaöccse. – Tetszik tudni, Gyula bátyám, valamelyik este fölszaladnánk. De nem a többiekkel, csak mi ketten. Jó lesz így?

Elviharzottak.

Bene Gyula hosszasan nézett utánuk. A szeme végigkísérte a körfolyosón szaladókat, s azok visszaintettek a lépcsőház torkából.

Amikor a nyolcadik vaságynak is helyet találtak a nagy szobában, Vér István kiadta a parancsot.

– Megyünk a matracokért.

Béka az utcán figyelte a nagy sürgés-forgást. Anyjától tudta, hogy a gyorsan kiürített Csatay lakást a MÁV kapta meg. Az első napokban máris megjelent három erdélyi menekült család, legalábbis ilyen adatokat diktáltak be a lakókönyvbe. Meg is nézhette volna az adatokat, de annyire soha nem érdeklődött a ház lakói után. Akik régtől itt laknak, azokat mind ismeri, mindenkivel köszönő viszonyban volt, de nem mindenkit szeretett.

– Szevasz, haver – köszönt rá a teherautóhoz siető Vér Istvánra Béka. – Ti vagytok az új lakók? Na, mit állsz itt, mint egy faszent, tegezz már vissza haver, kapjatok föl, vigyetek föl engem is, látni akarom, mit hagytak itt a kegyelmesék...

Így ismerkedett meg Béka a tanfolyamistákkal.

Soha nem volt fönt Csatayéknál, nem talált módot arra, hogy egyszer is tiszteletét tegye. A házbért csekken fizették, de nem is ők, hanem a minisztérium. A lakóktól elzárkóztak, csöndes, visszavonult életet éltek, ahogyan Béka anyja mondta: „nem sok vizet zavartak" a házban.

– Milyen bútorokat hordtak innen el, haver – járta végig a hatalmas lakást, mert bekukkantott az erdélyi menekültekhez is –, ha ezt láttátok volna?! Majd belerokkantak a tróger urak!

A fiúk körbeállták a tolókocsis férfit. Ölében ott hevert a szájharmonikája.

– Te katona vagy? – kérdezték egyszerre többen is.

– Láb nélkül, mi, jókat tudtok kérdezni! De a katonasapkámat felpróbálhatjátok! Ingyen átengedem, nem kérek érte semmit. Na, ki dob meg közületek egy cigarettával?

– Muzsikálj nekünk... – kérlelték a fiúk.

Ekkor jött be Sajtos úr. Pattogott, kiabált, veszekedett odalent a sofőrrel is, még tartott a haragja. Nagyon sarkosan lépdelt, gangosan páváskodott.

– Hát ez a mitugrász? – érdeklődött szerencsére elég halkan Béka.

– Kicsoda maga? Hogy kerül ide? Mit keres itt? Ki engedte magát ide? – begyeskedett Sajtos úr. – Vegye tudomásul, hogy ez a MÁV területe. Ide csak vasutasoknak van szabad belépésük.

– De ronda szád van, haver – tegezte le Béka. – Mit tudod te, hogy mennyi közöm van a MÁV-hoz! Ha tudni akarod, nagyon is sok! De el nem mesélem neked. Egyébként is, én ide tartozom. Én a házmester megbízottja vagyok, vagyis a fia... És ezek itt a haverjaim, ugye, fiúk...

Csatát nyert.

De Sajtos úr válaszra sem méltatta. Ezt a sértést, hogy csak úgy ukmukfukk letegezte... Ha fordítva lett volna, az más. Akkor leereszkedett volna, kegyesen megengedte volna, persze csak baráti gesztusként a tegeződést. És éppen a fiúk előtt?! Inkább kivonult.

– Ő a mi parancsnokunk, a tanfolyam vezetője! – mondta Bunyó.

– Nyikhaj kis emberke a ronda állatja – köpött utána a csupasz padlóra Béka. De veletek jóba leszek! Végre lesz valami élet ebben a házban! Ha fel nem hoztok ide, magamtól fel nem repülök. Tudjátok-e, hogy mit tudok? Na, ki szeret kártyázni fiúk? Gyere csak ide – hívta maga mellé Bunyót –, értesz a kártyához? Varázsolni is tudsz?

– Én nem – visszakozott Bunyó.

– Dehogyis nem, ha én akarom!

– Hadd lássuk – mondta Vér István. – Mutasd meg a tudományodat Bunyó.

Körbeállták a tolókocsis Békát. De hisz ez isteni szórakozás. Jobb, mint Üllőn reménytelen helyzetben üldögélni a

szerelvény kocsijában. S mennyivel jobb, mint Tabra menni. Szegény többiek, szegény odavezényeltek...

– Na, haver – hunyorított szemével Béka –, húzz ki a paklból egy kártyát. Megnézted, jól megnézted, biztos? Ti is nézzétek meg. Mindenki nézze meg. Tuti, hogy megnéztétek? Na, haver, akkor szépen, de óvatosan dugd csak bele a pakliba. Ahová akarod. Megvan? Hopplá, akkor üss rá háromszor a mutatóujjaddal. Megvolt? Ez az. És most koncentrálj, haver. Mindenki koncentráljon. A kártya megfordul. Nem hiszitek? Nézzétek csak... – terítette ki a lapokat és a lefordított lapok között egyszer csak felfelé fordulva rájuk mosolygott a tök király. – Ez volt? Jól játszottál, haver!

Csatát nyert.

Mind a nyolc fiú azonnal a szívébe zárta.

– Hogy csináltad? – kérdezte Vér István.

– Egy trükk magyarázta és újólagos bemutatása húsz pengő. Ki áldoz ennyit, na te, haver? – kérdezte Bunyótól. – Van rá húsz pengőd?

– Össze is dobhatjuk a pénzt? – kérdezte valaki.

– Felőlem – mondta Béka –, de csak egy valakinek árulom el akkor a titkot! Egy titok, egy trükk húsz pengő. Aki megtanulja, kereshet vele, ha akar.

A fiúk összedobták a pénzt.

– Ezt az egyetlen és első mutatványodat mindenki akarja tudni.

– Te vagy a Bunyó, ugye? Na jól van, haverok, barátságból mindenkinek megmutatom a trükköt. Először is, amikor húzol egy lapot – adta meg a lehetőséget Bunyónak az újabb húzásra –, a kiterített paklból húzol. Eddig nincs semmi hókuszpókusz. Az akkor jön, amikor megnézi a delikvens úr a lapot. És ti mindannyian. Én közben, mert senki sem nézi a kezemet, ügyesen az alsó lapot visszafordítom. Tehát akármelyik oldalról is nézzük a paklit, egyik oldalról sem látunk figurát, mert már mind a két oldalán zárt a pakli. Érthető? És amikor most Bunyó visszadugja, azt hiszi, hogy a lapok mind lefelé állnak, pedig nem, tetszik látni mindenkinek, kis haverjaim, csak ez a legfölső kártya fordul lefelé, de ti ezt nem láthatjátok, mert úgy szorítom a kártyapaklit, hogy nehezen lehessen csak közédugni a lapot. Közben egy pillanat, hopp és már meg is fordítottam a kártyát. Észrevettétek? Persze hogy nem. És kezdem kiteríteni a lapokat. Na, valahol a közepén lesz a „felfordult" lap.

És itt is van. S miközben ti lelkesedtek, az alsó lapot visszafordítom, aztán a kezetekbe adom a kártyát és megnézhetitek, hogy a kártya teljes és tökéletes. Csak éppen megtörtént a varázslat...

– Hány trükköt tudsz, Béka? – kérdezte Bunyó.

– Ezret! Legalább ezret!

– Ezerszer húsz pengő... – számoltak a fiúk –, annyi pénz nincs is a világon...

Béka le-föl kerekezett a szobában.

A fiúk előtte álltak.

– Ismerkedjünk. Rólam már majdnem mindent tudtok. Hogy én vagyok a házmesterné fia, hogy Béka a nevem, jól van, Szamosi Béla, ha mindent tudni akartok, hogy nincs meg egyik lábam se, hogy artista voltam...

– És katona ...– figyelmeztette Vér István.

– És katona is voltam.

– Őrmester? – kérdezte Bunyó.

– Ha akarod, akkor az voltam. Többet nem kell tudni rólam semmit. Nincsenek barátaim és a Ligetben mindenki a haverom. Nekem haverjaim vannak. Szevasz, haver, szevasz – kocsizott el előttük és kinek kinek a kezébe csapott. – Ez a legszebb dolog a világon, a haverság! Akartok a haverjaim lenni?

A hirtelen csöndben Vér István találta fel magát.

– Megtisztelsz, hogy a haverjaidnak tekintesz minket. És hogy te is tudd, kik vagyunk, elmondom, honnan az isten csudájából keveredtünk föl ide... – és máris mondta a szegedi tanfolyamisták történetét, május elsejétől, amikor megismerkedtek, mostanáig.

– Be is mutatnád haverjaidat?

– Én Vér István vagyok, de ha a hajamra nézel, már tudod is a gúnynevemet: Tüske. Ez itt, ez a nagy behemót társunk dorozsmai srác: Toppantó András, félnehézsúlyú versenyeket nyert ökölvívásban, de az ő beceneve: Riska.

– Nem Bunyó? – kérdezte Béka.

– Bunyó én vagyok – állt eléje Törköly Péter – mert az a szavamjárása: „mi van hapsikám, akarod, hogy megbunyózzalak?" Na, akarod? – nézett Békára.

– Naná haver, persze, hogy akarom. De csakis egyenlő feltételek mellett. Én a kocsiban ülök, te meg mondjuk erre a székre ülsz. Kezdhetjük...

– De én nem merlek megütni – visszakozott Bunyó.

– Mert gyáva vagy, haver – kormányozta melléje kocsiját Béka. – Ázt hiszed, csak te tudsz bunyózni meg Riska. – És ezzel eleresztette balkezét, s Bunyó hirtelen a földre pottyant. – Hát ilyen az én balkezem, haver...

– Én meg Török Szilveszter vagyok – lépett eléje egy kis tökmag. Sajtos úrnál is kisebb volt. Alig látszott ki a földből. – Mit gondolsz, mi a nevem a haverok között?

– Tökmag vagy nem!

– Az annyát... – álmélkodott Tökmag –, ezt hogy találtad ki, haver?

– Galiba Ferkó! – nyújtotta kezét a legápoltabb külsejű fiatalember .– Van szerencsém. Na, engem hogyan neveznél, ha szabad nekem is tegezni téged.

– Tudod, én artista voltam, s talán ma is annak érzem magam. De a legjobban az emberi lélek foglalkoztat. Elnézlek magamnak és ha nevet kéne adnom, azt mondanám, hogy légy te... Liba!

– Óriási vagy, haver! – szorongatta a kezét Bunyó is, Vér Pista is, Tökmag is!

Liba is eléje állt.

– Gratulálok. Te csakugyan emberismerő vagy, haver...

– És te ki vagy? – gurult odébb Béka.

– Én, ki más lennék, mint édesanyám fia. Vagyis Csamangó Illés. És én már nagyon bánom, hogy eljöttünk Szegedről. Otthon kellett volna maradni.

– Anyuci, anyuci – kiabálták a többiek. Ez volt Csamangó gúnyneve.

Béka védelmébe vette.

– Ezt nem szeretem, haver, ezt nem szeretem. Az érzelmeket nem szabad kigúnyolni! Mi van ott az ágyon? Csak nem alma? Hol szereztétek?

Készségesen rohantak az almás ágyhoz. Arra dobták azt a láda almát, amelyet ma szerzett Sajtos úr.

– Csak kettőt, haver – figyelmeztette Vér Pistát, a legfürgébbet Béka. – Csak kettőt. Te tudsz zsonglőrködni? Így? – és félkézzel dobálta a két almát. Szédítő gyorsasággal röpültek a levegőben.

Mindenkinek tátva maradt a szája.

– Hárommal is tudod? – érdeklődött egyre nagyobb áhitattal Bunyó.

– De két kézzel.

Mintha cirkuszban lettek volna. Röpdöstek az almák. Béka

csak a legmagasabb pontot nézte, ameddig az almák repültek. A két kéz varázslatosan dolgozott. Ha eddig nem szerették volna meg a Csatay lakás új lakói, most meghódította a szívüket.

– Néggyel is megpróbálod? – kérdezte Tökmag, majd hozzátette: – Hárommal én is tudom... – De alig dobta fel az almákat, máris szertegurultak.

– Öttel is tudom, haver – élvezte a piros almák röpülését Béka. Elemében volt. Mintha a zágrábi cirkusz ponyvasátra alatt állt volna, szemközt az úri közönség, ott labdákkal dolgozott, meg tojásokkal, köztük persze egy fatojással, amelyet mindúntalan leejtett, a nagyobb hatás kedvéért és sose tört össze. De a végén minden tojást elpottyantott, akarattal persze és az időközben kicserélt fatojás is összetört a manézsban.

– Zseni vagy! – állt eléje Kakuszi István – zseni vagy, zseni vagy!

– Hát te mindent kétszer mondsz? – kérdezte tőle.

– Nahát – álmélkodtak a többiek – erre is rájöttél, Béka.

– Mire?

– Hogy Kakuszi Pista mindent kétszer mond. Te minek neveznéd – kérdezte Liba –, ha szabadna megtudnom.

– Papagájnak!

– Kitaláltad! – mondták a srácok kórusban.

Már csak a társaság nyolcadik tagja volt előtte ismeretlen. A legmagasabbra nőtt, a fejjel mindenkinél nagyobb lakli legény, a csupa kéz s láb Eszteró Pál. Ritkuló, vörös haj, vörös szemöldök, nagy szeplők voltak jellemzői. S ehhez a nem vonzó fiúhoz gyönyörű, mélytüzű nézés párosult. A szeme nagyon szép volt, hosszú és selymes pillái szinte elfedték a szem kosarát.

– Téged nem találgatlak, mert megharagszol. Mondd meg, de bátran, mi a gúnyneved?

– Pulyka! – hajtotta le fejét Eszteró Pál. De azért hozzátette a becsületes nevét is, amit mindig, mindenki azonnal elfelejt. A tanárai is csak Pulykának szólították, ez a megszólítás kísérte el gyerekkorától kezdve.

– Mert lehettél volna Tojás is, tudod-e, haver – mondta szeretettel Béka. – És senki se szégyellje a nevét. Én meg, mint mondtam, Béka vagyok! Nem hiszitek, hogy úgy ugrálok, mint egy igazi béka? Lássátok csak. Rajzoljatok egy kört a parkettára és én beleugrok.

Addig nem hagyta nyugodni a fiúkat, míg meg nem rajzolták a kört.

– Hopplá hopp – ringatta magát a tolószéken, majd hirtelen elrugaszkodott. Sokszor csinálja ezt, rákényszerítette az élet, önmaga ellátása. Rendkívüli erő volt a karjában. Nézték hogyan repül ez a csonka test. És keze előrenyúlt. Beletenyerelt a kör közepébe! Kicsit odaverődött a két csonk, de fel sem vette. – Mit szólsz, haver? Na, told ide a kocsimat. Most megmutatom ugyanezt visszafelé.

– Ne segítsünk, Béka? – kérdezték többen is.

– Ezt a mutatványt magamnak csinálom. Csak fogjátok meg jó erősen a kocsit. Ha nem lennétek itt, akkor rögzíteném a kerekeket. De most ez fölösleges. Látjátok, nézzétek...

Begyakorlott mozdulatokkal hintáztatta magát, majd hirtelen a testét a magasba nyomta. Mint mikor ők próbálták gyerekkorban a fejenállást vagy a kézenállást. A törzs már fent is volt az ülésen, azután egyik kezét húzta maga után, majd a másikat, s ügyesen megfordult a kocsiban. – Hopplá hopp, hölgyeim és uraim – hajolt meg a képzeletbeli publikum előtt –, csak ne szerénykedjünk a tapssal, ez volt a földi halálforgás...

Sajtos úr dúlva-fúlva jött vissza.

– Elég volt a cirkuszból. Szobarendet kérek...

– Haver, segítenél lemenni? – fogta meg Bunyó kezét.– Hívd a haverodat is. Kettőnek könnyebben megy...

Lent, a lépcső aljában szevaszt intett.

– Aztán, haver – nem zavarta hogy ketten voltak, szerette az embereket egynek venni –, ha unatkoztok, csak csöngessetek be. A mutter majd megmondja, merre kószálok. Kiviszlek benneteket a Ligetbe, protekcióm van, az ám, na szevasz, haver, szevasz...

Sajtos úr éppen rendelkezett odafönt, amikor a két fiú visszaérkezett.

– Szenet hozunk az Igazgatóságnak! Indulás egy-kettő... Na, indíts már Bunyó, a kutyaúristenit a fejednek...

Szegény Bunyóval semmi baja sem volt, csak Békára haragudott, de rá nagyon.

– Öt perc múlva találkozunk a kapuban. Tüske, névsorolvasás, értitek fiam?

Gyorsan rendeződött az életük.

Megkapták az élelmiszerjegyeket a Rózsa utcában székelő önálló közellátási osztálytól, persze volt esze Sajtos úrnak, hogy nem csak nyolc személyre kért jegyeket, mondván, a tabi társaság is hamarosan megérkezik. Ebédelni és vacsorázni a Csengery utcai klubba jártak, annek alagsorában rendezett be a MÁV egy nagyszerű konyhát. Eredetileg csak a vasutas és a hajós klubtagok jártak ide, de a háborús időkben, aki csak jogot szerzett MÁV étkezési jegyre, mindenki itt evett.

A vasutasruhára várniuk kellett.

Ezt csupán Galiba Ferkó hiányolta, már nagyon szeretett volna fényképet csináltatni, egyenruhában. A Rózsa utca egyik szabójával meg is beszélte, hogy alakjára formálja majd, hadd feszüljön, passzent legyen, emelje ki a test arányait, lehessen benne grasszálni és uraskodni.

Nem mindig tartott össze a társaság.

Már unták egymást. Reggel, ha megkapták a napi feladatot, máris ugrottak, csinálták, letudták, hogy minél hamarabb szabaduljanak. Utána övék volt a város. Ki-ki rokoni látogatóba ment, vagy mozit keresett magának, a legritkábban tartózkodtak otthon. Minek és miért? Otthonuknak nem nevezték a Csatay lakást, az erdélyi menekültekkel egyelőre nem barátkoztak, a nappalt ki-ki úgy töltötte, ahogyan kedve kerekedett hozzá, de az esték azok csodálatosak voltak.

Este kártyáztak.

Huszonegyeztek, mert ehhez mindenki értett.

De Vér István csakhamar kivona magát a kártyázás bűvköréből.

Az egyik nap megebédelt a Csengery utcai klubban, még repetát is kapott szelvényére, dupla adagot a mákostésztából, sok cukorral meghintve.

Aztán kényelmesen kisétált az Andrássy útra.

Sajtos úr minden fiút figyelmeztetett.

– Az Andrássy út hatvanat kerüljétek el. Az a nyilasok Hűség Háza! Menjetek a másik oldalon. Akkor nem lehet baj, fiúk. Értitek?

Átvágott a másik oldalra. Feketeruhás, Árpád-sávos karszalagos férfiak beszélgettek a kapuban. Ment az Oktogon felé. De mielőtt elért volna a körútig, egy nyilas állta útját.

– Testvérek, kiárusítás! – kiáltozta. – Ezt a zsidó könyves-

boltot kiárusítjuk. Féláron – tette hozzá és beinvitálta az utca népét.

Odabent – mert Vér István hirtelen ötlettől vezérelve bement az üzletbe – egy nyilas karszalagos alak állt vagy ült a pénztárban, s unottan nézte a válogatókat. Talán hárman, négyen válogattak a könyvek között. Ez volt az új kor szokása: a város különböző kerületeiben hat-nyolc-tíz zsidó boltot vertek dobra, vagyis megkezdődött az egy napig tartó kiárusítás. Itt ötven százalékos árat kértek a könyvekért, lehetett válogatni, böngészni.

Hozzá se szólt a könyvekhez semmit sem értő nyilas. Csak a kassza érdekelte.

Mennyi könyv, álmélkodott. Nem is tudta, hol kezdje a válogatást. Emlékezett önmagára, amikor tavaly nyáron, megtakarított zsebpénzéből először vásárolt könyvet Szegeden, a Szukits könyvesboltban. Előzőleg már kinézte magának Juhász Gyula merített papíron kiadott verseskötetét. De azért sokáig töprengett a kirakat előtt. Ennyi pénzt könyvért adni! Anyjától örökölte a zsugoriságát. Anyja ilyen. Sokszor cipelte magával vásárolni, rótták az üzleteket, valahol vettek valamit, s egy óra múlva visszavitték a vásárolt holmit.

– Meggondoltam Ketting úr – mondta édesanyja s ő ilyenkor pirult a szégyentől. – Miért kell ennyire kukacoskodni? – kérdezte édesanyját.

– Mert még így is becsapnak minket! – mondta édesanyja.

Ketting Lajos úr rőfös volt és méterárut vásároltak nála, de ha a Kurucsev úrhoz tértek be, ott sem sikerült jobban a vásárlás. Nem, ők mindig, mindenhová visszavitték az egyszer megvett s levágott anyagot. És ilyenkor az anyja nyert néhány fillért, a kereskedők már ismerték Vér nénit, bólintottak, ha nyitották az ajtót, a segédek pedig menekültek előlük.

És ezt a töprengést lám az édesanyjától örökölte.

Napokig bántotta, hogy milyen sok pénzt kiadott Juhász Gyula verseiért. De most? És itt? Rakosgatta a pultra a kiválasztott könyveket. És számolt. Hány pengőt költhet? Mennyit bír hazavinni? A verseskönyveket válogatta.

Nini, egy biblia. De nem biblia volt, hanem verseskötet. Mégis, kívülről olyan volt, mint egy biblia. Feketekötésű, kézbeillő, tenyérbesimuló. A formáját szerette meg.

– Ezt kérem – mondta a karszalagosnak.

Az szóra sem méltatta, intett, tegye csak le s válogasson még.

Kinyitotta.

ADY ÖSSZES VERSEI. Adyról tanult az iskolában. Verseit ugyan nem értette. 81–91 ezer. Az Athenaeum kiadása. Egészen vékony, finom papíron sorakoztak a versek. Micsoda? 32 pengő? De hisz ezek rablók. Ezek lopják a zsidóvagyont. Látszott, hogy az üzletajtó vasrollóját erőszakkal feszítették föl. És most „kiárusítanak". Nahát, a rablótól nem szégyen lopni. Elhatározta, ezt „magához veszi". Igen, ilyen finoman mondta ki magának a tennivalót. Ez nem lehet lopás. Vagy ha igen, csak másodlagos. Egyelőre kézhez tette, nehogy más elvigye.

Új könyvre vadászott.

Erdélyi József: EMLÉK. Így, csupa nagybetűvel. A könyv gerincén egy kihajtott könyv emblémája, benne a felirat: Magyar Élet. Látta, versek vannak ebben is.

Még válogatott.

De hiszen itt minden könyv őrá vár. Emlékezett Lakner Károly tanár úr szavaira, tanította Adyt, de sose szólt Erdélyi Józsefről. És erről a költőről? JÓZSEF ATTILA ÖSSZES VERSEI ÉS MŰFORDÍTÁSAI. A bordó könyvet forgatta. Erről a költőről már hallott valamit.

Két órán keresztül válogatott.

A végén az asztalon nagy halom könyv sorakozott.

– Ez derék – mondta a nyilas – Ennyire szeretni a könyveket. – Számolt, összeadott, Pista látta, hogy rosszul ad össze, hogy kevesebbet számol a felénél is, de alig mert lélegzetet venni, mert a szíve fölött dzsekije alatt ott lapult az Ady.

– 280 pengő.

– De bácsi kérem, nekem csak 120 pengőm van! És úgy... és úgy...

– Futás haza, vigyél, amennyit tudsz és aztán gyere vissza. De előbb add csak ide a pénzt...

Még segített is összekötni egy madzaggal a két halom könyvet. Volt abban minden. Csathó Kálmán regények, Herczeg Ferenc könyvek, útleírások, vadászkalandok, egy Szini Gyula regény, Karinthy Frigyes könyv. Csodálatos volt a zsákmánya.

Nehéz teher volt.

– Fiúk, aki könyvet akar, kiárulnak a Mussolini térnél egy zsidó könyvkereskedést.

– Meg vagy te kergülve – mondta valaki és hevert az

ágyon. A szoba cigarettafüstben úszott. – Aztán hogy viszed majd haza, pajtikám?

Rohant vissza. Két kölcsönkért táskával, hogy minél nagyobb legyen a zsákmánya!

Degeszre pakolta a táskáit.

Kilépett az őszi délutánba.

Szabad ezt, riadozott benne. Ellopni mások értékeit? Mert ez lopás. Fényes nappal. Ennyi ember előtt. És sehol egy rendőr. Ki engedte ezt meg? Kik nyittathatnak ki bármilyen üzletet? Ki adta kezükbe a kulcsot? És hova teszik a pénzt? Saját zsebbe vándorol? Viszik átellenben a pártszékházba? És túrkálnak a pengőkben?

Az ajtót nem kulccsal nyitották ki, a lakatot leverték, a redőnyt feltépték, az ajtót betörték. Jobb innen gyorsan eltávozni.

Sietett is, de a két, nehéz táskát minduntalan letette a földre.

– Pista, te vagy az, Vér Pista?

– Tanító úr, kedves tanító úr, csókolom Pali bácsi, csókolom – lelkendezett örömében, mert rég látott tanítója állt előtte. Ugyan az elemi iskola utolsó évében tanította csak őt a Szilléri sugárúti elemiben, de el nem felejtette. Csomós Pált nem lehet elfelejteni. Szép, egyenes tartású, hófehér hajú férfi, pedig innen még a negyvenedik évén. Arca pirospozsgás, nem veti meg a bort, ezt tudták róla a gyerekek is, néha az iskolatábla mögé állt, meghúzta a boros üveget, aztán megtörölte a száját, csillogott a szeme, s osztotta a kalkulusokat. Az ő osztályában volt a legtöbb ingyentejes, közéjük bejutni egyet jelentett a boldogsággal. Ó, azok az ingyentejes délelőttök! Amikor tíz órakor sorbaállottak a boldogok s megkaphatták a tejesüveget a beleszúrt szalmaszállal, az volt a csodák csodája. És a tejhez járt egy zsömle is. A tej hideg volt, még most is szájában az íze, ahogyan megáll régi tanítója előtt. Még egyszer köszön hát, vagy már harmadszor is: – Csókolom Pali bácsi! – és a nyakába ugrik.

– Alig ismertelek meg, kiskomám – mondta Csomós Pál.

– De én azonnal láttam ám, hogy csakis a tanító úr lehet! Ilyen szép ősz haja senkinek nincs a világon.

– Na, csak ne bántsd a hajamat! Azt mondd inkább, hogy kerültél Pestre?

– És a tanító úr? Tetszik tudni én úgy... – és elmesélte a dolgokat, kicsit bőbeszédűen, kicsit kapkodva a levegőt. Köz-

ben az Andrássy út egyik padjánál megpihentek. István letette a nehéz táskákat, rajongva nézett tanítója szemébe. Amikor mondandója végére ért, újra megkérdezte: – És a tanító úr?

Csomós Pál tartalékos hadnagy, kiskundorozsmai tanító úr belekezdett a történetébe. De nem tétováztak a padnál, a tanító felkapta az egyik táskát és elindultak az őszi fák alatt a Körönd felé.

– Nézd fiam, vagy inkább kiskomám, mondhatom még így, ugye, ahogyan régen, tudod nekem az volt mindig az elvem, ahová hívják az embert, oda nem kell sietni. Én még 1937-ben vonultam be először szolgálatra, s attól kezdve állandóan kaptam a behívókat. De volt nekem egy jóemberem, magasrangú katonatiszt, mindegy a neve, ugye, kiskomám, az ezt tanácsolta nekem: ne siess, Pali! Hát én nem siettem. Most utoljára szeptemberben kaptam behívót Kiskunfélegyházára, amikor a magyar menetszázadok Aradnál harcoltak az oroszok ellen. A SAS behívóra röpülni kellett. De én szépen mindent elrendeztem magam körül. A behívó is késve érkezett. Nahát kiskomám, elhatároztam, hogy szépen, lassan, komótosan teszem a dolgom. Összecsomagoltam a holmimat, feladtam a postára, Pestszentimrére, szüleimhez, tudod, én onnan kerültem le egy esztendőre Szegedre, s onnan Kiskundorozsmára. Aztán becsuktam az osztályt és jelentkeztem Kiskunfélegyházán. Egy főtörzs úr fogadott. Már sejtettem, hogy baj van, mert alig lézengett a laktanyában egy-két katona.

– Hol az Úristenben volt a hadnagy úr?

– Jöttem.

– Mint a csiga, mi? A többiek véreznek Aradnál, a hadnagy úr meg elkésik, mintha bálba jött volna. Most mit csináljak a hadnagy úrral? Utánuk nem küldhetem, még meg sem találja őket, amilyen tutyimutyi ember.

– Hát mit csinálna? Haza is küldhet. Jogában áll! Már amúgyis 54 hónap frontszolgálat van mögöttem.

– De én papirost nem adok, nem én! – dühöngött a főtörzs úr és elengedett azzal, hogy menjek ahová akarok, s ha majd plakátozzák, hogy kinek hova kell menni, jelentkezzem! Azóta itt vagyok Pestszentimrén, éppen azon töprengek, hogy mit csináljak. Van egy szobabútorom a szüleimnél Imrén, egy másikat meg biztonságba akarok helyezni Kelen-

földön. Nem segítenétek... a hurcolkodásban? Tudok néhány pengőt adni...

A MÁV Igazgatóság sárga épülete elé érkeztek.

– Nahát, mi ott lakunk, kedves tanító úr, ott fönt, abban a gyönyörű házban, annak is az első emeletén, tetszik látni a sarokerkélyt, az a mienk!

– Felvitte az isten a dolgod, kiskomám – nyomott barackot a fejére. – Na, felírod a címet? Kocsit én szerzek, akár a mostani vasárnap is alkalmatos lesz. Mert az oroszok itt vannak a közelben. Azt mondják Cegléd még tartja magát. De Pestimre nem biztonságos... nem bizony, kiskomám.

– És Budapest? – kérdezte a fiú. – Éppen itt állítják meg az oroszokat?

– Látod fiam – húzta magához, mintha fia lenne –, te azt mondtad ki, amit mindenki gondol. De van még egy esélyünk. Hátha Hitler nem védi Budapestet. És hátha nyílt várossá nyilvánítják a mi gyönyörű fővárosunkat. Mint Rómát, a múlt évben... Nem tudom elhinni, hogy védeni fogják a németek. És ahol sok ember él, ott nem lehet baj. Úgy bizony, kiskomám... Csak nem a mi fejünkre pottyan egy bomba? És ha túléljük ezt a marhaságot, akkor... – csapott bele a világba, de le is hanyatlott a keze. – Előbb túl kell élni...

– Mennyivel másként beszél a tanító úr, mint Kaszás főintéző úr!

– Az kicsoda?

– A menekülő vonat parancsnoka volt! A tanító úr egyszer sem mondta még, hogy így a csodafegyver, úgy a csodafegyver! – Vér István boldog volt, hogy régi tanítójával együtt lehet, összehozta őket a véletlen, lekoptak szájáról a „tetszik"-ek, beszélt, beszélt, ahogyan a szájára jött.

– Mert csodafegyver nincs!

– De hát... annyian mondják... annyian hisznek benne!

– Mert ámítják magukat, kiskomám. Mert hinni akarnak benne! Ha lenne csodafegyver, már rég bevetette volna Hitler. Mire várnak a németek? Verik őket, kergetik, én ezt akkor is megmondtam, amikor a Donnál voltunk. Meg én. És azóta visszahátráltunk vagy kétezer kilométert. Legalább annyit. És meddig lehet még visszamenni? Na, te jó földrajzos voltál, képzeld csak el magad kiskomám, hogy kint állsz a nagy Európa atlasz előtt. Emlékszel, milyen hatalmas a földabroszon a Szovjet? És milyen kicsi a mi országunk? Nahát,

majd éppen itt állítjuk meg az oroszokat? Előbb azt mondták, majd a Kárpátokban! Azután azt, hogy a Tisza lesz a gát! Most a Dunában reménykednek. Nincs remény fiam... Ezt neked nagyon jól kell tudnod. Különben megbuktatlak földrajzból. Hát az most a remény és a feladat: belelapulni a nagy város sűrűjébe. Lelapulni, mint réten a fű. Mi itt maradunk. Mi vagyunk a füvek. Te, meg ti, mind a többiek, a mezítlábas fiaim, a városi proligyerekek, az ingyentejivók! Emlékszel még az ízére? Lesz még olyan világ, hogy mindenkinek jut elég tej! Hogy kinevet a fiad, vagy az unokád, hogy apuka ingyentejet kapott az iskolában. Na kiskomám, ez most olyan óra, amikor nem adok jegyet. Nem kell felelned. Hallgatnod kell! Megjegyezni, amit most mondok! És a többieknek is mondd el, a társaidnak: vigyázzanak magukra. Amikor valaki a csodafegyvert emlegeti, mondd azt, mondjátok azt: szart! Az iskolában ki nem mondtam volna, de itt, az úri sugárúton kimondom fiam.

– Köszönöm, tanító úr! – hálálkodott Vér István.

– Rossz tanító volnék, ha nem akarnék mindenütt, mindenkit a jóra tanítani! Most nincs osztályom. Katona se vagyok, tanító se vagyok!

– Nekem mindörökre a legkedvesebb tanítóm marad, Pali bácsi – sugárzott a fiú arca az örömtől. De a vidámság lehervadt, mert eszébe jutott az eltulajdonított Ady kötet. – Csakhogy én loptam, tanító úr. Épp az előbb... – és elmesélte lopása történetét.

– Nahát, én pap nem vagyok kiskomám, de ezennel feloldozlak. Hogy te loptál volna? Te fiam semmit sem loptál. Ezek a gazemberek a bűnösök! Akik nyíltan lopnak, rabolnak, üzleteket törnek fel. Aki onnan, a kiárusítás során lop, vagyis tőlük lop, az jól teszi! Megment valamit a jövőnek. Okosan teszed, hogy olvasol. Váljék javadra minden itt töltött nap, érted ezt, fiam? Na, mennem kell. Hát akkor vasárnap, a címet megjegyezted, hozz magaddal vagy két srácot, de az erősek közül...

Megpaskolta az arcát, mint mikor jól felelt a táblánál. Pedig Vér István nagyon is jól tudta, hogy nem ő felelt, a tanító úr volt ma önmaga feleltetője. És helyette az egykori diák írta be a képzeletbeli osztályozó naplóba a jelest.

Ettől kezdve Vér István meg nem vált volna az Ady kötettől. Sokszor még ebéd közben is elővette, olvasta, forgatta, s nem törődött társai gúnyolódásával.

Hol hibáztam, kérdezte önmagától naponta tízszer és százszor Bene Gyula. Hol vétettem el a dolgomat? Mit nem kellett volna megtennem? És a felelet újra és újra az volt: nem hibáztam. Ha újra kezdeném, újra csak így csinálnám!

Feküdni a szalmán, ülni a küblin, jaj, ez a legrosszabb! A fekvésben az a rettenetes, hogy nincs egyedül. Hogy nem foroghat kedvére, nem dobálhatja kezét, lábát, úgy ahogy megszokta eddigi életében. Mindig egyedül feküdt le és azt hiszi, ehhez ragaszkodni fog élete végéig. Azon az első, csodálatos éjszakán, amikor Spitzer Klári maga mellé engedte, akkor is csak a szerelmes órákat töltötték együtt. Amikor elérkezett az alvás ideje, s bénultan kerülgette az álom, áthurcolkodott egy díványra, arra tett Klári lepedőt, pokrócot, de milyen finomat, milyen simogatót, és ott aludt, egyedül. Igaz, Klári hajnalban odajött, felébresztette. Éppen csak derengett még. Föléje térdelt. Hintázott fölötte. Mintha valami földöntúli zenét hallott volna, amely ott dobolt a fülében. Jó volt ez az ébredés. Jó lenne ma is így ébredni! Klári rajta ült, csodálatos derékszögű háromszöget formáztak, lassan húzta le a hálóingét. És külön táncolt a két melle. Sohase egyszerre, mintha előbb az egyik kezdte volna, azután átvette az ütemet, a ritmust a másik. Hát így is lehet szeretkezni? Ilyen gyönyörűen, ilyen önfeledten, ilyen odaadón?

Jaj, csak sose kellene felébredni a szalmán.

De mégis igyekszik, hogy elsőnek ébredjen. Hogy úgy surranjon a többieket megelőzve a küblire. Ez a pokol, ennyi ember jelenlétében WC-re ülni. Igyekszik fegyelmezni a testét, de hát lehet annak parancsolni? Istenem, újra, egyszer, ki tudja mikor, egyedül ráülni egy WC-re. Milyen földöntúli élmény is lesz ez! Ha sikerült úgy leszállni, hogy nem zengett a kübli, nem robajlott, akkor boldog volt. Akkor már csak arra kellett ügyelni, hogy kellően beletúrja fejét a pokrócába, nehogy hallja mások viaskodását. És a többiek nem olyanok, mint ő. Miért nem olyanok? Miért nem gondolnak a társaikra?

Ez rettenetesebb, mint a főtörzsőrmester úr elé állni, aki mozigépész volt, s akinél újra és újra elszakad a film. Tegnap is elszakadt. És holnap is elszakad. Tudja, hogy bele akarja zavarni vallomásába.

Tegnap rossz napja volt.

Tegnap mindent összekavart.

– Kezdd újra, fiam – hallotta a szelíd hangot. – Értve vagyok, ugye? Mintha moziban ülnél. Úgy mesélj nekem. El tudod képzelni vagy nem? Szeretsz moziba járni vagy nem? Szeretsz moziba járni? Nahát akkor, kezdj hozzá...

– Igenis – suttogta. – Szeretek moziba járni!

– Parancs – nevetett a csendőr. – Így mondd nekem! Azt mondod: parancs, igenis szeretek moziba járni főtörzsőrmester úr!

– Igenis, főtörzsőrmester úr!

A zseblámpa fénye villant.

Ott kutatott előtte a falon.

– Látod, ott van előtted a vetítővászon. Neked, fiam más dolgod nincs, mint hogy elmeséled, mit látsz. Értve vagyok? Én megkíméllek attól, hogy irka-firkálj, nekem mondhatnak a hadnagy urak amit akarnak, én ismerem a szakmámat. A mozit mindenki szereti. Még a vádlottak is! Nahát akkor, mire vársz – hördült fel. – Mesélj, fiacskám, mert kitaposom a beled.

– Mit meséljek? – kérdezte újból, kellő tisztelettel persze.

– A találkozást. A harcsabajuszúval. De vigyázz, vele is elmondatom. Ő is bent van! És nehogy ne stimmeljetek!

– Nekem azt mondták, hogy vigyek egy borítékot az Operához! Ne, nem főtörzsőrmester úr, most jut eszembe, éppen fordítva volt. Azt mondták, hogy ott majd találkozom valakivel, egy harcsabajuszú egyénnel és azt keressem...

– Hogyan ismered föl?

– A bajuszáról.

– És még? Ne kelljen minden szót kihúzni belőled! Értve vagyok?

– Parancs, főtörzsőrmester úr!

– Ez a katonás beszéd – nyugtázta elégedetten a választ. – Így képzeltem. Jól van, fiam, jól van. Látom, hogy értve vagyok! Nem vagyok én rossz ember... Csak ti mind azt hiszitek, mind, mind, hogy nekem ez szórakozás. A fenét! Tudod, fiam, mi lenne jó? Ülni a vetítőben, mint régen. Az volt az én szakmám. A filmvetítés! Gépész vagyok – kijavította magát –, voltam, civilben. Mozigépész, vagy mondtam már ezt, fiam? Zümmög a fény. Kavarog a fény. Ez a csodálatos! Na, segíts már rajtam. Mondj el mindent, fiam. Aztán neked is jobb lesz, nekem is. Tehát ott a vászon...

– Átmentem az Operával szemközti oldalra. Az Andrássy

út huszonkilences számú ház elé. Ott jött a harcsabajuszú. Illetve nem is volt ott. Csak én. Egyszer csak előttem állt.

– Katonaruhában?

– Nem emlékszem!

– A múltkor emlékeztél, fiam.

– Most nem tudom. Azt hiszem, civilben volt.

– A múltkor katonaruhát mondtál.

– Nem mindegy ez?

– Nem! És azt kérdezted... Na, ki vele, mit kérdeztél?

– Azt kérdeztem, tisztelettel, hogy nem tudja kérem, hol van a Pénzintézeti Központ?

– És tudta?

– Azt felelte: Uram, a rendelkezésére állok.

– Erre te elővetted a levelet.

– Nem. Ő vette elő. Egy borítékot. Pénz volt benne...

– De a múltkor...

– Most mondom jól...

– Hülye vagy!

– Igenis, főtörzsőrmester úr!

– Ne igenelj. És ne bolondíts meg. Egyszer így mondod, egyszer úgy! Ti összebeszéltetek. Mi volt benne?

– Miben?

– Hát a borítékban?

– Nem tudom.

– A frászt nem tudod, hogyne tudnád! Persze hogy tudod... Na, mi volt a borítékban?

– Pénz...

– Mennyi?

– Nem tudom.

– Erőltesd meg az eszed. Értve vagyok?

– Parancs.

Ebben a pillanatban hatalmas ütés érte hátulról. Már tudta, most szakadt el a film. A pofon kiemelte a székből, valami hihetetlen erő felfelé lökte, aztán megindult előre a tehetetlenség folytán, de utána nyúlt a balkéz is, az megállította a repülő testet, az arcbaszökkent vért nem lehetett látni, csak érezni, a villanylámpa kialudt, vagy csak felcsapódott a mennyezetre, mintha lyukat akarna ott égetni.

A földön hevert.

Most szakadt el hatodszor a film.

Meg akart mozdulni.

Ez a pofon nagyobb volt, mint a múltkori. Hogyan tudja

fokozni pofonjainak nagyságát ez a barom! Jaj, csak meg ne tudja, hogy mit gondolt. Remélte, nem mondta ki hangosan. Mióta bent van, nem tudja mi a valóság, mi az álom, mi történik vele és mi történik csak a gondolataiban. Vérzik a szája? Érezte a vércsík megindulását, jaj, milyen sós az emberi vér. Várta, hogy mikor következik a rúgás is. Mert az fejezi be a kihallgatást. Lehet, hogy őt is villanyozzák? Mint az altábornagy urat? Mint a többieket. Már majdnem mindenkit megismertettek a villanyozás gyötrelmeivel. Keményen állja a kínzást. Nem szól majd egyetlen szót sem. Ha az altábornagy úr kibírta, ő is bírni fogja. Ez szent elhatározása.

– Felállni!

– Parancs, főtörzs... – belegabalyodott a nyelve, nem tudta kimondani. Újra kezdte: – főtörzsőrmester úr... – nyögte ki végül. – Parancs...

– Mára befejeztük, értve vagyok?

Az Elek panzió ugyanabban a Rákóczi úti házban várta vendégeit, amelynek félemeletén a Filmiroda is tanyázott. Elég népszerű konyhája volt, sokan ott ebédeltek vagy vacsoráztak, Bene Gyula is ott adta le jegyeit, még mindig jobban járt, mintha valamelyik kifőzde bizonytalan eredetű húsételeit ette volna. Babot, borsót, lencsét bármikor kapni lehetett, de húst? Kizárólag jegyre, s a tésztához is lisztjegyet kellett produkálni. A jegy volt a legféltettebb kincs, aki elveszítette egész havi húsjegyeit, az a hónap végén már tántorgott az éhségtől.

A panzió étkezdéje nem volt nagy, mindössze hat–nyolc asztal, s az attól függött, hogy volt-e nagyobb társaság, összetoltak-e asztalt vagy sem.

Éppen ebédelni indult, amikor vállára tette kezét a folyosón Dopler Imre.

– Meg sem ismertem, Bene úr, istenemre ebben a ronda civil ruhában majdnem elment mellettem. Miért vetette le a beszkárlos ruháját? Tudja, milyen nagy kincs manapság az egyenruha? Maga egy mázlista, a sors megajándékozza egyenruhával és önhatalmúlag leveti? Ki hallott ilyet?

– Gondolja, Dopler úr?

– Hogy gondolom-e? Tudom! Ez épp olyan, mintha én nem hordanám magammal az alkalmatlansági igazolványom

és a leszerelő levelem. Tapodtat se megyek nélkülük. Ezek az én kincseim! Együtt kajálunk?

– Ebédelni indultam – igenelt Bene Gyula.

A sarokban ültek le. Már fél háromra járt az idő, alig egy-két ember üldögélt az asztaloknál.

– Várjon, majd én rendelek... Marcsi kedves, drága aranyos Marcsikám, egy adag vasszeget kérek...

– Fene a gusztusát – mondta a felszolgálónő, a bizonyos Marcsika, aki kék köténytt kötött maga elé, s a jobb vendégek ebből tudták a páratlan és páros napok rendjét. Páratlan napon pirosat, páros napon kéket hordott. – A vasszeg már kifogyott, sajnos – tette hozzá nevetve.

– Akkor kaparjon össze egy kis maradékot, tudja, mi nem vagyunk válogatósak! Főleg a húsos fazekat kapargassa!

Babfőzeléket kaptak annyi hússal, amennyit Bene Gyula három nap alatt sem lát a tányérján. Hát így megy ez, gondolta? Istenesen megebédeltek, szó nem is esett közben, most nem udvariaskodtak, átadták magukat az evés gyönyörűségének.

– Hát magának vérzik az orra? – vitte el a tányérokat Marcsi, s Bene Gyula felé legyintett kockás törlőruhájával.

Az orrához kapott, ijedten, meg is törölte, de nem volt véres a zsebkendője.

– Nem látja, hogy tetszik a kicsikének, én meg strapálom magam, hogy valami rendes adagot kapjunk – zsörtölődött Dopler úr. – Hiszen magának itt protekciója lehetne, tisztelt uram.

Bene Gyula nem értette ezt a hangot. Könnyed volt, mármár frivol, játékos. Akármikor is jelent meg Dopler Imre a Filmirodában, maga után húzott egy más világot, szórta maga körül a vicceket, legyeskedett a nőkkel, Ilonka, a gépírónő belepirult a vaskosabbakba. Szerette volna megkérdezni: ebben a nehéz világban is van kedve viccelődni, de nem akart nekirontani, nem akarta bántani. És lám, a vasszegek emlegetése milyen sikert hozott. S még csak a húsjegyet sem kérik a mai ebédhez! Hát nem varázslat ez?

– Kérdezhetek valamit, Dopler úr? – merészkedett elő kérdésével.

– Hallgatom.

– Történt valami?

– Mire gondol?

– Valami jóra!

– Történt – húzta egészen közel Dopler úr. – A tegnapi nap is elmúlt baj nélkül...

– Mindent elviccel...

– Halálosan komolyan gondolom, amit mondtam.

– Mondja és ne haragudjon meg rám, mitől van olyan feneketlen jó kedve?

– Mondtam már, Bene úr! Az élettől. Én csak akkor kapálóztam, amikor leszakadt állal feküdtem a roncsok között. Annál már minden jobb, vagy nem így gondolja? Tudja, mit mondok én minden reggel? De csak leltár után ám! A leltár meg azzal kezdődik: forgatom a kezem, stimmt, működik, nagyszerű, mondom ilyenkor magamnak, már nagy bajom nem lehet. Menni is tudok, ez is stramm. Ha sikerül megetetni a vécét, akkor már minden gyönyörű. S ha még fel is áll... akkor már tudja, mi kell az élethez?

– Mi, Dopler úr?

– Aki ezt becsülni tudja. Ez a Marcsi tudná csak hogy most se engem néz, de nem ám! Ez elbírna tíz, menetet is egy éjszaka.

– Ettől ilyen vidám?

– Ettől.

– Irigylem érte.

– Most, éppen most irigyel?

– Miért, mi történt? – ijedt meg Bene Gyula.

– A szüleim... Tudja, a múltkor meséltem, nem találtam elég kósernek a Vilmos császár úti lakásunkat, elmenekítettem drága jó szüleimet a Dob utcába. Na, milyen az én szerencsém? A Dob utca is beleesett a gettóba! De mennyire, hogy beleesett. És a gettó nem kóser hely, Bene úr. De nem ám!

– Valamit tenni akar?

– Úgy bizony.

– Mit?

– Kihozom onnan apámat és anyámat. Anyámmal könnyű a helyzet, őskeresztény, na de az apám?! Reggel óta azon töröm a fejem, hogy mi módon hozzam ki a szüleimet.

Halkan beszéltek.

Senki nem hallhatta az elsuttogott szavakat.

– Ilyet még nem is hallottam – ámuldozott Bene Gyula. – Hogy maga milyen férfi, Dopler úr!

– Milyen vagyok?

– Karakán.

– Miért?

– Amit tenni akar.

– Hát nem az apámról van szó? Én nem akartam a világra jönni. Én nem tudtam, hogy zsidó az öreg. És úgy éltem a világban, hogy mindenki ember. Aztán egyszer csak kiderült ez a bibi. Ez a származási malőr. Hogy mégse stimmel valami. Hogy nem vagyunk egyformák. Hogy valaki ránk adott egy egyenruhát, mint magára, Bene úr, ha hordaná a beszkártos ruháját. Meg is jelöltek. Csillaggal, Bene úr. Ismeri a dalt, ne mondja, hogy ezt nem ismeri!

És elkezdett énekelni.

„Leszek a cselédje, felmosom az előszobát, csak a szeme rám nevessen és szeressen belém... Leszek a cselédje, lehozom a csillagot én..."

Valami operettdalocska ringott elő a száján, ezt énekelte lágyan, érzelgősen, s közben intett Marcsinak is, aki előkerült az énekszóra. Már csak ketten voltak a kicsinyke étteremben. A piros abroszok vele daloltak. Messziről odakiáltott nekik Marcsi:

– Hiába minden, Dopler úr... Ennél több húst még én sem adhatok...

– De én sebesült magyar katona vagyok, Bene úr. Nekem papírom van erről. Hány papírt akar? Mert van néhány. Tudja, ki vagyok én – suttogott újra –, vegyész, Bene úr! Alkimista. Tudja, kik az alkimisták? Aranycsinálók! És mi ér ma legtöbbet a világon?

– Arany? – tétovázott a kérdés.

– A fenét! A jó papír. Vegyszerrel mindent el lehet tüntetni, még kaparni sem kell azt az okiratot. Van egy barátom, kalligráfus... Mi ketten...

Ez az! Hopp! Még meg is dícsérnék, ha hozna magával egy okiratgyártót. Egy közéjük való embert. A sejtbe. Az ő sejtjébe! Legközelebb jelenti majd az őrnagy úrnak...

Marcsi kivágta az ajtót.

– Bene Gyula urat keresik telefonon. A Filmirodából – mutatott fölfelé. – Azonnal tessen felmenni!

Tantó Gyuszi azzal fogadta:

– Az Üllői útról keresnek, pajtás.

– Igen, itt Bene Gyula.

– Üdvözlöm – hallotta a kicsit rekedtes hangot. – Min-

den rendben. Két nap múlva várjuk. Ugyanitt... – katt, már le is tette az őrnagy a telefont, mert ő volt a vonalban.

Elgondolkozva ment vissza a panzió asztalához.

– Ezt a gettó dolgot csakugyan komolyan gondolja? – kérdezte Dopler Imrét.

– Én mindent komolyan gondolok.

– És mikor akarja megcsinálni?

– Most, azonnal. Holnap, legkésőbb holnapután. Amíg lehet. Amíg nem zárják le a ki-bejárást. Addig, Bene úr.

– És egyedül?

– Tud valakit?

– Igen.

– Beszari alak?

– Már hogy lenne az. Én vagyok az, Dopler úr. Én, Bene Gyula...

Olyan juhtúrót szerzett, amilyet manapság ritkán fog ki az ember, mondta is az eladó: uram, igazi juhtúró ez, vigyen belőle egy kilót, ki tudja, kapok-e még hasonlót. Egy kiló juhtúró csak elég lesz kilenc embernek? De hova ülteti őket? Mert az egy szoba-konyhás lakásban nincs annyi ülő alkalmatosság, hogy mindenki székbe üljön.

Ötkor érkeztek.

– Csókolom, Gyula bátyám – köszönt be Vér István. – Itt hozom az éhes bandát. Ma még nem kajoltunk. Délben mentünk ki szénért a Keletibe, háromra értünk be, persze hogy nem jutott kaja már a Csengery utcában. Kenyér meg egy falás sincs, irtó flamósak vagyunk ám... Srácok, bemutatkozni!

És heten felsorakoztak.

– Engem már tetszik ismerni, én vagyok a Bunyó.

– Riska – eresztette ki mély hangját Toppantó András.

– Tökmag – nevetett a legkisebb fiú.

– Liba, vagyis Galiba Ferkó, tiszteletem Bene úr. Tiszteletem.

– Papagáj.

– Pulyka.

– Anyuci.

– Üdvözlöm a tisztes és úri társaságot, tegyétek le magatokat vagy álljatok körül, csak éppen levegőt hagyjatok, jó?

– De én tudok egy kártyatrükköt, Bene úr – állt eléje Tökmag, a legkisebb.

– Mutasd meg a többieknek – legyintett feléje. – Ha kaját akartok, hagyjatok magamra.

Háromnegyed óra múlva kész volt a sztrapacska. Reménytelen lett volna asztalhoz préselni a társaságot, így mindenki a házigazda elé járult, tányérral a kezében, megkapta az adagját és félrevonult. Ki az öreg fotelbe ült, ki pedig székre kuporodott, Tüske egy kissámlit húzott maga alá és csak a nyögések, sóhajtozások, boldog nyelések zaja töltötte be a levegőt.

– És Gyula bátyám nem eszik? – vette észre a turpisságot Vér Pista.

– Én a szagával már jóllaktam.

– Ó, az én anyukám is ezt mondja odahaza – kotnyeleskedett Papagáj. – Csak én nem hiszem el neki.

– Egyetek, fiúk! – biztatta őket.

– Jobb mint a túróscsusza – dobálta befelé a sztrapacskát Pulyka.

– Repeta lesz? – bőgte el magát Bunyó.

– Én két adagra vagyok hitelesítve – így Anyuci.

Mindenki mondott valamit. Úgy érezték fizetni kell ezért a felséges eledelért. Egyikük se evett még sztrapacskát. Azt sem tudták, hogy micsoda. Idefelé, Bunyó ellelkendezte, hogy milyen nagyszerű ember Bene Gyula, Tüske bratyója, micsoda úri módon hívta meg őket sztrapacskára.

– Villamossal jöttetek?

– Villamossal? Hova tetszik gondolni kérem – udvariaskodott Liba. – Nekünk élvezetes ám a pesti séta.

– Én már sokat villamosoztam, de sose fizettem – vallotta be Pulyka.

– Ezt épp egy kalauznak mondod? – hűtötte le vidámkodását Tüske.

– Jaj, a bácsi kalauz? – szeppent meg Pulyka. – De én mindig az ütközőn utazom ám! Ott jó és szellős!

Mindenki kiabált.

És tartották a tányérukat. És ettek és faltak és kinyalták a tányért. Boldogok voltak. Mennyivel más ez az ebéd, mint a Csengery utcában. Ott asztalnál kell enni, késsel és villával, nem lehet dumálni, illendően kell viselkedni, mert az aranygalléros főintéző urak zord pillantásokkal utasítják őket rendre, mint az első napokban. És repeta sincs.

– Hány hét még a világ? – kérdezte Bene Gyula.

– Hogy tetszik érteni? – készségeskedett Liba.

– Míg haza nem értek?

Elcsöndesedtek.

A mindig nagyhangú társaság még sose beszélt a hazamenetelről. Ez tabu volt. De jóllakva és elpilledve egy pillanatra mindenki magába mélyedt. Otthon voltak. Ültek a megszokott asztalnál, amit akkor persze senki sem becsült. De most? Most nagyon szívükbe gázolt a kérdés.

– Én már a segédtiszti vizsgában sem hiszek – jelentette ki Bunyó.

– Lőttek a kis dunántúli állomásnak! – kontrázott Anyuci. – Pedig hogy elképzeltem, muskátlik virítanak majd az állomáson, utánam hozatom az édesanyámat, s ha jön a vonat, majd ő is kisétál az állomásra. És mindig neki tisztelgek, nem a vonatnak!

– Ugye, hazakerülünk? – érdeklődött hevesen Riska.

– Ha vigyáztok magatokra! – intette őket a házigazda. – Nyikhaj nyilasok járják az utcákat. Igazoltatnak. Persze, maguk helyett másokat akarnak a frontra küldeni.

– Na, csak engem igazoltassanak – heveskedett Riska –, leütöm őket, le én. Tetszik tudni az én balegyenesem... Attól mindenki félt a ringben. Ha én eleresztettem a kezem...

– Ez az! Éppen hogy ez az! Udvariasnak kell lenni, az igazolványt mutatni, s lelépni. Eltűnni! Tudjátok, hány embert szedtek össze ez alatt a tíz nap alatt? Ezret, tízezret...

Sajtos úr azt mondta, akarta mondani Tökmag, de meggondolta magát. Semmit sem mond.

– Piát nem kaphatunk? – érdeklődött Papagáj.

– Te iszol?

– Néha! Egy fröccsöt, egy sört. Tetszik tudni, tele vagyunk dohánnyal.

– Hát, van egy üveg borom... – kereste elő rejtett kincsét a házigazda. – Ettől senki nem megy a falnak. Alig több jut fejenként mint egy deci. Akarjátok?

Hogy testvéri legyen az osztozkodás, csak egy poharat vett elő, s kiporciózta az adagokat. Egyiket a másik után. Ez nem is árthatott, jól is esett.

Amikor Libára került a sor: felállt.

– Engedje meg Bene úr, hogy társaim nevében megköszönjem az ebédet.

– Ne urazz, hékás – ripakodott rá, de tetszett neki a fiú viselkedése. Valahogy más, mint a többi. De nem akarta megkérdezni, hol szoktatták jómodorra.

– Akkor Gyula bátyám... – hajtotta fel a pohár bort Liba.

– És a kártyatrükköm? Most megmutathatom? Szereztünk egy állati jópofa havert, tőle tanuljuk a bűvészkedést. Azt mondta, hogy mindenre megtanít. Sajnos, egyelőre egy trükk húsz forintot kóstál – hadarta el mindezt egyszuszra Tökmag.

– Én is tudok egy trükköt – mondta komolyan Bene Gyula.

– Megtanít rá minket? – ujjongtak mindannyian.

– Meg!

– Kártyával csináljuk? – érdeklődött Liba.

– Magunkkal.

– Hát azt hogy lehet? – biggyesztette le száját Tökmag.

– Az a legcsodálatosabb. Ide figyeljetek... – és belekezdett. – A trükk az, hogy kifogunk a világon. A németeken, a nyilasokon, a háborún, a gyilkoláson. Ehhez össze kell fogni. Nekünk, mindannyiunknak.

– Harcolni fogunk? – lelkesedett Riska.

– Bunyózni is kell majd?

A társaságot elkapta valami soha nem érzett tűz. Boldogság udvarolt a szíveknek, Bene Gyula néhány szava az egekbe repítette őket.

– Ne felejtsétek, odahaza, Szegeden és a környékén már vége a háborúnak. Az emberek dolgoznak. Egy megváltozott világban. Csak azt ne kérdezzétek tőlem, hogy a világ miképpen változott meg otthon. De megváltozott.

– Ha nem vittek mindenkit Szibériába... – legyintett Anyuci.

– Ez anyámasszony beszéd! És a nyilas propagandáé. Nem viszik el az embereket. Csak éppen más rendszer kezdődik. Én erről olyan emberekkel beszéltem, akik sokkal okosabbak nálam! Erről nektek többet nem is mondok. Én csak azt kérdezem, ha hívlak benneteket, jönnétek...?

– A pokolba is! – felelt mindenki más nevében Bunyó.

– Oda nem kell mennünk. Remélem.

– Fegyverünk is lesz?

– Nem tudom.

– Harcolunk?

– Azt sem tudom.

Mindenki kérdezett valamit. Ki-ki vérmérséklete szerint érdeklődött.

– Csak bunyózni lehessen – dörzsölte a kezét Bunyó. – Akkorát behúzok valakinek...

– De erről senkinek se! Értitek? Még ne!

– Később?

– Nem tudom. A haverotoknak se, annak a Békának se, és Sajtos úrnak se...

– Sajtos úr beszari alak és gyáva nagyszájú – tolmácsolta mindenki véleményét Papagáj. – Ahogy én ismerem, rohanna Kaszás főintéző úrhoz. Az meg majd jönne nekünk a német csodafegyverrel! Hogy most nyerik meg a németek a háborút...

Nevettek.

– Így jó. A nevetést el ne felejtsétek.

– Én még flamós vagyok – jelentette ki Riska. – Nem kaphatnék még valamit, bátyámuram... – Nevetés söpört végig a társaságon. Mert a Gyuszi bátyámat akarta kimondani, de ez jött a szájára.

– Egy üveg baracklekvárom van és hozzá két doboz kétszersült. Megpróbáljátok?

Hogy milyen jó a kétszersült baracklekvárral megkenve! Valami fölséges eledel. Bene Gyula készítette az összeragasztott „katonákat" és a fiúk egymás után kapdosták be. Szépen sort tartottak, természetesen.

Esteledett.

– Menjetek – küldte vendégeit a házigazda. – Ne közlekedjetek sötétben.

– Majd megbunyózzuk, aki belénk köt! – heveskedett Bunyó és Riska azonnal csatlakozott.

– Ebben a világban nem öklökkel kell verekedni – óvta őket Bene Gyula. – Ti csak hallgassatok rám. Vagy nem én vagyok a kapitány?

– De... – igeneltek lelkesen.

– Egység oszolj – vezényelt, de nem sikerült katonásra.

Liba meghajolt.

– Tessék számítani ránk!

– Köszönöm fiúk! Köszönöm.

– Mi is a vacsorát. – Ezt Papagáj rikácsolta.

– Az ebédet – így Anyuci –, én még vacsorázni fogok a Csengeryben. Irány a klub, srácok...

Vér Pista a nyakába borult.

– Olyan jó volt itt. És olyan jó, hogy van egy közös titkunk... és...

– Mit akarsz mondani még? – vette észre a Pistából megindult mondatot.

– Semmit, bratyóm, semmit! Majd legközelebb. Vagy mégis, csak annyit akarok mondani, hogy büszke vagyok rád. Hogy az unokaöcséd lehetek...

Pedig nem ezt akarta mondani. Úgy gondolta, itt van az a pillanat, amikor el kell árulni a pisztoly elrejtését, de nem volt ereje hozzá. És nem akarta a többiek előtt. Mit mondanak neki? Miért nem volt hozzájuk őszinte? És különben is, jobb erről még hallgatni.

Bene Gyula férfias kézszorítással vált el a fiúktól.

De azért, amint elhallgatott a lábdobogás, utánuk ment. Addig kísérte őket, míg fel nem szálltak az első villamosra.

A lépcsőházban találkozott Vér István Melindával. El nem ment otthonról az Ady kötet nélkül, ezt olvasta, ha villamosozott, ezt, ha kiült az Andrássy út sétányára, olvasta éjjel és nappal. A többiek már elkerülték.

– Te egészen begolyóztál – mondták neki a társai. – Mi az isten csudája van ebben a könyvben?

Nem is felelt.

Mit mondhatott volna nekik a költészetről?

Jött Melinda lefelé, eléggé sebesen, ő meg ballagott felfelé a lépcsőn. Összeütköztek a kanyarban. Zavarában úgy akart utat engedni, hogy jobbra lépett, majd balra táncolt, s szemközt a lány ugyanúgy lépdelt. Végül egymásra nevettek.

– Pardon – mondta Pista.

– Bocsásson meg – nevetett a lány.

Ennyi volt megismerkedésünk története. Ki-ki ment az útjára. Nem is emlékezett Melinda arcára, meg sem jegyezte magának. Ha megkérdezték volna, hogy szőke vagy barna, nem is tudta volna. Az alakjára sem emlékezett.

Két nap múlva, szép októberi időben, ült az Andrássy út egyik padján.

– Szabad? – ült mellé Melinda.

– Tessék – nézett fel rá, de nem emlékezett az arcára.

– Hát nem ismer meg? Szomszédok vagyunk. Én a Csatay lakás mellett lakom. Orth Melinda, Munkácsról. Menekült. Mutassa, mit olvas olyan elmélyülten. Ahá... Adyt, azért nem akar engem észrevenni?!

– De én... – hebegett, mert csakugyan nem vette észre a nőt.

– Nem kell ezért szégyenkezni, tudja, én megértem a férfiakat. Háború van. Ezer a gondjuk. Tudja, tudja – mond-

ta kétszer egymásután –, gyönyörű dolog a költészet. De van fontosabb is.

– Micsoda?

– A nyelvtanulás.

– Maga tanárnő? – Önkéntelenül bukott ki száján a maga, azonnal meg is bánta. Nem tud beszélni sem, jaj, szidta magát, rettenetes ez, hogy leül mellé egy nő és nem tud megmukkanni! Mit mondjon?

– Mondjuk úgy, tanítónő vagyok! Tehát tanítok... Most például orosz nyelvleckéket adok... A házban három lakásban is adok órákat. Aki ésszel él, az tudja és várja a változást. Tudja – megállt a beszédben és nézte a fiút. Aztán sokáig csak nézte, valamit várt, valami közeledést, s zavartan folytatta tovább –, én magát is megtanítanám néhány fontos orosz kifejezésre... – És készséggel mesélt életéről, múltjáról, hogy Kárpátaljáról menekült egy szombatista családdal, azokkal él most egy fedél alatt. Azok is munkácsiak, persze hogy ő is az, a cseh imprérium alatt megtanult csehül és szlovákul, érti az ukránt is, nem, nem a ruténtt, hanem az irodalmi ukrán nyelvet, volt egy tanárja, aki fordítót szeretett volna belőle nevelni, de közbeszólt a háború, úgy gondolta, biztonságosabb Budapest vagy még inkább Pozsony, lehet, hogy Szlovákiába utazik, Pozsonyban néhány barátja él, sőt, egy volt szerelme is...

Megsaccolta Melinda korát, mennyi lehet? 25 vagy 26, esetleg ennél is több? Már kész asszony. De Vér István semmit sem mert kérdezni, se a koráról, se a múltjáról. Amit ajándékba kapott, azzal volt elégedett. Először nem is nézte Melindában a nőt, észre sem vette, de ahogy hátravetette a fejét, igen, azt a mozdulatot utánozta, ahogyan Karády Katalin is hátracsapja a fejét a mozivásznon, amikor repül a haja, akkor egészen szépnek látta. Barna volt, kicsit kiálló pofacsontokkal, szép fogak, szív alakú arc, vékony derék, bizonytalan magasság, mert nem merte megkérni, hogy álljanak már föl és mérjék össze egymást.

Mit akar tőlem ez az asszony, riadozott. Lehet, hogy ez lesz a sorsom? Mindig őt választják az asszonyok. Üllőn is, a szép Anni. Ő nem is mert volna kezdeményezni a templomban és akkor, ha be nem lép az öregasszony, isten tudja mi történik a szentek között.

Melinda hátravetette a fejét, hagyta, hogy a haján végigcsurogjon október aranya.

– Olvasson kérem.

– Mit?

– Amit akar. Amit nagyon szeret!

– Ezt szabad? – kérdezte és belekezdett: – „Bús arcát érzem szívemen / A könnyek asszonyának, / Rózsás, remegő ujjai / Most a szívembe vájnak. / Érzem az illatát is ám / A rózsás gyilkos újjnak / S véres szívemre szomorún / A könnyek hullnak, hullnak. /"

– Egészen átélte. Tudja, szépen tud verset mondani...

– Miért mondja vagy kérdezi mindig azt: tudja – érdeklődött Vér István s meg is bánta azonnal. Melinda visszahúzódott.

– Ezt mondom? Igen, ezt? Úgy látszik, ez a szavajárásom. Meg tudom, hogy az emberek sok mindent nem tudnak. Tudja... – elnevette magát. – Most észrevettem. Majd figyelem magamat. Mint ahogy magát is figyelem már napok óta. Mióta beköltöztek a Csatay lakásba. Olyan álmodozó...

– Ezt figyeli rajtam?

– Ezt is. És még sok mindent.

– Mit még? – érdeklődött.

– Azt, hogy mennyire más, mint a többi fiú. Ez azonnal meglátszik.

Ettől a naptól kezdve ő is figyelte Melindát. Azon kapta magát, hogy azt lesi, ha kilép a lépcsőházba, látja-e valahol. Még valamit megfigyelt magán: gondosan öltözködött, este kitisztította cipőjét, elment a fodrászhoz, levágatta haját. Tetszeni akart. S amikor mindez tudatosult benne, szégyen fogta el. Mit akar ő ettől a nőtől? Ehhez Sajtos úr lenne való, ha nem lenne olyan kicsike. Sajtos úr amúgyis folyton a nőket hajkurászta. Nem sok sikerrel.

Megint csak a lépcsőházban találkoztak.

– Jöjjön be hozzám, főztem valami csodálatosat, mákos knédlit, ha szereti, vagy ha hallott róla...

– Még soha!

– Na, jöjjön, látom a szemén, folyton éhes...

Orth Melinda a szomszédos lakás cselédszobájában lakott. Szépen terített, piroskockás asztalterítővel, egy szál meztelen gyertyát is tett az asztalra.

– Tudja, megszoktam már, riadók idején kihagy a villany. – És beszélt, beszélt, képeslapot adott a kezébe, míg ő visszafutott a konyhába, ne unatkozzon. Hozni kellett volna egy üveg bort – gondolta, de még sosem volt vendég-

ségben nőnél. Ez az első alkalom. A srácoknak meg sem mondta, hova megy, pedig Sajtos úr ragaszkodik ahhoz, hogy sötétedés után mindenki legyen itthon.

– Na, milyen a mákos knédli? – szedte tele vendége tányérját Melinda.

– Tudja, nagyon finom... – utánozta hanghordozását.

– Kicsúfol? Hát ezért strapálom én magamat? – Duzzogott a nő. Pongyolát vett fel, nagy, rózsás mintájút, papucsot húzott lábára, bekölnizte haját, nyakát, bőrét, éppen csak annyit tett magára, hogy elnyomja a konyha illatát.

Ettek. Melinda hamar letette a villát. Nézte a fiút. Tetszett neki. Most azt figyelte, mennyi mohóság van benne. Ha ez férfinek is ilyen! Nézte a kidudorodó rágó izmokat, az áll mozgását, a fogak fehérségét, jaj, mennyire szeretné magának. Máris.

De azért kicsinyke poharakat varázsolt a konyhai kredencből, sűrű, vörös italt töltött.

– Ez jólesik majd – emelte poharát.

– Köszönöm a vacsorát – hálálkodott a fiú. – Mi ez a finom?

– Áfonya likőr. Ezt anyukámtól kaptam az útra. Azt mondta: Melinda kislányom, nézd meg, kinek a poharába töltesz belőle... Tudja...

Nem folytatta. Mióta figyelmeztette a fiú szavajárására, nehezebben beszél. A szomszédból kölcsönkért egy régi, tölcséres gramafont.

– Szereti a lemezt? Nagykovácsi Ilonát vagy Karády Katalint tegyek fel? Van egy Rácz Vali lemezem is. Melyikhez lenne kedve? Tudja mit, ezt hallgassuk meg.

És a gramafon hangszórójából felcsendült a dal.

„Csak egy nap a világ / Csak egyetlen egy csók az életünk / Ki tudja mi vár ránk / Ki tudja holnap mire ébredünk... / Ma nevet ránk az ég..."

– Még likőrt? Elég volt a knédli? Tölthetek még? Szabad uram egy táncra? Ez tangó! Ezt minden kisfiúnak tudnia kell... Mi az, hogy nem tud táncolni? Majd én megtanítom. Ugyan nem ezt tanultam a képzőben, de azért hátha beválok tánctanárnak is. Ugye, hogy tud táncolni? Mit szerénykedik...

Légiriadót kolompoltak az udvaron.

Melinda az ajtóhoz lépett. Bezárta. Eloltotta a villanyt is.

– Meg ne mukkanjon. Érti? Tudja, most semmi kedvem

a pincébe vonulni. Most itt akarok maradni. Meghalnék, ha le kellene mennem. Kérem, öleljen át. Fázom. Védjen meg. Igérje meg, hogy mindentől meg fog védeni. Igérje meg...

Már rázta a zokogás.

Csönd borult a házra.

Vér István ügyetlenül ölelte a nőt. De azért örvendezett. Jó volt a vacsora, kitűnő az áfonya likőr, kár, hogy a lemez lejárt.

Melinda hagyta, hogy ölelje. Az első csókot mindketten akarták. Sokáig tartott, mert odakint valaki késve futott lefelé, s mintha megállt volna a belső folyosóra néző ablakuk alatt.

– Szeretlek – mondta a fiú.

– Nem kell mondanod – tegezte máris a nő. – Még nem kell mondanod. Most csak csókolj, tudod... – úgy rázta a nevetés, hogy abba kellett hagyni még az ölelést is. – Jaj – kapott utána Melinda – el ne hagyj. Ne engedj el. Ezentúl minden tudodért tartozom neked egy csókkal... Vagy előlegbe kifizetlek. És annyiszor mondom ezentúl, ahányszor csak akarom. Tudod, tudod, tudod... Jól csókolsz. Most a nyakamat, a mellemet, igen, igen – irányította a fiút. – Meghalok, ha nem leszel az enyém. Kinéztelek magamnak. Mikor megláttalak, azt mondtam magamnak: istenem, egy igazi költő. Te nem írsz verseket? Nem hiszem el! Neked verseket kellene írnod... Várj, kilépek a pongyolából... – Eltávozott, ruha susogott, s visszajött a fiúhoz. – Most izgalmas ám! Én meztelen vagyok! Képzeld, ha most felgyújtanám a villanyt. Te felöltözve, én meg ruha nélkül...

– Ne tedd – kérlelte Vér István.

– Miért?

– Mert én is levetkőzöm.

– Gyere az ágyhoz.

Ruháit a földre szórta. A központi fűtés nem működött. Elég hideg volt a szobában.

– Hol vagy?

– Itt.

– Ide gyere – kérlelte Melinda. – Előre, igen, még egy lépést...

– Te látsz?

– Akár egy árnyékot.

Összetalálkoztak.

Melinda a mellét kínálta. Pista az ágyra térdelt.

– Voltál már lánnyal?

– Muszáj felelnem?

– Igen.

– Nem.

– Akkor én vagyok az első. Látod, igazi tanítónői feladat. Az én első fiúm katonatiszt volt. Engem meg ő tanított. Tudod, mikre? Azonnal megtudod. Gyere, igen, gyere csak, feküdj ide, óvatosan. El ne siesd ám! Érted-e, lassan, óvatosan. Jó? Mondd már, neked is jó? Hiszen te tudod, hogyan kell szeretni egy nőt!

Mielőtt Melinda bármi egyebet is mondhatott volna, belecsókolta a remegést a szájába.

Aztán pihentek.

A cselédszoba hosszú volt és keskeny. Két végében egy-egy ablak. Az egyik az utcára nyílt a másik a belső folyosóra.

– Nem fázol, drágám? – takargatta Melinda.

– Nem, csak álmos vagyok.

– Majd elaltatlak. Mesélek neked. De add ide a kezed. Majd megmelegítem, olyan béka kezed van. Tudod drágám mit találtam ki kettőnknek? Azt, hogy gyorsan véget ér a háború! Én hazamegyek Munkácsra, te hazamégy Szegedre s aztán én a következő nyáron csónakba ülök, s leevezek hozzád. Jó? Szegeden te is beülsz a csónakba és megyünk tovább, ketten neki a nagy ismeretlennek. A Dunára, a tengerre. Mert ugye, ha vége lesz a háborúnak, megszűnnek a határok? Így kellene lenni. Minek a határ? A határ, akár a kerítés. Azon legfeljebb át lehet csak kukucskálni. Vagy átmászni. Ha csak nem nyitnak rajta kapukat. Sok-sok kaput. De sok kapu helyett nem lenne jobb felégetni a kerítéseket?

Karját a fiú feje alá tette.

– Alszol?

– Hallgatlak. Olyan jó hallgatni téged. Olyan csodálatos dolog veled lenni. Néhány napja nem is ismertelek. És most itt fekszem veled. Az asszonyom vagy.

– Nana, inkább te vagy az én emberem!

– De én nem vagyok még ember.

– Hát mi vagy?

– Gyerek.

– Nekem felnőtt vagy. Tudod, hogy a felnőttek nem is tudnak ennyire szeretni?

– Ezt igazán mondod?

– Szívből.
– Énekelj még...
– Mit?
– Amit akarsz. Amit te annyira szeretsz.

Melinda magához szorította a fiút. Hogy a füle ott legyen a szája előtt. Hogy úgy énekeljen, egy szó ne hallatsszék ki a cselédszobából. És rákezdett. Amit már az előbb is énekelt a gramofon.

„Csak egy nap a világ,
Csak egyetlen egy csók az életünk,
Ki tudja, mi vár ránk,
Ki tudja, holnap mire ébredünk..."

- Már megint akarlak – örvendett Pista.
- Én is. Most mi van veled? Most miért pityeregsz. Te sírsz?
– Szégyellem magam. Tudod, arra gondoltam – vallotta a gondolatait –, hogy milyen disznó a világ. Miért voltál te már a másé? Miért nem nekem tartogattad magad? Féltékeny vagyok arra... a...
– Butuska vagy! Mennyi is vagy te? Tizenkilenc?
– A nyáron múltam tizenhét.
– Ó... Azt hittem... Meg sem mondom, hogy én mennyi vagyok. Még kinevetsz. Szerelmem, látod, az idő... Amikor én ennyi idős voltam, mint te, akkor még kisiskolás voltál. Nem is sejtettem, hogy a világon vagy. És tanuld meg, most azonnal tanuld meg, hogy ami eddig volt, az nem számít. Csak, ami ezután jön. Soha ne bánd a voltat. Érted ezt? Tudod – megrázta a fejét a sötétben, mintha el akarná űzni ezt a sok-sok tudod kérdőszócskát. – Ne faggasd a múltat. És ne szomorkodj rajta.
– Szeretlek – suttogta a fiú.
– Ne mondd ezt. Még nem is biztos. Megkívántál. Éhes voltál, jó volt a knédli, az áfonya likőr, a tangó, s talán én is egy kicsit.
– Nagyon – erősködött Vér Pista.
– Ezt se mondd. Majd mit mondasz akkor, amikor már tizedszer élvezzük a szerelmet. Vagy századszor.
– Hát te is akarsz? – álmélkodott a fiú.
– Tudod, ugye tudod, hogy én akartalak jobban? Ha a nő nem akarja, a férfi hiába szeretné, remélem ezt tudod. De most újra nagyon akarlak. Nagyon. És ne azt mondd:

szeretlek, hanem azt, hogy: jó vagy! Jó akarok lenni. Nagyon jó szeretnék lenni. Nem, most nem úgy, mint az előbb, most megtanítalak valami másra. Vagy nem vagyok én igazi tanítónő? Megfordulok, így ni, várj csak, mintha haragudnék rád, háttal, add ide a két kezed, igen, igen, most szeress nagyon, rettenetesen...

Csak pár napja állt a gettó fala, de gyűrűként fogta körül a belváros egy részét. Magas deszkapalánkot ácsoltak unott mesteremberek, dolgoztak a szekercék, magasodott a fal, itt-ott kapukat is létesítettek: a ki- és bejövő forgalomnak. A falon kívül a város élt és lélegzett. A falon belül megsűrűsödött az emberi ijedelem. Összetorlódtak a lakásokban, néha hat-nyolc, tíz család egyetlen lakásba zsúfolódott össze. A németek szerették hangoztatni, hogy nekik legfontosabb az élettér. Nos, itt a gettó falán belül picinyke életteret sem engedélyeztek a beköltözőknek. És még mindig folyt a ki- és beköltöztetés. A gettó kijelölt falain belülről kiszabadulhattak mindazok, akik jó és igaz papírokkal igazolhatták őskereszténységüket, viszont a csillagos házakból szédítő gyorsasággal folyt a gettóba telepítés. Sokan örömmel mentek a deszkapalánk mögé. Nyíltan is vallották, itt, a Zsidó Tanács védelme alatt biztosabb holnap vár rájuk. A fal erőt is adott. Védelmet. Megnyugvást. Hitet azoknak, akik hinni akartak.

A kiköltözőknek – akik megfelelő papírokkal rendelkeztek – záros határidőt adott a hatóság. Gyorsan kellett hát cselekedni.

– Mi lesz az én feladatom, Dopler úr? – érdeklődött Bene Gyula.

– Az első és legfontosabb, hogy holnap reggel öltse magára az egyenruháját. Ez a legfontosabb. Egy Beszkárt-kalauz már-már hatóság. Azután egy kis kézikocsi kellene. Tudja olyan, amit két ember kényelmesen elhúz. Van egy jókora ládám. Kész. Slussz-passz. Más nem is kell. És lélekjelenlét. Fapofa. Tud fapofát vágni? Mutassa... Igen, fő a komolyság, Bene úr. A többi az én dolgom.

Húzták a kiskocsit.

Rajta egy hatalmas láda. Kelengyés láda volt hajdanán, ezt találta Dopler Imre a legalkalmasabbnak a terv kivitelére.

– Látja, Bene úr, minket most semmi baj sem érhet. Megyünk az utcán. Húzunk egy kiskocsit, rajta a ládát. Egy fontos ember, egy kalauz úr és egy magamfajta. Dolgunk van.

Mindenki láthatja. Miért állítanának meg? A világ végére el lehetne így menni. Ez a legfontosabb. Tenni valamit. Csinálni. Tudja, ki a gyanús? Aki a fal mellett lapul. Hiszen az surran. Annak az arcára kiül az ijedelem. Én akár a forgalmat is leállíthatom, hiszen nyilvánvaló, hogy nekünk fontos dolgunk van. Ért engem? Mi most mázlisták vagyunk, a sors kegyeltjei, mert van egy ládánk és egy kézikocsink. Ha én nem szerzem a ládát és maga nem hozza a kiskocsit, minden terv kútbaesik. Meglátja, még tisztelegni is fognak.

Az őröknek kellett volna tisztelegni, akik ott álltak a gettó kapujában.

– Tisztelegjen, Bene úr – sziszegte Dopler úr, miközben szélesen mosolygott az őrségre. Egy tejfelesszájú kölyök orra alá dugta az igazolványát, egy csendőr éppen másokkal volt elfoglalva.

Bene Gyula tisztelgett. És kihúzta magát.

– Szabad a bemenet – nyílt szélesre a kapu. – Bemenni bárkinek lehet.

– De mi azonnal jövünk ám – állt meg Dopler Imre. Cigarettát vett elő, előkelő mozdulattal megkínálta a feketébe öltözött legényt. Kényelmesen rágyújtott. – Tegye csak el, kiváló német cigaretta – mondta. Tüzet is adott.

– Ugye, jobb ha ezen a kapun jövünk kifelé is – kérdezte. Csak fordulunk egyet. Anyámért jövünk, meg a kis himihumijáért. Nehéz lehet itt a szolgálat. Na, isten áldja magukat...

Bene Gyula nem értette, minek kell megállni. Minek bratyizni, ezekkel?!

– Öregem, nem akarod érteni a lényeget – tegezte hirtelen izgalmában Dopler úr. – Fel kellett hívni valamivel magamra a figyelmet. Ez a kis nyilas megjegyzett engem. Nem mindenki kínálja cigarettával. Legközelebb, kifelé jövet úgy üdvözlöm, mint régi ismerőst. És elfogadta a cigarettát. Láttad? Üvölthetett volna. Le is lőhetett volna, hogy mit korrumpálom. Cinkosom lett, akaratlanul is. És fő a nyugalom. Vagyis csigavér. Nem elhamarkodni semmit.

– Mindig tanulok tőled.

– Szót se erről...

Megkeresték a házat. Szűk, öreg lépcsőházban baktattak fölfelé. Vitték a ládát. Sokan azt hitték: talán új lakók. Friss beköltözők.

– Kisfiam, aranyos kisfiam – omlott Dopler úr nyakába

az édesanyja. – Te is beköltözöl mihozzánk? Miért csinálsz ilyen bolondságot?

– Én, mama, ellenkezőleg – ültette le a szüleit, mielőtt kitálalta volna a tervét – Ti költöztök ki innen. Nem kóser hely ez, ugye fater?

Öreg Dopler Sándor csak hallgatott.

Nézte a fiát.

Ezt szerette benne mindig, a nyugalmát. A vízben is mindig nyugodt volt. Ha jött a laszti, csak felnyúlt Imre keze, már bent is volt a hálóban a labda. A nyugalom szobra volt az uszodában. Hányszor vitte győzelemre a csapatát, de hányszor... Ő pedig ott ült a medence szélénél és homályos volt a szeme. Az én fiam, mondogatta... Az én fiam...

– Mit forgatsz a fejedben? – kérdezte csendben.

– Kitalálja, fater?

– Hogyan képzeled ezt a „kiköltözést"?

– Úgy, hogy máris megyünk. Ez a derék barátom, Bene Gyula Beszkárt kalauz segített egy kiskocsit idehúzni a ház elé. A fater beül ebbe a ládába, rárakjuk a mama minden rongyát, aztán indíts. Meg sem állunk a Vilmos császár útig. Vagyis hazáig. Na, fater. Ez lesz a nagy vezércsel. De meg sem mukkanhat. A ládában inkább tömje be a száját, ne tüsszentsen, ne krákogjon, semmit se csináljon. Kibírja, fater?

– Azonnal kész leszek az ebéddel – sürgölődött Dopler néni.

– Tessék valakinek átadni a fakanalat. A mama kijöhet. Kemény, egyenes tartással. Most az egyszer büszke lehet a fater előtt az őskereszténységére. És a papírjaira.

– Elsírom magam – érzékenyült el.

– Az ebédre, szerintem, tíz jelentkező is akad. Na fater, próbálja ki a ládát. Elég kényelmes? Mama, pakoljuk meg ruhával...

Nem hagyott időt az elérzékenyülésre. Ez gyors támadás lesz, gondolta Bene Gyula. Milyen kár, hogy nem járt vízipóló meccsekre. Na, majd a háború után. És mindig a Fradinak drukkol, amíg csak Dopler-Popper úr benne játszik.

Felkapták a ládát.

Kétfelé oszlott a súly. Nem volt nehéz. A „fater" nem nyomott többet ötvenöt kilónál. A mama magára terítette berliner kendőjét, kezébe kis koffert adott a fia, még egyszer ellátta jótanáccsal, s elindultak.

A kiskocsi szerencsére a helyén volt. Senki nem vitte el. Csakugyan, mi lett volna, ha valaki köztulajdonnak nézi és elviszi, felhősödött be Bene Gyula tekintete. Lám, ilyen kicsiségre is ügyelni kell.

A ládát kocsira tették.

Elindultak.

A mama rogyadozó léptekkel. Erősen szorította a fia karját. Lám, értük jött ez a jó fiú. Kiviszi innen őket. Pedig tegnap este épp azt beszélték a faterral, milyen jó nekik itt, a gettó védelmében. Itt nem eshet bajuk. Most már megúszák a háborút. Horthy a nyáron leállíttatta a deportálásokat. Legalább a budapesti zsidóságot megvédi. A gazdagok már odakint vannak. A pénzkirályok, a Weisz Manfrédek meg a többiek. Állítólag Portugáliába repítette őket az SS. Pénzért életet vehettek. A Zsidó Tanács fel is van háborodva. Miért kivételeznek egyesekkel. Miért?

De itt van az ő bátor fia. És olyan hihetetlen ez az egész. A fater bent a ládában, ő a fia karján sétál, mintha vasárnapi misére menne. Milyen régen is volt templomban. De ha innen kiszabadulnak, elmegy a kedvenc templomába, a Városmajori templomba és megköszöni Szent Antalnak a csodát. De miért mondja többesszámban, hogy kiszabadulnak? Hiszen ő bármikor kisétálhatott volna a gettóból. Amikor ácsolták a falakat, a férje mondta is neki:

– Mama, nem gondolja, hogy biztonságosabb lenne odakint, nem itt... miközöttünk...

Magázták egymást.

Soha egy rossz szó, egy hangos, csípős megjegyzés nem volt közöttük harmincöt év alatt. A fater most tölti be a hatvanat. És ezt kellett megérnie. Pedig mondta neki, amikor az első zsidótörvényt megszövegezték, majd elfogadták a Parlamentben:

– Sasa kérem – a Sándort Sasának becézte. – Nem kellene innen kivándorolni?

– Hova gondol, mama? Sehová nem megyünk el!

– Ahogy gondolja.

Mindig, minden úgy történt, ahogyan a fater akarta. Erős egyéniség minden Dopler. De erős ám! Lám, a fia is az apja természetét örökölte.

– Most vigyázzon mama, mosolyogjon – szorította meg kezét a fia. – Már jövünk is, eddig tartott az egész. Itt van ni édesanyám igazolása arról, hogy árja, őskeresztény, ja igen,

az én papírjaim is... Méhetünk, igen? Köszönöm. Kitartás, testvér... És jó szolgálatot.

Vissza sem nézett

Bene Gyula komótosan húzta a kiskocsit. Szalutált, visszaköszöntek. Hát ennyi lett volna az egész? Már kint is vannak? Hihetetlen.

Ostorcsapásként szállt utánuk a hang.

– Várjanak csak!

– Igen? – állt meg Dopler úr és édesanyja.

Bene Gyula húzta tovább a kiskocsit.

– Igen? – nézett a fekete egyenruhásra.

– Egy cigarettát, ha lehetne a csendőr úrnak is... Abból a kitűnő német cigarettából.

Volt még egy dobozzal nála.

– Kitartás!

A sarkon az édesanyját felültette a villamosra.

– Menjen haza, mama. Itt vannak a kulcsok. Magának nem eshet otthon bántódása. Nyugodtan mutatkozzon a házmester előtt. Hadd pukkadjon, a szar alak. Pardon, mama, pardon... Mi majd szépen hazahúzzuk a fatert...

Most már ketten húzták a kiskocsit.

– Azt hittem... – kezdte Bene Gyula.

– Te csak ne higgy semmit. A mamát kellett támogatnom. Tőled ugyan mit akartak volna? Látták, hogy a csomagjainkat húzod. Neked dolgod volt. Ne haragudj, de eljátszottam az urat, te meg az egyenruhás trógert. Lélektan az egész, az egész világmindenség a lélektanon alapul... Freud Zsiga... Megmondta rég...

Elfáradtak, mire hazaértek.

Szerencsére a házmesteri fülkében nem volt senki. A mama boldogan nyitott ajtót.

– Kisfiam...

– Ne sírjon, mama.

Kieresztették az öregurat.

– Jaj, meleg vizet mama, de azonnal. Fiam – borult a fia nyakába. – Ez ért annyit, mint egy gól a Fradi meccsen.

– Csakhogy ezt ketten lőttük papa, doplerrel. Gyula barátom meg én.

– Ha minden vállalkozásunk így sikerül – örvendett Bene Gyula. És elmesélte, hogy beszélt barátainak az esetleges iratokról.

– Jegyezd meg, Gyula. A dolgokról nem beszélni kell,

hanem csinálni. Ez épp olyan,, mint a szerelem. Ugyanolyan. Két ősi dolog ütközik össze: az elmélet és a gyakorlat... De mit hülyéskedek, te éppúgy tudod, mint én. Fater, mit iszunk?

– Hagytál nekem valamit, fiam?

– Van egy kis gatyaszaggató szatmári szilvám, mit szól hozzá, fater? Tölthetek?

– Proszit fiam, köszönöm, kedves fiam – fordult Bene Gyulához.

– Prosztata, fater... – nevetett Dopler Imre.

Amikor estefelé visszavitte a Sándor főherceg utcai szenespince tulajdonosának a kiskocsit, a kialkudott béren túl még egy üveg bort is a kezébe nyomott.

– Hány mázsát szállítottak rajta? – érdeklődött a szenespincés.

– Azt meg nem tudom mondani – felelte –, de néha úgy éreztem, hogy tíz mázsa van a kocsin.

Ezek a napok úgy röpültek el felette, hogy szinte számot se tudott adni róluk Bene Gyula. Egyik nap a másik nyakára lépett, valósággal röpült az idő, száguldott. Érezte, hogy mostantól kezdve szüksége van rá a holnapnak. Amikor erre gondolt, nagyon furcsának találta ezt a gondolatot, de nem tudott szabadulni tőle. Nem nagyzolsz te, mondta maga magának, esténként, amikor számbavette eltelt napját. Nem túlzod el önmagad jelentőségét? Hiszen valójában mi is történt? Tartozik egy közelebbről nem is ismert szervezkedő társasághoz, valakikhez kötődik, valakikhez köze van, valakik számítanak rá. És ez adott önbizalmat. Bene Gyulát számontartják, hasznos embernek vélik, bíznak benne. Úgy vélik, hogy segíteni fog. Hogy ereje van. És nincs? Hiszen itt vannak a Vér Pista révén megismert fiatalemberek. Nyolc fiú már valami. És Dopler Imre is az alkímiájával. Jó papírokat tud szállítani.

Amikor legközelebb mindezt elmondta az őrnagy úrnak, azt a választ kapta:

– Önhatalmúlag nem kell szélesíteni a kapcsolatokat. Egyelőre mi is bőven el vagyunk látva nyílt parancsokkal, dokumentumokkal, igazolványokkal. De ha szükség mutatkozik, igénybe vesszük a barátja tudását.

Ez elkedvetlenítette.

– Kérdezhetek valamit?

– Tessék.

Újra az Üllői úti lakásban találkoztak. Külön-külön érkeztek. Az őrnagy katonaruhában volt. Szűkszavúan beszélt. A kérdés meglepte. A szervezetben nem kérdeznek. Itt parancsot teljesítenek. Még a civilek is.

– Szabad tudnom, mi a célja a szervezkedésnek?

Az őrnagy ajkába harapott.

– A múltkor néhány főbb pontban már vázoltam. De szívesen elmondom újra. Kérem, elsősorban a nagyobb középületeket kívánjuk biztosítani. Rádió, posta, aztán a hidak. Hogy fel ne robbantsák Budapest gyönyörű hídjait. – Egy pillanatra elérzékenyedett, a hidakra gondolt, talán felötlött benne a rémület, hogy ezek a kecses hídtestek a vízbe is zuhanhatnak. – Igen kérem. Adott pillanatban mi akarunk a helyzet urai lenni. De csak addig, míg utat nem nyitunk Malinovszkij marsall seregének. Mi meg akarjuk menteni a fővárost. Ez az elsődleges célunk. És úgy gondoltuk, hogy nagyszerűen tudna nekünk ebben segíteni. Barátaink vannak, igen magas pozíciókban, nem kell félnie...

– Nem félek, őrnagy úr.

– Helyes. A félelem megbénítja az embert. Határozottság, erély, összefogás, hit a jövőben, ez mentheti meg szeretett fővárosunkat.

– Én nem félek őrnagy úr – mondta még egyszer. – Vannak munkás barátaim, velem egykorúak, palotaiak, még a mozgalomból, vannak ifjú barátaim, vasutasok...

– Vasutasok? Hisz ez nagyszerű! Egyenruhás vasutasokra szükségünk lehet. Legközelebb – simította meg homlokát – olyan helyen beszélünk erről, hogy figyelmet keltenek majd a szavai. Bízzon bennem.

Már novemberbe lépett az idő, csatakossá vált az utca, beborult az ég, vígasztalan volt minden. A Filmirodánál találkoztak. Bene Gyulán Beszkárt-egyenruha feszült.

Az őrnagy is azt mondta: ez védelmet ad.

Nem is tudta, merre indulnak. Mentek egymás mellett, kis, szűk utcákban a Rákóczi út és az Andrássy út között. Ugyan ismerte Budapestet Bene Gyula, de csak a főútvonalakon közlekedett. Hanem a Király utcára ráismert. Átvágtak, s aztán máris az Andrássy úton voltak. Az ott az Operaház, a túlsó oldalon. Ez a Drexler palota. Mentek az Oktogon felé.

Az őrnagy belépett egy ház kapuján.

Mivel nem figyelmeztette előre, nem szólt hozzá az úton sem, noha egymás mellett mentek, egy őrnagy és egy Beszkárt-kalauz, Bene majdnem tovább ment. Aztán úgy gondolta, ha lemarad pár lépést, talán jobb is.

Fel a lépcsőn.

Elég sötét volt a folyosó, a délutáni szürkület itt hamarabb támadott, mint odakint. A folyosó fordulójában égett egy halvány kis körte.

Első emelet.

Az őrnagy megállt.

Csöngetett.

Bene Gyula kellő tisztelettel mögötte.

Egy lány vette el a kabátjukat. A beszkártos kabát sötétlett a sok-sok katonatiszti köpeny között.

Átmentek egy sötét szobán.

Aztán fény. Hatalmas asztal. Talán ovális. Bene Gyula erre sose tudott jól visszaemlékezni, annyira meghatotta a magas rangú urak gyülekezete. Volt ott még piros lampaszos tábornok is. Ha jól ismerte a rangokat. De nem ismerte jól, eddig még megúszta a katonaságot.

Kellemetlenül érezte magát. Hogy fog itt megmukkanni? Persze lehet, hogy nem is kell beszélnie, ugyan, mit jelenthet ő itt? Semmit.

A beszéd abbamaradt.

Mindenki rájuk nézett.

Az őrnagy katonásan mozgott, jelentett valamit, ahogyan az urak ezt maguk között oly nagyszerűen tudják, úgy jelent, mintha csak tájékoztatna, de a magatartásában, a megállássá ban benne van a felsőbbség iránt érzett alázatos tisztelet. Picinyke főhajtás volt az üdvözlés, halk: „uraim", katonásan szétnézett, Bene Gyula Beszkárt-kalauz pedig csak állt, azt se tudta melyik lábára álljon, hogyan viselkedjen, mit csináljon a kezével, hova tegye, rettenetes ám, ha az ember olyan társaságba kerül, amilyenben még sosem volt.

– Itt az emberünk – mutatott rá az őrnagy úr.

Bene Gyula meghajolt. Esetlenül, sután, félszegen, nem tudta, hogy mennyire kéll meghajolni, illik-e egyáltalán katonák között. Kicsit fellélegzett, amikor végre észrevette, hogy van még rajta kívül is civil az asztalnál ülők között.

– Itt a mi emberünk, aki alkalmas a feladat végrehajtására – mondta végig az őrnagy a mondatot, amelybe az előbb éppen csak belekezdett.

A lány, aki elvette a kabátját, teát hozott be, az őrnagy úrnak helyet szorítottak az asztalnál, valamivel nagyobb kört formáltak, de Bene Gyula úgy ült le, hogy az őrnagy védelmezze. Ez hát az úri osztály, kérdezte önmagától. És azonnal hozzá is tette: az úri osztály jobbik fele, hiszen lám, ezek azt akarják, hogy legyen vége a háborúnak, meneküljön meg Budapest az ostrom borzalmaitól. És mire alkalmas ő? Milyen feladat végrehajtására?

A teáscsésze remegett a kezében, jaj, csak ki ne öntse, nehogy blamálja magát. Az ajtókon nehéz kárpitok, az ablakon is, teljesen behúzva, hogy semmi fény se szűrődjön ki az utcára. Védettséget érzett. Szemét csak éppen eleresztette a szobában, felnézett a mennyezet cirádáira, a gipsz stukkókra, hirtelen dallamosan ütött egy álló óra, már eltelt negyed óra, hogy itt van az urak között.

Nem mondták a nevét, erre figyelmeztette is az őrnagy úr, hogy mindenki névtelen. Úgy mutatták be, hogy senki sem tudta róla: kicsoda.

Valaki, az asztal mellől, kérdezett.

– Van-e katonakönyve?

– Nem voltam katona!

– Élelmiszerjegyei vannak?

– Igenis – igyekezett katonásan válaszolni, s kihúzta magát ülő helyében.

– Pénze?

Kisvártatva felelt. Nem tudta erre mit mondjon. Ha megmondja mennyiből él hetente, biztosan kinevetik. De azért erre is katonásan felelt:

– Van, kérem tisztelettel.

– Ön a mi összekötőnk lesz – mondta a kérdező. – Megértette?

– Parancsára! – Ez a felelet már magának is tetszett. Végre eltalálta a hangot. Kihúzta magát ültében, kiitta a teát, szépen az asztalra csúsztatta a csészét, s ettől a perctől kezdve többé senki sem szólt hozzá.

Hallgatta a beszélőket.

És kiformálódott előtte a szerteágazó ellenállás. Mivel mindannyian – illetve majdnem mindannyian – katonatisztek voltak, természetesen a katonai ellenállást tárgyalták: a hidak esetleges elfoglalását, a front megnyitását Malinovszkij előtt. A szavakból iszonyú németellenes gyűlölet áradt, a magyar-

ság megrontójaként emlegették a németeket, évszázados harag gyűlt össze a nyelvek alatt, és kifröcskölték e szomorú, szürke délutánba. Szó esett ott mindenről: német összeomlásról, a front tarthatatlanságáról, reményekről, vágyakról. És arról, hogy mennyi szimpatizáns van a hadseregben, akik csak látszólag esküdtek fel Szálasira, kötelességből, muszájból, de gyűlölték a nyilasokat, valaki hangosan, megvetően „söpredék"-nek nevezte őket, s ha nem lett volna úri társaságban, kiköpött volna a földre is. Ez tetszett Bene Gyulának, pláne, amikor térképek kerültek elő, latolgatták, hogy meddig tarthat még a háború, volt, aki azt mondta, egy hónapon belül Berlinben lesznek az oroszok, de az óvatosabbak se becsülték többre a német védelmi képességet jövő márciusnál.

– Kitartani, uraim – mondta valaki.

– Nem szeretem ezt a szót – szólt közbe az asztal végén ülő civil. – A nyilasok nagyon elkoptatták ezt a kifejezést. Ne vegyük a szánkra.

– Bízzunk a jövőben – emelte fel hangját a kitartást emlegető. – Ez adatott meg nekünk, uraim. És szélesítsük sorainkat. Keressük az embereinket. Figyeljék meg, október közepétől kezdve minden jóérzésű ember a mi pártunkon van. A nyilasok hatalma, németek nélkül, már rég összeomlott volna.

– Át sem tudták volna venni az uralkodást – jegyezte meg egy eddig hallgató katona.

– Ez a komédia, amit Szálasi eljátszott a Parlamentben...! Nemzetvezető – jelentette ki annyi gúnnyal a hangjában, hogy a legtöbben nevettek. – Csürhevezető, az inkább a neki való rang.

– Készen kell lennünk az adott pillanatra! – mondta a piros lampaszos. – Várnunk kell a történelem hívó szavát.

– Ugye, mondani sem kell az uraknak, amit itt hallottak, az titok. Kérem, ehhez tartsák magukat – mondta az, aki Bene Gyula kikérdezését is vezette.

Felálltak az asztaltól.

Bene követte az őrnagyát.

Vele jött, vele is távozik. De csak lassan fogytak. Volt valaki, aki irányította a társaságot. Tízpercenként nyílt az ajtó és távozott egy-egy résztvevő. Bene Gyulával mindenki kezet fogott. Amikor érkezett, akkor nem. Úgy látszik ez a kézfogás jelentette azt: közöttünk vagy, a sorainkba tartozol.

Kint az utcán köd szitált.

Szorosan az őrnagy úr mellett lépdelt.

– Büszke vagyok magára, fiam – mondta a katona.

– Igen? – kérdezte örömmel.

– Igen! Minden résztvevőnek nagyon megnyerte a tetszését. Azt várjuk, hogy adott szóra hozza majd a társait is. Magának vannak kapcsolatai, ugye?

– Vannak, uram.

– Merre megy hazafelé?

– Kimegyek a körútra.

– Akkor én ellenkező irányba indulok. Tudja, fő az óvatosság. A konspirálás.

– Tudom, őrnagy úr.

Kézfogással búcsúztak.

– Majd jelentkezem az első feladattal.

– Várom a hívását, őrnagy úr.

Elmélyülten ment az esti körúton. Meg-megállt, nézte a mozik plakátját. Az egyik sarkon melléje szegődött két vasutas.

– Nem tetszik megismerni ugye, Gyula bátyám?

– Pista, nahát, hogy megváltoztál?! – ölelte át az unokaöccsét. – Tudod, hogy megemberesedtél? De meg ám! Kész férfi vagy!

– És én, én nem? – szomorodott el Bunyó.

– Hát ez fantasztikus! Hogy kerültök ide?

– Jöttünk Gyula bátyám után. Csak nem vett észre!

– Mióta követtek?

Egyikük sem válaszolt.

– Csak nem? Csak nem a Filmirodától?

– Láttuk, hogy egy...

– Erről ne beszéljünk, jó?! – A hangja éles volt, tiltakozott. Felháborodott. – Ezt megtiltom! Értitek, megtiltom. Ne kövessetek sehová, értitek! Micsoda dolog ez? Lógtok a nyakamon. Bajt akartok? Bajba akartok kerülni? Szó sincs róla! Ha még egyszer észreveszem, hogy követtek...

– Most igazán haragudni tetszik? – érdeklődött óvatosan Pista. – Vagy csak úgy csinálja? Mi nem akartuk követni, tetszik tudni, csak meg akartuk mutatni a vasutas ruhánkat. És akkor láttuk azzal a... – Elhallgatott. – Jól van, nem mondom ki. Gondoltuk, majd csak elválnak. De az istennek se búcsúzkodtak. Gondoltuk, hamar végeznek egymással. Hát vártunk. De megérte, ugye? Ugye, nagy meglepetést okoztunk?

– Nagyot – mondta kétértelműen Bene Gyula. – Igen nagyot. Rettenetesen nagyot. Na, akartok moziba jönni? Jó magyar film megy az Urániában. Vagy ha nem jöttök, legalább kísérjetek el...

Az Urániáig a két fiút hallgatta. Hogy nem kötelező a vasutas ruha viselése, de ma felvették, bemutatkozó látogatásra, hogy bizony mindegyiküké vagy szűk, vagy lötyög, szabóhoz kell adni, Liba már el is vitte a Rózsa utcai szabóhoz, és Csomós Pál tanító urat elköltöztették Pestszentimréről Kelenföldre, és alaposan berendezkedtek a Csatay lakásban, és... Mindenről beszélt, csak Orth Melindáról nem. Ez igazi titok volt. Titok.

A kórházban Túri-Thierry Lajos ügyelt ezen a napon. Szerette, hogy ennyire megbízik benne Mackó doktor. Büszke volt rá, hogy mint nélkülözhetetlent, itt tartották. Betegségéből rég felgyógyult, Mackó doktor napról napra halogatta elengedését.

– Ugye, elmehetek Mariettához? – búcsúzott tőle vidáman. – Csak föl a fejjel. Ha gáz van, telefonálj. Érted, fiú?

Mackó doktor elviharzott.

Túri doktor úr levelet írt.

Ekkor kopogtatott Cságolÿ Csaba.

Túri doktor úr felpattant, jelentkezni akart, mert Cságolÿ Csaba tiszti ruhában feszített.

– Őrnagy úr...

– Ugyan, pajtás, magunk között vagyunk! Látod, még most sem hagylak békén. Na, azóta egy méltóságos úr se akart a halálba menni? Hanem ökegyelmessége jól kitolt velünk. Megszökött a földi igazságszolgáltatás elől. Pedig egyesek nagyon fenték rá a fogukat. Hajaj, pajtás, odafent most is marakodnak... Tudod, a konc. Az ám a valami. Meg a rang, meg az előrelépés. Nem zavarlak ám, csak...

– Egy kávét? Főzessek Amália nővérrel? – udvariaskodott a zászlós.

– Boldoggá teszel, pajtás. Én mondom neked, ez a finom úri hely manapság: egy kényelmes, nyugodt kórház. Itt az apácák között. Itt aztán ki lehet bírni a háborút.

Amália nővér lehajtott fejjel hallgatta a doktor úr kérését, kisvártatva hozta is a kávét.

– Bárack nincs? – nevetett Cságolÿ Csaba.

– Zárva tartja Mackó doktor úr – tért ki Túri.

– Mindegy, nem azért jöttem. Ez a jelentésem, kérlek, ennek az egyik példányát írd alá, te mint annak a szomorú éjszakának egyik részese, itt pedig írasd alá majd kérlek Mackó doktor úrral és ezzel lezárhatjuk ezt a kínos ügyet. Hogy milyen fejmosást kaptam, pajtás, a minisztériumban! Még a vezérkarnál is megmartak. Ezek azt hiszik, hogy az orvosok istenek, és hogy én itt a ti főistenetek voltam. Ex – ütötte össze kávéscsészéjét Túriéval s ez nagyon tetszett neki. – Így mulat egy magyar úr. Kávéval. Egyébként, tudod, az az este emlékezetes. Én rájöttem arra, pajtás, hogy mikor érzi jól magát az ember! Ha hasonszőrűek között lehet. Nagy élmény volt elmondani a nemzetvezető testvérről őrzött emlékemet. Felemelő élmény volt.

– Nekünk is, biztosíthatlak róla – nyugtázta a zászlós.

– Hanem, mire nem vetemednek egyesek, pajtás. Hallottál róla, hogy röplapokat terjesztenek? Hogy kik, azt persze nem tudom, arról, hogy a szeretett nemzetvezető testvér nem is törzsökös magyar úr!

– Neeem? Ezt mondják, róla? – hüledezett.

– Holmi örmény származást emlegetnek, aljas módon persze, ezzel már megpróbálkoztak, mikor is, várj csak, pajtás, gondolkodnom kell, annyi minden van ilyenkor a fejemben, a legjobb lenne a fejemre állítani, aztán kirázni a hülye gondolatokat... Várj csak, várj csak, megvan, tudom már!

Letette a csészét.

Pihent egy pillanatig.

De aztán felugrott, az ablakhoz ment. Éppen a Dunára látott. A Margitszigetre, a folyóba zuhant hídra, a hirtelen megszomorodott világra.

– Tudod, mi, mélymagyarok, mi mások vagyunk, mint a hígak! Világrészünk földsége ez a Kárpát-Duna nagyhaza, igen, pajtás, itt valósul meg a mi rögvalóságunk. De nem ezt akartam mondani, hanem hogy eszembe jutott az a gaz támadás, aminek a nemzetvezető testvér volt a szenvedő alanya. Még 1939-ben történt. Sulyok Dezső csinálta az egészet. De a budapesti törvényszék Lengyel-tanácsa úri választ adott. Megállapította, igenis megállapította, hogy a Szálasi törzsökös, magyar név. Védett név, pajtás. Ellenben az is igaz, hogy egy oldalági rokon örmény nevet hozott a családba. Jobban mondva: örmény vért. És az örmények kérésére le kellett fordítani a Szálasi nevet. Na már most, nem tudom, te tudod-e, hogy az örmény nevek végén a jan, annyi, mint

nálunk magyaroknál a ffy, vagy i végződés. Így lett Szálasiból Szalosján...

Túri doktor közbeszólt.

– Már meg ne haragudj, isten bizony nem akarok veled nyelvészeti vitába bonyolódni, nem is értek hozzá, de a szlovákban is van egy név: szalas, ami nem más ugye, mint a magyar szállás! Vagy nem? A hegyi legelők szállásait mondják szalasnak.

– Ezt nem értem – legyintett Cságolÿ Csaba. – Szálasi, vagy mondjuk most már örményül: Szalosján ősi perzsa név, azt jelenti: nyájőrző. Hogy honnan ez a végzetes rokonság a szláv és a perzsa között? Ha csak nem mi, magyarok közvetítettük. Mert ez meglehet ám, pajtás. Egyébként ez az oldalági rokon nem is örmény származék, hanem perzsa, onnan menekült az örmények közé, de azokat gyilkolták a törökök, tovább kellett menekülnie Romániába, onnan Erdélybe... hát ugye, tele van az élet sok-sok buktatóval...

Nyílt az ajtó.

– Istenemre, te Cságolÿ Csaba vagy... – lépett be rajta egy páncélos százados.

– Az ypszilonon két ponttal – fordult az érkező felé. – Nini, Tibi barátom... hát te mit keresel itt? Látod – fordult Túri doktor úrhoz –, Mikulich barátom nem óhajt magyarosítani, még most sem, ragaszkodik a nevéhez és az uniformisához. Már százados vagy? Szép előmenetel... És mit keresel itt?

– Mackó barátomat. És hogyhogy én mit keresek itt? Nekem közöm van a kórházakhoz. Én gyógyszerészséget tanultam, mielőtt bevonultam harckocsizónak. Most is a kórházakat járom. Az Alkotás úti Helyőrségi Kórházban hoztak rendbe, ha tudni akarod. És te, te még a vezérkarnál?

– Az elhárítóknál, ha van szemed! – Cságolÿ a parolijára mutatott.

Jutott egy kávé is a frissen jött vendégnek, de Amália természetesen felmelegítette.

Együtt mentek el.

Az utcán Cságolÿ Csaba búcsúzkodni kezdett.

– Nagyon sietsz? – kérdezte a páncélos tiszt.

– Akarsz valamit mondani?

– Ti mindent tudtok? – érdeklődött.

– Attól függ, mit nevezel te mindennek?

– Például ezt. Láttad már?

Röplapot tartott a kezében.

– Ne hülyéskedj – förmedt rá. – És főleg ne itt mutogasd. Egy tiszt kezében ilyen mocsok... Tedd el! Hova menjünk?

Kerestek egy kis eszpresszót. Szerencsére alig lézengtek benne. Egy szerelmespár a sarokban, egy álmos pincérnő. A kávé nagyon rossz volt, úgyhogy Cságolÿ Csaba rendelt két barackot.

– Most mutasd.

Olvasta:

„Támogassátok a nemzeti ellenállás harcosait. Juttassátok fegyverhez, lőszerhez, robbanóanyaghoz, egyenruhához őket! Az arcvonalban ne harcoljatok..."

– Hol szedted föl ezt a szemetet... – és már tette is el a belső zsebébe.

– Csaba, én megbízom benned.

– Ne félj, pajtás, nem azt mondom, hogy te hoztad nekem. Annyi eszem nekem is van. Benned tartás van, pajtás.

– Köszönöm.

Nem szóltak percekig. Cságolÿ Csaba azon töprengett, hogyan férkőzzön a páncélos tiszthez. Ha ennyit tud, tud az többet is!

– Kitől kaptad?

– Régi ügy. Még nyári. Nem én kaptam, gondolhatod. Ismered te Fodor Károly századost, Munkácsról? Az ottani első huszárszázad parancsnoka volt. Volt – hangsúlyozta erősen. – Ez a lényeg.

– Már nem az?

– Nem.

– Mi történt vele?

– Leváltották. Még június 16-án, egy feljelentést követően nyomozni kezdtek utána, mégpedig németellenes magatartás miatt. Tudod, ez a legnagyobb bűn! És ezek a veszélyes bűnök. Nálunk sajnos a németellenesség nem számít bűnnek. Úgy tudom, a nemzetvezető testvér is erősen németellenes beállítottságú. És ezt nem is titkolja.

– Ne keverd ide ezt a hülyeséget.

– Jól van, akkor mi érdekel?

– Fodor.

– Katonai bíróság elé került, leváltották, felfüggesztették, megkapta a magáét.

– És? Gyorsabban...

– Betegség ürügyén Pestre kérte magát, kórházban van, most jövök tőle!

– Kolosszális!

– Az!

– Pajtikám, te becsületes magyar ember vagy! És a mi oldalunkon állasz. A szemedből látom. Amikor bejöttél az Irgalmasokhoz, meggyőződésem volt, hogy valami nyomja a lelked. Hát ez! Nagyszerű, csodálatos. És mire akar rávenni...

– Kicsoda?

– Hát ez a Fodor.

– Gondolod, hogy rá akar venni valamire?

– Miért nyomta volna kezedbe a röplapot?

– Beszélgettünk a Helyőrségi Kórházban. Tudod, bízik bennem. Úgy látszik, bennem mindenki bízik. Azt mondta: egykomám, neked olyan becsületes arcod van. És mi, becsületes tisztek, fogjunk össze.

– Miért?

– Na, mit gondolsz?

– Ki a felső kapcsolata?

– Nem mondta meg. Nem kezdő.

– Tőled mit kért, pajtás?

– Amit mindenkitől, ami hiányzik. Lőszer és fegyver. Ez kellene!

– Elutasítottad pajtás?

– El kellett volna?

– Nem, dehogy.

– Akkor nem. Hagytam magamnak egy kiskaput. Amin ki és besétálhatok. Le akarod tartóztatni?

– Én, Fodort? Ugyan már, hova gondolsz! Nekünk nem Fodor kell. Ő egy kicsinyke hal. Keszeg, olyan sovány. Minden tőled függ.

– Hogyhogy?

– Épülj be! Légy ellenálló! Neked olyan becsületes képed van, egykomám. Így mondta Fodor? Nahát...

Mintha vívtak volna. Gyors válaszok röpültek a még gyorsabb kérdésekre. De azért Cságolÿ Csaba tisztán akart látni. Körbekerítette a páncélos tisztet.

– Ugye, az kevés ha most azt mondom, hogy ez kötelességed?

– Nekem a harc a kötelességem.

– És ha azt mondom: ezt a hazáért tesszük?

– Ők is ezt mondják!

– Látod – csapott le rá Cságolÿ Csaba. – Ez az! Hány haza, hány Magyarország van? Ezen már elgondolkoztál? Törted rajta a fejed? Van egyszer egy haza, egy földdarab valahol a világon. A mienk Európában. Itt, a Kárpát medencében. Azt mondom: Duna és ez az én részem. És azt mondom a Tátra, és ez nekem nagyon sokat mond. De ez akkor is Duna és Tátra, ha nem mi élünk e földön. Föld, víz, fű, növény, hegyek, dombok, ez is Magyarország. Az alap-Magyarország. Az emberek nélküli haza. De van még egy-két Magyarország.

– Például?

– A múlt-Magyarország! Érted ezt, Tibor? Azt mondom: Árpád és tudom, hogy ez a név csak nekünk, magyaroknak mond valamit. És azt mondom: IV. Béla és hallom a harangok zúgását, mert jönnek a tatárok. És Mátyás és Rákóczi... És azt mondom: Cságolÿ...

– Az ypszilonon két pont...

– Ez az! Jól mondod. A nevem mondom és tudom, hogy nekünk, Cságolÿoknak nagyon sok közünk van ehhez az országhoz! És azt is akarom, hogy legyen, még legalább ezer évig. Én ezt a hazát védem, a ma tatárjai ellen.

– Itthon! – figyelmeztette a százados.

– Itthon – emelte fel szavát Cságolÿ Csaba – A belső tatárok ellen! Mert az a rosszabb fajzat, aki belülről támad. Aki ugyanazt a nyelvet beszéli, mint én. De akinek nem jelent semmit, hogy két pont van az ypszilonon. Ez az én Magyarországom! És szeretném hinni, hogy a tied ugyanez a haza, ugyanez az ország.

– De én Mikulich vagyok!

– Ez semmit nem mond nekem, pajtás. Milyen ember vagy? Hol állsz? Éppen most bizonyítod be, hogy igazi, jó magyar vagy! Akárcsak Beregfy-Berger vezérezredes úr! Merne kételkedni valaki a magyarságában? Pedig sváb a lelkem. Kiköpött sváb. Te is bizonyíthatsz, pajtás. Ma itt a te időd.

– És a harmadik Magyarország?

– Következetes vagy! Szép erény ez is, pajtás. Gyönyörű erény. Nos, halljad. Az a harmadik Magyarország a holnap Magyarországa. Amivé ez a haza válik. Mert most ebben az özönvízben, ebben a tűzözönben elválik, hogy milyen lesz a holnap Magyarországa! Amilyenné mi formáljuk. Valaki úr lesz! Valakik urak lesznek. Csak az Isten ne adja, hogy azok kerüljenek föl, akik most alul vannak. És mi kerüljünk a

süllyesztőbe. Nincs is választásunk. Mi nem választhatunk. Mi erre vagyunk predesztinálva, érted, pajtás?

– És a Fodor-félék?

– Nekik akasztófa jut! Mert vagy nekik, vagy nekünk. Más választás nincs. Ezek a Fodor-féle emberek olyan erőket támogatnak, amelyeknek ők nem kellenek. Legfeljebb ideig-óráig. Míg húzzák a szekerüket.

– Mi hát a tennivalóm?

– Ez a belevaló beszéd, pajtás. Mit mondott Fodor?

– Mit mondott, mit mondott? El sem hiszed, ugyanazt, amit te. Hogy most jött el a választás órája. Meg ilyeneket. Felvázolta az ország katasztrofális helyzetét. Mert szarban vagyunk, ezt ugye te is tudod, Csaba?

– A mélyből gyönyörű a felívelés! Vert helyzetből csodálatos a győzelem. És mi képesek leszünk rá. Ez a mi vérvalóságunk, ahogyan Szálasi testvér mondja. A sekélyes magyarok elbuknak, mi felülemelkedünk mindenen. Tehát?

– Azt kérdeztem Fodortól: van-e kiút és merre?

– És ő mit felelt?

– Igen, van. Érthető, világos, egyszerű felelet volt. És hozzá a magyarázat: néhány világosan, tisztán látó tiszt, köztük vezérkariak is...

– Hűha, miket tudsz te... – hüledezett Cságolÿ.

– Igen, vezérkariak is hajlandók elsöpörni ezt a nyilas csürhét.

– Tovább.

– Ez volt az első találkozásom.

– Tehát később is...

– Hagyd, hogy elmondjam. Sokan voltak körülöttünk és ilyen dolgokról az ember négyszemközt beszél. Elkérte a telefonomat, később felhívott, pár nap múlva és akkor egy kávéházban találkoztunk.

– Dűlőre jutottatok?

– Igen. Így is lehet mondani. A parancsnokommal akart összeköttetésbe lépni, ismered talán Latorczay Lőrincet? A III. gépkocsizó pótezred parancsnoka volt, Ungvárott. Onnan rendelték Budapestre a kiugrási puccs idejére.

– Persze, hogy ismerem, na, nem személyesen, de tudok az ügyéről. Ugye, az ő egysége biztosította a Rádió épületét?

– Igen, és harcba is keveredtek a Rádiót elfoglalni akaró nyilas alakulattal. Azonban, mint ezt talán te is tudod, az ezred tisztikarának nagy része a nyilasokkal rokonszenve-

zett, Latorczay ellen fordultak. Amikor elérkezett volna az eskütétel Szálasi Ferencre, ezt Latorczay Lőrinc megtagadta, s amikor le akarták tartóztatni, ellenállt. Szegényt a segédtisztje lőtte hasba.

– Csak ne sajnáld, pajtás.

– Engedd meg, hogy a sajnálatot senkitől se tagadjam meg! Érzéseim nekem is vannak... Amit eddig elmondtam, nyílt titok, sőt nem is az! Ténykérdés.

– Megsértődtél? – engedett Cságolÿ Csaba.

– Nem, dehogy, csak... Úgysem érted ezt. Egyszerűen nem tudom, hol a helyem. Egyszer úgy érzem, itt van, mellettetek, a zászló alatt, amelyre felesküdtem, másszor meg azt hiszem, véget kellene vetni ennek az egésznek...

– Harcol benned, pajtás, a rossz meg a jó!

– Ne gúnyolódj!

– Ne érzékenykedj!

– Végigmondhatom? Már csak egy-két mondatom van hátra...

– Hallgatlak.

– Kérlek Csaba, figyelj rám. Kételyek között élek. Katona vagyok, páncélos tiszt, de él bennem a civil is. Nekem nem hivatásom az, ami neked az élet. Én úgy képzeltem el egyszer az életemet, hogy saját patikám lesz, valahol vidéken persze, elbújok az emberek elől és mérem a gyógyszert. Lehetőleg magam keverem ki, az orvosi vény szerint. Adom az aszpirint, hozzájárulok az emberiség gyógyításához.

– Most gyógyítsz Tibor, igazán. Én csak arra kérlek, járd az utadat. És figyelj. És néha hívj fel. Lehet, hogy én is keresslek. Sőt biztos. Erre számíthatsz. Már csak a holnapért is. Én segíteni akarok neked, segíteni...

Béka napról napra otthonosabb lett a Csatay lakásban, ideje nagy részét a fiúk között töltötte. Nélkülözhetetlenné tette magát azzal, hogy programok szervezője lett. Hetente egyszer összeszedte a mosnivalót, tippeket adott az esti külön vacsorákhoz. Náluk, a házmesteri lakásban volt fával fűthető tűzhely, ennek sütőjében ropogósra sültek a krumplik, ilyenkor nekiálltak, a forró krumplikhoz fagyos szalonnát ettek friss kenyérrel, amelyet persze hogy Béka szerzett a Szív utcai péknél.

Ha Békát egyedül látták a háziak, már érdeklődtek.

– Csak nem bevetésen vannak a fiúk?

A „bevetés" munkát takart. A fiúk mondták így: bevetésre megyünk. Nagyon szerették ezt a szót, felértékelte cselekedetüket, illett a háborús hangulathoz. Mintha ők is katonák lennének. Mennek a frontra. Harcolni. Persze az ő munkájuk a legtöbbször trógerolást jelentett. Amit senki nem csinált már szívesen. És amihez nem volt ember. Szénrakodásra ugyan ki vállalkozott volna? Különösen attól kezdve, hogy az orosz repülők egyre többet géppuskázták a pályaudvarokat. Egy-egy ilyen bevetésről hazatérni már-már dicsőséget jelentett. És emelkedést Sajtos úr számára, a felsőbbség szemében. Ebből a hírből, dicsőségből valami a fiúknak is jutott.

Egyszer a várba mentek.

Vér István nagyon élvezte azt a délelőttöt. Hát hogyne, megálltak egy palota előtt, annak a pincéjéből hordták ki a vég vásznakat, italokat és a kartondobozokba csomagolt cigarettát. Azt végképp nem értette, hogy a MÁV raktáraiban miért kell cigarettát, italt és selymet tartani, de ez nem rájuk tartozott. Ők csak tették a dolgukat.

Hazafelé, a teherautó platóján, az egyik fiú kibányászott egy üveg italt. Konyak volt benne. Előkerült a mindentudó zsebkés, amelyen még csavarhúzó is volt és persze dugóhúzó is, kikapták a dugót és az üveg körbejárt.

Akkor ivott először konyakot. Nem ízlett. Túl erős volt, de azért kortyolt belőle.

– Megvámoljuk a rakományt – határozott Bunyó. – Kivesszük a részünket.

Pista tiltakozott.

– Nem szabad lopni, fiúk – ijedezett.

– Akkor te nem kapsz semmiből – jött a válasz. – De nekünk ez jár! Érted? És ha Sajtos úr megvámolhatja a rakományt, akkor mi is!

Sajtos úr persze a teherautó fülkéjében melegedett. Amikor megérkeztek, csak ennyit mondott.

– Módjával fiúk, nehogy balhé legyen belőle.

Mindenki vitt konyakot, két-három üveggel és egy-egy karton cigarettát.

Pista a zsákmányával Békához futott.

– Nem, barátom – hatódott meg Béka. – Ezt nem fogadhatom el! Fele-fele, úgy jó lesz? Megőrzöm neked a felét. Ötezer cigaretta, az már valami! De pipáljunk rá egyre...

Ekkor cigarettázott először Vér István. Elszívta az elsőt, rágyújtott a másodikra, s mivel látta, hogy egyesek úgy füs-

tölnek, mint a gyárkémény, hát negyed óra alatt öt cigarettát szívott el.

– Ez nem gilt – mondta Papagáj. – Te nem tüdőzöd le! Így kell ezt csinálni, látod? – és leszívta a füstöt.

Pista ekkor már az ötödiket szívta. Ezt most a tüdőre. Két perc múlva halottsápadtan futott a vécébe: hányt. Roszszul lett. Magában százszor elátkozta a cigarettát. Persze, ha ezt az apjának adhatná! Ha hazavihetné... Mennyire megörülne az öreg. Biztosan megsimogatná a fejét, mint mindig, ha dicsér.

Sajtos úr még egyszer megmagyarázta a dolgokat.

– Fiúk – ültette le őket a Csatay lakásban, mert azt szerette, ha mindenki ül, miközben ő körbesétálja őket, s így jó fejjel magasabb a legnagyobb hoppásznál is. – Én tudom, hogy mi illik és mi nem. A nyomtató lónak se szabad bekötni a száját. Akárhová is megyünk, én mindig azon leszek, hogy nektek is szerezzek. De lopás nincs! Nehogy jegyzőkönyvezés legyen belőle. A balhét nem szeretem. Mi kicsik vagyunk ebben a háborúban. A nagy kutyák lophatnak. Az az ő dolguk. Minekünk egyetlen dolgunk van: teljesíteni a parancsot. Azt mondják: hozzunk két teherautó cigarettát, hozunk. S aztán ki-ki leemel magának egy kartonnal. De csak saját szükségletre. Én úgy tartom, inkább a mienk legyen, mint az oroszoké... – Kisvártatva azonban hozzátette – vagy a németeké...

Anyuci sírva mondta el Sajtos úrnak, hogy elvesztette az étkezési jegyeit. Sajtos úr megkönyörült, újakat utalt ki, de Anyuci estére megtalálta a sajátját. Jelenteni akarta. Riska ráripakodott.

– Hogyisne, a jegyek minket illetnek. Hívjuk meg Békát is vacsorázni. Úgy sem kérdezik a Csengery utcában, ki kicsoda. Csak a jegy számít...

Küldöttség futott Békáért.

Máris hozták.

– Köszönöm, haver – suttogott és könnybe lábadt a szeme. – Köszönöm, haver – kocsizott minden sráchoz és a kezébe csapott. – Isteni zrí lesz, meglátjátok...

Este hattól lehetett vacsorázni.

Békát kocsistól levitték az utcára. A fiúk körbeállták. Kitüntetés volt mellette menni, hát még tolni! Mindenki nem is fért el a közelében. Így aztán volt elővéd és utóvéd. Végig az Andrássy úton, be a Csengery utcába. Az étterem a

pincében volt, ketten felkapták, levitték, asztalfőre ültették. De előbb összetoltak két asztalt, hogy kilencen elférjenek körülötte.

– Kérem a vizespoharakat – rendelkezett Riska.

– Nem kérek vizet, haver – állította meg Béka.

– Vizet? – nevetett Bunyó, aki be volt avatva a dolgokba. – Ki akar vizet tölteni? Konyakozunk, haver, konyakozunk.

A felszolgálók nem vették észre az italozást.

– A haverságunkra – emelte poharát Béka. – Tudjátok, mióta itt vagytok, nem is hiányzik a Liget. Máskor ilyenkor, őszidőn... – elnevette magát, egészen kipirult s úgy folytatta – a fene egye meg, az emberre rájön valami mérhetetlen búbánat és ilyen hülyeséget beszél, mint most én! Azt akarom mondani, hogy csak veletek érzem jól magam!

Kitörölték a tányérokat, lencsefőzeléket ettek tükörtojással és egy-egy fasírozott is volt a tányéron.

Vacsora után Riska újra tölteni akart.

Béka a fejéhez kapott.

– Haver, ejnye haver, tanuld már meg, mi illik és mi nem! Konyakot csakis étkezés előtt. Fasírozottra bort illik inni.

Ezen az estén nem mentek haza.

Kisétáltak a Ligetbe. Ha már azt mondta Béka, hogy nem hiányzik a Liget, akkor biztosan nagyon vágyódik utána.

Bolondoztak, kergetőztek, szerencsére nem volt sötét, fent lámpásozott a hold, akár újságot lehetett volna olvasni a fényénél.

– Mesélj, Béka – kérlelte Anyuci. – Úgy szeretlek hallgatni.

Riska elővett még egy üveg konyakot.

– Ez megmaradt a vacsoránál.

Poharuk nem volt. Béka kiadta a jelszót.

– Haver, figyelj ide, mi ezt annak idején Zágrábban úgy csináltuk, hogy három rendes korty. Valaki figyelte a gigát. Rám került a sor. Háromszor mozdulhatott az ádámcsutka. Na, haver, gondoltam, most kibökök veletek, számra tettem az üveget és úgy eresztettem le a torkomon fél litert, hogy meg sem rezdült a gigám. De most nem mutatom meg. Most nem. Most becsületesek leszünk, ugye haver? Tehát három korty, mindenkinek...

Még maradt is az üvegben.

De ekkor már virágos kedvük volt.

Milyen szomorú a kihalt Liget. Végigsétáltak a mutatvá-

nyosok utcáján, mindenütt lehúzott redőnyök, hatalmas lakatok éktelenkedtek.

– Figyelsz, haver? – intette csendre a társaságot Béka. – Ágyúznak, halljátok, már itt vannak a közelben az oroszok.

– Mennyire lehetnek? – érdeklődött Tökmag.

– Harminc kilométerre talán. Üllő alatt. Vagy még közelebb.

Vér István jelentette:

– Mi segítettünk egy tanító urat átköltöztetni Kelenföldre. Akkor hirdették ki, hogy kiürítik Pestszentimrét. Már plakátozták a bevonulási parancsot... A hadnagy tanító úrnak is jelentkeznie kellett...

A konyak dolgozott bennük.

– Énekeljünk. – Ezt Bunyó követelte.

– Még ne énekeljünk, haver, mesélj előbb. Meséld, hogy mi is volt Zágrábban. Úgy szeretnék Zágrábról hallani – siránkozott Anyuci.

Liba is közbeszólt.

– Engem csak a nők érdekelnek. Mesélj, mikor voltál először kupiban?

Erre mindenki kíváncsi volt.

A barlangvasút előtt álltak. Körbefogták Békát. Riska átnyújtotta a konyakos üveget. Még lötyögött valami az alján.

– A kupit meséld – kérlelte Anyuci.

– Jól van, haver, ha akarjátok. Én nem bánom. Ez akkor volt, amikor az „Édes Erdélyt" énekeltük. Ki tudja, haver? – nézett szét, de mivel mindenki tőle várta a mesét, hallgattak a fiúk. – „Édes Erdély, itt vagyunk, érted élünk és halunk, győz a szittya förgeteg, a rohanó sereg..." Nahát, csak azért mondom, mert Nagyváradon ezzel kezdtük az előadást, a zenekar belevágott, mi bevonultunk, gangos-rangos léptekkel, körbe a manézson és ezt énekeltük: „Édes Erdély itt vagyunk..." Jaj, haver, azt a tapsot ha hallottad volna. Én még egészen ifjú voltam. És előadás után valaki kiadta a jelszót: gyerünk a kupiba. Mentünk. Váradon válogatni lehetett a kupik között, annyi volt. Mi a legelőkelőbbe mentünk. Tanuljátok meg, csakis a legelőkelőbb helyre szabad bemenni. Itt Pesten a Tüköry utca az ajánlatos. Tudjátok, van ott egy olyan bordély, hogy csupa tükör a fala... Na, de a váradit mondom, haver. Jó?

– Mondjad már – sürgette Anyuci és tátva maradt a szája.

– Ne szólj közbe – torkolta le Tökmag.

– Békáé a szó – vágta el a vitát Bunyó. – És ha valakinek más véleménye van, istenemre megbunyózom!

– Tudod, haver, az a váradi kupi csuda katonás volt. Egy tábornok állt az ajtóban. Isten bizony azt hittem, hogy tábornok úr, már épp tisztelegni akartam, amikor mélyen meghajolt. Valami román tábornoki uniformisba bújt a főportás. Röhögtünk is rajta. De menten elállt a szánk, amikor beléptünk a szalonba. Haver, ott olyan szalon volt: csupa plüss, persze bordó színű, kanapék, heverők, fotelek, szakállas urak, enyhén levetkőzött hölgyikék, katonatisztek, mert ezt az urak is, a tiszt urak is látogathatták, ebből láthatjátok, csuda úri hely volt ám, méltó a tábornoki egyenruhához! Leültünk, rendeltünk egy konyakot, franciát persze, mert még maradt a román időkből, csak hárman voltunk artisták, iszogattunk, de a madam nem hagyott egyedül minket. Ránk szabadította a lányait. Nehogy azt gondoljátok, hogy úgy van az ilyen finom helyen, belekarolunk a lányba, aztán gyerünk, dobjuk az ágyra, nem ám. Itt a nők választanak. Odasomfordál ám mellém egy kis fekete töltöttgalamb, rám nézett, beleivott a konyakomba. De nekem nem ő tetszett. Hanem egy vörös. Úgy bizony. Hatalmas méretek. Hústorony. Na, mondtam magamnak, haver, ez egy századdal is megbirkózna!

– És... – jajongott Anyuci.

– Csigavér – hűtötte le a társaságot Bunyó.

– Haver, na, mit mondjak, csak a lényeget, hogy észrevette a szememet, hozzám jött, mellém állt, felnéztem rá, kész voltam. Ezzel mentem szobára. Na, vége a mesének...

– Most? – sírta el magát Papagáj.

– Ne légy kegyetlen, Béka – így Tökmag.

Liba mentette meg a helyzetet.

– Egy úriember nem beszél a szerelmeiről – jelentette ki.

– Hol van itt... – kezdte Bunyó és úgy akarta folytatni: úriember, de gyorsan váltott, nem sértheti meg Békát, hát ezt mondta. – Szerelem? Hol van itt szerelem?

Béka szeme különösen csillogott.

– Haver, te ráhibáztál. Ez szerelem lett. Felvitt magához Mimi, tudjátok, mindenkinek művészneve van, hát az övé ez volt, Mimi, igen felvitt, levetkőztetett, s belém szeretett. Ott az ágyban, azonnal. Haver, még olyan dudákat soha nem fogtam. Beletemettem az arcom, na mondtam is magamnak, most fulladj meg, Béka, pardon, akkor még nem is Béka volt a csúfnevem, de ott lett volna jó megfulladni...

– Jaj – sóhajtott Tüske. – És aztán, Béka...

– Belém szeretett, Mimi belém szeretett. Nem fogadott el pénzt, utána pezsgőt hozatott, a saját pénzéből, két órán keresztül nem volt hajlandó mással foglalkozni, s azután le sem ment, azt mondta: elfáradtam szépfiú, kimerítettél. És azt is mondta: holnap is várlak... Féltékeny lett Mimi, igaz, istenemre igaz, haver, higgy nekem, féltékeny lett. Ha bejöttem a kupiba, nem volt szabad másra néznem.

Liba közbevágott.

– Neked vannak nőid?

– Már miért ne volnának?

– Most is?

– Haver, mi van veled? Haver, te azt hiszed, hogy az ágyban nem vagyok férfi? Éppen hogy ott vagyok az! Ott nem számítok nyomoréknak. Ott én Szalma Béla artista vagyok! Artista, vagyis művész. A szerelem művésze... Mit csodálkoztok? Nem hisztek nekem? Elmondjam, hogy a szép Anelinek hol van az anyajegye, igen, a szép Anelinek, a harmadik emeleten. És... de hát úriember nem adja ki a nőit. Nem és nem. Ti azt hittétek, hogy engem sajnálni kell? Engem? Békát az artistát? Haver, azt hiszem bolond vagy... Istenemre bolond. Engem imádnak a nők! Majdnem megesznek. Még élvezik is, hogy nincs lábam. Azt mondják, ha tudnám, hogy láb nélkül mennyire izgalmas egy férfi... Nekem legendáim vannak, haver, legendáim!

Egy rendőr jött öles léptekkel.

– Maradjatok – mondta Béka. – Majd én beszélek vele.

– Mi ez a csoportosulás?

– Biztos úr, kérem, nini... Szabó huszonhárom András, haver a Ligetből, haver. Hogy kerül ide, biztos úr... – és már kezelt is, boldogan, örömmel, hogy itt is, most is haverre talált.

– Ezek a fiúk? – bökött a rendőr a fiúk felé.

– A haverjaim. Vasutasok, elő az igazolványt, haver, vagy nem is kell a biztos úrnak, aki velem van, az az én barátom.

– Egy szóra, Béka úr.

Csak hüledezett a társaság. Békának mindenki haverja? És ez a megszólítás. Mi az, hogy Béka úr? Na, majd ezzel heccelik ezentúl.

– Igen, biztos úr? – kérdezte halkan Béka. – Csak nincs valami baj?

– Nem jó hely ez ennyi fiatalembernek. A Liget másik

végén nyilasok hajkurásszák a férfiakat. Azt mondják, zsidókra vadásznak.

– De mi...

– Tudom én azt, Béka úr. Fegyver van náluk. Tegnap is, a nyomorékok otthonából elvittek néhány szerencsétlent. Tudja, hogy van ez. Mint a góbé viccben...

– Melyikben?

– Hát nem ismeri? Pedig ezzel van tele Pest, Béka úr. Rohan a székely hazafelé. Szembe jön a barátja. Azt kérdi, hova rohansz te? Jaj, jaj, feleli, amott az utcasarkon levágják az emberek harmadik kezét. Állj meg te bolond, hiszen nincs is az embernek harmadik keze. Nincs, nincs, de előbb vágják s azután számolják... Azért mondom én. Nem jó ezekbe akadni. Menjenek szépen hazafelé!

– Kösz a viccet. Meg a jó tanácsot, haver.

A rendőr tovább ment. Óriási röhögés fogadta a székely viccet.

– Szedelőzködünk, futás haza...

De csak séta lett belőle. Az öreg platánok alatt. Néhány levél épp akkor hullott eléjük. A hold megvilágította az utat. Kilencre járhatott.

Dolgozott bennük a konyak.

– Énekeljünk – mondta Liba.

– Én tudom is, hogy mit – ajánlotta Anyuci. – Azt, hogy Horthy Miklós katonája vagyok...

Béka a fejére ütött.

– Haver... – csak ennyit mondott.

Bunyó fellelkesedett.

– Az amerikai himnuszt. Hadd bosszantsuk vele a nyilasokat. Azt hitted, hogy nem halljuk, mit diszkrételsz a biztos úrral? Csak jönnének a nyilasok, majd megbunyóznám őket. Kettőt behúznék...

– Én is – kontrázott Riska, az egykori ökölvívó.

– Kettőt behúznék, s aztán kiszámolnám őket – folytatta Bunyó. – Ismeritek? „János bácsi a csatában..."

– Az nem az amerikai himnusz! – jelentette ki Tüske.

– Akkor pláne! Mégis amerikai dal, vagy nem? Gyáva, beszari banda! Mitől féltek? Mindenki behúzza a nyakát... Látom én, az Igazgatóságon is. Ki nem mondaná senki, hogy mit gondol. Még Sajtos úr a bátrabbak közül való. Ő legalább kimondja: jönnek az oroszok. Én azért is ezt énekelem...

És rákezdett.

„János bácsi a csatában,
János bácsi a csatában,
János bácsi a csatában
Elesett egy fűszálban..."

Ezt énekelték leventébe menet, nem is egyszer, ezt iskolai felvonulásokon, ha már unták a sok baka-nótát, „a száztizenhat éves barna kislányt", igen, ha akkor szabad volt, miért ne lenne szabad most is? Csak azért, mert egy rendőr fél a gatyájában?

Bunyó felemelte kezét. Vezényelte a társaságot. Közben hátrafelé ment, de majdnem felbukott.

„Arra ment egy indiánus
Arra ment egy indiánus,
Arra ment egy indiánus,
És szivébe lándzsát szúrt."

Zengett a Liget. A cirkusz sötétlő épülete elmaradt mögöttük. A fák csontkarjaikkal vezényeltek. A rendőr sehol. Teremtett lélek semerre. Ilyenkor az emberek már behúzódnak a házakba. Nappal is a házak tövében sietnek. Mind több a belövés. Vagy apró, kicsinyke légibombák pusztítják a házakat, tépik a falakat.

Már Béka is énekelt.

„János bácsi testét kukacok eszik,
János bácsi testét kukacok eszik,
János bácsi testét kukacok eszik
És az egyik felkiált:"

Tömör, zengő hangok robbantak a levegőben. Kiereszteték félelmüket, gyűlöletüket, kínjukat, haragjukat. Hogy elmaradt az otthon, hogy maholnap negyedik hete nem tudnak semmit a szülői házról, a Tabra költözött tanfolyamistákról. Hogy trógerolásra használják őket az Igazgatóságon, hogy Sajtos úr többet hebrencskedik körülöttük, mint amit el lehet viselni.

Mindannyian teli torokból énekelték:

„Glóri, Glóri halleluja,
Glóri, glóri halleluja,
Glóri, glóri halleluja,
Ez az ember már hulla..."

Jó alaposan megnyomták az utolsó szót, remegtek az ablakok, mert már az Andrássy út torkolatában jártak. És újra kezdték, újra rázendítettek, hogy lássa meg a világ, kicsodák ők, milyen legények a szegedi tanfolyamisták, igen, ők, nyolcan. Már Béka viszi a prímet és újra kezdi, teli szájjal, boldogan:

„János bácsi a csatában,
János bácsi a csatában,
János bácsi a csatában
Elesett egy fűszálban..."

Amerikai himnusz vagy nem himnusz, oly mindegy ez! Tiltakozás ez a dal, valami mást akarnak énekelni, mint amit kötelező, amikor Kaszás főintéző úr beint. Olyankor az Erikába kell belekapni, persze, azt is tudják jól: „Kint a pusztán nyílik egy szép rózsaszál, a neve, Erika..." már hogyne tudnák, tudnak ők mindent, amit muszáj, amit megtanítottak nekik a leventében, de ez mégiscsak más, ha amerikai.

„Arra ment egy indiánus,
Arra ment egy indiánus..."

Senki nem jött szembe hazáig. Kihalt volt az Andrássy út. Talán, ha valaki mégis jött, átment a másik oldalra, széles ívben kikerülte őket. Biztosan azt mondta rájuk: részegek. Ha már ezt éneklik! Ha ezt merik énekelni...

Melinda rászólt, amikor felhangoskodtak a lépcsőn.

– Pista kérem...

Nyakig elpirult.

Eddig titkolta kalandját, senkinek nem szólt hirtelen fellobbant szerelméről. Mégis büszkeség töltötte el. A társai megbabonázottan nézték. Mit akarhat tőle ez a nő? Éppen tőle.

– Azonnal jövök! – kiáltotta.

– Szerelmes vagy, öcskös – állt elé Bunyó, amikor ki akart lépni a sötét folyosóra.

– Semmi közöd hozzá! – kiáltotta.

Riska az ajtónak vetette hátát.

– Hogyisne, minket felizgat ez a hülye Béka és akkor Tüske barátunk meglovasítja magát. – „Azonnal jövök" – próbálta utánozni a hangját – Hogyisne. Csak velünk együtt mehetsz. Ha mi is mehetünk. Mi az, hogy Pista kérem...?

– Magánügy! – szorította össze a száját.

– Na, most azonnal elmeséled, hogy mit csinálsz te itt a szomszédban. Érted? Ki vele, meddig jutottál? De részletesen ám!

Kiszakította magát a kezükből, mert már hárman is fogták. De a fiúk erősebbek voltak.

– Megbunyózlak, te... – fenyegette Bunyó és máris nekiesett. A többiek is. Ütötték, csépelték, verték. Már folyt az orra vére. Felhasadt a szája. Végül Riska kinyitotta az ajtót.

– Mehetsz a kurvádhoz.

Eddig csak védekezett, de ez a szó erőt adott neki. Minden haragja, mérge, dühe az öklébe szorult. Elereszteté a kezét. Állon találta a levente-bajnokot. Az összecsuklott. Senki nem mert eléje állni.

De ott szorongtak az ajtónál, amikor Vér István becsöngetett Orth Melindához. Nézték, nézték és Liba azt mondta:

– Részeg disznók vagyunk! Pardon, csak ti... én holnap tisztelettel bocsánatot kérek a barátomtól...

Szó nem esett aznap este.

Lefeküdtek.

És az ágyon forgolódva azt képzelték, Vér István most belép a szalonba, francia pezsgőt iszik és válogat a nők között.

Nyúlós a november. Fáznak a fák, borzonganak a vizek. Szomorú szürkeség. Az ég opálszürke, valahol a felhők fölött ott jár a nap, tudja ezt mindenki, de reménytelen az égre nézni. Légiriadó légiriadót követ. Az emberek nem is törődnek a félelemmel. Zavarórepülés vagy légitámadás? Ki tudja azt előre? Ha mégis potyognak a bombák, be az első kapualjba, le az óvópincébe, s várni és várni. Várni az idő múlását. A riadalom továbbállását.

A félelem elkerülte Bene Gyulát.

Helyette egy új, érdekes érzés kerítette hatalmába: az izgalomé. Amit csak akkor érzett, amikor felpakolták a biciklijét röplapokkal, megadták az útirányt s aztán neki Rákospalotának. Mikor is volt ez? A választások előtt, 39-

ben, igen, akkor és azután is. A Gamma gyárban is mennyit keresték a röplaposokat. Kik szórják szét az öltözőkben? Persze ez a szétszórás nem valóságos volt, csak jelképes: egy a kabátzsebbe, egy az irodai asztalra, egy a gépre került.

Izgalomról most a szervezet gondoskodik. Ha erre gondolt, csupa nagybetűkkel jelent meg a szeme előtt a felírás: SZERVEZET. Amit neki az őrnagy úr jelent. Feljebb semmi. Illetve azoknak a tiszt uraknak a sokasága, akik vizsgáztatták, és akik jóváhagyták a beszervezését. Ott, az Andrássy úton. Hányan lehetnek? Kik a tagjai? Bene Gyula úgy gondolta, bizonyára ezredek várják a kiadandó parancsot az indulásra. De az ezredek és a hadosztályok akkor sem mozdultak, amikor lehetett volna: a Horthy proklamáció napján. Álltak és vártak. Míg újabb parancs nem érkezett. A nyilasoké. És most? Most jobb a helyzet? Az viszont biztató volt, hogy minduntalanul Malinovszkijt emlegették. Talán kapcsolatuk van az oroszokhoz? Nem kérdezhette meg az őrnagy urat. Hogy is merészelné?

Már az első feladat izgalmas volt.

– Nézze, fiam – mondta az őrnagy úr. – Kap tőlem egy szép feladatot. El kell mennie az Andrássy út huszonkilences számú ház elé, holnap délután négy órakor. De pontos legyen ám. A ház előtt találkozni fog egy harcsabajuszú katonatiszttel. Egy századossal. Ismeri a rangjelzéseket? Nos, odalép hozzá, s azt mondja: „Tessék kérem megmondani, hol van a Pénzintézeti Központ?" Mire ezt a választ kapja: „A rendelkezésére állok!" Kap tőle egy borítékot, s azt elhozza nekem. A helyet egyedül közelítse meg, de mellékutcákon menjen. Ért engem?

Megértette.

A baj csupán az volt, hogy amikor az adott időben megérkezett az Opera elé, s azért oda, mert előbb szemügyre akarta venni a terepet, valóban megjelent az Andrássy út huszonkilences számú ház előtt a harcsabajuszú katonatiszt, volt azonban vele egy civil is. Barátságosan beszélgettek. Most mi a tennivaló? Arról nem volt szó, hogy ketten lesznek. Miféle dolog ez, dohogott magában, neki a lelkére kötik a konspirációt, mások meg felrúgják azt. Várt. Eltelt néhány perc. Az óráját sem merte megnézni izgalmában, nehogy feltűnő legyen a viselkedése.

Átment a túlsó oldalra.

A cukrászda előtt megállt. Tétovázott. Mint aki keres

valamit. Egy pillanatra az is végigfutott benne, hogy talán csapdába csalják. De nem is vetettek rá pillantást. Nyilván nem tudták, hogy ki fogja megszólítani a századost. De még mindig beszélgettek. Csapda lenne? Veszedelmesen múlt az idő. A katonatiszt is az óráját nézte, a másik is, mintha összevetették volna a pontos időt. Nem tágítottak.

Legfeljebb elfutok, gondolta. Mindig jó futó volt, el is határozta, hogy merre indul, ha le akarnák fogni.

Odalépett a beszélgető urakhoz.

Meghajolt, illendően, tisztességtudóan s egyenest a harcsabajuszú katonatiszthez fordult.

– Nem tudja kérem, hol találom a Pénzintézeti Központot?

Csúf szürkeség honolt az Andrássy úton.

Mi ez? A tiszt csak állt, állt, nézte és nem szólt semmit. Csel lenne? Kelepce? Már a menekülésre gondolt. Ott álltak hárman, a civil kicsit el is fordult tőlük, s a katonatiszt csak nem szól semmit.

Ekkor hirtelen belekarolt.

– Na jöjjön, fiam – húzta a kapu alá s hozzátette, bizalmatkeltő hangon. – A fene egye meg, nem elfelejtettem, hogy mit kell mondanom? Miért késett? – mondta felelősségre vonó hangon, de rögtön megenyhült, már vette is elő a kapualj biztonságában a vastag borítékot. – Itt ez a boríték, ezt juttassa el az őrnagy úrhoz.

Mire kilépett, a civil nem volt sehol.

Hamar sötétedett.

Az őrnagy egy lámpa fényében vette át a borítékot. Vajon mi lehet benne? Bizonyára titkos iratokat küldtek vele, amit nem lehetett a postára bízni. Lehet, hogy átállási tervek. Mindez megfordult a fejében. De az őrnagy lehűtötte. Előtte bontotta ki a borítékot.

Pénz volt benne. Százasok.

Ezen elcsodálkozott. Hát pénzespostás ő? Erre jó csak? Vagy kipróbálás volt az egész boríték história? Kíváncsiak a megbízhatóságára?

Még egy köszönömöt se kapott érte.

Ez feladat volt.

És legközelebb?

Mi lesz legközelebb?

Az őrnagy hol tegezte, hol magázta. Aszerint, hogy kedveskedni akart, vagy morc volt. Mert néha nagyon gondterheltnek látszott.

– Na fiam, van-e benned bátorság? – kérdezte az újabb találkozón.

– Van, őrnagy úr.

– Holnapra készülj fel.

– Hová megyünk?

– Az oroszokhoz.

Ez felvillanyozta. Talán magához Malinovszkij marsallhoz? Nem kérdezősködött. Amit az őrnagy úr mond, az úgy helyes.

– És hová? – kérdezte, mert izgatta a feladat.

– Vecsésre. Már ott vannak az oroszok. Na fiam, gondoltad valaha, hogy a frontra villamossal megyünk? Egyébként jön még valaki. Hárman leszünk.

– Kicsoda?

– Már megtanulhattad volna, hogy az első parancs: nem kérdezünk semmit.

Nem kérdezett. Majd meglátja. Mindenesetre jól felöltözött. Sokat töprengett azon, hogy a civil ruhaját vegye föl vagy a beszkárt-egyenruháját. Ezt ugyanis nem mondta az őrnagy úr. Végül civilbe öltözött. Két pulóvert húzott magára, de csak egy kis könnyű, derékig érő kabátot vett föl. Mikádó volt a neve. Nyilván a japán császár is ilyet viselt.

Tantó Gyula volt a harmadik.

Ennek szívből megörült. Nyilván jó papírokat hoz az útra az őrnagy úr. De ennivalót nem csomagolt. Úgy gondolta, az nem az ő dolga.

Furcsa utazás volt.

Felültek a villamosra és indultak a frontra. Szerencsére elkerülte az ismerős kollégákat. Úgy ültek, mint akik összetartoznak. Szó nem esett közöttük. Az őrnagy úr oldalán térképtáska volt.

Elmaradt Kispest.

Már Pestszentlőrincen villamosoztak.

Az ágyúdörgés egyre közelebb hallatszott. Arra gondolt Bene Gyula, hogy jó, jó szépen kiokoskodták, átmennek az oroszokhoz. De vajon várja-e őket valahol egy nyitott „kapu", ahol nem lőnek majd, ahol szélesre tárják a rést, kinyitják a frontot s ők besétálnak az oroszok közé? És addig? Addig akárhány lövedék eltalálhatja őket. Szép a bátorság Budapesten, de itt, a front közelében? Hiszen akkor maradnának az emberek. Nézte az utat. Hömpölygött a menekülők áradata. Mert amíg messze a front, amíg nem lőnek, addig könnyű bátornak lenni. De hallani az ágyúzást, éjjel és

nappal, s nem lehet bedugni a fület, nem lehet elnyomni a dübörgést, ez félelmetes. Hallani a sivítást, a aztán várni, hol csap be a bomba, a lövedék. Ezt az utóbbi hetekben már Pesten is rettegik. És ők mennek. Szó nélkül.

Az utolsó villamost is maguk mögött hagyták.

Az úton katonák vonulnak, visszafelé. Kormos arcúak, fáradtak, elcsigázottak. Szekerek, kocsik állatok az út közepén. Néha egy-egy katonai autó. Előre és hátra. Hogy milyen láthatatlan erő irányítja a forgalmat, lehetetlen felmérni. Hogy ki megy előre és ki megy hátra? Kinek merre van az előre és merre a hátra? Nekik Vecsés van előre. Akik onnan jönnek, azok Pestet tekintik célnak.

És Pest vajon védelmet nyújt?

Elnézte az őrnagyot..

Azt hitte, ahogy közelednek a fronthoz, úgy múlik el a bátorsága. De nem! Ez a mokány, kicsi ember csak ment előre, mintha nem is hallaná az ágyúzást. Vitte a kötelességtudat, hogy a parancsot teljesíteni kell.

Letértek a műútról, mert a katonai irányítás miatt veszélyek leselkedtek rájuk. Már látták Vecsés házait. Alkonyodott. Úgy tervezték az indulást, hogy alkonyatra érjék el Vecsést. Akkor aztán észrevétlenül bemennek a faluba, valemelyik elhagyott házban megalszanak, ha ugyan tudnak aludni és megvárják az oroszok érkezését. Ennyit, többszöri kérdezősködésre mégiscsak elárult az őrnagy úr, amikor már elhagyták a villamost és gyalogoltak.

Előttük kukoricás.

Az ágyúzás kibírhatatlan volt.

De mennyivel más az Andrássy úton tanácskozni, mint itt ballagni az oroszok felé. Mennyivel más ott kiadni az indulási parancsot, mint itt menetelni. Egy őrnagy és két civil. Isteni szerencse, hogy eddig senki sem állította meg őket, nem kellett igazolni magukat. A hírhedt tábori csendőrök gyűrűjét is kikerülték.

A kukoricát mindig szerette Bene Gyula.

Egyszer gyerekkorában falun nyaralt. Ez akkor volt még, amikor élt az édesapja. Kiadták falura, talán azért, hogy erősödjön, mert nyiszlett, nyápic kis kölök volt. És ihatta a tejet, ehette a túrót, a rozskenyeret, a szalonnát. És a kukoricát. Jaj, azt nagyon szerette. Nyár volt, a falubeli gyerekekkel tüzet raktak a kukoricaföld szélében, tépték a tejes kukorica-

csövet és a parázsra tették. Még most is szájában a sült kukorica íze.

Talán tíz lépésre voltak a kukoricástól.

– Halt!

Ostorcsapásként érte őket a szó.

Ennyit ő is tudott németül.

Megálltak. Előttük két német emelkedett föl valami árokból vagy gödörből. Mindkettő fiatal volt. Tejfeles szájú az egyik. Fekete, bajuszos a másik. Mosolyogtak. Egyáltalán nem haragudtak rájuk, sőt, hogy meglátták az őrnagy egyenruháját s válaszul a német szavakat, már vigyorogtak. Mégis csak valaki ez az őrnagy. És bátor. Mert most sem félt. Mindketten megnyugodtak, amikor azt mondta az őrnagy úr, a „halt" elhangzása után:

– Majd én beszélek velük. Azt mondom, hogy rokonokhoz megyünk, mindhármunknak rokonaink laknak Vecsésen és őket akarjuk behozni a városba!

És az őrnagy elemében volt. Már bratyizott a két némettel. Igazolványát mutatta. Aztán előre mutogatott, Vecsés irányába. És mondta, mondta folyamatosan. Érvelt, rájuk mutogatott. És ők hallgattak. Szerencséjükre. Hogy milyen az ember szerencséje, ezt csakhamar megtudhatták. Mert miután az őrnagy úr igazolta magát s Tantó Gyula is elővette a maga kitűnő papírjait, Bene Gyula is a zsebébe nyúlt. A bal felső belső zsebében tartja az iratait. Hopp. A szívébe állt a félelem. A nagy öltözködés közben a másik ruhájában hagyta az iratait. Mindet. Nem volt nála semmiféle igazolvány. És ekkor a német intett: hagyja csak!

Ez volt a kisebb szerencse.

A nagyobb az, hogy igazoltatás közben nem szólaltak meg magyarul. Mert amikor a szalutálásra került sor, a fekete bajuszos azt mondta:

– Nem ajánlom, hogy Vecsés felé menjenek, ott most nagy a csihi-puhi. Forduljanak csak vissza. Nézzék csak, ott az oroszok vonala...

Úgy beszélt magyarul, mint ők.

A másik is megszólalt.

– Kerüljenek balra, a műút felé, s ott próbálkozzanak.

– Hát magyarok – lelkendezett Tantó Gyula.

– Svábok vagyunk! Önkéntesek.

Jaj, milyen jó, hogy nem szóltak az igazoltatás alatt. Ha akkor megjegyzést tesznek, mondanak valamit, lehet,

hogy nem is élnének. Mégiscsak igaza van az őrnagy úrnak, hogy idegenekkel ő beszél. Ők pedig hallgatnak.

Balra kanyarodtak.

Csak nem fordulnak vissza, a cél előtt?

A kukoricás már takarta őket.

Újra előre.

Az alkonyat már-már a vállukra ült. Csizmájukon nehéz a sár. Már ráláttak Vecsés első házaira. Mentek. Már közel a cél.

– Oroszok! – mondták szinte egyszerre.

Ott feküdtek előttük a lövészgödrökben. Tízen, húszan vagy harmincan? Nem tudták megszámolni őket. Valamennyi katona kezében ott a fegyver. Halottak voltak. Kifordult szemek nézték őket, a közeledőket. Égremeredő tekintetükben az alkonyi ég vöröse tükröződött. Mert az ég alján keskeny vércsík jelent meg, mintha egy szuronyt döftek volna az ég húsába.

Hatalmas, monstrum test.

Harckocsi.

Kilőve, persze. Az oldalán még ott kapaszkodott egy katona. Nekik eddig tartott a háború. Amott egy másik katona, félig megégve. Egy harmadik, na, ez nem orosz, ez német. Látszik az egyenruháján. Valamennyien fiatalok. Talán nálánál is fiatalabbak, gondolta Bene Gyula. És várják őket haza. Ezek még gyerekek. Mint előbb, az igazoltató németek. Önkéntesek. A halál önkéntesei.

Sok gondolat megfordul ilyenkor a fejekben.

Bene Gyula alig tudta kordában tartani az övéit. Tegnap még itt, ezen a frontszakaszon beszélgettek az emberek. Magyarul-e, németül-e, oroszul-e, olyan mindegy. Nevettek is, talán, kacagtak, ettek és ittak. És most égre mered a tekintetük.

– Őrnagy úr? – szólalt meg Tantó Gyula.

– Igen fiam.

– Előre?

– Majd ha azt mondom, hátra, akkor megfordulunk. Addig előre.

Vecsés.

Házak, pajták, górék, szalmakupacok. Lelőtt disznók. Golyótól talált marhák. Valahol égett egy ház is. A fénye megfestette az alkonyatot.

– Vecsési villany – mutatott előre Bene Gyula.

– Vecsési fáklya – mondta az őrnagy úr.

A vecsésiek a házakban. Teremtett lélek az utcákra ki nem merészkedett. Mintha alábbhagyott volna az ágyúzás. Lehet, hogy fájront van. Ezen mosolygott Bene Gyula, azt sem tudják odaát, az oroszok, hogy mi is az a fájront. Amikor fújnak a melósnak. Vége a munkának.

Valaki a kertek alatt bújik. Erre belevetik magukat a sárba. Csak nem orosz?

– Őrnagy úr – száll feléjük a kiáltás.

Egy vecsési öreg tántorgott feléjük. Hihették volna, hogy részeg. De nem volt benne ital. Csak félelem.

– Őrnagy úr, hová mennek?

– Rokonainkat keressük.

– Sehová se! Tapodtat se. Az éjszaka kétszer cserélt gazdát a falu. Amott, az üllői úton, a falu másik végén tábori csendőrök vadásznak az emberekre. Oda ne merészkedjenek... Az éjszaka is... Mit rémisztgetem én magukat... Innen menekülni kell...

Egy Rata húzott el fölöttük.

Géppuskázta az utat.

Beugrottak egy házba. Valami védelmet nyújtott. A ház üres volt. Az öreg magyart elvitte a félelme. A lakásból elmenekültek. Minden tárva-nyitva. Egy macska nyávogott. És máris dörgölődzött az őrnagy lábához. Megszokta az egyenruha szagát.

– Cic, cic, szép cica, gyere ide, cicuska... – édesgette magához, felemelte, s már dorombolt is. – Itt maradunk – jelentette ki az őrnagy. – Megvárjuk az oroszokat! Valamit enni kellene. Ki tud főzni kettejük közül?

Már megint magázta őket.

– Én – jelentkezett Bene Gyula. – Én tudok csinálni zsíros kenyeret, ha kapok hozzá kenyeret és zsírt.

Keresett, kutatott, a végén kolbászt talált, szalonnát s egy darab száraz kenyeret. Ültek a sötétben. Nem mertek és nem is akartak lámpát gyújtani.

– Aztán hogyan beszélünk odaát, ezekkel? – kérdezte Tantó Gyula.

Az őrnagy hangjában mosoly bujkált.

– Betanultam egy orosz mondatot. A parancsnokságon pedig majd csak tud valaki németül vagy magyarul. Nem?

Várták az éjszakát és az oroszokat.

Ülve virrasztották át az estét. Néha el-elbóbiskoltak, aki

felébredt, kinézett a házból. Mélységes csönd volt ezen az éjszakán. Nem támadtak az oroszok. Hajnalban ugyan eldördült néhány lövés, de nem tudták, hogy ki lőtt kire.

Elérkezett a reggel.

Álmosan, gyűrötten, alaposan átfázva ébredtek. Most lett volna jó aludni. Az őrnagy tudta, hogy hibáztak. Éjszaka kellett volna előrelopózni. A napvilág nem alkalmas erre. Az úton – mert a ház közvetlenül az országút mentén feküdt – néhány katonai autó viharzott el.

– Őrnagy úr – mondta Bene Gyula –, sajnos, tegnap elfelejtettem valami fontosat megmondani. Nekem nincs igazolványom...

– Hogyhogy nincs igazolványa? Magának, aki azt állította magáról, hogy... – elharapta a mondatot. Még Tantó Gyula előtt sem árulja el a titkot, hogy Bene Gyulának van egy másik kapcsolata is.

– Otthon felejtettem.

– Mint katona a fegyverét.

– Úgy.

– Látszik, hogy nem volt katona! Hogy a fenébe induljunk most útnak? Az első tábori csendőr lekapcsol minket. Fordulhatunk vissza, szégyenszemre.

Tantó Gyula megkérdezte.

– És ha itt dekkolunk még egy napig?

– És ha a visszavonulók minden házat kilakoltatnak? – figyelmeztette őket a katonatiszt. – S engem itt találnak magukkal? Akármilyen jó papírom is van, nyilvánvaló a helyzet. És jön a hadbíróság! Nem maradhatunk itt. Visszavonulunk...

Akkor lélegeztek szabadon, amikor már a villamoson ültek. Megjárták a frontot. Egy nap és egy éjszaka.

Bene Gyula arra gondolt, milyen jó, hogy nem neki kell jelenteni a kudarcot. Mert ez az volt.

Kudarc.

Csomós Pál tanító úrból megint katona lett.

Most nem tudott mire hivatkozni, most nem jelentkezhetett három nap múlva, mint eddig mindig és mindenütt, most ott kellett lenni időben, ahogyan a plakátok közhírré tették: minden 18–60 közötti férfi köteles bevonulni a legközelebbi leventeparancsnokságra. Még szerencse, hogy a múltkor összetalálkozott volt tanítványával, a készséges Vér István-

nal, aki egyik barátjával segédkezett a költözködésben. Mert úgy gondolta, jobb ha az embernek két otthon adatik, mint egy se. Egyik szobabútora itt maradt hát Pestszentimrén, ahová a rokonsága – és új állása is – kötötte, a másik szobabútort pedig teherautóra rakták és elvitték Kelenföldre. Valamelyik majd csak átvészeli a viszontagságokat, okoskodott. Ami megmarad, az tiszta szerencse.

Áldotta az eszét, hogy nem nősült. Pedig egy esztendeje mennyire akart. Vagy nem is ő, hanem az eljegyzett menyasszonya, aki úgy érezte, hogy éppen eleget hányódott már szerte az országban a tanító úr, kellene néki egy becsületes otthon, néhány gyerek, egy Pest környéki tanítói állás. Na de háborúban megnősülni? Mint a bolondok, a frontra kikerült katonák, a távházasságot kötők? Most az a boldog férfiember, akinek nincs kolonc a nyakán. Márpedig a feleség most kolonc!

Fejébe csapta kalapját és jelentkezett a legközelebbi leventeparancsnokságon.

– Ez a jó hely – mondta egy beijedt zászlósnak. – Ennél jobbat keresve sem lehetne találni! A gyerekeket nem lehet bevetni, kiképzetlen ifjoncokat a fegyverek elé vetni! Tehát mi sem harcolunk.

Egy százados lett a századparancsnok, a helyettese főhadnagy volt, azután következett a rangsorban Csomós Pál tartalékos hadnagy és a két zászlós. De a két hivatásos tisztet csakhamar nyugatra vezényelték. Csomós Pált pedig kinevezték a levente század parancsnokának. Százhúsz langaléta fiú, mind innen a katonakoron, hirtelen nőtt, hoppász gyerekek, csupa kéz és láb valamennyi, a háborús étkezés bizony meglátszott rajtuk.

De mások is jelentkeztek.

Szökött katonák, akik között híre ment, hogy Csomós Pál hadnagy úr a leventék parancsnoka. Sashalmon rendezkedtek be, s amikor az első szökött katona helyet és védelmet talált a levente században, jöttek a többiek is.

– Mit csináljak velük – kérdezte a századírnok, aki civilben ugyancsak tanító volt.

– Vedd állományba őket. Tudod, ha parancs jön, nekünk is kell önkéntességi alapon embereket adni a frontra, s akkor majd ők jelentkeznek, a szökött katonák. Így becsületes.

Leventéket, illetve kiképzetlen személyeket nem lehetett másként a frontra engedni, csakis önkéntes alapon.

– Fiúk – tartotta meg első eligazítását Csomós Pál hadnagy. – Bennem megbízhattok! Már jöttek hozzám a szülők, a nagymamák, édesanyák, hogy mi lesz velük, ha elviszik a fiaikat. Azt mondtam nekik: én nemcsak elviszem, de vissza is hozom őket! Hát ezt akartam csak mondani. Szorosan mindig mögöttem. Mindenben ám!

Az első próba hamarosan elérkezett.

Három nyilas karszalagos fiatalember érkezett a leventékhez. De nem a hadnagynál jelentkeztek, mint illett volna, hanem a fiúk közé keveredtek.

– Nem lesz ebből jó dolog – vélte a tanító írnok.

– Most mit csináljak velük? – mérgelődött a hadnagy. – Ha kidobom őket, hamarosan rám szabadítják az egész nyilas bandát. Majd kivallják, hogy mit akarnak.

Jöttek is.

– Önkénteseket toborzunk a Hunyadi és a Zrínyi páncélgránátosok közé – mondta a vezetőjük.

– Jól van – felelte a hadnagy. – Kérdezzük meg a fiúkat! – Hívatta a századot, sorbaállította őket a sashalmi iskola udvarán és jelentéstétel után a fiatalok elé állt. – Fiúk – mondta csöndesen. Toborozni jöttek a testvérek. Jól mondom? – fordult feléjük. – Ugye, így kell mondani? Nos, mivel a jelentkezés önkéntes, aki menni akar, elmehet. Aki velem akar maradni, az természetesen maradhat. Leventéket nem lehet a frontra küldeni, csakis önkéntes alapon. Válasszatok!

– Ez az, válasszatok, testvéreim! – kiáltotta a toborzók vezetője. Égő szemű, civilbe öltözött katona lehetett, látszott a tartásán, hogy megszokta a mundér viselését. Bilgeri csizmája is elárulta, hova tartozik. – Válasszatok, testvéreim. Ahogyan a nagy magyar költő mondta: itt az idő, most vagy soha! Rabságban akartok élni vagy szabadon. Testvérek! A nemzetvezető testvér ígérete alapján örömmel közölhetem, hogy minden kilőtt orosz tank után öt hold föld a jutalom! Mi már nem hátrálhatunk. Mi nem lehetünk gyávák! A bolsevista hadseregnek nincs keresnivalója a Kárpát–Duna nagyhazában! Mi az ezeréves határokért küzdünk, öt perccel tizenkettő előtt! Féreg az, aki nem velünk harcol. Ti hol álltok, testvéreim?

Bizony a leventék csak az iskola udvarán álltak, nem mozdult senki, azok sem, akik tíz vagy tizenöt perccel azelőtt még hajlottak volna belépni a magyar SS-be.

Pár percig várt Csomós Pál, aztán széttárta kezét, mint aki azt mondja: nagyon sajnálom, testvérek, de senki nem akar önként a halálba menni. De aztán úgy érezte, hogy ezt a fájdalmas pirulát másképpen kell beadni.

– Testvérek, a fiúk még csak most verődtek össze. Még nem is volt fegyver a kezükben. Minálunk is lesz páncélököl kiképzés. Lehet, hogy megszeretik majd ezt a fegyvert. Egyébként – súgta halkan a bilgericsizmáshoz – ezek városi fiúk, ezeket nem érdekli a föld, se öt hold, se tíz hold... Sajnálom, nagyon sajnálom...

– Jelentem Piller ezredes úrnak – mondta fenyegetően a bilgericsizmás. – Nagyon sajnálom, hadnagy úr...

Piller ezredes volt a fővárosi leventeparancsnok.

Hogy aztán mit jelentettek, mit sem, nem derült ki, de többé szóba sem került a Hunyadi és a Zrínyi alakulatba való jelentkezés.

Sashalom azonban csak átmeneti szállást adott.

Onnan jönniük kellett.

Be Pestre.

A szálláshely mindenütt iskola volt. Szerencsére az a néhány katona, aki „elmaradt" alakulatától, mindenre használható volt. Pillanatokon belül otthonossá varázsoltak két tantermet, az igazgatói irodát berendezték a hadnagy úrnak, kerítettek tüzelőt, megcsinálták a foglalkozások menetrendjét, amelyben még a reggeli csuklógyakorlatok is szerepeltek. És naponta öt fiúnak eltávozást adott. Mindig csak ötnek. Aki hazament, vagy rokonait kereste meg, estére hazaival állított be: kolbásszal, szalonnával. Ezek az esték pótolták az otthon hiányát. Énekeltek, valaki tangóharmonikát hozott be. A Karády-dalokat szerették, az érzelmes, szívhez szóló énekeket, és a legújabb slágert, amely így kezdődött:

„Bajtárs, talán már csak öt perc az élet
Öt perc és nincs már tovább..."

Ezt szívből énekelték.

Befelhősödött a szemük. Elszorult a torkuk. Mindenki magára gondolt.

A levente-alosztály parancsnokokat hetente egyszer berendelték az Erzsébet szállóban székelő városparancsnokságra. A legtöbbször Nidossy fogadta őket, néha a helyettese. Kaptak egy zsák szólamot a helytállásról, a kitartásról és

kevés gyakorlati tanácsot. De jelen kellett lenni. Kibúvót nem fogadtak el.

Ezek az eligazítások általában délelőtt voltak, 11 órakor, addigra mindenki megérkezett. Ötven-hatvan leventeparancsnok gyűlt össze. Kicserélték értesüléseiket, híreket adtak-vettek, aki hinni akart, elhitte a legújabb rémhíreket a csodafegyverekről, az orvosok kegyetlenkedéséről, a nagy, megindítás előtt álló német támadásról, amely a Kárpátokon túlra veti vissza az orosz csapatokat, a „vörösöket", ahogyan köznapi szóhasználat szerint szájukra vették az ellenség nevét. És akkor megindul a hungarista Magyarország felépítése a zsidók közreműködésével.

Épp vége volt a gyűlésnek, Csomós Pál rohant le a lépcsőn, sietett volna haza, megnézni a kelenföldi lakást, amikor a szálló előtt szinte belebotlott egy hajdani katonatársába.

– Lóri, te vagy az? – ütötte hátba. – Édes Lórikám, mi az Isten csudáját keresel itt a városparancsnokságon? Ezer éve nem láttalak, kiskomám.

– Nini, Csomós Pali tanító úr! Pardon, hadnagy úr! Hát kérlek, a jobb embereknek úgy látszik itt van ma dolguk. Én egyébként csak egy jóbarátomat keresem, egy kedves földimet, hoztam neki egy kis kóstolót, ajándékba. – Dr. Papp Loránd huszárfőhadnagy összeütötte a bokáját, belekarolt rég látott földijébe, mert úgy tartotta számon az évek során Csomós Pál tanító urat, mint a földijét. Még a háború kirobbanása előtt, kezdő tanítóként a Zemplén megyei Nagyhután tanítóskodott Csomós Pál, aztán onnan került át Szatmárba, épp abba a faluba, ahová annak idején életrehalálra udvarolni járt Papp Loránd.

– Mutasd magad, kiskomám, mondhatom még így, főhadnagy úr? – mentek át a Károlyi-kerten, boldogan, hogy összevetette őket a sors. – Vagy már...

– A barátaimnak Lóri vagyok...

– Lóránt vagy Loránd? – kérdezte a hadnagy.

– Ugyan mind a kettőt Lórinak becézik, de én kérlek Loránd vagyok! Ne törődj vele. Lóri és kész! Mint a papagáj... Mondja is a feleségem...

– Juliannát vetted feleségül?

– Úristen, ilyen régen nem találkoztunk? Te, ez valami fantasztikus, kérlek, nahát, hogy megy az idő. Persze, hogy őt! Volt nála jobb táncos a megyében? Ugye nem? Te is táncoltál vele, ugye, jól emlékszem?

– Már ne haragudj, hogy összevissza kalandozok, de mintha azt említetted volna, hogy kóstolót hoztál ajándékba, miféle kóstolóról beszélsz? Csak nem disznót vágtatok?

– Hát nem mondhatom azt, hogy arany életünk van, kérlek. Szemben állunk az oroszokkal.

– Micsoda – hüledezett a tanító. – Te a frontról jössz?

– A Csepel-szigeten védem a hazát. Ne nevess ki érte, kérlek, de érzed ennek a komikumát? A csepeli Kis-Duna-ág innensö oldalát biztosítom embereimmel, mert a túlsó oldalon oroszok vannak... Félelmetes, kérlek. És egy hét kilométeres szakaszra van hat örsöm és 70 emberem. És így védjük a hazát, kérlek. S ezek itt és mindenütt papolnak Budapest védelméről... – Legyintett. – Félelmetes, kérlek. Még ha én papolnék, mert nekem a nevem Papp, akkor rendben van. De itt üvöltik a városban, hogy egy talpalatnyi földet se áldozunk fel a haza szent oltárán... Te viszont nem is erre vagy kíváncsi, hanem a kóstolóra? Tudod, a feleségem is utánam jött, szegény Julianna, alig-alig volt még velem boldog. Házasság, front, Lengyelország. Rettenetes, kérlek. Ismerted Sallay Bertalan alezredes urat? Illetve miért kérdezem múlt időben? Fogalmam sincs, mi van vele. Szerintem itt már senki se a saját egységében harcol. Te alosztályparancsnok vagy a leventéknél? Boldog ember vagy. Titeket nem vetnek be. Te biztosan megúszod! De én, szemközt az oroszokkal, képzelheted, félelmetes, kérlek. Rosszabb, mint mikor a Pripjet-mocsaraknál harcoltunk. Ott lettem hivő! Ott én, esküszöm az élő Istenre. Én – a nevem ellenére – sosem szerettem a papokat, de amikor a lovam, ó, még emlékszel rá, az Alakulat, amivel tavaly ősszel második lettem a Militaryn, felborzolódott szőrrel megállt a mocsárba vezető úton, s hőkölve hátrált, istenemre és hitemre mondom, megtanultam imádkozni. Azt csak egy állat találhatta ki, hogy a Hadik András 4. honvéd huszárezrednek a lengyel mocsarakban kelljen harcolnia! Mindenütt mocsár, benőve fákkal, félelmetes terep, kérlek. Félelmetes. Innen-onnan persze lőttek is. Mi is, de csak vaktában. Nem unod, kérlek? Tudom, tudom, te is tudsz rengeteg hasonló történetet, ez a mi rettenetes szégyenünk, hogy csak azt tudjuk elmesélni, hogy vonultunk vissza, miképpen vertek meg... Mondjam még? Inni akartunk. Odaléptettem a lovammal. Ha ivott, én is, de csak utána. Mert a ló hullákkal teli vízből nem iszik. Ezt ugye nem tudtad?

Átértek a Károlyi-kerten, végigmentek a Magyar utcán. Papp Lorándból dőlt a szó.

– Még van nálam egy kis kóstoló. Be kell adnom a Fővám téren. Elkísérnél?

– De nem tartalak föl, főhadnagy úr?

– Mit főhadnagy, Lóri!

– Jól van, Lórikám!

– Végre kibeszélhetem magam. Annyi mindenbe kaptam, hogy nem is tudom, mit meséljek. Mert el kellene mondanom a lengyelföldi élményeimet, azután, hogy Juliannát is kivittem magammal a frontra meg a kóstolót is, de ez a két utóbbi összefügg. Na, kérlek, még valamit a lengyel–magyar barátságról. Csak ezt az egyet, aztán más semmit. De ezt mondanom kell! Megfojtana, ha nem mondanám el, kérlek. Félelmetes. Vagy éppen hogy nem is az! Ezt egyébként megírtam a Krónikában is. Te nem tudod, hogy én írom már évek óta a hivatalos naplót, a Hadik András óta folyamatos Krónikát? Nahát, kérlek, a Katonai Szemlének külön megírtam a harcokat, úgy kihagyták a lényeget, mint a pinty! Igen, igen, azt akarom elmondani, amikor meghalt a gazdám, Kemény Beke Pál százados úr. Őt nem ismerhetted. Letépte egy gránát a jobb karját. Ez akkor volt, amikor az idén augusztusban bevetettek minket, Varsónál. Már egy hónapja tartott a varsói felkelés! Mi keletre állomásoztunk, Siedlicében, ha jól mondom a nevét. Na, de kérlek Kemény Beke Pál százados úr szerencsétlen sorsát kell még előbb elmondanom. Leszakítja egy gránát a fél karját. És nekem rimánkodik: „Lórikám, lőjjetek agyon, nem akarok fél karral élni!"

Elég hangosan beszélt. Úgy gondolta, aki szemközt áll az oroszokkal, az nem köti be a száját. Különben is, bár ludovikás volt, sose rejtette véka alá, hogy gyűlöli a németeket. Annak ellenére, hogy a nyelvüket tökéletesen tudja, hogy imádja a német irodalmat és muzsikát. Ezt a kettősséget otthonról hozta. Édesapja volt ilyen. Azt mondta mindig az öreg: kétfajta magyar van: labanc és kuruc. És annak idején, a Pappok mindig a kurucok oldalán harcoltak. Az öreg gyűlölte a németeket, akár porosz volt az, akár osztrák. Egykutya mind, mondogatta. És Papp Loránd az apja elvét vallotta. Különben is, az egyik Military versenyen – kint Németországban –, az egyik akadálynál szerinte csaltak a házigazdák. Ez szíve mélyéig felháborította.

– S mi lett Beke Pál százados úr sorsa?

– Mi lehetett volna más, mind a halál. De nem volt szívünk golyót ereszteni bele. Félelmetes volt a halála. Szabályszerűen elvérzett. S tudod miért? El nem hiszed. Mert a doktorunk, Rácz Feri, éppen a partizánoknál volt. Minden éjszaka érte jöttek a lengyel partizánok, Feri már vitte is az orvosi táskát, a gyógyszeres fadobozt és indult az ellenséghez. És reggelre visszahozták. Ha nem én élem át, azt mondom: ilyen nem lehetséges. Hát nem félelmetes, kérlek? De bizony az! És megüzenték a lengyelek, ha élve akarunk hazajutni, fessünk mindent piros-fehér-zöld színre. Gépkocsikat, szekereket, ágyúkat. Hát az ágyúinkat és a lovainkat nem csicsáztuk ki, de a szekerekre és autókra jutott a festékből. És olyan biztonságban közlekedtünk, hogy a németek nem győztek bámulni minket. Az egyik lengyel tisztet át is hoztuk Magyarországra. Feleséggel és három gyerekkel. Akkor már vonaton ültünk, harmadosztályú kupékban utaztunk. Közben a lábam nagyujján benőtt a köröm, végre egy kis lélegzetet vehettem, kórházi ápolás, gyöngéd szavak, még gyöngédebb kezek fogadtak, mert hogy csonthártyagyulladást kaptam. Aztán jött a parancs: jelentkezzem Budapesten a katonai személyirányítónál. Ekkor már velem volt Julianna is. Béreltem egy lakást, itt Pesten. Az első napot sosem felejtem, reggeltől estig csak diót ettünk kenyérrel. Egyszer próbáld ki, kérlek, csuda nagyszerű. Hanem este beültünk a Szondy sörözőbe, utána a Szeifert kávéházba, ez november 4-én történt, el nem felejtem, mert akkor robbant fel a Margit-híd. Azután kerültem a Csepel-szigetre. Már disznót is vágtunk. Lakihegyen vágtuk le, van egy legényem, Kondász Pista, nahát, ő trancsírozta fel a jószágot, félelmetes ügyességgel, csináltunk hurkát, kolbászt, fele a füstön van, másik felét megettük meg elosztogattuk, két pakkot ma is behoztam, egy jó havernek ide az Erzsébet szállóba, nem, ez nem nyilas, kérlek, én nyilasokkal nem is állok szóba. Az eskütétel az más, ezt én a magam módján elintéztem. Akkor a kórházban feküdtem, utána pedig, amikor néhányunkat mégis feleskettek, én magamban egészen mást mormoltam, úgyhogy nekem nem érvényes az esküm. Érted ezt, kérlek? Érted ezt? Te, még a disznóról annyit, van egy emberem, egy kis zászlós, Zdiarszky János, hithű bicsérdista, de most két pofára eszi a húst, persze, csak ha van! Na, megérkeztünk...

– Megvárjalak?

– Tanító úr, tanító úr – engedett bőbeszédűségéből. – Ez nem is kérdés. Parancsolom, hogy várj meg!

Tíz perc múlva már itt is volt.

Kezében a csomag.

– Félelmetes szerencséd van, kérlek – nyomta kezébe a visszahozott csomagot. – Nincsenek itthon a barátaink, a szomszédok szerint néhány napig nem is lesznek, engedd meg, hogy megtiszteljelek ezzel a kis hazaival... Kolbász, hideg, fagyos szalonna, tudod, a feleségem szereti az abált szalonnát, hát csinált a tokaszalonnából Kondász Pista egy jókora csíkot, hurka is van a csomagban, töpörtyű, ha szereted. – Nyelt egyet, mert eszébe jutott az éhség, rég volt a reggel, amikor istenesen bereggelizett, s már búcsúzott is. – Egyétek meg. Ja, a feleségem. Róla akartam még mondani valamit. Félelmetes fehérnép, hát nem kiköltözött hozzám a frontvonalba! Béreltem egy gyönyörű villát, ő mondja annak, én csak tanyának nevezem, tegnap nyakon fogott három csirkét, élünk, mint Marci Hevesen, már gyűjtöttünk a szomszédoktól diót, mákot, rizst, lekvárt is vásároltunk, paradicsomot, zöldséget, hagymát... Hitted volna ezt? És még akarunk egy disznót ölni... Ajánlom neked is, kérlek tisztelettel és szeretettel... Mondanám, hogy igyunk meg valamit, de nem szeretem magukra hagyni a legényeimet. Esti ellenőrzésre otthon is akarok lenni! De ne veszítsük el egymást, ha lehet. Kérlek, írd fel a Fővám téri lakás telefonját, tudod, földim lakik itt, az asszonyt is ide hozom majd be, ha megnyomnák a frontot, itt akarok majd dekkolni is, mert én öregem, nyugatra nem vonulok vissza! Nekem itt a határ. Akár félelmetesen hangzik, akár nem, én tovább nem megyek. Sőt, nem megyünk – javította ki önmagát. Aztán névjegyet vett elő, felírta a lakás telefonját, átadta s búcsúzkodott. – A félelmetes viszontlátásig... Szervusz, kérlek, szervusz...

– Szervusz, Lórikám!

– Majd elmondom a feleségemnek, hogy milyen jól kibeszéltük magunkat.

A búcsú pillanatában hirtelen összeölelkeztek. Még sose tettek ilyet. Valójában nem is volt ismeretségük más, mint egy a sok közül. De hogy régen látták egymást, hogy ugyanarról a tájról szakadtak ide, hogy összesodorta őket a véletlen, elérzékenyítette őket.

Melinda két napig gyógyította Vér Istvánt.

– A barmok, az állatok, a gazemberek – tetézte a jelzőket. – Mit akartak tőled? – mosta tisztára az arcát, jódozta a felrepedt húst, hideg vizes ruhával hűtötte a foltokat. – Tudod, ezek féltékenyek. Na, nem rám vagy rád, tudják, hogy én hozzájuk túl előkelő vagyok – így mondta, kicsit felhúzva közben az orrát, mintha finnyáskodna. Vér István egészen elámult közben, mert még nem figyelte meg Melindát közelről, erre most nyílik először igazán alkalma. – Igen, túl előkelő. A tanítványaim lehetnének... – közben csókolgatta szerelmesét, s ebben volt a legfőbb gyógyerő.

És persze az áfonyalikőr is segített, de mennyire, hogy segített. Két pohárkával azon nyomban beleerőltetett. Vér István hamar megadta magát, aztán kicipelte a fürdőszobába, de előzőleg a többi lakótárssal közölte, egy óráig most övé a fürdőszoba.

– Gyere, megfürdetlek – vetkőztette a fiút.

– Nem mondtad meg, hogy mire vagy kire féltékenyek?

– Ó, te ennyire figyeled, hogy mit mondok? Na, ennek szívből örülük. Tudod, azonnal láttam rajtad, hogy ösztönös fiú vagy. Jaj, most ne akard, hogy ezt magyarázzam meg. A féltékenységet megmagyarázom. A helyzetre féltékenyek, amelyet nem tudnak megérteni. Nem a személyem a fontos, ugyan már, az a lényeges a szemükben, hogy több lettél általam. Nem hiszed? Pedig így van. Neked már van valakid. Nekik pedig senki. Egyszerűen a világra irigykednek. Ezek el sem tudják képzelni, hogy most mit csinálok veled. Vagy nagyon alacsonyan jár a fantáziájuk, mert eddig legfeljebb árokparti Mariskák jutottak nekik, vagy amikor magukkal szórakoznak, ezt hogy is mondjátok... Na, segíts már ki, ne szégyeld magadat...

– A Marok Marcsára gondolsz?

– Arra hát.

Teleresztette a kádat. Közben pongyolára vetkőzött. „Apáca" szappant vett elő egy pici, piros bakelit dobozból, titkos kincse volt, alig használta még eddig.

– Ezt neked tartogattam – mondta jelentősen. – Látod, egy apáca fej van rajta. Te, tudod, hogy elemistaként még én is apáca akartam lenni? Megfogott a varázs, amit a templomban éreztem. Nem egyszer ki is mondtam magamban: nekem Krisztus lesz a vőlegényem. Hát nem gyönyörűen hangzik? Apámnak nagyon tetszett a tervem, azt mondta,

„ez az lányom, legalább nem érnek fel hozzád szennyes férfi vágyak", de csak egy fél esztendőt bírtam bent az apácák között. Anyám boldogan ölelt magához: „az én vérem vagy, kislányom..." Nem untatlak?

Vér Istvánt nyakig elnyelte a víz.

– Megmoshatom a hátad?

Szennyes, barna lé csorgott le a fiú testéről. A szappan ide-oda csúszkált, aztán eltűnt a kádban.

– Keresd meg, Melinda.

– Olyan szépen mondod a nevem. Engem még mindenki becézett. Voltam én Linda, Dali, Inda, Meli, egyiket se szerettem. Te szépen mondod. Melinda. Hát nem előkelő név? Tartás van ebben a névben.

Keresgélt a vízben. A fiú már rettenetesen kívánta. Már nem fájt a verés, eltompult a test, ízzott a vágy. Ha megérintené, kívánta Vér István, ha hozzáérne, ha megérezné, menynyire kívánja. De a szappant kereső kéz óvatosan kikerülte a combokat. Végül aztán újra szappanozta, módszeresen, előbb a hátát, aztán a nyakát.

– Állj fel – suttogta a nő.

– Ahogyan akarod.

– Mindenütt megmoslak. Szabad? – és már futott is keze a férfitesten. – Ott is, jó lesz? – Nem várt választ, nem is azért mondta, hogy felkészítse, hanem, hogy ezzel kényszerítse magát a cselekedetre.

– Ha ezt látnák a fiúk – lelkesedett Pista.

– Azt hiszem, kigúvadna a szemük – mondta Melinda. – És ha én is megfürdenék? Szabad? Beengedsz a kádba?

Nem várt se hívást, se igenlést, mert már dobta is le pongyoláját, kicsinyke nadrágját, s bújt be a vízbe. Amikor belehuppant, a nagy lendülettől kiloccsant a víz.

A kád széles volt, nagy volt és a víz mindkettejüket nyakig ellepte.

Amikor vége volt a fürdésnek, Melinda forró lepedőbe csavarta, átrohantak a konyhán és máris a kis cselédszobában voltak.

– Most még egy kis áfonyalikőrt! – tanulta meg a jót István.

– Azt hittem, belőlem kérsz még egy kicsit?

– Majd alvás előtt. Te, olyan jó, hogy megvertek a srácok! Így az ágyadban vagyok! Ezentúl sose szégyellek átjönni! Nyílt titok lettél. Hadd irigykedjenek a többiek... Lehet,

hogy itt is lakom, végleg. És ha vége lesz a háborúnak, elveszlek feleségül...

– Már megint bolondot beszélsz, tudod, hogy bolond vagy?

– Gyere, oltsd el a lámpát és álmodozzunk.

– Máris oltom. Így jó? Sötétben miről akarsz beszélgetni?

– Világos dolgokról.

– Mégis?

– A holnapról.

– Arról nem lehet. A holnapot ne emlegessük. Ma itt vagyunk, holnap ki tudja hová sodor a sors? – sóhajtotta Melinda.

– De én tudom, hogy nekem semmi bajom sem lesz! Érzem! Lehet az, hogy előre megérzem a sorsom? Nem halok meg! Zsebemben egy kétnyelvű igazolvány! Én megúszom ezt a világégést. Én hazamegyek a szüleimhez. Képzelheted, mekkorát néznek majd, ha bemutatlak nekik...

– Képzelem – szomorodott el Melinda. – Tudod mit mondanak majd? Megmondjam? Hát tudod, azt mondják majd, hogy öregebbet nem találtál, kisfiam? Ezt mondja apád is, anyád is. És kigúnyolnak miattam! És engem bántanak...

– De én nem hagylak bántani!

– Köszönöm, most olyan jó vagy! Én már most tudom, hogy egyszer elhagysz, de nem bánok semmit. Soha, nem bánok semmit. Tudod?

– Tudom.

– Akkor jó. Akkor ölelj át.

– De miért mondod – kérdezte István hosszú szünet után –, hogy én hagylak el? Én? Miért?

– Ma nem engednél elmenni. Holnap sem. Talán egy év múltán sem! De a szerelem nem egy évre szól, nem is kettőre. Majd jön egyszer egy fiatal, egy édes, fiatal lány és te máris elfelejtesz engem. Amit most szépnek találsz rajtam, azt már nem fogod szeretni. Most az az izgalmas neked, hogy felnőtt nőbe vagy szerelmes! Jól mondom?

– Neked minden szavad igaz – lelkendezett István.

– Ismerem az életet.

Eleresztette a kezét. Végigaraszolt a mellen, aztán meghódította a köldök környékét, majd még lejjebb csúszott.

– Te újra kívánsz? – álmélkodott.

– Én mindig kívánlak!

– Én is – sóhajtotta Melinda. – Ez az éjszaka a mienk!

Az is volt.

És a következő is.

Vér István a harmadik napon ment haza, saját ágyába.

Bunyóval találkozott össze.

– Sajtos úrnak azt mondtuk, hogy a bácsikádnál vagy! – figyelmeztette. – És ne haragudj, Pista. Igazán nem akartuk. Mi nem ezt akartuk. Mindannyian szégyelljük magunkat. Na, bunyózz már meg, hogy a szemedbe nevethessünk...

Riska is eléje bánatoskodott.

– Csuda klassz öklöd van! Nem akarsz komolyan bunyózni? Tudod, hogy leütöttél? A srácok rám számoltak. Azt hittem, nem élem túl... De azért, tudod-e, Pista, irigyeltünk ám, de rettenetesen. Jó volt? Na, na, ne nézz rám ilyen vasvilla szemekkel, inkább nem kérdezünk semmit...

Béka is elkapta.

Kint az utcán.

– Gyere, haver – állította a kocsija mögé. – Gyere, levegőzzünk!

A novemberi nap bágyadt volt és erőtlen.

– Egy cigit? – vett elő egy bontatlan dobozt Pista. – Tied lehet az egész.

– Kapsz érte egy trükköt.

– Nem trükk kell.

– Hanem?

– Jó tanács!

– Ez az, haver, így szeretlek én. Bátran, mi kell, miben kell neked jó tanács? Csak nem Melinda kisasszonyhoz? Vedd tudomásul, a nők mindenre megtanítanak.

– Béka, ne hülyéskedj.

– Jól van haver, mit akarsz tudni?

Vér István ötölt-hatolt, aztán kibökte.

– Hányféleképpen lehet?

– Mit hányféleképpen lehet?

– Hát a szerelmet...

– A szerelmet, haver – tárta szét a kezét, miközben már erősen megközelítették az elhagyatott Városligetet – Ezerféleképpen. Fekve, állva, térdelve, alulról, fölülről, ülve, ágyban, széken, asztalon, haver, melyikre vagy kíváncsi? Mind próbáld ki. Módszeresen ám! Most mi van veled, haver, ne hagyj itt, hiába futsz el, gyere vissza, haver, haver... Haveeeeer! – Aztán csak magának suttogta, mikor Vér István eltűnt a hazafelé vezető út ködében: – Ez vagy

bolond, vagy szerelmes. Faggat, kíváncsiskodik és megsértődik...

Megfordította kocsiját s tekerte, tekerte a hajtókart, hogy utolérje. De Vér Istvánt aznap nem is látta.

Pista rogyadozó léptekkel ment föl a lépcsőn.

Hát mindenki őt bántja? És Melindát?

Miért? Miért ilyen a világ?

A Rózsadomb kávéház hangulatos belső helyiségében, ahol egy zongora árválkodott, ott találkozott ezen a napon Fodor Károly és Mikulich Tibor.

– Meggyógyultál? – kérdezte a százados.

– Egykomám, rendbe jöttem! És az ügyem is, úgy látszik.

– Te vársz valakit? – érdeklődött a páncélos tiszt és megigazította a ruháját. – Nőt? Szépet? Kedveset? Csinosat? Te aztán nem tétlenkedsz. Munkácsi a kislány? Ott szedted fel?

– Egy barátomat várom. Egy századost.

– Neve nincs?

– És ha van? Ha közénk akarsz tartozni, akkor nem a név számít. A név semmi. A név egy nulla. Az ember számít, barátom, az ember, aki a név mögött áll. Ezt tanuld meg, egykomám.

– Félek – mondta Mikulich.

– Mitől?

– Beszéltem Szűcs ezredessel. Elég nyíltan feltárta a kártyáit. Nem látom az erőket. Nem látom, hogy mi várható.

– Kártyázol?

– Muszájból.

– De bridzselni tudsz?

– Igen.

– Nahát – gondolkozott Fodor – Te a letevő vagy. Neked kell kimutatni a lapodat. Te csak licitálsz. Érted ezt? Ez a lényeg. Téged ne az érdekeljen, hogy hány ász van a felvevő kezében, hanem azt igyekezz bemondani, hogy te mit tudsz hozni magaddal. Ez szervezkedésünk lényege. Az egyik embereket hoz, a másik fegyvert, lőszert, terveket, mit tudom én. Én is csak rész vagyok. És te is az leszel, ha velünk tartasz.

– Talán kételkedsz bennem?

– Sajnos nincs idő kételkedni. Itt a percek is számítanak. Te a múltkori beszélgetésünk során a kiutat kerested. Van-e

kiút jelenlegi helyzetünkből és merre vezet? Hát mi tudjuk az utat. De ehhez sok ember kell. Sok megbízható ember. Elismerted a kórházban, emlékszel-e még, ugye, hogy az ország katasztrofális helyzetben van. Most minden becsületes ember a kiutat keresi. Te is, én is, Szűcs ezredes is, mindenki. Nekünk elsősorban fegyver kell és hozzá lőszer. Te ezt vállaltad. Nos? Mit intéztél?

– Mondtam már a múltkor, hogy Latorczay visszakozott. Mozgásképtelen és megszűnt a beosztása. De azért ügyködöm, ne félj. Amikor Szűcs ezredes Stáhly utcai lakásán voltam, ezt meg is mondtam őszintén. Tudod-e, hogy annak idején együtt szolgáltam azzal az emberrel, aki most Szűcs ezredes néven... Igen, Kassán...

– Kérlek, százados úr! – rótta meg Fodor.

– Kérlek, kérlek – védekezett. – Csak gondoltam, eloszlatom az aggodalmaimat...

– Nincsenek aggodalmaim. Neked vannak kételyeid.

Mikulich nyíltan beszélt.

– Kaptam egy címet. Menjek el az Andrássy út huszonkilences számú házba, Tartsay Vilmos lakásába. Megmondta a jelszót is: Mozijegy.

– És?

– Ott voltam.

– És?

– Senki nem nyitott ajtót. Pedig Szűcs ezredes szerint ott kellett volna megkapnom a további feladatot.

– Lehetetlen.

– Én is annak éreztem. Tudod, mire gondoltam: egy szörnyű félreértés áldozata vagyok. Hogy kellek is, nem is. Amíg fantáziát láttak bennem, hogy szerzek fegyvert és lőszert, addig kellettem. Most, hogy kiderült, tehetetlen vagyok ezügyben, most nem kellek. Mint egy labda. Igen, igen, labda vagyok ebben a partiban. Ide-oda rúgnak. Lehetetlen ez a helyzet. És nem találom a helyem. Hogyhogy nem kellek? Miért nem kellek? Gyanúsítanak valamivel? Valaki azt mondta talán, hogy barátaim, ez a Mikulich nem kóser katonatiszt? Lehet, hogy bent ültek a lakásban és nekem nem nyitottak ajtót? Úgy mentem el, mit mentem, kotródtam, érted ezt, mint akit pofon vertek. Akit megrugdaltak!

– Sötéten látod a helyzetet.

– Éppen hogy tisztán látok mindent.

– Eljárok az ügyedben.

– Ne tedd – védekezett a páncélos tiszt. – Kérlek, ne tedd. Szerecsenmosdatás lenne. Még azt hinném, valamiben csakugyan hibáztam. Tiszta vagyok!

– Tudom, hogy félreértés lehetett.

– Másnap is elmentem a Tartsay lakásba. És másnap se volt otthon senki. Még egy szobalány se volt otthon. Hiszed ezt? Mert én nem! Azt mondtad az előbb, nincs idő kételkedni.

– Azt, egykomám.

– De bennem lehet kételkedni?

– Ne őrjíts meg, mi ez a benned felgyülemlett sértődöttség?

– Vedd, aminek akarod.

– Én ezt azonnal tisztázom. A mozgalom érdekében. Érted. Én, személyesen én viszlek el legközelebb. Tudom is, mikor. November 22-én. Délután. Megfelel? – Nem is várt választ. Nyílt a belső terembe vezető ajtót helyettesítő nehéz függöny és a benyílóban megjelent egy százados, a karján egy ifjú hölggyel.

– Őket várod?

– Igen.

– Nem zavarlak. Nem vagyok olyan állapotban, hogy...

– Akkor engedd meg, hogy fordítva cselekedjünk. Mi éppen máshová készülünk. Engedd meg, hogy én búcsúzzam. Keress majd telefonon... És fel a fejjel, egykomám.

A százados és a hölgy csakugyan az ajtóban várták Fodor Károlyt. A katonatiszt szalutált, a hölgy kedvesen meghajolt. Aztán mind a hárman eltüntek a függöny mögött.

– Főúr – intett a pincérnek Mikulich –, fizetek.

– Fodor úr már fizetett, kérem tisztelettel... – hajolt meg a pincér.

Az asztalon egy pohár víz maradt.

Megitta.

– Konyakot? – állt meg az asztalnál Cságolÿ Csaba.

– Nini, Csaba, hozod az ypszilonon a két pontot? – évődött vele és szívből örvendezett, hogy itt látja.

– Tudod pajtás, hogy én mindig ott vagyok, ahol lennem kell.

– Eddig még nem volt szerencsém tudni – hajolt meg ültében. – De a konyak határozottan jól fog esni. Nem kérnél azonnal egy dupla konyakot?

A pincér azonnal hozta a két dupla konyakot.

– Proszit. – Emelte poharát Cságolÿ.

– Ex. – Felhajtotta az egészet. – Egészségedre – mondta Mikulich. – Még kérj egyet, kérlek...

– Akármennyit.

– Hogy-hogy?

– Kocsival vagyok!

– Taxival? Ilyen jól megy?

– Hivatali kocsival vagyok. Itt voltam, amikor jöttél.

– És nem jöttél ide?

– Nem akartalak zavarni benneteket.

– Te láttad, hogy én... hogy mi...

– Természetesen, pajtás.

– Te mindent tudsz?

– Nem én... Mi! Mi igen!

– De nem hallottad, amit beszéltünk?

– Nem.

– Kár, nagy kár.

– Dehogyis. Azonnal elmondod.

– Én? Soha!

– Azonnal!

– Neked? Itt?

– Nem nekem. És nem itt.

– Hanem hol?

– A Böszörményi úton.

– Oda akarsz elvinni?

– Oda.

– Mi van ott?

– Nem vagy arra ismerős?

– Fáradt vagyok a gondolkodásra.

– Jól van, pajtás. Megiszod ezt a konyakot és megyünk a Böszörményi úti csendőrlaktanyába.

A hang kérlelhetetlen. Fagyos. Eddig nem ez a Cságolÿ Csaba volt vele. Most mintha más lenne a kedves, pajtáskodó fiú. Mi van vele? És olyan különösen néz. Mit akar tőle? A múltkor ugyan elmondta a kételyeit, megmutatta neki a röplapot, vele együtt bizonytalankodott az ország sorsán. És most, éppen a csendőrlaktanyába akarja vinni?

– Kihez?

– Dr. Radó Endréhez, pajtás. Már hallott rólad. Vár. Szeretettel, pajtás, nagy-nagy szeretettel. Ezért is vagyok autóval. Na, szedd össze magad. Indulás. Csak nem ártott meg két dupla konyak? Vagy akarsz még egyet? Főúúúr... Még egy dupla konyakot a százados úrnak...

Milyen csípős ez a novemberi alkonyat.

Jó, hogy nyitva van az autó ablaka. Már a Gömbös Gyula úton siet a gépkocsi. Na, ez a Böszörményi út. Balra nyílik az Ugocsa utca, ott a mozi, istenem, milyen jó is volt benne összesimulni az ő kedves Erzsikéjével. Milyen jó volt... Nahát, itt van a csendőrlaktanya is? Sose volt ott dolga. És ez a Radó név, ejnye, de ismerős. Nyomozó talán? Hopp, hát persze, hogy az! Ez a Cságolÿ Csaba és ez a Radó Endre...

Érezte, hogy szorul a hurok.

Ebbe bizony maga tette bele a fejét.

Hogy mászik ki ebből? Hogyan menti meg a bőrét?

Azt se tudta, hogyan kerültek dr. Radó Endre elé. Elhomályosult a szeme, hiába, megártott egy kicsit a konyak. És dupla mind a három! Még a szájában az íze. Háború ide, háború oda, Pesten még mindig lehet jó konyakot kapni.

Pattogtak a kérdések.

– Fodor Károly lakása?

– Benne van a noteszomban!

– Telefonszáma?

– Az is!

– Mit keresett az Andrássy út huszonkilencben?

Jó lenne elfelejteni, hogy hol van. Jó lenne mindent visszacsinálni. Már nem lehet. Hogy pattog előtte ez a jólfésült csendőrtiszt. Kár, hogy így találkoztak össze. Milyen kár. És milyen kimért. Semmi „szervusz, kérlek", ebben az emberben nincs stílus.

– Megértette a kérdésemet?

– Igen.

– Akkor feleljen, kérem.

– Jelentem, egy illegális tiszti csoport tevékenykedik ott, őket akartam közelebbről megismerni!

Cságolÿ ránézett Radóra. Mintha az lett volna a szemében: „Na, pajtás, megmondtam előre! Milyen a szimatom?"

Radó csak ennyit mondott.

– Az utolsó pillanatban, százados úr.

– Igenis – nyögte ki. – Igenis kérem.

– Indulás – rendelkezett Radó. – Indulunk a várba, a Honvédelmi Minisztériumba, ezt jelenteni kell a nemzetvédelmi osztály parancsnokának, Andreánszky Jenő alezredesnek. A többi már nem a mi dolgunk...

Megindult a gépezet.

Felálltak mind a hárman. Radó szabályszerűen gombolta be a köpenyét. Megigazította sapkáját. Vendégeit előre engedte.

Cságolÿ gépkocsijával mentek föl a várba.

Serényen kopogott a gépével Ilona, valamit éppen másolt, nyilván pénzért dolgozott, amikor Dopler Imre rányitotta az ajtót.

– Bene Gyuszi barátom? – kérdezte a máskor mindig nevetőszemű férfi, láthatóan rosszkedvűen, lehangoltan.

– Azt hittem, nekem is lehet örülni? – nyafogta Ilonka.

– Csókolom a kisztihandját, kedves Ilonkám, már csak magának lehet örvendezni ebben a rohadt világban. De most Gyuszival lenne beszédem...

– Várja meg.

– Segítsek diktálni?

– Inkább a szívén könnyítsen! Mi bántja annyira. Még sose láttam ilyennek...

– Na hallja, ha nem vagyok olyan mázlista, mint amilyen, akkor most bent vagyok a sitten, vagy mit tudom én, mit csinálnak velem! Ha egyszer elmúlik ez a rohadt világ, ezt megfilmesítem. Meg én! S lehet, hogy azt mondják majd az okosok, ugyan Doplerkém, maga aztán mindenféle lehetetlen dolgot kitalál. Meghallgat, Ilonka édes?

– Ha ilyen szépen mondja.

– Nincs valami innivalója?

– Kitűnő falmelléki – nevetett a gépírónő és titkárnő egyszemélyben. – Ha megfelel.

– Kiszáradt a torkom, Ilonka. Ilyen még nem történt velem. Hát mondja, nem vagyok én mázlista?

– Ha nem mondja, honnan tudjam?

– Hát ha nem untatom... – és belekezdett. Hosszasan mesélte, hogy mostanában két hazája is van, mármint lakása, mert bár bejelentett lakása továbbra is a Vilmos császár út ötös számú házban van, de csak néha-néha látogat haza, mert átköltözött az ő kedves és szívbéli Puci barátjához, vagyis Puljer Fülöphöz, aki Budán lakik, a Bocskai úton.

– Erről a Puciról még sosem beszélt nekem.

– Hát kedves Ilonka, ha Puci nem lenne, ki kellene találni. Velem együtt ő is mázlista. Először is az én Puci barátom a Honvéd kórházban dolgozik, mint EKG-specialista. Eleinte

persze mindig felmentették, de aztán behívót kapott sorozásra. Elhatároztam, hogy kiszuperáltatom.

– Maga, kedves Imre?

– Én, kedves Ilonka, hát még nem ismer? Amit a fejembe veszek, az hétszentség! Annak úgy kell lenni. És tudja, hogyan jártunk túl az orvosok eszén? Ugye, én, a vegyész, aki már rég Nobel-díjat érdemeltem volna, kitaláltam, hogy Puci barátomnak súlyos vesegyulladást produkálok, ami alkalmatlanná teszi a katonai szolgálatra.

– Ezt hogy csinálta, Imruska?

– Előbb egy puszit a homlokára, ezért az Imruskáért! – lelkendezett a férfi.

Élvezet volt hallgatni. Ilonka átszellemülten hunyta be a szemét. Ha ez az Imre egyszer nyilatkozna. De nem akar kötélnek állni. Ilyen férfi nincs még egy a világon. Nem szép, de mit számít ma a szépség? Ugyan félig üldözött, de nem lesznek-e holnap az üldözöttekből üldözők? Most a béka feneke alatt van, de ha megváltozik a világ, nem lesz-e föntről?

– Mondja már, olyan izgi. Maga mindig olyan izgi dolgokat mesél.

– Bár mese lenne! De mondom tovább. Tudja-e Ilonka, hogy a labor honnan tudja meg a vesegyulladást? Onnan, hogy az úgynevezett Biuret-reakció nagy mennyiségű fehérjét mutat ki a vizeletből. Nahát, ha nincs a vizeletben fehérje, tenni kell bele. Kiokítottam Puci barátomat. De ki én. Tojásfehérjéből adagoltam neki annyit, amennyi egy háromkeresztes minősítésű vesegyulladás jelenlétére utal. Sorozás. Orvosi felülvizsgálat. Az orvos azt mondta: rendben van fiam, pisiljen bele. És az én Puci barátom: Igenis főhadnagy úr, de nők jelenlétében nem indul meg a vizeletem. Kérek engedélyt... És persze, hogy megengedték neki, hogy a WC-ben vizeljen. Ott gyorsan beleöntötte az előre elkészített fehérjét, összerázta s visszaadta. A vizsgálatot még egyszer meg kellett ismételni a szokott módon, teljes sikerrel. Egyébként a barátom őskeresztény, ha ez a Puljer név nem is nagyon igazolja. Mit mondjak, Ilonka, úgy kivágták, hogy végleges alkalmatlansági igazolványt kapott.

Most érkezett el mondandója lényegéhez.

Ilonka segített.

– És miért olyan mázlista, Imre?

– Mondtam ugye, hogy a Bocskai úton lakunk? Nahát,

ma Pucival visszamentünk a régi lakásomba, vittem a mutternak és a faternak egy kis harapnivalót. Mi, Ilonka kedves, tudjuk a dörgést. Úgy járj az utcán, hogy mindig mellékutcákon menj, ez ma a legfontosabb szabály! Kapualjtól kapualjig. Ez a második. Nem mondom végig a közlekedés tíz parancsolatát, mert maga kedves szabadon közlekedhet. De én? Puci barátomnak persze kitűnő papírjai vannak, de nekem, az új rendelkezések szerint nem. Látta a rendeletet, hogy aki illegálisan tartózkodik Budapesten, azt felkoncolják? Minden utcai plakát ezt ordítja. Az én rokkantigazolványomat pedig a nyilasokkal le kellett volna pecsételtetni. Na, képzelheti Ilonka, hogy nem rohantam hozzájuk... Éppen az Ó utcából jöttünk, s ki akartunk fordulni a Vilmos császár útra, amikor beléfutottunk két igazoltató tábori csendőrbe!

– Szegény Imruska – simogatta meg a fejét.

– Én is ezt mondtam magamnak, ne féljen. Puci szedte elő elsőnek az igazolványát, szerencsére ezt jónak találták. Ekkor következtem én. Persze úgy adtam át, mintha egyenesen az Úristen hagyta volna jóvá. De az őrmester nem akceptálta a mozdulat eleganciáját. De nem ám! Nézegette, forgatta, s közölte, hogy nyilas pecsét nélkül nem megfelelő, tehát katonaszökevénynek számítok s be kell, hogy kísérjen a Horthy Miklós úti Hadik laktanyába.

Homlokát elöntötte a veríték.

Most látta Ilonka, hogy ez a mindig könnyed, a veszélyekre fittyet hányó férfi milyen bajban volt az előbb. Most nem játszott, nem alakoskodott.

– És most jött a híres mázli? – kérdezte Ilonka.

– Még nem! De mindenesetre első mérgemben rettenetesen felháborodtam! Éreztem az életveszélyt, Ilonka. Másodszor az életben. Tudja, először akkor, amikor ott feküdtem félig megdögölve. Mondtam magamnak: Dopler, most halsz meg. Ez a vég! Hát nem adom magam olcsón! Ha innen megszabadulok, az első dolgom lesz ezt a rohadt nyilas pecsétet az igazolványomra hamisítani! Mert nem akarok hencegni, tréfli az egész. Ha az utcán közlekedem, mindig ott van fél szememen ez a fekete bőrdarabka. Tiszteletet parancsol. A kutyaüristenit a rohadt világnak, káromkodtam el magam, nem elég, hogy a szerencsétlen katona kint szenved a fronton, megsebesül, oda a szeme, szétmegy az álla és a koponyája... Adja ide a kezét, üvöltöttem az őrmes-

ter úrra. A másik csendőr csak tizedes volt. Szelíd arcú kölök mind a kettő. Persze, fiatalabbak nálam. Puskaport még nem szagoltak. Nem tudták, mi a harc. Adja ide a kezét őrmester úr, ordítottam még egyszer, ha nem akar hinni nekem, higgyen a saját tapintásának, mint Tamás apostol, amikor Krisztus oldalába tette a kezét... Már húzta volna vissza a kezét, istenemre Ilonka, de nem engedtem. Rátapasztottam a fejemre, adja csak Ilonka maga is a kezét, ne féljen szegény Dopler Imre törött koponyájától, így ni, ahogyan a maga keze kitapinthatja a törést, úgy tapintotta az őrmester úr is... A kéz visszakozásából éreztem, hogy nyert ügyem van!

– Nagy mázlista maga, Imre.

– Szerencsém volt. Azt mondta az őrmester: Na, menjenek, de ne az Andrássy út felé, mert arra nagy igazoltatás folyik. Tűnjenek el, de azonnal...

– A legjobb helyre jött – lelkendezett a gépírónő.

– Még mindig dobog a szívem, nézze csak meg Ilonka, hadd lássam, magát hogy hevítette át a történetem? – kérdezte és a mellére tette a kezét. Ilonka boldog volt, nem tolta el a kezét, hanem rátette a magáét és szorította, szorította. – Gyuszi, bent ebédel?

– Úgy tudom, igen – sóhajtotta boldogan Ilonka. – Maguk nagyon megértik egymást. Biztosan titkaik vannak?

Dopler Imre kisvártatva válaszolt.

– Már nekünk is van titkunk, Ilonka drága. De el ne áruljon. Tudja, mi az árulók büntetése? Halál – mondta zord arccal.

– Maga ebből is viccet csinál, Imruska.

Nem sokkal később megérkezett Bene Gyula. Újra az Elek panzióban ebédeltek.

– Drága Marcsikám – kiáltotta elő a felszolgálónőt –, tudja, a szokásosat.

– Ó, a kedves Gyula úr is itt van – kellemkedett Marcsika, az Elek panzió tündére. – Nagyon éhesek? Hozhatom a maradékot?

– Erre várunk – eresztette szemét a felszolgálónő után Bene Gyula.

– Vágódjon be nála – ajánlotta Dopler Imre.

– Ez ma a legkisebb gondom!

– Gondot említ – legyintett Dopler úr. – De nem tegeződünk mi, Gyula? Mintha úgy emlékeznék... Csak szólj

rám, ha ennyire szétszórt vagyok. Most az egyszer én is veszélyben voltam. Két csendőr majdnem megfogott. Idefigyelj, tudod, most a Bocskai úton lakom néhány barátommal, igen, nem akarom, hogy a házmester szeme előtt legyek. Puljer Fülöp barátom barlangjában. Kitűnő hely, nincs semmi baj, azaz, mégis... Van néhány fölös fegyverünk. A haverom szerezte, neki egy katonatársa hozta, csak azt ne kérdezd, hogyan. Néhány pisztoly, lőszer, kézigránát, mifene. Te biztosan hasznosítani tudnád. Jobban, mint mi. Nincs kapcsolatom. Csak te. Nem kell hálálkodni érte. Mi könnyebbülünk meg, ha elpasszoljuk ezt a lőszert... Címet kérek, hova szállítsuk.

– Vársz egy napig? Tudsz várni valameddig? Odamegyek néhány sráccal. Tudod, az én szeretett másodunokatestvérem itt van a MÁV Igazgatóság kötelékében, a Csatay-lakásban laknak. Nem beszéltem még róluk? Terveim vannak velük. Tudsz nekünk jó papírokat szállítani? Mert arra is szükség lehet...

– Ahogy ígértem, de azért azt elmesélem, hogy én, aki azzal hencegek, hogy szállítom a jó papírokat, ma éppen lebuktam az én rossz papíromon... Na, nem kezdek bele. Te nem vagy olyan jó hallgatóság mint Ilonka lelkem... Mi is az unokaöcséd neve?

– Vér István, irtó rendes srác! Mit mondjak neked, szegedi...

– Mint az én Puljer Fülöp barátom!

– Nézd, Imre. Ma november 22-e van, délután új ismerősökre találok, holnap vagy holnapután megbeszéljük ezt az egész dolgot.

Marcsika hozta a babgulyást.

Tele hússal.

Olyan boldogan ettek, hogy elmerült körülöttük a világ.

Bene Gyula bent töltötte ezt a délutánt a Filmirodában. Ma nagyon elegáns volt. Civilbe öltözött, úgy gondolta, hogy illő már felvenni gyönyörű kék színű télikabátját. Az egyenruhát amúgy sem szerette. Civilben mégis csak más érzés járni. A kék szín évek óta uralkodott az üzletekben. De ezt nem készen vette. Nem, ezt csináltatta. Spitzer Klárival való utolsó találkozásán is ez volt rajta. Mikor is találkozott Klárival utoljára? Januárban vagy februárban? Lám, mennyire összemosódik benne múlt és jelen. Mert Klári

már a múlt. A nagyon régi múlt. A jelen más. A jelen a Filmiroda, Tantó Gyuszi, az őrnagy úr, Dopler Imre, s Marcsika, a felszolgálónő az Elek panzióban. És Klári, mit szólna ehhez Klári? Ha Klári itt lenne, ő nem is nézne egyetlen nőre sem a világon. Így is csak a szemét meresztgeti Marcsikára. Jaj, ha ő úgy tudna a nők nyelvén beszélni, mint Dopler úr. Mennyire irígyli közvetlenségéért, szabadszájúságáért, könnyedségéért. Akkor ő is szépeket mondana Marcsikának, randevút kérne tőle, elvinné valamerre munka után, beülnének egy kis eszpresszóba, s elénekelné a dalt, a slágert „Van itt egy jó, kis eszpresszó, kicsi, de szép, gyere be hát, igyunk teát vagy feketét..."

Bene Gyula vár.

Várja az őrnagy úr hívását.

Ő most katona, kék télikabátban, de nem a fronton ül a fedezékben, hanem a Filmiroda melegében. Hát ez is lehet frontvonal? Az őrnagy úr szerint igen, ez nagyobb dolog, amit most ők csinálnak, mint amiért sok katona a fronton szidja az Atyaúristent. Igen, Bene Gyula honvéd. Tiszteletbeli, mondjuk, tette hozzá gondolatban. Mert csakugyan katonának érezte magát. Aki felett egy őrnagy rendelkezik. Különben is, nyílt parancs van a zsebében. Ugyan idegen névre kiállítva, Andrásffy Péter őrvezető nevére, de kitűnő papír, jó papír, nem hamisítvány, a pecsét is jó rajta. Ezt már harmadik napja hordja a zsebében.

A Batthyány utcában kapta, jaj, nem is az utcában, hanem a téren, igen, még kereste is a házat, késő délután, esti szürkületben. Amikor gyerekkorában indián-könyveket olvasott, mindig a romantikáért lelkesedett. Titkot sejtett mindenhol és mindenben. Most övé a titok. Elment a Batthyány tér egyes számú házba. Egyedül. Kísérő nélkül. Első emelet. Nagy, barna ajtó. Csöngő. Megnyomta. Kisvártatva mocorgás hangzott odabentről, majd egy köhögő öregúr nyitott ajtót.

– Az őrnagy úr küldött – köszönt be.

– Várjon, uram – nyílt az ajtó. Aztán kulcsra zárta az ősz hajú férfi. – Szóval magát küldték?

– Igen.

– Tud gépkocsit vezetni? – Ezt már a jó meleg, lefüggönyözött szobában kérdezték tőle. Egy suhanó árny forró teát hozott, letette az asztalra, nem is látta az arcát, persze

szerette volna megnézni a szemét, mert szép nő lehetett. Szép és fiatal.

– Igen. Van jogosítványom.

– Ért az autószereléshez is?

– Úgy-ahogy.

– Rendben van.

– Mi ügyben...?

– Majd időben megtudja. Most csak annyit: le kell kísérni egy rendkívül fontos személyt a jugoszláv határig. Az illető katonaruhában lesz. Katonai gépkocsival mennek. Maga lesz a társa, uram. A gépkocsit vissza kell hozni. Volt katona?

– Nem!

– Igya meg a teát.

– Igenis.

Annyit megtanult az őrnagy úrtól, hogy nem szabad semmi fölöslegeset kérdezni. Pedig mennyire szerette volna tudni, hogy mikor kapja meg a katonaruhát, hogy milyen rangot kap, hogy milyen gépkocsit kell vezetnie, s kit kísér le a határra. Azt minden felvilágosítás nélkül tudta, hogy ha valaki a jugoszláv határra megy, akkor a partizánokhoz igyekszik. Milyen jó lenne, ha őt is magával vinné. Egészen. Át a határon.

– Ez baj, hogy nem volt katona. Tisztelegni ugye tud?

– Igenis, kérem.

– Fogja ezt a nyílt parancsot. Kitűnő igazolvány. Nem hamis papír. Majd értesítjük az indulásról. Itt kapja meg a katonai egyenruhát is. Háromnapos útra számítson.

Meghajtotta a fejét.

Lehet, hogy az őrnagy urat viszi le a határra? Nem, ez lehetetlen. Akkor ebbe nem idegenek avatják be. Mivel többet nem kérdeztek tőle, kisvártatva igyekezett katonásan összeütni a bokáját, eltette a nyílt parancsot és az öreg kikísérte.

Ösztönösen megtapogatta a belső zsebét. Benne volt a nyílt parancs.

– Ilonka kedves, ha keresne valaki, leszaladok a panzióba.

– Menjen csak Gyuszi, senki nem keresi, de ha mégis...

A vacsora hétkor kezdődött. Mi lenne, gondolta, ha Marcsikát rábeszélné egy mozira. A Madách-filmet úgy szeretné megnézni. És ott talán meg is merné fogni a lány kezét.

– Marcsika – nézett be a konyhába.

– Marcsika moziba ment – jött a válasz.

Meg sem kérdezte, mikor és kivel. Csak nem Dopler úrral, vágott bele a rémület. De nem, Dopler Imre egyedül ment el, sietett valahová, azt mondta...

Ilonka kiabált a folyosón.

– Gyuszika, telefon...

Ma jó kedve volt Ilonkának, ma madarat lehetett volna vele fogatni, mert Dopler Imre végre kimutatta szíve szándékát. Ma Bene Gyulának is kijárt egy kis becézés.

– Gyuszikaaa...

– Jövök már.

– Hol kódorog...? – hallotta messziről és elég halkan.

Az őrnagy volt.

– Itt vagyok, máris... – lihegte.

– Értesítést kaptam, fiam, ma délután ötkor várnak minket, odamegyek...

Első gondolata az volt, milyen jó, hogy nem mehetett Marcsikával moziba. A második: ma megsétáltatja a szép kék télikabátot. A harmadik: lehet, hogy ma határoznak az útjáról...

Lassan múlt az idő.

Ilyenkor kínosan mászik. Csigalába van az órának. Mit nem adna, ha máris itt lenne az őrnagy úr.

De erre ötig várnia kellett.

November vége felé délután ötkor már sötét van. A légólámpák gyér fényt szórnak a máskor csillogó-villogó városra. Ilonka már összecsomagolt. Ötig tart a munkaideje. Jaj, mit nem adna, ha lent várná a kapuban Dopler úr. Milyen szép lenne. Tantó Gyula délután lelépett. Prém úr se volt már bent.

– Várjon még, Ilonka kedves...

Ekkor jött az őrnagy úr.

Frissen borotválva, bekölnizve, fürgén, fiatalosan, s főleg jókedvűen.

Félrehúzta Gyulát. Ilonka tapintatosan kivonult egy utolsó kézmosásra.

– Na fiam, ma nagy napunk lesz! Délután kettőkor kaptam a hírt, hogy ma nagy találkozó lesz. Nini, hogy kiöltözött.

Egyszer tegezte, egyszer magázta. Ha közvetlen akart lenni, mindig fiamozta, ha más kedv udvarolta körül, magázta. Urazta is egyszer-kétszer, amit nagyon szeretett Gyula „úr".

– Indulhatunk?

– Nem, fiam, telefonálj előbb. Addig én is kiszaladok... Jó? Csak annyit kérdezz: mehetünk-e?

A számot fejből tudta.

Tárcsázott.

Alig csöngött egyet-kettőt, már fel is kapták.

– Halló, Tartsay lakás?

– Igen, igen – mondta egy mély, tömör férfihang – várjuk önöket, jöjjenek!

Kattanás, a telefon bontott. A túlsó végén letették a kagylót.

Az őrnagy úr egyszerre jött Ilonkával.

– Na fiam, minden rendben?

– Igeeen... s intett a szemével, hogy nem akarja Ilonka előtt mondani.

De a sötét utcán szóbahozta.

– Olyan furcsa volt, őrnagy úr. Azt kérdeztem Tartsay lakás? És erre nem is kérdezték, hogy ki beszél, csak annyit mondtak: igen, igen, már várjuk önöket. Jöjjenek! Hát nem furcsa ez, őrnagy úr?

– Miért lenne furcsa? Mikor csakugyan várnak! – gondolkodott hangosan az őrnagy. – Az lett volna furcsa, ha azt mondták volna: ne jöjjünk, nemde, Gyula fiam?

Ezen a „nemde" kérdőszón nevetni kellett volna Bene Gyulának. Volt az őrnagynak egy-két ilyen kiszólása. „Nemde", „ugyebár", meg ilyenek.

Konspirálva tették meg az utat.

Ez, mint eddig minden alkalommal, azt jelentette, hogy balra Gyula figyelt, jobbra az őrnagy, de figyeltek előre, és hátra is, hogy követik-e őket, s mindig mellékutcákon közelítették meg az Andrássy utat. Ott aztán átvágtak a páros oldalra, az Operaház elé, a nyúlós, ködös délutánban, s egy pillanatra megálltak.

– Hányra kell megjelennünk, őrnagy úr?

– Tudod, fiam, hogy ilyenkor nem időre megyünk. Ma sokan leszünk. Siettünk nagyon?

– Azt hiszem.

– Most mit nézel?

– Két kocsi áll a cukrászda előtt.

– Hja fiam, egyeseknek még ma is jól megy.

– Indulunk, őrnagy úr?

Elindultak.

Nem sietve, apró léptekkel, mint akik csak sétálnak. Az

őrnagy elöl, fél lépéssel mögötte Bene Gyula, aki hirtelen megállt.

– Találtál valamit, fiam?

– Nem furcsa ez, őrnagy úr? Eddig az ajtó mindig be volt csukva. Most nyitva van.

– Hogy maga miket meg nem figyel, Gyula fiam – intette le az őrnagy.

Beléptek a kapualjba.

Délután fél hat is elmúlott. Az Andrássy út fénye erre az őszre igen megkopott. Az üzletek már régóta nincsenek kivilágítva, a közvilágítás csak halványan pislákol, éppen csak lefelé szórják fényüket a magasban himbálózó lámpák. Az Operaháznál még semmi sürgés. A kávéházak, cukrászdák, vendéglők behúzott függönnyel várják a vendégeket.

A kapu alatt már Bene Gyula volt elől. Sietett. Érzett valamit a levegőben. Mintha ez a lépcsőház ma nem ugyanaz lenne, mint legutóbb.

Az őrnagy a nyomában.

Bene számolta a lépcsőket:

– Egy, kettő, három, négy...

– Idegesít – mondta az őrnagy.

– Igenis, őrnagy úr.

Szó nélkül mentek fölfelé.

Hirtelen megállt a kalauz.

– Nem hall semmit, őrnagy úr? – kérdezte suttogva.

– Hallucinálsz, fiam?

Első emelet.

Most kell a saroklakás felé fordulni. Az ajtó mögött a csönd lapul. Ekkor már az őrnagy volt elől.

Tábla:

TARTSAY VILMOS
százados

Az őrnagy keze már a csöngő felé nyúl.

Nem kellene bemenni, riad meg valami Bene Gyulában. Megérzi a veszélyt. Valami van a levegőben. Félelmetes ez a lépcsőház. A visszhangzó léptek zaja. A zajra ráülő csönd. Minden.

– Őrnagy úr – mondja jó hangosan, hogy mások is hallják. – Akiket mi keresünk, azok feljebb laknak egy emelettel...

Az őrnagy ránéz.

Szeme telve csodálkozással.

De keze már a csöngőn. És nyomja, nyomja, s felkészíti száját a jelszóra. Mi is a jelszó? Ma is, tegnap is: Mozijegy! Nem nagyon ötletes, de ezt a belépőnek kell mondania, ezzel jelzi, hogy jóbarát érkezik.

– Ugyan – legyint a katonatiszt, s magában nem érti, hogy mi van ezzel a derék fiatalemberrel. Ma olyan zavart, olyan dekoncentrált. Már az utcán is. A lépcsőházban is. Most meg mit akar az eltévesztett emelettel? Ugyan a névjegytábla alig látszik, de azért odamutat, bizonyságul arra, hogy jó helyen járnak! – Dehogyis – mondja ki hangosan. – Hiszen itt laknak...

E pillanatban kivágódik az ajtó.

– Kezeket föl!

Mintha a Filmiroda házivetítőjében ülnének. És peregne a film. Valami vadnyugati film, amelyben elhangzik már oly sokadszor a klasszikus felszólítás: „Kezeket föl!" De itt nincs vászon, itt nem vetít senki, csak éppen odabentről ömlik ki hirtelen a fény.

Bentről valaki fájdalmasan felkiáltott.

Utána zuhanás.

Már jobb lett volna visszalépni, rohanni föl a második emeletre, vagy ki az utcára, ha lehetett volna. Tíz kéz nyúlt a belépők után. Mintha kint is állna valaki. Lehet, hogy jött utánuk valaki a lépcsőn felfelé és nem vették észre?

Csendőrszázados.

Jóképű, nyúlánk, bajuszos, nagydarab férfi. Háromnegyedes csendőrkabátban pisztolyt szegező csendőrök.

– Mi az, őrnagy úr? Vagy inkább őrnagy „elvtárs?" – A kéz előrelendült, de nem pofont adott, hanem a kabátról tépte a rangjelzést. Mellette parancsra váró csendőrök. – Húsz pofont neki, hogy tudja, miért van itt!

– De én... – próbált felelni az őrnagy.

Valaki csak azt mondta:

– Kuss.

És már ütöttek is.

– Hát te, fiam? – kérdezte a csendőrszázados.

Úgy látszik, engem mindenki fiamoz, de egye fene, csak nagyobb baj ne legyen. – Hát te, mit keresel itt? – hallotta a kérdést, s várta az ütést, de ő nem kapott. Arra gondolt, ha elesik, koszos lesz a szép új kék kabátja. Miért is ezt

vette fel? Istenem, miért is? Ha pofont kap, feltörli a parkettát. A falat is leszedi a kabátjával, jobb lett volna tán a beszkártos ruhát magára venni.

– Hát te, fiam – reccsent rá újra a csendőrtiszt. – Hozzád szólok. Mit keresel itt? Hogy kerültél ide?

– Én kérem – hebegte – az őrnagy úrral jöttem.

– Úgy, te az őrnagy úrral jöttél? És mi járatban vagy?

Az őrnagy a közelben van. Ha jó hangosan mondja, ami a szájára bugyborékol, akkor meg is hallja. És ha kérdezik, ugyanazt mondja majd. De vajon a pofonok közben figyel-e az őrnagy úr?

– Nem tudom kérem. Nekem az őrnagy úr azt mondta, hogy kísérjem ide, azt se tudom kérem, hol vagyok, s itt majd kapok valami munkát. Mert a foglalkozásom lakatos, értek ehhez is, ahhoz is, de jelenleg Beszkárt-alkalmazott vagyok kérem. És tetszik tudni, a pénz...

Vajon hihetően mondta-e? És vajon meghallotta-e mindezt az őrnagy úr?

Már bent voltak az egyik szobában.

– Szorosan a fal mellé! – hangzott a parancs.

Megszólalt a csengő. Nem, nem a bejárati ajtó csengője, hanem a telefoné.

Az egyik csendőr ugrott a telefonhoz.

– Igen, persze hogy Tartsay lakás. Tessék csak jönni, már várjuk önöket...

Ugyanaz a hang, amely őket is invitálta.

Mióta vannak itt? Öt perce, fél órája? Összefolyt az idő, mint a fal festéke, olyan közel állt, hogy nem is tudta, tapéta van-e a falon vagy finom festés. Kicsi kacskaringót látott maga előtt. Jó lett volna másra gondolni, a Filmirodában pergő képsorokra, a meztelenül táncoló lányokra, de a valóság nem engedte elkalandozni. Hogy hol lehet az őrnagy úr, már nem is tudta. Mintha mások is állnának a fal mellett. A másik szobában vallattak valakit. Pofonok, ütések zuhogtak. Rá mikor kerül sor? Most mindenkit összevernek? Vajon bírja-e majd a verést? Bírnia kell. Mint mikor a nevelőapja megverte gyerekkorában, amikor először csórt el otthonról egy húszfillérest. Megtalálták nála. Még olyannak nem látta a nevelőapját. „Börtönbe jutsz, ha lopsz" – kiáltozott a férfi. „Akasztófán végzed!"

Lehet, hogy igaza lesz a nevelőapjának? Mert ezek a csendőrök nem kegyelmeznek senkinek. Érdekes, eddig nem is

gondolt a lebukás lehetőségére. Igaz, az őrnagy úr mindig mondta: magas összeköttetéseink vannak. Na, most majd elválik.

– Jöjjön, fiam – szólt rá a csendőr.

Milyen barátságos. Szinte kedves. Vajon mi lapul emögött? Nyílt a szárnyas ajtó. Tisztek. Németek. Hát a németek keze is benne van a lebukásban? Két német tiszt. És az előbb látott csendőr százados. Már tudja is a nevét. Valaki jelentett az előbb: „Radó százados úr..."

Még sose hallotta a nevét.

– Na, mondja csak, fiam, hogy hívják magát? – kérdezte a százados.

– Jelentem, Schwarcz Bene Gyula...

Mi ez? Miféle rövidzárlat ez? Hiszen igaz, hogy a nevelőapja Schwarcz volt, de Feketére magyarosított. És éppen most, éppen itt bukik ki a gyerekkor emléke, amikor még ezt a nevet viselte. Megrémült.

– ...Beszkárt-kalauz vagyok – folytatta a bemutatkozást, katonásan kihúzva magát, gondolván, ezeknek ez imponál. Hopp, hiszen ez ugyanaz a szoba, ahol a múltkor azt kérdezték tőle: volt e katona? És akkor is ugyanígy próbált jelenteni, ilyen katonásan, csak éppen a bokáját nem csattogtatta, mert azt sose tanulta meg.

– És az eredeti szakmája?

– Jelentem lakatos vagyok, szerelő, műszerész – tette hozzá, hogy hadd lássák, mennyi mindenhez is ért.

Az eddig hallgató német tisztek egyike megszólalt magyarul.

– Akkor te értesz a robbantáshoz is!

– Könyörgöm, én sose robbantottam!

Jaj, de rosszul válaszol. Mi ez a „könyörgöm", hát már itt tart. Könyörögni akar, ezeknek? Kijavította magát.

– Nem értek a robbantáshoz, hiszen katona sem voltam, már a sorozáson sem váltam be, szívbetegség miatt!

Na, ez így bizonyára érthető. Ettől megnyugszanak. Még a végén azt húzzák rá, hogy ő a csoport főrobbantója.

A másik német tiszt is megszólalt, ugyancsak magyarul.

– Mit mondtál, hogy is hívnak? Schwarcz, ugye te zsidó vagy?

– Nem kérem, én nem vagyok zsidó!

– Kuss! Le a nadrágot!

Mit akarnak ezek tőle?

– Schwarcz, Fekete egykutya. Mind zsidó. Na told már le a gatyád is!

– Én mindig igazat mondok – tért magához s látta, hogy az első csatát megnyerte. – Kérem, én a nevemet a nevelőapámtól örököltem. Én Bene Gyula vagyok... Én...

– Húsz pofont a marhájának... – intett Radó.

Széttárta a kezét, mintha mondani akarta volna, hogy de miért, uraim, hiszen igazat mondtam, de már záporoztak is rá az ütések. Most vette csak észre, hogy mögötte is állt néhány csendőr. Nem is pofonokat kapott, hanem ütéseket, letaglózó erejű ökölcsapásokat, amelyek a lórúgásokhoz hasonlítottak. Ideje sem volt elesni. Jobbról balról záporoztak rá az ütések. Két pofon között mindig csodálkozott egy kicsit, szégyellte magát az urak előtt, akik rá se néztek talán, valami rendkívül fontos dologról diskuráltak, lehet hogy a sorsáról beszéltek? Vajon számolják ezek a marhák az ütéseket? Mert ő igen, már tizennyolc, tizenkilenc, húsz... Jaj, csak tovább ne menjenek. Dagadt a feje, a szeme alig enged egy kicsinyke rést, de azért lát, ha homályosan is.

Állt. A saját lábán. Támolygott.

– Vigyétek ki...

Beállították a másik szobába. Szorosan a fal mellett katonák álltak és civilek. Vajon mindenki megkapta a maga húsz pofonját? Nézte a falat. Ezen hát túl van. Ekkor belenyilalt a félelem. A nyílt parancs. Mi lesz vele, hiszen ő hozta magával, igen, azt hitte, ma mondják meg, mikor kell menni, hova kell menni, miért kell menni. És itt a belső zsebében a nyílt parancs, Andrásffy Péter nevére kiállítva. Ha ezt megtalálják, ő már akármit vallhat. De ha... Jaj, akkor kötné az ebet a karóhoz, hogy azt sem tudja, hol van, őt csak az őrnagy úr hozta magával bemutatkozásra, valami jó pénzes munkára szeretett volna vállalkozni, igen, igen, de gyönyörű is lenne, ha ehhez tarthatná magát. Ehhez azonban a nyílt parancsot el kell tüntetni.

Mi lenne, ha kikéredzkedne?

Mint az iskolában, az elemiben, amikor gyakran rájött óra alatt a szükség. Nem tudta szabályozni magát, nem tudta a tízpercekre összpontosítani a kis és nagy dolgait, amikor felemelte a kezét, hogy ki akar menni, s az első tanítója, Fábián Márton barackot nyomott a fejére, és csak annyit mondott: ha kiviszed, vissza ne hozd. Ezen jókat derült az osztály, mit derült, röhögött ott mindenki, később már akkor is kiküldték

a társai, amikor rendben ment minden, de akartak egy kis jókedvet varázsolni a feleltetések egyhangú félelmei közé.

Kilépett a sorból.

Egy csendőr azonnal mellette termett.

– Ki kell mennem... – suttogta.

– Összecsinálta magát mi? – gúnyolódott a tiszthelyettes – Nem is csodálom. Remekül bírta... – fogta karon és vezette ki a vécéhez. – Utálom a szarszagot, nem megyek be magával, de sokáig el ne maradjon... Azt nem szeretem...

Istenem, és a szép új kék télikabát?

Mikor vetette le? Hova tette? Vajon valaki felakasztotta-e a fogasra, vagy csak a földre dobta? Hát nem furcsa az ember? Az élete forog veszélyben és az új kék télikabátjáért aggódik. Felveheti-e még egyszer életében? A legszívesebben elsírta volna magát.

Nyílt a vécéajtó.

– Jól van, bezárni nem szabad – csukta máris be a csendőr.

Milyen jó, hogy a nyílt parancsot nem a télikabát belső zsebébe tette. Milyen előrelátó volt.

Meghúzta a vécé fogantyúját.

Zuhogott a víz.

A csendőr rosszul gondolta, annyira azért nem lepény ő, hogy összecsinálja magát. Semmi gondja a nadrágjával. Annál több a nyílt paranccsal. Gyorsan előszedte. Csak ez volt a zsebében. Már tépte is össze. Be a szájába. Rágta. Rágta. Nem ment le. Szárazon nem csúszik. Mit csináljon? A csendőr minden pillanatban megsokallhatja a bentlétet. Vizet kellene rá inni. Itt, vizet inni? Hopp, a csésze. A vécé csészéje. Gyorsan meghúzta a fogantyút, most tiszta víz zuhog alá, ezt kell a szájba venni, de milyen nehéz egy kis marokkal felszedni. Azért máris jobb, máris jobban lehet rágni a papirost. Mert rágta, rágta eszeveszetten, attól rettegve, hogy a csendőr benyit, rászól, kiviszi, akkor mi lesz, ha észreveszik, hogy van valami a szájában? Próbálta nyelni a vizes papírt, a legszívesebben az ujjával segített volna.

Egyszer a cirkuszban látott egy szerencsétlen artistát, aki kigúnyolta a világot azzal, hogy papirost evett. A szegénységet gúnyolta ki, a harmincas évek legelején lehetett ennek a mutatványnak sikere: csak az újságpapír a tízórai, mert nincs benne semmi. És hogy nevetett a közönség. Ő is nevetett, persze hogy nevetett. Csak nem tudta, hogy a felnőttek saját szegénységüket nevették ki. Ha ez harmincban volt, akkor

ő éppen tízéves volt, számolt visszafelé. Igen, persze, hogy akkor volt. Akkoriban ment férjhez édesanyja másodszor Schwarcz bácsihoz, nevelőapjához.

Most ki nevetne rajta, hogy eszi a papirost?

Na végre, lent van az utolsó falás is.

Nyitja az ajtót.

A veres csendőr jóindulatúan kísérte vissza.

– Látom, meg is mosta az arcát. Aztán ha módja lesz rá, csak borogassa...

Állt a fal előtt.

Mintha megállt volna az idő.

De ekkor egy nagy, dallamosan ütő falióra elzengette a felet.

Fél hét volt.

1944. november 22. Fél hét.

Vér István és Bunyó egész délután azzal szorgoskodtak, hogy a nadrágjukba élt vasaljanak, hogy a gombokat megerősítsék, aztán egymásra néztek és nevettek, annyira megváltoztak. Két komoly vasutas nézett farkasszemet. Betették a kétnyelvű igazolást arról, hogy ők vasutasok és mint ilyenek felmentést élveznek a hadikötelezettségek alól. Elindultak.

– Hogy meglepődik majd a bratyóm – jelentette ki Pista.

– Fogadjunk, hogy nem ismer meg! – toldotta meg Bunyó.

– Mibe fogadjunk, mégis megismer.

– Aki nyer, az megbunyózza a másikat!

Rákóczi út. Egyszer már elkísérték ide Bene Gyulát, tudták róla, ha otthon nem található, akkor bizonyára itt tanyázik. Tétováztak, hogy felmenjenek-e?

– Ötkor záróra – mutatott föl az ablakra Pista. – Látod, ott van a bratyóm.

– Meddig várunk itt?

– Azonnal öt óra lesz, ne ugrálj. Aztán jót nevetünk, s utána elmegyünk egy moziba. A bratyóm majd tudja, hogy mit kell megnézni, ne félj. Az én bratyóm... Ma vastag vagyok, ma én fizetek...

Tegnap kaptak menekülési pénzt, így hívták a rendkívüli segélyeket. Már a harmadik alkalommal hozta boldogan Sajtos úr a listát.

A Filmirodában elaludt a villany.

– Jönnek – figyelmeztette Bunyó Pistát.

Álltak a kapu előtt.

Szemközt a kapuval, hogy azonnal odarohanjanak, ha Bene Gyula kilép az ajtón. És mégis maradtak a helyükön. Mert jött a bratyó, de nem egyedül. Egy őrnagy kíséretében. Egy pillanatra rájuk is néztek, de csak keresztülvillant rajtuk a tekintet és mentek is tovább.

– Láttad ezt? – kérdezte Pista.

– Na hallod, ki ismer meg két elegáns vasutas urat? – bolondozott Bunyó.

– Hátha csak elkíséri az őrnagy urat a bratyóm, lehet, hogy villamosra száll vagy...

– Menjünk utánuk.

Követték őket.

Persze a másik oldalon, úgy ötven-hatvan méter távolságból. Sötét mellékutcákon át. Azt se tudták, merre járnak. Hiszen nem ismerik annyira Budapestet, hogy tájékozódni tudjanak. Nyugodtan mentek utánuk, látták, hogy jó barátságban beszélget a két férfi. Mint akik céljukhoz igyekeznek.

– Már kiismerem magam – diadalmaskodott Pista. – Az Andrássy útra értünk. Látod, ott van, arra előre, ni, az Operaház, a túlsó oldalon, ha egyenest haza akarnánk menni, mindig csak előre...

Átvágtak a két férfi nyomán az úttesten. Érezték, hogy ez a cikkcakk valamit takar. Miért mentek át az út páros oldalára, ha a páratlan oldalra tekintgetnek át?

Bunyó cigarettát vett elő.

– Odamegyek és tüzet kérek, s így legalább megismer a bratyód, tudja, hogy itt vagyunk a közelben. – Már el is indult, de két lépés után visszajött, mert az unokabáty és az őrnagy átvágott az úttesten, visszafelé.

Az Operaház oldalán sétáltak utánuk.

Aztán látták, hogy bementek egy házba.

– Mit gondolsz – kérdezte Pista –, meddig tarthat egy ilyen találkozó?

– Milyen ilyen? – tréfált Bunyó.

– Hát, amire a bratyóék mentek... Tudod, mit mondott a múltkor? Én emlékszem minden szavára. Soha nem fogom elfelejteni. Emlékszel, mit mondott? Várj csak... Igen, azt mondta: „Én is tudok egy trükköt... A trükk az, hogy kifogunk a világon. A németeken, a nyilasokon, a háborún, a gyilkoláson. Ehhez össze kell fognunk, mindannyiunknak... Jönnétek-e?" Ugye, hogy ezt mondta? És mi mit feleltünk rá?

– A pokolba is! Én azt mondtam, csak bunyózni lehessen... – lelkesedett Bunyó.

– Lehet, hogy most hülyék voltunk? – szontyolodott el Vér István.

– Miért?

– Hogy nem mentünk oda. Hogy nem mondtuk el, itt vagyunk mi is.

Vártak.

Bunyó kisvártatva megszólalt.

– Hattól vacsorázni kell menni!

– Most is az evésen jár az eszed?

– Éhes vagyok, nem tehetek róla!

– Tudod mit, rendben van. Menj el a Csengerybe. És ha megkajoltál, hozd el Békát és Riskát. De csak kettejüket. Ha többen lennénk, ráfázhatnánk... Na, siess.

– És te?

– Ne félts te engem!

Bunyó elment.

Nem is olyan jó egyedül, egy őszi este az Andrássy úton tétlenkedni. Úgy, hogy az embernek nincs célja. Hogy elmegy az egyik saroktól a másikig. Azután visszamegy. És közben a szeme a túlsó oldalon van, állandóan. Hiszen éppen be is ülhetne egy vendéglőbe vagy kávéházba, de akkor semmit sem lát az utcán történő dolgokból. A lefüggönyözött ablakok elrejtik a fényeket.

Le és föl.

Nem gyanús ez valakinek?

Odaát, az Andrássy út huszonkilences számú ház előtt két autó. De nincs sofőrük. Katonai kocsi mindkettő, ha jól látja Vér István. De nem biztos benne. És különben is, most minden kocsi katonai, bevonultatták a civil autókat, egykettő maradt csak a protekciósok kezén.

És ha bemenne a lépcsőházba, ahol eltűnt az őrnagy úr és a bratyója? De ehhez nem volt mersze. Inkább várt. Majd csak kijönnek.

Korgott a hasa.

A fene egye meg, legalább lenne annyi esze Bunyónak, hogy elhozná a húsadagját, két kenyér között. Most fájdult bele az éhség a gyomrába. Az elmúlt hetekben túlságosan is megszokta a rendszeres étkezést. És milyen jól főznek a Csengery utcában! A múltkor is, azt mondta egy vasutas tiszt az Igazgatóságon:

– Könnyű maguknak, fiatalemberek, hiszen a Csengeryben étkezhetnek...

Igen, így mondta: étkezhetnek. Ezen aztán jót röhögtek, nahát, egyesek hogyan beszélnek! Nekik az étkezés csak kajálás, falás, ők flamósak, ha éhesek, degeszre eszik magukat, ha repetát is kapnak.

Már igazán jöhetnének.

Békával egészen más lenne minden. Béka mögé állni és tologatni őt – emberbaráti kötelesség. Azt mindenki láthatja. Az nem lehet gyanús senkinek se. Noha még nincs késő, még nem kelt gyanút az álldogálás, vagy éppenhogy gyanús ez az egyhelyben járkálás? A Nagymező utcától a Hajós utcáig. Mert megnézte az utcatáblákat. Úgy is tehetne, mint aki vár valakit a földalatti állomásánál. De ezt el kell játszani. Hogy dühös, hogy csalódott. Legalább lenne itt egy lány, akivel szóba elegyedne. Hopp. Ez az. Ha Melinda itt lenne. Akkor kart a karba öltve sétálhatnának. Milyen jó is lenne. Milyen jó neki, mióta felfedezte magának Melinda. Mert tudta, hogy mindent a lánynak köszönhet. A megváltozott viselkedést, jó modort. Igen, igen. Már a körmét se rágja. És naponta fogat mos. Melinda vett neki fogkrémet és fogkefét. A többiek röhögik is, ők legfeljebb borotválkoznak, de Papagáj arcán szőrfertőzés támadt, szakállfertőzés, javította ki önmagát, mert újabban erre is nagyon ügyel, mit hogyan mond. Elhagyta a sok tetszikezést, igyekszik előbb kigondolni a mondatot, nem lép egyik szavával a másikra.

Jaj, csak nehogy baja legyen a bratyójának. És ha igen? Ha mégis. Lehet, hogy házkutatást tartanak a lakásán is, a Kisfaludy utcában? Lehet, hogy a pincéjét is feltúrják? Úristen, vágott bele villámként a felismerés, még bajt hoz rá. Nem elég, hogy megtalálhatják a szén alatt a kézigránátokat, de a pisztolyát is. Ezt nem szabad megengedni. Meg kell előzni a rendőröket.

Mi ütött belé? Mitől ilyen nyugtalan. Hiszen bement egy Andrássy úti házba a bratyója, az őrnagy úr kíséretében s ahogyan bementek, majd ki is jönnek. Így lesz, bizonyára így lesz. És akkor minek ez a majrézás? Begyávult? Meggárgyult? Na, szép kis alak vagy, szidta magát. Ilyen hamar berezelsz?

Jaj de kár, hogy nincs órája. Egy már volt neki, bérmakeresztapja, Závory Károly vett egy gyönyörű órát a bérmálása alkalmából, de ezt elveszítette vagy másfél esztendeje,

amikor Pesten járt. Akkor versenyre jött fel, a Szegedi Vasutas, vagyis hát a SZVESE futójaként volt kint Dunakeszi-Alagon, ott, a nagymezein, az volt ám a hajtás. Bent ragadt a bolyban, rosszul sikerült az indulás, csupa nagymenő között futott, rossz pozícióból indult, bezárták, majdnem fellökték, nehezen lendült bele, a szöges is feltörte a lábát, a fásli elcsúszott, de azért hajtott, futott, s aztán a végén bekerült az első húsz közé. Ez már valami, vigasztalta az edzője, a mindig vidám Kakuszi mester. Fent laktak az Áldás utcában, fent a Rózsadomb oldalában, egy elemi népiskola első emeletén, ahol diákszállás vagy internátus, vagy valami kollégiumféle is volt. Egyik nap volt a verseny, másik nap már jöttek is haza. De az órája kint maradt a mosdóban. Letette, hogy derékig mosdott, azután kint hagyta, valaki felvette, eltette, otthon sokáig meg sem merte mondani.

Még mindig nem jönnek a többiek?

A túlsó oldal csendes. A kaput bezárták.

Végre!

– Szevasz, haver, szevasz – érkezett meg Béka. – Van valami zrí, pajtikám? Ugyan, rá se ránts, őrmester voltam én... Isteni volt a kaja, azt mondta a felszolgálónő, egyék már meg annak a szelíd fiúnak a kaját is... Hát felzabáltunk, mindent felzabáltunk... Na, el ne pityeregd már magad, nem igaz, hoztunk neked jó kis kaját, fasírozott volt vacsorára, lencsefőzelékkel, itt van ni, négy fasírt elég lesz, haver? – És a kezébe nyomta a vacsoráját. – Egyél csak, egyél...

– Mi újság? – érdeklődött Bunyó. – Meg kell valakit bunyóznom?

– Senkit – tömte szájába a húst Pista. – Senkit. Csak szobroztam itt, nem volt semmi.

Riska topogott.

– Nekem is kedvem volna leütni valakit...

– Ne hülyéskedjetek– mondta teli szájjal Vér István.

– Igaza van a havernek – ropogtatta ujjait Béka. – Látjátok, ezt tanuljátok meg tőlem. Soha semmi üresjárat. Én mindig tornáztatom az ujjaimat. Ez a bűvészkedés alapja. A trükk csak akkor trükk, ha el tudom hitetni. És hogyan tudom elhitetni a tisztelt publikummal, hogy be van csapva? Na, haver, meg tudod mondani? Ha edzésben van az ujjacskám, mind a tíz... Egyébként, isteni szerencsém van ám, hogy a lábam veszett el és nem a kezem. Mondjátok, mit csinálna az ember kéz nélkül? Enni sem tudnék egyedül. Elő sem

tudnám venni, ha pisilni akarnék... De így? Itt vagytok ti, ti vagytok a lábaim és hipp-hopp, már ott is vagyok, ahová visztek, így van, haver? – nevetett vidáman. – Adj egy cigit. Hopplá hopp. Volt és nincs. Ebben a kezemben sincs, abban a kezemben sincs, hát hol van? Természetesen a zsebemben van – és kivette a kabátja zsebéből az égő cigarettát. – Na haver, mit mutassak még? Menjünk át a túloldalra, szemügyre akarom venni a házat. Sipirc, indulás... Tolj át, haver...

Nem akartak múlni a percek.

Hány óra lehetett, nem is tudta. Órája ugyan a karján, de nem merte megreszkírozni a kar felemelését. Egy csendőr a falhoz állítottakat figyelte. A legkisebb mozdulatra már csattant a hangja.

– Nincs mozgolódás, uraim!

Ebben az uraimban nem tiszteletadás volt, hanem gúny. Itt mindenkit úgy kezeltek, mintha máris tizenöt évvel a vállukon állnának itt.

Rettenetes a tudat, hogy nem lehet és nem szabad leülni. Mereven nézni a falat, amelyen összefolyik a szín és a minta. Becsukott szemmel állni még nehezebb. Ilyenkor az ember egy pillanat alatt elszédül, s már zuhan is. Jobb nyitva tartani a szemet, még jobban a fület. Hogy legalább a hangok elhatoljanak a tudatig, hogy legalább onnan kapjanak valami információt, próbálják összeállítani a hangok alapján mi is történik itt valójában?

Egy csendőr a telefon közelében van.

Ezt onnan lehet tudni, hogy alig csörren egyet a készülék, már fel is kapja. És már mondja is.

– Igen kérem, jöjjenek csak, várjuk önöket.

Hát senki nem veszi észre, hogy nem a jól ismert férfihang jelentkezik? Ennyire be lehet csapni az embereket? Senki nem akarja látni, hogy kelepcébe jön? Ennyire elszántak? Ennyire vakon hisznek?

Bene Gyula hallgatózott.

Egy rekedt hang kiáltozott a legjobban.

Hol itt, hol ott, legtöbbször a szomszéd szobában. Ez nem a századosé. Aztán hirtelen suttogás. Neki szólnak vajon? De nem, sajnos senki sem szólítja. Mást itt nem is ismer, csak az őrnagy urat. A harcsabajuszút igen, de azt sem tudja, hogy az itt van-e a lakásban.

Valahol nők sírnak.

Tisztán kivehető a zokogás, csak nők tudnak ennyire szívből, ilyen magas hangon siratni férjet, barátot, szeretőt, szerelmet.

Néha jött valaki.

A szokott módon, kettőt, hármat csöngetett. Már nyílt is az ajtó. És rángatták befelé, Bene Gyula hallotta a kiosztásra felszólító parancsot:

– Húsz pofont, hogy tudja, miért van itt.

Vele már nem szórakoztak.

Időközben valakiket elvittek, mert mintha kevesebb ember szuszogott volna a szobában. Ez az ebédlő lehet, gondolta Bene Gyula, jobbra és balra nyílik egy-egy ajtó innen.

Hány óra lehet?

Az utcáról szinte semmi zaj nem szűrődött fel.

Egy-egy elsuhanó árny vetült a falra. Sok időbe tellett, mire rájött, hogy nem árny, hanem fény úszik a levegőben. A majdnem összehúzott függöny résén át beszűrődött az Andrássy út egyik himbálódzó lámpájának fénye. És ő árnyékot vélt felfedezni a szobában.

Gyors csöngetés. Mint aki késve jött. Mint akinek nincs ideje a várakozásra. Lábdobogás. Többen is a bejárati ajtóhoz igyekeztek. Úristen, gondolta magában Bene Gyula, még mindig jönnek?

Az ebédlőajtót nyitva hagyták. Megreszkírozta, hogy fél szemével odapillant. Éppen a lakás ajtajára látott.

Kinyitották az ajtót.

– Mozijegy – hangzott kintről.

– Fel a kezekkel! – kiáltott az ajtóban állókra a rekedtes hang. – Ha megmozdul, szitává lőjük!

Valaki belépett.

– Befelé, befelé! A törvény nevében, dobják el a fegyvereiket!

Tehát többen vannak? Nyilván katonák. És nem akarják megadni magukat.

Lövés csattant. Egy, aztán még egy! A csendőrök közül valaki feljajdult. Oda kell nézni, de lehet is, mert az ajtó nyitva és aki eddig arra ügyelt, hogy mereven nézzék a falat, nincs a hátuk mögött.

Egész sorozat. A szobában állók mind a földre vetették magukat. Hiszen hallották a golyók fütyülését. A nyitott ajtón belül valaki elesett. Hárman is átugrották. Milyen csodálatos lenne most megszökni. Bűnügyi regényekben

ilyenkor szöknek meg az áldozatok. De innen nem volt menekvés. A lakás belső szobáiból mind többen merészkedtek elő. A két német is. Ezt onnan tudta, hogy beszéltek egymással.

Valaki a telefonnál állt.

– Erősítést kérünk az Andrássy út huszonkilencbe!

Ennyi volt az egész és már le is csapta a kagylót.

A folyosóról is behangzottak a lövések. Néhány gyors lövésre egy-egy felelgetett. Egyre távolabbról. Aztán az utolsó mintha jajkiáltás lett volna.

Egy csendőr az ebédlőasztalhoz telepedett.

– Nagyon fáj, pajtás? – kérdezte egy másik együttérzően.

– A kurva anyjukat, nem megsebesítettek! Van itt orvos?

– Van maguk között orvos? – hangzott el újra a kérdés.

Meddig tartott a harc? Öt percig vagy negyedóráig? Ezt senki sem tudta. A lábak zajáról tudni lehetett, újra együtt a csendőr alakulat.

– Kinyomozni mindent – adta ki az utasítást az ismert hang. Talán Radó századosé. Persze nehéz a hangokat megkülönböztetni.

– Igenis! – vette valaki a parancsot.

– Te, Várszegi, kérlek telefonálj... – jött az újabb parancs.

A rekedt férfi válaszolt.

– Igenis, százados úr... – aztán kisvártatva. – Halló, jelenteni szeretném a támadók adatait, igen, az igazolványok alapján. Az egyik gróf, igen, gróf Széchenyi Pál zászlós... – valakinek odaszólt, s közben az orrát is fújta. – Éppen egy grófot fogtunk ki... – krákogott is, nyilván a vonal másik végén lassan írták a nevet – Igen, igen, mondom a másik tiszt nevét: Messik János hadnagy... Hogy-hogy nem érti, Em, mint Mihály, aztán Endre, Sándor, Sándor, Imre, Károly, igen, érthető, Messik János hadnagy, mindketten a kőbányai légvédelmi ütegtől, igen, igen... vége... Azonnali kivizsgálást... most van vége...

Múlik az idő.

Mennyi lehet már? Tizenegy? Kevesebb? Éjfél? Amikor az előbb ütött az óra, éppen folyt a tűzharc. És különben is, ha az ember nem számolja az első óraütést, akkor a másodiknál, harmadiknál már későn kap észbe.

– Jöjjön be! – ripakodott rá valaki.

Ez a megváltás. Végre otthagyhatja a helyét. Egészen kiszáradt a szája. Gyomrát megülte a papír. Igaz, éhséget már

nem érez. Még szerencse, hogy az ebédnél jól telimerte a tálat Marcsika.

Főhadnagy. Ez is milyen jó arcú. Ez az első gondolata. A másik meg az, hogy meddig tart még? Mit akarnak? Nini, itt az őrnagy úr is.

A csendőr főhadnagy őt kérdezi. Úgy kérdez, mint aki új ember. Igen, az előbb mintha valakit vagy valakiket beeresztettek volna...

– Na, büdös disznók, beleszaladtatok a hálóba! Miért jöttetek fel? Erre feleljetek...

Ketten is állnak a vallató előtt.

Most ki feleljen? Kinek szól a kérdés?

Az őrnagy hallgat. Na, majd akkor ő. Így legalább újra elmondhatja, amit oly nagyszerűen kitalált.

– Én azért...

– Kuss! Nem téged kérdeztelek. Na, őrnagy úr?

– Egy elromlott gép megjavítására hoztam ezt a szakembert.

– Mi hát a szakmád? – fordult a nyomozótiszt Benéhez.

– Lakatos vagyok, kérem tisztelettel.

– Akkor te értesz a robbantáshoz is, ugye?

Mielőtt folytathatták volna, Radó százados halkan azt súgta.

– Ki kellene emelni azt az üteget, ahonnan ezek a gazemberek érkeztek. Végy magadhoz annyi embert, amennyit jónak látsz és intézd el őket. Nincs kegyelem, jól tudod...

– Álljanak félre, emberek... – terelte őket vissza előbbi helyükre egy jóindulatú csendőr. Legalább is Bene Gyula jóindulatot vélt kicsendülni a hangból.

Állni a falnál, nincs ennél rosszabb.

A másik szobában hörögnek a sebesültek.

De még csak a sebesült csendőröket vitték el. A többiek ráérnek.

Valaki a telefonnal babrált.

– Küldjetek egy autóbuszt...

Negyed óra múltán jelentkezett a sofőr.

– Uraim – mondta a csendőr százados. – Most elszállítjuk Önöket, de figyelmeztetek mindenkit, hogy a legcsekélyebb gyanús mozdulatra lövünk. Megértették?

Senkit nem bilincseltek meg.

Értelmetlen lett volna.

A lépcsőház üres volt. A lakók nyilván még ebben a kései

órában is az udvarra néző ablakokban szorongtak, a függönyök mögött. Mindenki félt. Senki nem mert lámpát gyújtani.

Egy csendőr, egy letartóztatott. Így mentek az utcára. A ház előtt autóbusz.

Beszállás közben Bene Gyula az őrnagy mellé került.

Éppen csak mozgott a szája.

– Hallotta az őrnagy úr a vallomásomat!?

– Te is fiam.

– Emellett tartsunk ki.

– Ne pofázz – szólt rájuk valaki.

Egy csendőr, egy letartóztatott. Így ültek az autóbuszban is.

Motorberregés.

A busz lefüggönyözve. Amúgyis sötét volt odakünt. Inkább a zajból igyekeztek tájékozódni. Most hídon mennek át, vélte Bene Gyula. Ha hídon mennek, akkor Budára viszik őket. Ha Budára, akkor csakis a Margit körútra.

Hirtelen fékezés.

Kiáltozás. Ajtócsapódás. Mint mikor egy nagy kaput nyitnak.

– Na, meghozták a jómadarakat?

A hang borízű. Nyilván a kapusé.

A sofőr felelt valamit.

– Már hogyne volna hely, ilyen drágalátos madaraknak.

Pici csuklás. Aztán gyors egymásutánban még kettő. Apró hukk-hukk. Mint amikor golyó röpül.

S nyomában hatalmas dördülés.

Becsapódott a fogház kapuja.

Milyen csodálatos is Melinda karjában. Itt a legjobb a világon. Belebújni, belefészkelni, mocorogni benne. Nem, most semmit sem szabad csinálni. Most csak feküdni kell, nyitott szemmel. Még az áfonyalikőr sem kell. A gondosan megőrzött és félretett vacsora sem kell. Elég volt az a néhány fasírozott, amit Bunyó vitt utána az Andrássy útra.

– Fázol? – babusgatta Melinda.

– Már nem, itt már nem – dünnyögte a fiú. – De a forró tea nagyon jólesett.

Melinda teát készített, picinyke rumot tett bele, éppen csak annyit, hogy más legyen az íze. Ez felforrósította belülről. De a keze és a lába jégcsap volt.

– A hasadra tehetem a kezem? – kérdezte a fiú.

– Mint a jég – sikoltott egy pillanatig a nő, de amikor Pista el akarta venni, nem engedte. Inkább rátette mindkét kezét és szorította.

– Nem kérdezel semmit?

– Mit kérdezzek?

– Hogy mitől vagyok ilyen hideg?

– Nyilván az utcán voltál.

– Voltunk – helyesbítette Melinda szavait.

– Voltatok.

– Hogy kivel voltunk...?

– Nem érdekel...

– Miért?

– Mert én már rég megtanultam az első aranyszabályt.

– Beavatsz?

– Ha akarod.

– Akarom.

– Férfitől ne kérdezz semmit.

– Köszönöm.

– Mit te, bolond?

– Hogy férfinak nevezel.

– Hát nem vagy az? Nagyonis férfi vagy! Sokkal jobban az vagy...

– Mint?

– Látod, néha a férfinak se szabad kérdezni. Én se kérdezek semmit, te sem kérdezel semmit. Így aztán kvittek vagyunk...

– Érdekes, anyu is ezt mondja.

– Mit?

– Hogy kvitt!

– Tehát hol voltál?

– Most miért kérdezed? Az előbb mondtad, hogy az első aranyszabály: férfitől ne kérdezz semmit.

– Mert tudom, hogy mesélni akarsz nekem. Te nekem ma mindent el akarsz mondani.

– Ennyire ismersz engem?

– Még jobban, mint gondolod. Most egyelőre boldog vagy, hogy itt lehetsz. Örülsz nekem, a meleg ágynak, a forró testnek. A megcsendesült léleknek. Most hadakozik benned az élmény. Mondanád is, nem is. Mondanád, mert jó megosztani mással a gondot. És hallgatnál is, mert az olyan férfias. Ismerlek?

– Nahát...

– Ne felejtsd el, a képzőben mi lélektant is tanultunk.

– Az mi?

– Belelátni a másik emberbe.

Hogy miket tud ez a Melinda? Szereti az okosságát, a tanultságát, a bölcsességét, a jóságát. Hogy felnézhet rá. Lám, tanítónő. És ő? Kimaradt a kereskedelmi középiskolából. Nem szeret tanulni. Utálja a matematikát, az angol számítást, a német nyelvű levelezést, a könyvvitelt... Mennyivel jobb ez az élet! Ez az itteni, ez a pesti. Kötöttségek nélkül élni, ez az igazi. Lám, a napokban mondta Sajtos úr, nem lesz semmi a tanfolyam vizsgájából, de ha lesz is, senki ne izguljon, mert csak látszatvizsgát tartanak, mindenkit átengednek, nem akarják tanulással megterhelni őket. Úgyis a gyakorlat számít. Más semmi! Majd a kis, vidéki pályaudvarokon – igen, így mondta, még nevettek is rajta, hogy az állomásokat pályaudvaroknak nevezte! – mindenki mindent megtanul a gyakorlatban. De hát csakugyan kötöttségek nélkül él? Hiszen ilyen feszültséget még sosem érzett, mint ma este, hogy nem segíthetett a bratyóján, akit nyilván lekapcsoltak a rendőrök. És neki ezt meg kell bosszulnia.

– Elvitték az unokabátyámat.

– Kicsodát?

– A bratyómat. Beszkárt-kalauz. Meséltem már róla. És én szemtanúja voltam. Elkísértük valahonnan, valahová. Te mindent akarsz tudni? Segíteni úgysem segíthetsz. Rajtuk már az Isten segíthet csak. De csak, ha akar... Szóval elkísértük az Andrássy útra. Odament, titkos találkozásra. Bunyóval lopakodtunk a háta mögött. Nem is sejtette, hogy követjük. Bement egy épületbe. És órákig nem jött ki. Érted ezt?

– És honnan veszed, hogy a csendőrök...

– Onnan, hogy a túlsó oldalról figyeltem a házat. Bunyó elment vacsorázni, aztán megjött Béka meg Riska. Fagyoskodtunk, hülyéskedtünk. Kíváncsiak voltunk, hogy mikor jön ki a bratyóm. Féltettem.

– Engem is féltesz?

– Ne hülyéskedj, hogyan kérdezhetsz ilyet? Te más vagy. Te az egyetlen vagy. A bratyó is más. Mi hozzá tartozunk. Érted ezt? Felnéztünk rá. Olyan jó volt nála lenni. Tudni, hogy okosabb nálunk. Hogy tervei vannak. Hogy számít ránk. Tudod, mit mondott nekünk, hogy... ki sem mondom. Mit tudsz te énrólam, Melinda?

A nő magához szorította.

– Sokkal többet, mint gondolod.

– Mégis?

– Hogy álmodozó lélek vagy, Pista. Hogy szereted a verseket. Te más vagy, mint a többiek. Ezt már mondtam. Azért is figyeltem fel rád. Hogy akaratod van. Akarsz valami lenni. Valaki. Csak nem tudod az utadat. Te egy kicsit hasonlítasz hozzám. Tudod, mi akartam lenni kislánykoromban, amikor átmenetileg az apácákat választottam? Megmondom, ha nem nevetsz ki. Tudod, én szent akartam lenni. De nem úgy ám, hogy majd később, egyszer szentté avasson egy pápa. Nem. Én az életben akartam elérni a szent címet. Hogy hódoljanak nekem a többiek. Mindenki ujjal mutasson rám. Nini, egy szent. Benned nincs ilyen hajlam? Te nem akarod, hogy ujjal mutassanak rád az emberek? Itt megy Vér István, a hős... a kiváló...

– Nahát... – álmélkodott a fiú.

– Eltaláltam a lelked milyenségét?

– El is meg nem is! Csodálatos dolog valakikhez tartozni. Benne lenni a csapatunkban, de úgy ám, hogy a bratyóm a vezérünk... Annyi nagy dolgot akartunk végrehajtani. Csak azt mondta: erre még várni kell. Majd, ha parancs jön! És most már nincs parancsnokunk...

Már szipogott. Sajnálta a bratyóját, a hőst, akit elvitt a csendőrség, betuszkolták az autóbuszba, a többiekkel együtt. Megismerte a járásáról, az éjszakai sötét ellenére is. A legszívesebben odarohant volna. Ha nála lett volna a fegyvere. Az otthonról hozott pisztolya. Ha rálőhetett volna a csendőrökre. Aztán futás... Iszkiri, ahogyan ők maguk között mondják.

– Légy te a vezér! Parancsnok, ha úgy jobban tetszik! – ajánlotta Melinda. – Vagy te nem úgy tudod, hogy az elesett parancsnok helyére más áll? Régen olvastam egy könyvet. Már nem tudom a címét. Talán a kis zászlótartó volt. Nem is lényeges. De abból tudom, hogy a zászlónak lobogni kell. Ha lehanyatlik a zászlótartó, valaki újra felemeli a zászlót. Hát emeld fel te, hogy büszke legyen rád mindenki: elsősorban önmagad, azután édesapád, a barátaid s én is...

– Te szeretnél rám büszke lenni?

– Nagyon.

– Csodálatos vagy, Melinda.

– Csak kimondom, amit komolyan gondolok.

– De ez nagyszerű. Nekem még soha, senki nem segített a világon! Senki nem mondta meg: erre menj, ez légy, ez akarj lenni! És te...

Már csókolta. Ölelte. Egyszeriben meleg lett a takaró rajtuk. Ruha, hálóing nélkül feküdtek.

– Gondold csak el, vége lesz a háborúnak és édesapád majd megtudja, hogy milyen ember volt Pesten az ő kisfia. Hát nem csodálatos lesz?

– Beszéltem már az apámról?

– Nem, még soha!

– Akkor te nem is tudod, hogy az én apám... – lehalkította a hangját, mert félt, hogy a falnak is füle van – vöröskatona volt?

– Hát mondtad?

– Igazad van, nem mondtam.

– Nahát...

– És önkéntes volt. Úgy bizony, tudod, kiszökött a városból, mi akkor is Szegeden laktunk, mi – elnevette magát – mármint az apámék – tette hozzá. – A nagymamám a Dohánygyárban volt bizalmi. Te tudod, hogy mi az a bizalmi?

– Nem. – Vallotta be Melinda.

– Én sem tudom. De apu mondta és ez nekem nagyon tetszett! Ez olyan szép szó. Tudod, hogy neked én lehetnék a bizalmid?

– Talán a bizalmasom – kérdezte a nő.

– Az ugyanaz!

– Nem egészen.

– Ne vitatkozz velem, azt hiszed, mert öregebb vagy nálam... – Észrevette, hogy rosszul mondta, amit mondott. Nem így kellett volna. Az ölelés egy kicsit erőtlen lett. Mintha eleresztette volna Melinda.

– Ezt soha többé ki ne ejtsd a szádon, értetted!

– Most haragszol?

– Nem szeretem ezt a szót. Elég baj az nekem, hogy téged szerettelek meg. Tudod, ezt még hányszor és hányan vágják a fejemhez? Öreg nő létére... És ez én leszek! Én leszek az az öreg nő! És te a fiatal fiú.

– Jó, akkor erről ne beszéljünk. De kíváncsi vagy arra, hogy mi történt az Andrássy úton? Szóval ott szobroztunk, bolondoztunk. Kevés járókelő volt. Igazoltatás meg semmi. Játékból még bunyóztunk is, de éppen csak, tessék-lássék módon. Hogy felmelegítsük magunkat... És akkor

jött egy őrülten vágtató autó! Na, gondoltuk ez kiszalad a világból. Egyszer csak jött egy autóbusz is. Tele csendőrökkel. De ez nem a ház előtt állt meg. Azért is volt nekünk olyan furcsa. Egy szakasz csendőr. Te tudod, hogy az hány ember? Én sem számoltam meg. Béka mondta, hogy ez egy szakasz. Tudod ő katona volt. Őrmester. Ő mindent tud. Na, ekkor gondoltuk, hogy baj lehet odabent a házban. És ez a katonai autó is ott állt meg, a ház előtt. Hárman szálltak ki belőle. A kapuban azonban várni kellett. Zárva volt. Aztán bementek. Mi éppen a szemközti ház előtt álltunk. Mintha Béka kocsiját javítottuk volna. És kisvártatva lövéseket hallottunk. Előbb messziről és elég tompán, aztán a lépcsőházból. Nem is tudom hányat lőttek. Olyan furcsa volt. Minden olyan furcsa volt. Mintha ezek a katonák csapdába futottak volna.

Egészen belemelegedett. Melinda betakarta. Tudta, most nem szabad egy szót se szólnia. Hallgatnia kell. Ilyenkor fakad fel a lélek kútja. Ezt el kell mondani. Pistának addig nem lesz nyugalma.

A fiú beszélt. Gyorsan, szaggatottan, újra átélve a történteket.

– Mi később átmentünk a másik oldalra. Senki sem ügyelt ránk. De ez csak akkor volt, amikor elhallgattak a pisztolyok. És a gépkocsivezetőt is felvitték. Valakik lejöttek érte. Szó nélkül engedelmeskedett. Béka azt mondta: haverok, pukkantsuk ki a kerekeiket. Az elsővel kezdtük. Amelyikkel legkésőbb érkeztek. Megnéztem a rendszámot is: AI–394. Bunyó hajolt le, Béka a kocsi mellé állt, a tolókocsija tökéletes védelmet nyújtott. És két kerékből kiengedték a levegőt. Mi mentünk volna a többi autóhoz, de ekkor kijött egy csendőr és csak annyit mondott: Kotródás innen... Átmentünk a túloldalra. Persze lassan, komótosan. És ekkor hozták le a csoportot. Mintha a bratyót is ott láttam volna...

Nem tudta tovább mondani.

– Jól van, Pista... – vigasztalta Melinda.

– Adj inni.

– Likőrt?

– Igen, kérek... De te is igyál. Szeretem, ha áfonyalikőr ízű a szád. Úgy nagyon szeretem. Tudod mit, te ne is igyál, csak én... – Hosszasan ivott, de egy kortyot a szájában hagyott. És amikor Melinda melléje feküdt, föléje hajolt, s a szájába engedte az áfonyalikőrt.

A filmirodában meglehetősen nagy riadalmat keltett Bene Gyula eltűnése. Tantó Gyula azonnal kereste az őrnagy urat, de hiába. Végül a bátyja hozta a szomorú hírt a katonai ellenállási szervezet letartóztatásáról.

– Néhány napig nem mutatkozom – közölte Tantó Gyula Prém úrral. – Eltűnök a mélyben...

– Maholnap már a mozik se játszanak – legyintett Prém úr. – Csak lopjuk itt Isten szent napját.

Ilonka azonban mindennap kinyitott reggel nyolc órakor és itt volt délután ötig. Intézte az ügyeket, levelezett, délben ő is megebédelt az Elek panzióban, két napig egyedül, mert nem nézett be Dopler úr se.

Aztán az egyik nap megjelent.

– Ilonka drága – lehelt egy csókot a gépírónő homlokára –, hol bujdokol az én Bene Gyuszi barátom? Bent jártam az előbb a panzióban, Marcsika vörösre sírta a szemét, csak nem lépett le ez a gazember egy másik nő kedvéért? Nem mondom, ilyen mázlista is csak egy Beszkárt-kalauz lehet, hogy ennyire bukjanak rá a nők...

– Maga nem hallotta, Imruska?

– Mit kellett volna hallanom? A muttert meg a fatert abajgattam, mert kezdik a majrét. Hogy az öregem nem bírja a bezártságot, minduntalan az utcára akar menni sétálni. Na, mondtam is neki: faterkám, majd ha elmúlik a nyilasvilág, majd akkor. Addig itt kell dekkolni, akár tetszik, akár nem. Tudja, mitől van annyira felháborodva a faterom, Ilonka? Nem, ezt el sem hiszi, ez kész dili, ez őrület, attól, hogy a mutter csinált neki egy mamuszt, s abban kell slattyognia a lakásban. Persze, mert az öregúr megszokta, hogy nyikorog a cipője, olyan hangosan lépegetett mindig a világban, akármerre is ment, hogy tudták; most Dopler Sándor úr közeledik. A fene a gusztusát, mondtam is, fater, üljön a fenekén, húzza be fülét, farkát, adjon hálát annak az égbenlakónak, hogy eddig nem szúrták ki a lakók, hogy én magát hazacsempésztem... Mondtam neki: faterkám, maga egy mázlista, hogy ilyen fiút csinált, mint én vagyok! Hol az isten csudájában lenne, ha olyan nyámnyila fiú lennék, mint a... De senkit sem akarok bántani. Már papírt is csináltam neki, hogy ha mégis jönnének a nyilasok, házkutatás, miegymás, hát rendben legyenek az öregúr iratai. Olyan őskeresztény, hogy anyám se különb! Szóval mit kellett volna hallanom, Ilonka drága?

Ilonka elmondta azt a keveset, amit tudott.

Ebből Dopler Imre azonnal levonta a maga következtetéseit: miszerint a fegyvereken azonnal túl kell adnia, s ha már nem viheti el Bene Gyulának, valami jó helyre kellene eltüntetni. Felmerült benne a Filmiroda is, a filmtárban jó helyet lehetne találni bizonyára, de ehhez kellene a vezetőség hozzájárulása. Márpedig ezt nem kötheti vadidegenek orrára. Hanem a srácok, a Csatay lakásban. Őket kellene megkeresni. A vasutas fiúkat... Akikkel eljött volna Bene úr...

– Ilonka drága – hajolt bizalmas közelségbe a gépírónőhöz –, szabad legyen azt ajánlanom, hogy ha ez a Bene Gyula mégis előkerül, azonnali értesítést kérek. Megadok egy telefonszámot, jó? Tudja, most nem otthon lakom, hanem Budán, a Bocskai úton. Majd én is naponta betelefonálok...

– Hát nem jön be, Imruska?

– Tudja mi a fő elvem? Minél kevesebb mozgást! Akár a fronton. Hát hiszen mi is a fronton vagyunk, vagy maholnap már itt is front lesz. Dekkolni kell ilyenkor, Ilonka, meglapulni valahol, nem mutatkozni. Mert ha az ember hol itt flangál, hol amott tűnik fel, ennek is, annak is szemet szúr. Aztán megy a feljelentés, tudja, hogy van ez manapság. Minden házmester a nyilasoknak dolgozik. Legalábbis ezt hiteti el magáról, de tudja-e kedves, hogy miért? Hogy a szegény, szerencsétlen berezeltek tömjék őket, dugjanak nekik minél nagyobb falatot. Na, már persze jelképesen értem ezt a falatot, konc kell ezeknek, arany, ékszer, miegymás, a pengő is megfelel. Hát ezért kerülöm egy kicsit a maguk háza táját. Tuti, hogy a maga kedvéért mindennap idejárnék...

Ilonka szomorú volt a bejelentéstől, hogy mostantól kezdve ritkábban látja majd Dopler Imruskát, de hát mit tehetett volna. Hiszen ez a nagyszájú hetvenkedő, a mindig mázliját emlegető férfi igazán tudhatta volna a szíve vágyát: nála is otthont találhatna ebben a megbolondult világban.

És Dopler Imre?

Csakugyan igyekezett minél kevesebbet mutatkozni. A Vilmos császár úti házba hetente kétszer ment el, a legtöbb időt a Bocskai úton töltötte, a háború után megvalósítandó filmjeit írta negyedrét papírokra, álmokat kergetett és nem dolgozott, mert hol kapott volna munkát? Számára veszélyes lett volna, ilyen édesapával a háta mögött, bármiféle elfoglaltság után nézni. Megtakarított pénze elégnek mutatkozott Budapest felszabadulásáig.

Pucival, vagyis Puljer Fülöp úrral, esténként a lehetőségeket kutatták és vitatták. Azt, hogy meddig tarthat a háború? Először is itt, Budapesten, mikor vonulnak már vissza a német és a magyar csapatok, aztán mikor verik ki őket az országból, végül Hitler mikor teszi le a fegyvert.

Ebben sosem tudtak megegyezni.

Puljer úr a szemüvegét a homlokára tolta, majd maga elé tette, s folyton az üvegét törölgette, mintha annak tisztasága befolyásolhatná az ő tisztánlátását. Komoly fejtegetésbe kezdett az oroszok közeledéséről, a feltartóztathatatlan előrenyomulásról, a város napokban történő feladásáról, amelynek nem mondott ugyan ellent Dopler Imre sem, de kételkedett abban, hogy még az új év megérkezése előtt rájuk virradna az annyira áhított új világ.

A Bocskai úti lakás ideiglenes lakója volt most Csont Ferenc is. Hogy valójában mi a neve, azt mind a hárman tudták, de nem törődtek vele, hiszen úgyis ezen a néven szerepelt valamennyi igazolványában. Csont Ferenc egy több textilgyárból álló vállalkozás ügyvezető igazgatója volt Dopler úr tetvérbátyjával együtt az Arany János utcában. Innen vitték el a német megszállást követő napokban, március 22-én.

Pucinak így mesélte el kiszabadítása történetét – még mielőtt beköltözött volna – Dopler Imre.

– Tudod, nem hagyhattuk bent szegényt. Találtak nála néhány békepárti röplapot. Na mondtam, ha nem lépünk közbe, de azonnal, vége szegénynek. Szerencsére ismertünk egy igen rokonszenves urat a belügyminisztériumban, nem tudom, mond-e neked valamit ez a név: Huba főtanácsos úr? Nahát, róla köztudott volt, hogy nem szimpatizál a németekkel és át akarja menteni magát a következő rezsimbe. Huba közölte a bátyámmal, hogy Csont úr ügye Wayand Csibinél van. Wayand főfelügyelőről csak hallottál? A bátyám már el is ment hozzá.

– Kérem, mindenről lehet szó, ha tudnak érte áldozni! És csak akkor, ha a Kék könyvben szerepel Csont úr neve. Megértenek engem, ugye?

– Mi ez a Kék könyv? – kérdezte Puci.

– Én is akkor tudtam meg – folytatta a történetet Dopler Imre. – A Kék könyvben azokat a kommunistákat tartották nyilván, akik mostanában buktak le, és nem volt még priuszuk.

– Ott volt?

– Nem! A Fekete könyvben. Ebben a régi kommunistákat

tartották számon. De Csibi úr azt mondta: semmi baj, uraim, emeljük a tételeket. Ebben már közrejátszott Huba főtanácsos úr is, aki azt mondta Wayandnak: „Neked is gondoskodnod kell a holnapodról..."

– És?

– Wayand Csibi közölte velünk, hogy sajnos, a katonapolitikai osztálynak is részesedést kell juttatni a megvesztegetésre szánt aranyból, így újból felfelé srófolták az árakat.

– Így történt?

– De mennyire, hogy így. – Sóhajtott Dopler Imre – Akkor még semmi sem volt lehetetlen. A korrupt gépezet aranyat akart. 10 aranykarkötős stopperórát adtunk át, persze mind 22 karátos aranyból készült. Wayand úr azt mondta: ebből négy a belügyé, hat a katonapolitikáé...

– És a mi barátunk...

– Jól gondolod. Csont Feri kiszabadult. Elindultak vele a belügyből, hogy átviszik a katonapolitikai osztályra. Oda már nem érkezett meg, csak a hat arany stopperóra. Na mit szólsz hozzá?

Így szabadult meg Csont Ferenc és vonult azonnal illegalitásba. És lett a Bocskai úti lakás ideiglenes lakója.

Mire Dopler Imre hazaérkezett a Filmirodából, sötétedett. Négy óra elmúlt. A Bocskai úton semmit nem vett észre. Pedig körültekintés nélkül nem szokott belépni a házba. Mégis, alig ért föl az első emeleti lakásba, autó fékezett a ház előtt. Kiáltozások. Parancsszavak.

Otthon voltak mind a négyen.

Puljer Fülöp a házigazda, Csont Ferenc és a Dopler-testvérek.

– Nyilasok! – állapította meg Puci.

– Mi az Istent csináljunk? – kérdezte Imre.

– Jaj, a fegyverek... – riadozott Csont Ferenc. A lakásban fegyvereket rejtettek, néhány revolvert, kézigránátot. Ha ezeket megtalálják, végük van. A nyilasok nem teketóriáznak.

– Ellenállunk! – határozott Puci.

– Élni jobb! – nevetett Imre. – Ezek vagy címre jöttek és akkor úgyis hiábavaló, vagy pedig az egész utcát átfésülik, akkor meg felesleges az ellenállás. Túl kell járni az eszükön.

– Kitekintek az ablakon – mondta ugyanabban a stílusban, ahogyan Pluhár István közvetítette a meccseket: – Két nyilas a ház kapuját védi, most cigarettára gyújtanak, nini,

az egész utca üresen áll, jöhetnek a támadók... Vigyázzatok fiúk, drága magyar fiúk...

– Jellemző, még most is van kedved hülyéskedni! – jegyezte meg a bátyja.

– Jellemző, még most sem vesztettem el az eszemet. Na fiúk, drága magyar fiúk, most aztán kivédjük ezt a támadást, ha belehalunk is. Puci az ajtóhoz. Elő a nyilas igazolványt...

Puljer Fülöp néhány héttel ezelőtt talált egy eltépett és eldobott nyilas párttagsági könyvet, ezt tovább tépte, úgy, hogy a névből az utolsó két betű helye látszott csak. És ez a két betű -er volt. Lehetett volna éppen Puljer is. A keresztnév – ilyen a csoda – megegyezett!

Ezt szépen az asztalra helyezték, jól látható helyre. S közben feszülten figyelték a lépcsőházi hangokat. Ha egyenest itt csöngetnek, akkor címre jöttek, valaki feljelentette őket. De ha nem, akkor szép sorjában, lakásról lakásra járnak és akkor marad egy csöppnyi idejük. Éppen csak egy lélegzetvételnyi...

Nem náluk csöngettek.

Lakásról lakásra járva vizsgálják végig a házat.

– Mi legyen a fegyverekkel?

Közben Imre tovább közvetített az ablaknál.

– Fekete pártszolgálatos egyenruhába öltözöttek rohannak a kapunk felé. Védekezni fiúk, védekezni. Ezt a támadást ki kell védeni... Ha ezt gól nélkül megússzuk... Ez az, cselezni kell ilyenkor fiúk... cselezni...

Gyorsan készen volt a haditerv. A fegyvereket el kell tüntetni a lakásból. Levinni a pincébe már lehetetlenség. Összeakadhatnak a nyilasokkal. És különben is, a pincét is átkutathatják. Azt egészen biztosan nem hagyják ki.

Menekülés csak az erkélyen át lehetséges.

Szerencsére az erkély zártsága módot adott a menekülésre. Óvatosan nyitották az erkélyajtót. Az utcán álldogáló nyilasok a kapu védelmébe húzódtak. Nem figyelték az utcai frontot. De az erkélyre nyilván utánuk mennek a nyilasok, ha van egy csöpp eszük. És miért ne lenne? Tehát itt nem maradhatnak. Át kell mászni a szomszédos erkélyre. Napok óta nem látták szomszédaikat, Puci úgy tudta, hogy vidékre utaztak a bombázások elől. Sokan éltek ezzel a lehetőséggel. A lakást lezárták. Ugyan egy kulcsot ilyenkor átadnak a házmesternek, de ez nem kötelező. Vagy adtak vagy nem.

A két erkélyt csak egy fal választotta el egymástól. Imre

ugrott elsőnek. A bátyja utána adta a fegyvereket, egy kicsinyke csomagban védték őket, s azt egy hátizsákban rejtették el. Csont volt az utóvéd.

Az erkélyajtót Puci bezárta.

Várta a nyilasokat.

A lemezjátszóra feltette a nyilas indulót.

Csak az arcot kellett fegyelmezni, a mozdulatokat kellett lehűteni. Semmi izgalom. De hát lehet így várni az ellenséget? Puljer Fülöpöt eddig mindig védte a jó igazolvány, az őskeresztény származás. A katonai felmentő papír.

Most mi védi meg?

Kint egészen beborult. Az alkonyat már elfoglalta az utcát. Odakint lábak dübögtek.

Megszólalt a csöngő.

– Kitartás! – köszönt be egy feketeruhás pártszolgálatos.

Úgy köszönt Puljer, ahogyan kellett. Kezét előrelendítette:

– Éljen Szálasi!

Mindenre számítottak a belépők, csak a nyilas induló muzsikájára nem. Ez meglepte őket.

Vékony, csupa ideg ember volt a vezetőjük. Jávor-bajusza idegesen mozgott szája fölött.

– Puljer úr?

– De miért uraznak a testvérek? Egyébként Puljer Fülöp vagyok. A Horthy pribékek áldozata. Nézzék csak meg testvérek, a hatalomátvétel előtt nem sokkal megvertek, eltépték a nyilas igazolványomat, hetekig nyomtam az ágyat. De most majd megmutatjuk, hogy ragaszkodunk a rögvalóságunkhoz, a hungarista haza győzni fog! A mi eszménket nem lehet megállítani...

Ezt a fogadtatást nem várták.

Azért óvatosan szétnéztek a lakásban. Egy-egy könyvet felemeltek a helyéről – mert a vezető után még hárman beóvakodtak – a hallban leemeltek egy bőröndöt, kinyitották, belenéztek s úgy hagyták, nyitva, kifordult gyomrával. Nem szóltak Puljerhez. Odaléptek az erkélyajtóhoz.

– Ezt kinyithatom? – kérdezte a Jávor-bajuszos.

– Kérem, testvérem – készségeskedett a házigazda. – Majd én, ha szabad segítenem...

A feketeruhás eltolta.

– Ez a mi dolgunk.

Nem volt nagyon barátságos.

A nyilas induló harsogott:

„Ébredj magyar, az ősi föld veszélyben,
Elvész a nemzet, hogyha nem merünk..."

Az erkélyajtó kinyílt.
A pártszolgálatos kilépett.
Odakint lépett kettőt balra, kettőt jobbra, aztán kihajolt az erkélyen.

– Testvérek, minden rendben?

– Igen! – szállt föl a felelet.

– Senki nem ment ki a házból?

A lent állók széttárták a kezüket, mintha jelezték volna, ha csak nem madár repült ki valamelyik ablakon. Ahol ők állnak, védik a hazát...

– Testvérek, valami italt? – kérdezte Puljer.

– Az az igazság testvérem, hogy magának megrögzött ellenségei lehetnek ebben a házban!

– Hogyhogy? – adta az ijedtet.

– Feljelentés érkezett.

– Hát, azt hiszem lakik itt egy-két zsidóbérenc... Tessék az igazolványaim, ha nem elegendő az eltépett igazolványom. A hungaristákat ma nem mindenki nézi jó szemmel, testvérek – szavalta egyre nagyobb tűzzel, hiszen az erkélyen bújók már megmenekedtek. – Ugye, becsukhatom az erkélyt?

– Kérem, testvérem...

– Tessék, itt a katonai felmentésem. Tudják, én EKG specialista vagyok... Őskeresztény, negyedíziglen... Csak nem a becsomagolt műszereim...? – Már nevetett. Felszabadultan, izgalom nélkül... – A pincében őrzöm, persze bezsírozva, az orvosi műszereimet... Biztosan az szúrt szemet a feljelentgetőknek... Ha szabadna a neveket...

– Névtelen feljelentés érkezett...

– És ennek hitelt adnak a testvérek? Mit tölthetek? Barackot, házipálinkát, szatmári szilvát? Megisszuk testvérek, s máris jöjjenek le velem a pincébe... Ugyan beletelik egy kis idő, míg mindent apróra megnézünk, de majd erőt szedünk magunkba a szatmári szilvából... Látom, van érzéke a testvérnek a jó italhoz. Én sem adnám semmiért a szatmári szilvát... Mindig csak a barack, a barack, ezzel bolondították a magyar urak a walesi herceget is, emlékeznek még erre a testvérek? De azért azt is lehet szeretni. Azt is a mi drága magyar földünk adta... Nem tudja a testvér – szögezte egye-

nest a provokáló kérdést a Jávor-bajuszoshoz –, Hol áll a front? Igaz, hogy...

– Megállítottuk őket, ne féljen! Megállítottuk Budapest alatt. Soroksár, Pestszentimre, Sashalom, Mátyásföld a jelenlegi frontvonal. De hamarosan megindul a támadás. Jönnek a felszabadító német csapatok. Hitler a legjobb erőit veti be Budapest védelmére. Elit hadosztály érkezését jelentették a pártnak. Mi innen, Budapest alól vesszük vissza a történelmi hazát. Innen kezdődik a magyar feltámadás! Csak előbb rendet teszünk ebben a bűnös városban. Hát testvérem, köszönjük a felvilágosításokat...

– Akkor a pincébe...?

– Le se kell mennünk, csak nem sértjük meg bizalmatlansággal a testvért! De vigyázzon a háziakra! Nem lehet tudni, kiben mi lakik... Ma ezer a feljelentgető. És a központunk épp a napokban adott ki körlevelet, miszerint a zsidóbérencek legújabb taktikája, hogy névtelen levelekben jelentik fel a mellettünk kitartó testvéreket...

S hogy szent a béke és a bizalom, arra kezet adott.

Aztán egyszerre lendültek a magasba a kezek:

– Kitartás!

– Éljen Szálasi!

Amikor kikísérte látogatóit s azok a szomszéd lakás ajtaján csöngettek, közbelépett.

– Gyáva banda lakott itt testvérek, leköltöztek a bombázások elől, vidékre... De én tudom is, miért. Mert az ellenséghez húznak. Nem akarják vállalni a főváros védelmét. Nem mondta a házmester, hogy ez a lakás üres?

Leroskadt a fotelba.

Megivott még gyorsan két pohárkával.

Akkor zörgették meg az erkélyajtót amikor a szomszéd házhoz vonultak a nyilasok.

Imre elemében volt.

– Óriási nyomás alól szabadult fel a magyar kapu. A feketeingesek visszavonultak, hogy új erőt gyűjtsenek... A magyar kapuban Puljer Fülöp, mindenki közkedvelt Pucija csodálatosan védett. Biztosnak látszó góltól mentette meg a magyarok kapuját... Csodálatos voltál, Puci, csodálatos... És ezzel kedves közönségünk, véget is ért az első félidő, a bíró hármat fújt a sípjába, az öltözőbe mennek a magyarok... És most hadd interjúvoljam meg Puljer Fülöpöt, a magyarok kapusát, mit érzett, amikor annyira támadt az ellenség?

– Azt, hogy ne marháskodj tovább. Igyatok! Ezt megúsztuk, fiúk... Hű, de meleg volt. És odakint?

Csont Ferenc felelt.

– Képzelheted. Mindhárman kibiztosított pisztollyal vártuk a felfedezést...

A színház álomvilág volt Vér Istvánnak. Gyönyörű, színes, csillogó álomvilág. Kisgyerek volt, amikor először bekerült ebbe a furcsa, semmihez sem hasonlítható, fantasztikus környezetbe. Szülei vitték el kézenfogva a szegedi színházba, a kivilágított palotába. A második emelet első sorában ült, erre haláláig emlékezni fog, mert lenézett a mélybe, a földszintre, s azt mondta édesanyjának:

– Én is oda szeretnék ülni...

– Csakhogy amibe az kerül, annyi pénz a világon sincs – felelte az édesanyja. – És innen jobban is látunk... – A mosoly országát nézték meg, egy-két dallam napokig, hetekig benne maradt a fülében. Próbálta elénekelni, de nem sikerült.

– Te tudod, anyu? – nyaggatta édesanyját.

– Mit kisfiam?

– Hát amit az operettben énekeltek.

– Apádat énekeltesd meg, kisfiam...

Este aztán ő hozta szóba.

– Hallod-e Bálint, mit kért a fiad? Hogy énekeljek neki A mosoly országából. Mondtam, majd te, ha hazajössz...

– Énekelj apu...

És az apja rákezdett. S milyen szépen, csodálatosan. És nem értette, hogy az édesapja miért villanyszerelő, s miért nem a színházban énekel, mikor olyan szép hangja van. Csak nézte, nézte az édesapját, aki felkapta, odaültette a szekrény tetejére, eléje állt és rákezdett:

„Vágyom egy nő után
Egy nő után, kerget a vágy,
Vágyom a két kezét, fehér kezét,
Mely olyan lágy,
Vágyom a mozdulatát..."

Nem tudott betelni az énekkel. És az apját még sose látta ilyen vidámnak, ilyen boldognak. Hirtelen otthagyta őt, átkapta az édesanyja derekát, „Csak egy táncra, asszonyom" mondta és már röpültek is körbe a konyhában, mert ott

énekelt neki az édesapja, a szobakonyhás lakás konyhájában, forgott, pörgött az édesanyja, míg az apja énekelt, énekelt gyönyörűen: „Vágyom a mozdulatát, amely a véremen hullámzik át..."

Neki azóta is ez a színház.

– Mit hoztam neked, Melinda kedves? – kopogtatott be a tanítónőhöz.

– Mit, szerelmem?

– Színházjegyet.

– Hová?

– A Vígszínházba.

– Mit játszanak?

– Portugália császárát.

– Ki írta?

– Nem tudom...

– Kik játszanak benne?

– Azt sem tudom.

– Mikor kezdődik?

– Az rá van írva...

Elmentek.

Melinda sose volt olyan szép, mint ezen az estén. Sötétkék taftruhát vett fel, rajta ekrü színű volt a csipke, mellközépig tekla-gyöngysor hullott alá, selyemharisnyás lábát félmagas cipőbe bújtatta. Forgott egyet jobbra, egyet balra Pista előtt s megkérdezte:

– Na, mit szólsz hozzám?

– Gyönyörű vagy! Az én gyönyörűségem vagy!

Vér István is kiöltözött. Mindenki őt ajnározta, vakítóra tisztították a cipőjét, kapott egy foltozatlan zoknit, a vasutas ruhába alaposan belerázták, ráigazgatták, a köpenyét hátul gondosan eligazgatták.

– Így már illesz a szép Melindához.

Ekkor mondták ki először: Melinda szép. És ha volt is irigység a hangjukban, már nem irigyelték annyira, mint eleinte. Már senki sem akarta „leütni a kezéről", nem, tudták, hogy ő Vér István hódítása marad.

Gyalog mentek a színházba.

Mehettek volna a körúton villamossal is, de Melinda élvezte, hogy belekarolhat a fiújába, hogy színházba mennek, ki akarta élvezni ezeknek a negyed és fél óráknak a gyönyörűségét.

– Szegeden is eljössz majd velem színházba?

– Már megint a jövőd kutatod?

– Igen.

– Azt sem tudjuk, megérjük-e a holnapot, de te már a jövőt akarod tudni. Te magad vagy az optimizmus.

– Tudod, mi a legszebb az ember életében? – kérdezte a fiú és átölelte a nyílt utcán.

– A szerelem? – óvatoskodott Melinda.

– A hit! – vágta ki diadalmasan. – Persze, a szerelem is a hit fogalmába tartozik. Hinni, hát nem csodálatos ez? Elhinni, hogy szeretsz. Hogy jó vagyok! Hogy akarsz...

– Miért kell mindezt hinni? Ezt tudni kell!

– De néha olyan hihetetlen. Hogy te az enyém vagy, hogy itt sétálunk a pesti körúton. Te nem is olyan régen még Munkács utcáit róttad, én Szegeden sétáltam egy Norma nevű leánnyal...

– Kivel?

– Normával!

– Még sose beszéltél róla.

– És most sem akarok. Te mindenkit kisöpörtél az emlékeimből. Nézd, ott a színház. Mennyi ember...

Bent közel se voltak annyian, mint amennyire számítottak. Talán félház volt. Pista a földszintre vett jegyet. Oda, ahol még sosem ült, de ahová annyira vágyott. A színházban kellemes meleg volt. A bársonyfüggöny vöröse a közelükben volt. A negyedik sorban ültek.

Aztán elkezdődött az előadás.

Dráma.

Nem is az előadásra figyelt, hanem szerelmese arcának rezdülésére. Boldog volt. Magához húzta Melinda kezét. Úgy vigyázott rá, mintha madár lenne.

– Szép vagy – súgta a fülébe.

– Oda figyelj – figyelmeztette a nő.

– Ide figyelek! – szorította meg a kezét.

Most nem az a fontos, hogy mit játszanak a színpadon. A színészeket nem ismerte, mintha egyet-kettőt már látott volna filmen. A szünetben megkérdezte Melindától:

– Melyik nő volt Szeleczky Zita?

– Te bolond, te kis bolond, Szeleczky nem is ebben a színházban játszik... – De mivel ebben mégsem volt biztos, hát hozzátette: – Illetve ebben a darabban nem játszik...

Perecet vett néhányat, azt majszolták.

– Tudod mit, játsszunk – ajánlotta.

– Most? Itt?

– Nem. Előadás közben.

– Hogyan?

– Úgy, hogy amikor megszorítom a kezed, akkor te mindig arra gondolj, hogy megcsókollak. Jó?

– Jó! Milyen gyerek vagy te, Pista...

– Ne mondd nekem azt, hogy Pista.

– Mit mondjak?

– Azt mondd, hogy István...

– Azt most nem, majd meglátod, mikor... Majd ha én akarom... Ne félj, hallod még tőlem...

Ez a felvonás is gyorsan véget ért. Közben sokszor megszorította szerelmese kezét. Egyszer annyira, hogy Melinda majdnem felsikoltott.

– Ez fájt – suttogta.

– Akartam!

A második felvonás után, amikor összecsapódott a bársonyfüggöny, s már éppen ki akart menni a közönség, egy katonaruhába öltözött színész jött ki a függöny elé. Karján Árpád-sávos karszalag.

Előrevágta a kezét.

– Kitartás, győzünk, éljen Szálasi!

Mindenki megdermedt.

A felnyíló ajtókat gyorsan becsukták.

Senki sem mozdult.

– Testvérek! Én a frontról jövök. Ahol legjobbjaink áldozzák a vérüket a hungarista Magyarország védelmében! Villamossal jöttem a frontról. Örülök, hogy Budapest népe szereti a színházat! Örülök, hogy új közönség tapsol ebben a színházban. De ahogy végignézek a jelenlevőkön, nagyon sok itt a fiatal, harcképes férfi! Hogyhogy itt vannak a színházban? Miért nem a fronton vannak? Ezt kérdezik tőlem a testvérek, a harcoló bakák, a magyar katonák! Miért van az, hogy egyesek felmentéssel a zsebükben dekkolnak Budapesten? Hogy lehet az, hogy a fegyveres harc csak egyeseknek kötelességük? Bejelentem, hogy a színházi előadás végén igazoltatás lesz a kijárati ajtóknál. Kérem, mindenki őrizze meg nyugalmát. Aki igaz úton jár, annak baja nem eshet! Aki a mi ügyünkért kíván harcolni, annak lehetőséget adunk, hogy a fronton igazolja: jó magyar és hű hazafi! A hungarista Magyarország győzni fog! Kitartás! Győzünk! Éljen Szálasi!

Eltűnt a függöny mögött.

A színház felbolydult.

Egyesek nem is tértek vissza a nézőtérre. De a kijárati ajtóknál nem lehetett menekülni. Kívül nyilas pártszolgálatosok, belül civil nyomozók szedték ki a férfiakat. Csak azokat, akik nem tudták magukat megfelelően igazolni.

Vér István kétnyelvű felmentő igazolványa megtette a hatást. Azonnal kinyílt a gyűrű.

Melinda hozzásimult.

– Úgy féltettelek!

– Bevallom, nem szerettem volna holnap a frontra kerülni! Ezek mindenre képesek. Láttad azt a katonát...!

– Az színész volt, ismerem a képét... Valami vitéz... A fene egye meg, nem jön a neve a számra.

– Ez úgy jött a frontról, ahogyan én! Csak papolt.

– Szavalt.

– De a színház jó volt?

– Kitűnő.

– Otthon majd néz a házmester, hogy honnan jövünk haza ilyen későn.

– És irigykedik rád – mondta Melinda.

– Miért?

– Mert tudja, hogy mellettem alszol...

– Nana, hol van még az alvás ideje...

Az Andrássy úton mentek már a páratlan oldalon. Melinda ugyan a másikon akart volna sétálni, de Pista átkormányozta ide.

– Ott nem biztonságos – figyelmeztette.

– Miért? – kapaszkodott bele a nő.

– Nem is tudtad? Az a ház ott, az Andrássy út hatvan, a nyilasok háza, vagy ahogyan ők nevezik: a Hűség Háza! Jobb elkerülni!

– Csókolj meg! – parancsolta a fiú.

– Itt? Most?

– Most!

– De miért?

– Mert akarom!

Úgy álltak, hogy Vér István a házra látott. Szemügyre vette az őrséget. Mi lenne, ha... De hisz ez isteni ötlet. Ezt megbeszéli a barátaival. Igen, Bunyóval, Riskával meg Békával. Napok óta forrt benne a bosszú gondolata. Meg kellene fizetni. A bratyóért. Igen, igen. Már biztonságban van a

pisztoly és az a néhány kézigránát, amit elhoztak a Kisfaludy utcai ház pincéjéből. Egyszerűbb volt, mint gondolták. A házmester nem volt otthon. Nappal mentek. Bunyó egy pillanat alatt lefeszítette a lakatot. A szén alatt gyorsan célhoz értek. A negyedik lapát már kivetette a pisztolyt. Minden kézigránátot összeszedtek. Ugyan a pince nyitva maradt, de hát...

Ez az!

Holnap eljön ide Békával. Béka őrmester volt. Neki tudnia kell, hogy át lehet-e dobni a túloldalra egy kézigránátot? Az lesz a legjobb, ha lelépi a távolságot. Nem itt, hanem a Szív utcánál. A Ligetben gyakorolni is lehet. Magára vállalja ezt a harci cselekedetet. Feltétlenül. Hiszen ő a leggyorsabb futó. Bemenekül valamelyik ház kapuja alá. Vagy eltűnik a szomszédos utcák egyikében. Ki fogná meg 800 méteren? Ez az ő távja! A 800 méteres síkfutás. Már erősen megközelítette a két perces álomidőt. Azt mondta Kakuszi mester, ha ezt átlépi, akkor lesz belőle igazi versenyző.

Még mindig csókolóztak.

A túlsó oldalon őrt állóknak fel sem tűnt összefonódó alakjuk. Ketten álltak a kapuban. Két fegyveres őr. De talán belül, a kapun belül is álltak még? Ezt nem lehetett látni. Nappal is szemügyre kell venni a házat. Az őrség mozgását is figyelni kell.

– Ne harapj – tolta el Melinda.

– Miért, haraptam? – csodálkozott.

– Neked hol jár az eszed?

– Itt, természetesen itt – védekezett.

– Hideg van – indult el Melinda.

Nem hagyta nyugodni a gondolat. Vajon mit mondana az édesapja? Erre gondolt, míg szó nélkül rótta hazáig az utat. Mert csak ez számít. Mit mondana Vér Bálint, ha most beszélhetne vele? És mit mondana Kakuszi mester? „Nem hiába jártál le a pályára, Pista gyerek..." biztosan ezt mondaná. És meg is simogatná a fejét, mint egy-egy jobb eredmény után.

Az anyja féltené. Egy anyának soha nem szabad tudni, hogy merre kódorog a gyereke. Bizonyára Melindának se örülne, ha tudná, hogy mellette fekszik, szereti és viszontszeretik.

Ó, az édesanyjának ezer ellenvetése lenne. Hogy minek

ez még neked, kisfiam. Ne hagyd, hogy elcsavarják a fejed. Mondana sok okos tanácsot. De hát az anyai tanácsok arra valók, hogy meg se hallgassa őket. Vagy büszke lenne rá? Vajon, ha kézenfogva eléje vinné Melindát s mondaná, hogy nézd, anyuskám, egy igazi tanítónőbe lettem szerelmes, igen, vajon akkor mit mondana? Biztosan lehajtaná a fejét, mint mindig, ha szomorkodik. És ha kettesben maradna Melindával, azt mondaná neki: nagyon szeresse az én kisfiamat, mert ő még igazi gyerek! Pedig ő nem gyerek már, ő férfi! Tetterős, mindenre kész férfi! Igen, a bosszúra is kész!

Vacsora közben rászólt Melinda.

– Hol kalandozol?

– Itt vagyok! – felelte.

– Nem vagy itt.

– Ja, a színházra gondolok. Hogy mi lett volna veled ma este, ha engem kiemelnek a sorból és soha többé nem láthatsz!

Melinda úgy ölelte ezen az éjszakán, mintha el akarnák venni tőle szerelmesét. Két kézzel szorította, lábával is átkulcsolta és úgy suttogta:

– Megvédelek a tíz körmömmel is!

– Én védelek meg – mondta István. – Én! Majd meglátod! Talán már holnap vagy holnapután...

„Söprik a pápai utcát..." Mindig ezt kezdték el, mindig ez volt a nyitóénekük, amikor Bárány Pál levente oktató úr elkiáltotta magát: Nótát, nótát az élen...

A leventét nem szerették. Szeged főleventeoktatóját pedig egyenesen gyűlölték. Kicsinyke ember volt, mélynövésű óriás, így becézték maguk között; Batky Pál tartalékos százados. De a felsővárosiak másik leventeoktatójával már semmi bajuk sem volt a fiúknak, Bárány Pál úr nemcsak tanító volt, hanem népszerű magyarnóta énekes is, akire ez a leventeoktatóság úgy ragadt rá, hogy nem is akarta vállalni, de tehetetlen volt a paranccsal szemben. Így aztán a külvárosi fiúk Bárány Pál vezényszavaira nótáztak, gyakorlatoztak a Levente-pályán, kint, a körtöltés mellett. Volt fegyverforgatás is, persze fapuskával, előadás Nagy-Magyarország visszaszerzéséről, a trianoni határok igazságtalanságáról, az országgyarapító Kormányzó Úr egykori haditetteiről. Az a kötelező két óra foglalkozás csak-csak eltelt, bármilyen nehezen is, mert lehetett azért focizni is, Bárány

Pál ilyenkor beállt a kapuba, s mindenki aző csapatában szeretett volna játszani. Amikor véget ért a „kiképzés", újra elhangzott:

– Nótát az élen!

És ők belekezdtek:

„Söprik a pápai utcát
masíroznak a katonák...
Száztizenhat éves barna kislány,
foga sincs tán,
sétál a regiment után..."

Hű, ezt nagyon szerették. Ilyenkor még az sem számított, ha az utolsó ötven métert díszmenetben kellett megtenni, verték a port, mert a külvárosi utcák mindig porosak voltak, s aztán elbúcsúzott tőlük Bárány Pál úr, ekképpen:

– Szebb jövőt!

És ők rávágták:

– Adjon Isten!

Ezt a nótát énekelte most is magában Vér István, miközben Csomós Pál hadnagy úr mellett baktatott, elmélyülten. A sashalmi rétekre bandukolt a társaság, délelőtti foglalkozásra, és Vér István úgy került közéjük, hogy tegnapelőtt délelőtt egyszer csak csöngettek a Csatay lakás ajtaján

Papagáj nyitott ajtót, s majdnem hátrahőkölt ijedtében. Egy katona állt az ajtóban s mivel nem ismerte a rangjelzéseket, de azt tudta, hogy a katonáknak tisztelegni kell, hát homlokához lendítette a kezét, szalutált, s azt kérdezte:

– Kit keres, tábornok úr?

Ezen aztán csak nevetni lehetett.

– Csomós Pál hadnagy úr küldötte vagyok. Itt találom Vér Istvánt?

– Pista – kiáltott be. – Téged keresnek...

Betessékelte vendégét, s a majdnem üres szobában, az ágyak között gyorsan felszabadított egy széket a rádobált ruhákból. Ültette volna le az ismeretlent, amikor az köpenye hajtókájához nyúlt s elővett onnan egy levelet.

– Ezt hoztam Vér Istvánnak!

– Az én vagyok! – csoszogott elő Pista. – Csak nem SAS-behívóm jött?

– Azt a postás hozza, ha hozza... – mondta a katona.

– De nem nekünk – lelkendeztek a fiúk, s máris közrefogták az ismeretlent. – Nekünk nem hozhat SAS-behívót a postás, mi hadiüzemben dolgozunk...

– Mert a MÁV, tetszik tudni, hadiüzemnek számít ám – világosította fel Riska a katonát.

– Nekem csak ezt a levelet kell átadnom! – állt feszesen s hozzátette: – A hadnagy úr választ vár!

Vér István még sosem kapott levelet. Ki levelezett volna vele a világban? Egyszer jött csak névre szóló levele, amikor közölték vele a Felsőipariskolából, hogy nem vették fel a nyilvános, rendes tanulók közé. Ha pedig lányoktól érkezett szerelmes levél, azt a kezébe dugták.

Most mit csináljon vele?

De hát Csomós tanító úr üzent, a kedves tanító úr lám nem felejtkezett el róla! Hiszen igaz is, megígérte, hogy majd keresni fogja, amikor a kelenföldi költöztetés után megköszönte a munkát. És most itt a levele. „Kedves fiam, ha tudsz, gyere ki valamelyik nap, szeretettel látlak. Tanítód: Pali bátyád."

Ennyi az egész.

– És hogy kell kimenni Sashalomra? – érdeklődött.

– Előbb a választ várom – figyelmeztette a katona.

– Lehet a levél hátuljára is? – kérdezte, s már írta is a hevenyészett sorokat, ekképpen: „Csókolom Pali bácsi! Nagyon örülök, hogy hívni tetszett, holnapután délelőtt ott leszek, addig is szeretettel üdvözlöm: Pista!"

A katona eltette az üzenetet s már magyarázta is a kijutás lehetőségeit.

És most itt van, Sashalmon, Csomós Pál hadnagy úr mellett, vasutas ruhában. Feszít is büszkén, hiszen a hadnagy úr nem engedte beállni a sorba. Először nem is akart kivonulni a leventéivel a pályára, bent akart maradni a meleg szobában, a csicskása teát főzött, kolbászt tett melléje a tanító úr, s nézte, hogy eszik a fiú.

– Majd a zászlós úr kiviszi a leventéket a pályára...

– Pali bácsi, nem mehetnék ki én is? – könyörgött.

– Mi a fene, kiskomám, te vágysz egy kis testmozgásra? Netán csuklóztassalak meg? Akarsz egy-két repülőt...?

A repülő szó emlegetésére felborzadt benne a szegedi emlék. Batky főoktató úr szenvedélye volt, hogy amikor vitte a társaságot az úton, egyszer csak elkiáltotta magát: „Repülő!" Ilyenkor szét kell ugrani, fedezéket keresni,

hasravágódni, porba, koszba, pocsolyába... Átkozták is érte eleget, koszos ruhával mehettek haza.

– Pali bácsi drága, kedves Pali bácsi – udvarolta körül. – Én tanulni szeretnék.

– Tanulni, itt?

– Igenis! Tessék megtanítani rá, hogyan kell kezelni a Vécsey kézigránátot!

– Mit akarsz te tudni? Jól hallottam?

– Jól, Pali bátyám. Csókolom, ne tessék rám haragudni, de csakugyan tudni szeretném, mert...

– Mert, kiskomám...?

– Mert nekünk van néhány kézigránátunk... És nem Pali bácsi oktatott arra, hogy „nincs remény, fiam"!

– Remény mindig van...

– Ne tessék most mást mondani, tanító úr... Hadnagy úr... ahogy jobban tetszik szeretni. Én halálosan el vagyok keseredve Gyula bátyám miatt. Tetszik rá emlékezni? Meséltem már róla, amikor költözni tetszett, Budára...

És elmesélte a kézigránátok történetét. Hogy hány van, hol őrzik, s hogy meg akarja bosszulni Bene Gyula elhurcolását.

– Te, kiskomám, tudod, hogy erről a lebukott tiszti csoportról beszél a város?

– Tetszett róluk hallani?

– Egy századostól, tegnap, ő mondta, hogy cefet nagy lebukás volt. És ebben volt a bratyód is? – vette át a fiú szóhasználatát.

– Ebben.

– Mondok én neked jobbat, kiskomám. Szedd össze a srácokat, aztán gyertek ki, hozzám. Én megvédelek benneteket! A szárnyaim alatt lesztek. Ne félj, nem engedek hozzátok nyúlni. Garantálom, hogy...

– De nekünk ott a helyünk, tanító úr! Ott, a MÁV Igazgatóságon. Tetszik tudni... jaj, ne haragudjon ezért a sok tetszikért, de mindig úgy érzem magam ilyenkor, hogy a tábla előtt állok és felelek.

– Kiskomám, most mindenki a tábla előtt áll! Ti is, én is, mi is! Mindenki! És mindenki felel. Tudod mit, rendben van. Gyere ki. Gyere csak ki a levente pályára. Megtanítalak a Vécsey kézigránát használatára... Még hasznodra válhat.

Mentek. Boldogan lépdelt Vér István. Egy fejjel nagyobb-

nak érezte magát mindenkinél. Lám, a drága jó tanító bácsi is felnőttnek tekinti. És igazat ad neki. Kiképzett kézigránát dobó lesz, mire hazaérkezik. És eldicsekszik majd Békának is, aki csodák csodája, nem tudta, miképpen kell kezelni, kibiztosítani a Vécseyt. Azt mondta neki:

– Haver, aztán mi az Isten csudájának neked ez a kézigránát tudomány? Megtanítalak helyette, hogy egyszerre hárommal miképpen lehet labdázni. Képzeld el, haver, jönnek a nyilasok, igazoltatnak, te előveszed a zsebedből a három kézigránátot, feldobod a levegőbe, játszol velük, azok meg már futnak is, menekülnek, na, haver, megtanítsalak?

Ezt köszönte, de nem kérte.

Ezért is ment boldogan Csomós hadnagy úr meghívására Sashalomra.

És a hadnagy úr jól tanított.

Elővett egy kézigránátot, persze csak makettet, nem igazit, megmutatta, hogy milyen, ha szétszedik, hogyan kell kibiztosítani dobás előtt, miképpen kell úgy eldobni, hogy pörögjön a levegőben. Akkor, de csakis akkor robban, és akkorát szól, mintha ég-föld összeszakadna.

– Kipróbálhatjuk? – kérdezte egy levente.

– Versenyt dobunk – határozott Csomós Pál hadnagy.

A távolból morajlott a föld.

– Ezt Pesten is hallani? – érdeklődött a tanító.

– Éjszaka igen – felelte Pista. – Tegnapelőtt is jöttünk haza a színházból... és...

– Te színházba jársz?

– A Vígszínházban voltunk – vágta ki határozottan és öntudatosan.

– Voltunk...? – csodálkozott a hadnagy.

– Igen, tanító úr, én és Melinda... és akkor... – kezdte el a vallomást, de nem mondta tovább. Miért kellene ezt a tanító úr orrára kötni? Miért kellene kifecsegni az elhatározását? Már így is túlságosan sokat mondott. Ezt a rossz szokását le kellene vetkőznie, ezt a sok beszédet. „Sok beszédnek sok az alja" mondogatta mindig az édesanyja... – Én is beszállhatok a versenybe, tanító úr...

– Mondd azt, hogy hadnagy úr! – tanította Csomós Pál a katonás magatartásra. – Egyébként, miért ne? Hiszen elsősorban neked kell kipróbálnod a gránátdobási tudományodat. Csak vigyázz, ha dobni akarod. Ne legyen az utadban

fa, és ha eldobtad, már rohanj is, ne a hatást nézd, azt hagyd azokra, akiknek szánod...

Gyakoroltak.

És Vér István az első öt dobó között volt. Ők külön versenyt vívtak egymással.

Bent a parancsnoki irodában, a jó melegben, ezzel búcsúztatta a tanító úr.

– Kiskomám, felelősséget érzek érted. Úgy gondolom, akkor vagyok jó tanító, ha hazaviszlek az édesanyádhoz. Ezért is gondoltam, hogy magamhoz veszlek. De ha nem akarsz jönni, megértelek. A papírod jó, a haverjaid is jók, biztonságos hely egy olyan nagy épület, mint a MÁV Igazgatóság. Nem bánom. Maradj ott. De néha majd hívlak, ugye, van telefon a lakásban? Mondd csak a számát. Igy, fel is írtam. Mi itt nem maradunk sokáig. Ha jön a front, hátramegyünk. Én a leventéimet nem viszem harcba. Megmentem őket. Megígértem a szülőknek. Rimánkodtak: tanító úr, ugye, visszahozza őket? Ugye vigyáz rájuk? És ha nem lenne ennivalód, kiskomám, gyere mihozzánk! Mi mindig osztunk egy keveset. Na menj, Isten hírével. De azért vigyázz a kézigránátra. Ja... én valamelyik nap bemegyek a városba, lehet, hogy megkereslek. Jó?

– Csókolom, hadnagy úr...

– Látod, kiskomám, most azt is mondhatod, hogy tanító bácsi...

Vacsoraidő.

Este fél hatkor már gyülekeznek a Csengery utcai klub vendégei. A terített asztalokon víz, a konyha felől csodálatos illatok kelnek útra: bab, lencse, káposzta, sült hús illata keveredik a süteményekével, mert minden alkalommal három fogást adnak: levest, főzeléket hússal és tésztát. A tanfolyamisták asztala az ablak mellett van, ott váltják egymást, mert soha nem egyszerre érkeznek. Még nyolc után is folyamatos a kiszolgálás. Hetijegyet kaptak a közellátási osztálytól, amely a Rózsa utcában székel, s mindenkinek a lelkére kötötték: el ne veszítsék, mert újat nem adnak. Aki pedig mégis elveszíti az étkezési jegyeit, kereshet magának drága vendéglőt, ha egy tányér húsos ételre vágyik.

Mióta elhagyták Szegedet, megtanulták élvezni az ételek ízét. Odahaza nem is figyeltek az ennivalóra, a MÁV Boldogasszony sugárúti kollégiumában, ahol a tanfolyam helyet

kapott, nagyon jól főztek, de ki törődött azzal ott és akkor? Azt nézték, elsők legyenek az asztaloknál, s aztán futás, rohanás kifelé, mert minden este kimenőjük volt a városba. Hogy egy ételnek íze is van, egy tányér babgulyás fölött el lehet mélázni, megkeresve benne a jobbnál jobb húsos falatokat, ezt néhány hónapja még el sem tudták képzelni. Különben is, a tanfolyamisták egyben versengtek csak: a mennyiségben. Az valami volt: befalni három tányér mákos tésztát! Négyszer kérni a babfőzelékből. Megenni – persze csak vasárnapokon – hat almáspitét.

De élvezni az ízeket, illatokat, tapintani a kenyér puhaságát, a kalács foszlósságát, beszélgetni az ennivalóval, megforgatni a szájban a mócsingot, amelynél jobbat el sem lehet képzelni, hagyni az ínyeket megfürödni az ízekben, ez a csodák csodája! Élvezni a pecsenye illatát, törölni a szaftot, megforgatni benne a kenyeret, s külön enni, újabb fogásként! Riska és Bunyó azért kitalált valamit. Újabban mindig előétel esznek.

– Ti nem kértek egy kis előételt? – kérdezték, ha sikerült a szomszédos asztaloktól kenyeret csenni. – Ez a legjobb a világon: a sós-paprikás kenyér. Előbb sózni kell, csak azután paprikázni.

– Ó – mondta könnyedén Vér István –, ezt édesanyám sodovárosi kenyérnek nevezte. Sőt, sodovárosi pecsenyének. Mert hogy sót szórtunk rá, ha nem volt otthon zsírunk!

– A zsírt ne is emlegessétek – rikácsolta Papagáj. – Rögtön meghalok egy szelet zsíros kenyérért. Tudjátok, én úgy szoktam, hogy teljesen bepirospaprikázom, aztán még egyszer megkenem a tetejét a késsel, hogy olyan legyen, mint egy piros korcsolyapálya, rászelek néhány hegyes zöldpaprikát, lehetőleg minél erősebbeket, s aztán mindezt beburkolom!

Ez volt a honvágy első jele.

Hiányzott az otthoni étel, a tanyasi kenyér, a hajában főtt krumpli, a hideg tejföl, a túróscsusza, a nagy darab kolbász, a főtt oldalas, a füstölt szalonna és a lila hagyma. Ez az utóbbi Vér Istvánnak nem hiányzott, mert gyűlölte a hagymát gyerekkorától kezdve, azzal örvendeztetve meg szüleit, hogy sült vagy a főtt hagymát szépen körberakta a tányér karimájára, mert nem tudta megenni.

– Majd megennéd még te – fenyegette meg az édesanyja. – Meglátod, sírsz te még az én főztöm után!

Hát most sír a többiekkel együtt.

Ülnek az asztal körül.

Együtt vannak mindannyian.

Azt mondja Vér István:

– Mit nem adnék, ha ma este mondjuk krumplipaprikás lenne!

– Füstölt oldalassal – toldja meg Riska, mert Toppantóéknál odahaza ki nem fogyott a füstölt oldalas.

– Én egy kis krumplistarhonyát is ennék, kolbásszal – így Bunyó.

– Én meg hajában főtt krumplit fagyos szalonnával! – suttogja Papagáj.

– Én puliszkára vágyom hideg tejjel – sorolja elő álmát Anyuci.

– Én... – töpreng Liba – én... megelégednék egy kis tejfölös csirkepaprikással is...

Ezen aztán nevetnek.

Felszabadultan, boldogan. Hiszen a jegyre kapott kenyér csak annyi, hogy ha megeszik reggel, akkor egész nap koplalhatnak. Pedig vasutasok, így elég szép adagot kapnak.

Tökmag is vidám.

– Én orjalevest ennék! – Sóhajt s úgy folytatja: – Nálunk odahaza ilyenkor, december első hetében már levágják az első disznót.

– De te megmaradsz anyukádnak – csap a vállára Pulyka. – Srácok, tudjátok, én mit ennék? Ki nem találnátok. Slambucot! Evett közületek már valaki slambucot?

Tüske leinti a barátait.

– Álmélkodjatok – mondja fennhangon. – Én tegnap mákos knédlit ettem...

– És megnyalta Melinda... – de nem tudja folytatni a viccelődést, mert Riska hátbaüti.

– Melindát ne vegyétek a szátokra... – ami igen kétértelműen hangzik...

– Csak Tüske veheti... – mondja valaki s már bukik is az asztal alá.

Itt a vacsora.

Babgulyás, paprikáshús tarhonyával, savanyúságnak két fonnyadt kis uborka.

Boldogok.

Esznek.

Megváltozik az arcuk. A szót száműzik az asztaltól,

csak a falással törődnek, dolgoznak a fogak, hatalmasakat nyelnek, kapkodják befelé a levest, jaj, csak sokáig tartana. Hát ezért hagytak ott csapot és papot, szülőt és szerelmest, hogy itt egyék a Csengery utcában a kegyelem kenyerét? A tányér meleg ételt, ezt a mócsingos húst? Tüske előbbre jár, mint a többiek, siet, fal, alig szed közben levegőt. Háromszor ennyit is megenne, négyszer annyit, s nézi, nézi, hogy milyen gyorsan ürül a tányér. És irigyli Libát, aki még csak a levest kanalazza, lassan, úri módon eszik, minden falatot megrág, nem sieti el az élvezeteket. Közben vizet is tölt, nem csak magának, hanem mindenkinek, azzal is idő megy el, míg körbetölti a poharakat, s aztán lehet újra a kanál után nyúlni, szétválasztani a babgulyásban a babot és a húst, ez a kanál feladata, eleinte csak a babot kell enni, s azután, utoljára a sok-sok húst, amely legfeljebb persze másfél kanálnyi, de ez is rengeteg!

Milyen boldogan esznek.

Kivágódott az ajtó.

Vér István úgy ült, hogy a bejárati ajtóra látott. A nyitott ajtón egyelőre csak a hideg nyomakodott befelé. Már kiabálni akartak, hogy csukják be, amikor végre megjelent egy alacsony, fekete egyenruhába öltözött férfi, karján ott az Árpád-sávos karszalag.

Előrelendített kézzel jött lefelé a lépcsőn, mert ez az étterem a klub alagsorában volt, néhány lépcsőt kellett megtennie a beérkezőnek.

– Kitartás! – vágódott eléje valaki, aki ismerte, talán várta, talán tudott az érkezéséről. Keményen állt meg, mintegy jelentéstételre, előrelendítve a kezét.

– Kitartás, testvérek! – jött le a lépcsőn feketeruhás férfiak társaságában a mind kisebbnek látszó emberke. Mire leért az asztalok közé, már ő volt a legkisebb. – Tovább, tovább, csak vacsorázzanak, jó étvágyat mindenkinek!

Legalább nyolcan-tízen nyomakodtak utána.

– Ki ez? – kérdezték a szomszédos asztalnál ülőktől, ahol egy lelkesült főintéző ült barátaival. – Ki ez, főintéző úr, kérem tisztelettel – kérdezte Galiba Ferkó, vagyis Liba, aki egyedül ismerte közülük a társalgási szokásokat.

– Fiaim – suttogta a főintéző úr –, Vajna Gábor belügyminiszter tisztelte meg éttermünket ma este.

Vajna Gábor? Belügyminiszter? Nem ismerték a kormány névsorát, annyit tudtak csak, hogy a nyilasok vannak hatal-

mon október tizenötödike óta, s hogy a fekete pártszolgálatos egyenruhások ma élet-halál urai; eddig a pillanatig a tanfolyamisták közül senki sem hallotta a nevét Vajna Gábornak. A belügyminiszter nagy ember lehet, ha ennyien kísérik. Máris összetoltak vagy három asztalt az étterem közepén, ebből gondolták, hogy váratlan látogatás szemtanúi lettek. Árgus szemmel figyelték, vajon mit tálalnak fel a belügyminiszteri asztalhoz? Megkönnyebbülten sóhajtottak, amikor ugyanazt a babgulyást vitték oda is, amit nekik.

– Pucolás, srácok! – adta ki a jelszót Riska, persze éppen csak suttogva, nehogy más is meghallja.

Vér István visszaszólt.

– Maradunk!

Úgy gondolta, botorság lenne most elszaladni innen. Miért? És minek? Úgy ült, hogy éppen Vajnára látott. Figyelte a belügyminisztert. Evés közben is állandóan folyt belőle a szó, néha megállt a kanala a levegőben, ilyenkor mások se mertek enni. Komikus volt ez az alázatosság. Vajon milyen időközökben jár ide Vajna Gábor? Ezt kellene megtudakolni. Ezt neki meg kell tudnia. Véletlen látogatás ez csupán, vagy máskor is volt már itt? Mert akkor újra jön. Nem bírt a gondolataival. Ha jön, akkor ők várni fogják. Ez az! Milyen nagyszerű lenne, ha most itt lapulna a zsebében egy kézigránát. Kibiztosítaná, felrohanna a lépcsőn, s már ejtené is vissza a gránátot. Ez méltó bosszú lenne. De hát odakint biztosan őrködnek a bejáratnál. És nem lehet csak úgy, kézigránáttal a zsebében sétálni Budapest utcáin. És ha igazoltatják? Ha megmotozzák? Nap mint nap szemtanúja a razziának. A házmesterek a megmondhatói, hány hullát kell reggelente eltakarítaniuk az utcáról. Kár, hogy ma nincs itt Béka. Miért is nem hozták magukkal? Csakugyan, Béka miért nincs itt?

– Béka? – kérdezte a többiektől.

– Békát reggel óta nem láttuk – közölte Liba.

Csörögtek az evőeszközök, vitték a második fogást, valahonnan bort is kerítettek, mert hangosan pukkant a dugó, amikor kihúzták a palackból.

A fenti klubból valami hatalmasság rohant le kezét és lábát törve a magas vendéget üdvözölni.

– Kitartás, testvérek! – állt meg az asztalnál.

De hisz ez Kaszás főintéző úr, villant beléjük a felismerés. Kaszás főintéző urat Üllőn látták utoljára, amikor kettő-

vált a tanfolyamisták csoportja. Aki egyszer látta, nem felejtette el. Hatalmas termet, fekete, tömött bajusz, fekete, sűrű, bozontos szemöldök, ehhez hófehér haj keretezte a piros arcot, amelyet mintha állandóan hideg szél fújt volna vörösre. Megállt az asztal előtt, előre lendítve a kezét.

De Vajna Gábor nem állt fel az üdvözlésre, csak a fejét biccentette meg, evett tovább. Egy civilbe öltözött férfi nyújtotta messziről a kezét.

– Nini, Kaszás testvér!

– Nahát, ezt a meglepetést! Cságoÿ Csaba vagy, nemde...

– Az ypszilonon két ponttal...

Összeölelkeztek.

Hát itt mindenki szegedi? Ezt Vér István gondolta, hiszen jól tudta, hogy Kaszás főintéző úr született szegedi, onnan van ez az ismeretsége. De jó lenne felhívni magukra a figyelmet. Hátha idejönne az asztalukhoz Kaszás úr, mondana valamit a Tabra költözöttekről, mi van velük, élnek-e, halnak-e? Mi lesz a sorsuk? Mert Üllőn még nagyon mondogatta: fiúk, mindenki alkalmatos beosztást kap a Dunántúlon...

De a főintéző úr máris a belügyminiszteri asztalhoz telepedett, Cságolÿ Csaba helyet szorított neki maga mellett.

Neki is hoztak tányért, de ő úri módon, csak a kezével jelezte, hogy nem kér a vacsorából. Ehelyett poharat emelt, intésére még öt palack bort hoztak az asztalra s valaki rákezdte:

„Bajtárs, talán már csak öt perc az élet
Öt perc és nincs már tovább..."

A harmadik sornál a többiek is belekaptak, a második ismétlésnél pedig minden asztalnál énekeltek. Kieresztették a hangjukat, őszintén fújták a nótát. Ezt a dalt könnyű volt átérezni, szívből énekelni, hiszen mindenki tudta, hogy legfeljebb öt perc van hátra a háborúból. Mostanában egyre több ilyen órát lehetett látni az újságokban, tizenkettőt mutatott az óra, illetve öt perc múlva tizenkettőt. Azt akarta mondani a plakát rajzolója, hogy már csak egy kicsit kell szenvedni, kibírni a nagy győzelem előtt. Mert a végső győzelem a mienk!

A tanfolyamisták nem mozdultak.

Nem is énekeltek.

Ekkor felpattant Vajna Gábor.

Elindult a kijárathoz.

A sleppje utána. Kaszás főintéző úr rohant az ajtóhoz, hogy elsőnek nyithassa.

De Vajna megállt a fiúk asztalánál.

– Fiatal testvérek – mondta elérzékenyülve. – Ti vagytok a jövő! Ti vagytok a szebb jövő hordozói. Üzenet a holnapnak. Látom, mindannyian vasutasok vagytok! Szép hivatást választottatok magatoknak! Gyönyörű hivatást. Ti érzitek az út örök hívását. A végtelen messzeségét. De most nem a jövőbe kell tekinteni, most a jelenre kell függeszteni a tekintetet! Ti itt vagytok, amikor Budapest alatt dörögnek a fegyverek? Ilyen fiatal szívek tudnák megállítani a vörös hordát! Én sem hagyom el Budapestet! Itt fogok harcolni a főváros megmentéséért...

Liba készségeskedett fel elsőnek.

Riska is felállt.

Aztán a többiek.

Ahogy felálltak, mindegyikük nagyobb volt Vajnánál. Talán csak Anyuci és Tökmag nézett vele szemközt.

Vajna Riska vállára tette a kezét.

– Védd a hazát, fiam!

Tüske haját végigborzolta. Megpaskolta az arcát.

– Te is, fiam... és te is, te is... – mutatott sorra mindenkire. – Legyetek az új haza harcosai. Legyetek nagyon jó magyarok!

Vér István mintha Batky Pált látta volna maga előtt. Az ilyen kicsinyke ember. Sajtos úr is tökmag és Vajna Gábor is az!

Nem szerette, ha borzolják a haját.

Ezt nagyon nem szerette.

– Mi jó magyarok vagyunk, tábornok úr! – mondta katonásan.

– A fronton mutassátok meg, milyen katonák vagytok! Egy nép akkor óriás, ha vérzeni tud! Ha áldozatot tud hozni. És mi, jó magyarok, hű magyarok, most áldozatot hozunk. A haza oltárán. Mi innen, Budapest alól indulva söpörjük ki a Kárpát–Duna nagyhazát. Mi megtisztítjuk hazánkat az ellenségtől. Órák kérdése és indul a felmentő támadás. Jön az új csodafegyver! Fiaim, fiatal testvérem...

Ez is fiamoz, gondolta Vér István. De sokan vették már szájukra ezt a szót: fiam. Mennyire más, ha ezt Csomós Pál

tanító úr mondja! Na, ha az édesapja hallaná ezt... Tőle mindig azt hallotta: a nyilasok frázispuffogtatók! Kurzuslovagok! Ezt a szót addig nem ismerte, azt sem tudta, micsoda. Csőcselék! Ezt is apjától hallotta, amikor néhanapján leckét adott neki politikából.

A fekete csizma nyikorogni kezdett. Mert Vajna Gábor hintáztatta magát.

– Indulásra kész az autó – lépett be Kaszás főintéző úr.

– Viszontlátásra, testvérek!

– Kitartás! Éljen Szálasi!

Nem tehették meg, hogy ők is fel ne emeljék a kezüket. Egymásra néztek és lassan a fejük fölé lendítették, de Vér István már simította is a haját, mintha csak azért emelte volna fel a magáét.

Cellaablak. Picinyke négyszög, rácsokkal.

Hányszor nézett fel a magasba Bene Gyula, mióta bent van, nem is tudja. Ha egy bizonyos szögben áll, akkor látja az eget. Az eget, amely már ritkán kék, a legtöbbször ólmos és álmos, mosókonyhás szürkeség uralkodik rajta. A mosókonyha arról jutott eszébe, hogy az anyja annak idején, amíg bírta és amíg nagyon kellett a kereset, mosni járt, belvárosi családokhoz. Egyszer-egyszer őt is elvitte magával, beköltöztek a mosókonyhába, ahol az anyja mosott, főzte a ruhákat, ő meg tüzelt a katlan alá. Az ajtón kiömlő párát látta akkoriban mindig ólomszürkének.

Cellaablak.

– Úgy szeretnék kinézni rajta – mondta, vagy inkább suttogta a sóhaját az első napon. Magának mondta ezt, de oly szorosan hevertek a szalmán, hogy a mellette fekvő meghallotta.

– Ennél mi sem könnyebb! Gyere, tartok neked rablólétrát.

Ki ne tartott volna még társának rablólétrát?! Átmászni egy bezárt kapun, beugrani a kerítésen, odaállni egy szilvafa alá, gyümölcsöt szedni csakis rablólétra segítségével lehetett. Nincs annál gyönyörűbb dolog: legyőzni valamit, átlendülni egy gáton, magunk mögött hagyni egy akadályt. A rablólétra elkísérte a fiatalságát, sokszor használta társaival együtt. Vagányos csibészséggel tartotta maga is: az ember keményen megáll, jobb lábát kicsit előbbre teszi, hogy meg ne inogjon a súly alatt, aztán összeteszi a két kezét maga

előtt, összefonja az ujjakat, ebbe lép bele a magasba lendülő, az összezárt tenyér a létra alsó foka, ezután következik a váll, végül a fej, ha túlságosan magasan van a gyönyörök gyönyöre.

Csillagos volt az éjszaka.

Belelépett a társa kezébe, máris a vállán volt, keze megmarkolta a cellaablak rácsát. Előtte az ég. A csillagos ég. Amikor Klárival nézték az eget, választottak maguknak csillagot. Klári még Petőfi versét is elmondta neki, azon az első varázsos éjszakán.

„Én ábrándoztam s szóltam Erzsikéhez:
„Ne válasszunk magunknak csillagot?"
Az országúton végig a szekérrel
A négy ökör lassacskán ballagott."

– Te nem tudod kívülről Petőfi legszebb versét? – álmélkodott Klári.

– Nekünk ezt nem kellett megtanulnunk – felelte. – Én azt tudom: „Talpra magyar, hí a haza..."

De hogy melyik csillagot választotta Klári, arról fogalma sincs. Talán, ha az egész égboltozatot látná, akkor meg tudná mondani. Vagy ha ott volnának, az elhagyott padnál, akkor, talán... onnan jól látná az eget, melyik csillag lett Klárié és melyik az övé.

Nézte a csillagokat.

Milyen furcsa az égnek csak egy darabkáját látni. Csak néhány csillagot. Két-három tenyérnyi csillagot. Tudta, hogy mögötte millió és millió csillag lapul. És milyen szerencse, hogy novemberben csillagos az ég. Mert ezen az estén is az volt. Fénylő, pici pontok ragyogtak vele szemben az irdatlan messzeségben.

Cellaablak.

Egyetlen összeköttetés a külvilággal.

Fentről, a második emeletről lám, mennyivel közelebb az égbolt. Mert itt voltak a második emeleten.

– Köszönöm pajtás – ereszkedett alá. – Te is ki akarsz nézni?

– Én behunyt szemmel is látom a csillagokat – mondta szomorúan a társa.

Ébredés.

Első tekintete a cellaablakra vetődik. Ma milyen idő lesz? Mintha számítana ez a foglyoknak.

– Jó reggelt, kegyelmes úr!

– Jó reggelt, altábornagy úr!

– Jó reggelt...

– Tiszteletem... professzor úr...

Bene Gyula is odamegy a bicegő katonához.

– Megkínálhatom...

– Mid van, fiam?

– Néhány csikket szereztem tegnap. Tetszik tudni, egyedül maradtam a kihallgató szobában. Gondoltam, lehet, hogy figyelnek, lehet, hogy kukucskálnak valahonnan, de nekem már olyan mindegy! Odaléptem a hamutartóhoz és belemarkoltam. Még van belőle három csikkem. Az egyiket felajánlom, ha...

– Én nem vagyok erős dohányos, fiam, mások biztosan szívesen veszik, ha nekik kínálod a kincseidet...

De másoknak nem akarta adni.

– Felvidítsam, tábornok úr... pardon, már meg ne haragudjon rám, ugye, nem jól mondtam, altábornagy úr... tetszik tudni, én nem voltam katona. Én megúsztam a katonaságot...

Odakint lövés dördült.

– Kivégzés! – mondta a bicegő katona s mindannyian a cellaablakra tekintettek. – Uraim, ez kivégzés! – mondta mégegyszer.

– Kinézek – ajánlotta.

Már fent is volt a rablólétra tetején.

Elszorult a szíve.

– A belső udvarra látok. Mindenütt falak. Éppen a kivégző falra látni. Akar valaki a helyembe jönni? Egy katona már a földön hever. Most egy másiknak kötik be a szemét. A harmadik nem engedi. Szembe akar nézni a fegyverekkel... Most elolvasnak valamit, igen, egy tiszt úr... sajnos, nem hallani, hogy mit.

Sorozatlövés.

Lekászálódott.

– Nem tudom nézni.

Néhányan a cella ajtajánál figyelték, szabad-e a terep, nem hallani-e odakintről lépéseket. Nem akarták, hogy tettenérjék a kíváncsiskodókat.

– Uraim, mi is így végezzük... – mondta az altábornagy.

Bene Gyula ezen az éjszakán erősen hánykolódott. Komolyan gondolta volna az altábornagy úr? Őt is kivégzik? És lehet, hogy még másokat is?

Azt álmodta, hogy padban ül, diák, elemista.

A tanító úr éppen az október hatodikán kivégzett tizenhárom aradi tábornokról emlékezik meg. És mellette a padban ott ül az őszülő altábornagy úr. Hogy lehet ez, miért kavarodik az álom a valósággal? Nem is lehetett ott az iskolai padban. Hiszen éppen olyan, mint most. És amikor a tanító úr azt mondta, hogy a magyar szabadságért tizenhárom magyar tábornokot végeztek ki Aradon, akkor felállt Kiss János altábornagy, az elemi népiskola padjából, és azt mondja a tanító úrnak: „Ezt nem jól tudja a tanító úr... Engem is kivégeznek... Én leszek a tizennegyedik..."

Ennyi az álom.

Elmondja vajon, elmondhatja ezt Kiss Jánosnak?

Csak egy pillanatig gondolt erre, s már határozott is. Inkább a nyelvét tépeti ki, mint hogy erről beszéljen.

Cellaablak.

Nem is kívánkozik fel oda. Miért? A csillagok nem mondanak semmit, a börtönudvarra nem kíváncsi. Látta még, amint hozták a homokos zsákot és homokot szórtak a vérre. Hogy újabb ember állhasson a kivégzettek helyére. Hányan még? Mennyien? Kétnaponként dörögtek a fegyverek. Vagy háromnaponként? Itt bent összefutnak a napok, elmosódik minden, ami odakint annyira fontos. Reggeli, ebéd, vacsora, vallatás. Ez a négy történés szabályozza az életüket.

Vajon mi lehet Pistával, vagyis Tüskével meg Riskával, Libával, Bunyóval, a fiúkkal? A többiek nevére nem is emlékszik. És az arcukra sem. De hopp, megvan, valakit Anyucinak becéztek, egy valakit meg Tökmagnak hívtak. Na, még kettőt kellene kitalálni. Papagáj, ugrott be az emlékezet filmjére még egy arc.

Vége.

Nincs tovább.

Hogy szerették a káposztás cvekedlit, meg a sztrapacskát. A legszívesebben elsírta volna magát. Itt, a komoly, felnőtt férfiak között ő maga is gyereknek számít a huszonnégy esztendejével.

– Srác, gyere csak ide, te beszkártos fiú – így szólnak hozzá a többiek.

Tegnap nagy napjuk volt.

Nagyon nagy napjuk volt.

Hogyisne, amikor az első nap összeterelték őket, a cellában volt egy férfi, már nem tudja, hogy a Tartsay lakásról hozták-e be vagy előttük is itt volt, de amikor megmondta a nevét, hozzátette, hogy ő: cionista.

Mi lehet az, töprengett, mi lehet az, amivel büszkélkedni kell. Ki az a cionista?

Tegnap reggel elvitték.

Este összeverve belökték a cellába.

Hajnalig meg sem szólalt. Akkor nehezen, akadozó nyelvvel elmesélte szökése történetét.

Azt mondta, hajlandó lebuktatni a cimboráit. De ehhez ki kell mennie a városba. Ma titkos találkozója van a Philadelphia kávéházban. Elhitték. Felöltöztették, rendes ruhájában vitték ki a városba. Délelőtt tizenegykor ültették be a kávéházba. Azt mondta: közel az ajtóhoz kell várnia a barátját. Délben megebédelt. Végigette az étlapot. Kávét ivott. Igazi kávéból főzöttet. Sört kapott, Dréher sört ivott. Süteményt is evett. Élvezte, hogy a szomszédos asztaloknál detektívek figyelik. Ő az utcára bámult. Cigarettázott. Újságot olvasott. Egyiket a másik után.

Még soha ilyen jól nem érezte magát.

Ő volt az első fogoly a Margit körútról, aki – legalább átmenetileg – visszatérhetett a civil életbe. Amint ezt elmesélte, mosoly bújkált az arcán. De a száját alig tudta kinyitni, mert két fogát kiverték. A szeme feldagadt. Nehezen kapott levegőt.

– Megrugdostak ezek az állatok!

A nyomozók ott a kávéházban egyre izgatottabban figyelték a viselkedését. Már sejtettek valamit. Kihívták a mosdóba. Nekitámadtak, hogy nem teljesíti az ígéretét.

Azt mondta:

– Lehet, hogy akivel találkozóm volna, észrevett valamit. Nagyon óvatos. Még várjanak...

Vártak.

Alkonyodott. A detektívek étlenül ülték végig a napot. Ő újra rendelt: tejszínhabos kávét, kuglóffal. Rágyújtott egy szivarra is.

S amikor két vénkisasszony totyogott az ajtóban, egy szempillantás alatt már az utcán is volt. Megpróbálta a lehetetlent. Két ember őrködött odakint. Ezek karjába futott.

Az egyiket fellökte, a másikat állon ütötte. Rohant. De a szabadsága csak öt percig tartott. Autóval is üldözték. Elkapták.

Bent az autóban a nyomozók szemébe röhögött.

– Csak kíváncsi voltam, hogy milyen kávét főznek a Philadelphiában – jelentette ki.

Cellaablak.

Ő csak innen látja az eget. Ez a bátor cionista látta a kék eget és felhőket is látott. Fákat. Milyen szívesen beszélt volna erről. De éppen csak a menekülése történetét mondhatta el, suttogva persze, amikor bekopogott az őr.

Visszakúsztak a meleg vackukba.

Álmodott.

Azt álmodta, hogy olyan rablólétrát állítottak fel, amelynek segítségével mindenki kiszökhetett a Margit körúti fogházból. Az ő keze volt a létra legalsó lépcsője. Csodálatos volt tartani a szabadulni vágyókat. Emelte őket a magasba, segített az átlendülésben.

És érte is kezek nyúltak.

Amikor átlendült a palánkon, csak azt látta, hogy az altábornagy bicegve fut utánuk. A falon belül. Mert ő bent maradt.

Reggel a cellaablakra vetődött első pillantása.

Vezényszót hallott.

Sorozatlövés.

Valaki meghalt.

A szobában kilencen voltak.

A nyolc tanfolyamista fiú és Béka.

Keze a két kerék en. Előre és hátra kocsizott, mindig keresett magának valakit, akihez beszélhetett. Elemében volt. Mint a cirkuszban, a délelőtti próbán. Amikor nem volt közönség, amikor szabadon lehetett véleményt nyilvánítani, amikor a direktor úr is mindent elnézett a művészeknek.

– Szevasztok, szevasztok! Na, haver – kocsizott Anyuci elé –, te vagy itt a legfélénkebb, nem? Nem te vagy? Akkor már tovább is állok! Akkor te vagy a gyáva, haver – nézett Papagájra – Beszartatok, mi? Mindannyian! Ismerlek benneteket. Nagy a pofátok, amikor szavalni kell, majd én megmutatom meg ilyesmi, ugye, most meg mindenki berezelt. Most visszakoznátok, ugye? Hát vegyétek tudomásul, hogy itt én leszek a parancsnok. Mit leszek, máris az

vagyok! Nem Sajtos úr, ó, nem, őt ki is hagyhatjuk a számításból. Mit nekünk Sajtos úr! Nekünk férfiak kellenek, nem beszari, gyáva kis nyulak! Igenis, én vagyok a parancsnok! Elvégre őrmester voltam, haver, vagy mi a szösz? Azt mondom: vigyázz és mindenki haptákba vágja magát! De nem ám úgy, mint a leventében, nem, nem, haver, nálam nincs apelláta, nálam fegyelem van, illetve lesz! Mint ez a kis hangszer – vette elő a szájharmonikáját –, épp úgy engedelmeskedtek. Megértettetek? Értve vagyok, a kutyaúristenit? Tudok én komiszul is bánni veletek! Ahogy a kaszárnyákban szokás... Amikor én bevonultam, elém állt egy nagy bajuszú őrmester, és azt mondta: na, te büdös regruta, állj haptákba, ha én szólok hozzád! Akkor még volt lábam! De volt ám! Ez a zágrábi nagy kaland előtt volt. Tudjátok, amikor Ante Pavelics, a cirkuszban... meséltem már... emlékeztek? Amikor az a kis nő... de nehéz a memóriátok... Na, de nem csak lábam volt, hanem velem volt a szájharmonikám is. Azt mondtam annak a nagy bajuszú őrmesternek, hogy fogadjunk tata, mert csak így neveztem el, fogadjunk tata, mondtam neki, hogy maga fog előttem haptákba állni! Én a számba veszem a szájharmonikámat, fújok kettőt jobbra, kettőt balra és máris úgy masíroz, ahogyan én akarom... Csak nézett ám mindenki. Én meg összeszedtem magam, volt nekem egy híres hipnotizőr számom, erősen a szemébe néztem, aztán parancsoltam neki, s úgy vigyázzba vágta magát, mintha én lennék a... hadügyminiszter!

Tovább kocsizott.

Liba előtt fékezett.

– Te félsz, fiatalúr? Nem kell félni, amíg engem látsz, haver! Én soha nem vagyok ott, ahol félni kell! Mindig csak engem nézzetek! Engem. A hátamat. Ha futok – a fejéhez kapott, megsimogatta a haját –, egy fenét futok, szóval ha hajtom a kocsit, akkor is engem kövessetek! Te is, haver, te is, de mindig utánam fuss ám! Egyébként azt is megengedem, hogy féljetek. Ki nem fél ma? Haver, vedd tudomásul, hogy mindenki fél! Nincs ember félelem nélkül. Akárcsak a cirkuszban! Hidd el, haver, akár csak a cirkuszban. Cirkusz az egész világ, mondom én, Shakespeare után szabadon! Hallottátok már ezt az idézetet? Na, műveltségben is leckét vehettek ám tőlem! Cirkusz a világ! Mert nézzük csak a cirkuszt. Fél a direktor, hogy nem lesz teltház! Hogy bevonják az engedélyét. Hogy megugranak a művészei. Hogy felisme-

rik a bújtatott zsidókat. Retteg a cirkuszigazgató, ideges, a fejéhez kapkod és igaza van. Van szegénynek mitől rettegnie. És fél a légtornász is. Hátha éppen ma nem sikerül a szaltó mortale, vagyis a halálugrás. Amíg én a kupolában dolgoztam, minden este féltem. Drukkoltam, haver, de mennyire, hogy féltem. Csak erről nem beszélünk. Aki nekem azt mondja, hogy nem fél, az nem őszinte, haver. Mindenki fél valamitől. A repülő attól, hogy nem sikerül az ugrás, a fogó attól, hogy éppen ma csúszik ki a kezéből a haverja. A manézsmester attól, hogy tragédia lesz a színpadon, mert ma sem nyitottuk ki a hálót, mert akkor a direktor csak fél gázsit ad, haver. Mindenki fél, így van ez jól! Fél az oroszlánszelidítő, mert az a rusnya dög alattomos, hiába lakott jól, mit lehet tudni, mikor pattan el benne egy ideg és ugrik neked a vadállat. Fél a késdobáló, hogy Marietta repülnek a kései, Marietta fél, hogy ez a partnere beléje dobja a kést, mert napok óta jeleneteket rendez az utazókocsiban, mert féltékeny a majomemberre, nem is alaptalanul. Haver, mindenki fél. Vegyétek tudomásul. Itt is mindenki fél! A lakók félnek a házmesterektől, ezt én jól tudom, a legtöbb házmester nyilas! A zsidók félnek a felfedezéstől, mert szeretnék megúszni ezt a világégést. Az erdélyi menekültek a motyójukért rettegnek, a szép Anelit az apja félti az oroszoktól, Melinda attól fél, hogy feljelentik, mert orosz nyelvórákat ad, az oroszul tanulók attól rettegnek, hogy hátha Melinda jelenti fel őket, a vagyonos az aranyát félti, a bujkáló az életét, a MÁV Igazgatóság vezetője attól retteg, hogy két hónap múlva nem lesz igazgató, a kikeresztelkedett Schumann tata a zsidóktól fél, hogy mit mondanak majd rá a hitsorsosai, ha túlélik a háborút. Szóval haverok, itt mindenki fél valamitől. A csellengő katona a tábori csendőröktől, a kis nyilasok attól félnek, hogy a nagy nyilasok többet lopnak, a nagy nyilasok attól rettegnek, hogy bent maradnak az ostromgyűrűben, a pék attól, hogy elkobozzák a lisztjét, a háziúr, hogy lebombázzák a házát, a Hazai méltóságos asszony a második emeleten attól retteg, hogy beköltöztetnek hozzá egy kibombázott családot, mutassatok egyetlen embert Budapesten, aki nem fél valamitől vagy valakitől?

A fiúk megdöbbenve hallgatták Békát.

Amikor feljött, már látszott rajta, hogy ivott. Dőlt belőle a borszag. Katonasapkája most is a fején, félrecsapva persze,

jobbjával hadonászik, mert a bal, az erősebb keze, irányítja a kocsit, előre vagy hátra. Fél kézzel is utat talál a fiúkhoz, akik az ágyon ülnek, mert szék alig található a félig üres szobában, jár előttük, hadonászik és mondja, mondja a magáét, megállíthatatlanul.

– Haver, hallgass rám, haver – áll Tüske elé. – Itt mindenki félhet, csak mi nem! Te mi voltál egy hónapja? Szegény menekült. Mi vagy ma? Szegény menekült. Mi leszel, ha bejönnek az oroszok? Szegény menekült, aki hazavágyik a családjához. Te, haver, semmit sem veszíthetsz. Sőt! Az kell, hogy rettegjenek tőled! A gyávák, a gazemberek, az aljasok, a fegyveresek, akik elvitték a bratyódat! Bosszút kell állni, haver! Az egész világ félhet, csak te nem, haver! Itt mindenki fegyvert fog a másikra. Azt hiszed, én félek? Ugyan mitől, haver? Az anyám nem nyilas, zsidó vagyont nem rejtegetünk, a becsületeseket nem adjuk föl, vagyonunk nincs, ennivalónk csak annyi, amennyit venni tudunk, házmesterre mindig szükség lesz, nekem már nem nő ki a lábam, hát mitől féljek én, haver! Az álmoktól? Azoktól még sosem féltem. Csodálatos álmaim vannak, haver! Elmeséljek egyet? Magánszínházat nyitok. Harminc nézőnek valót. Felülök a pulpitusra, letakartatom a lábam, senki nem tudja, hogy nem tudok járni. És kártyamutatványokkal szórakoztatom a nagyérdemű közönséget. S a hitetlenek odajöhetnek mellém, megnézhetik a trükkjeimet. És ha kell, el is adom őket. Eljössz, haver, az én színházamba? Az én csodálatos színházamba? Magáncirkuszom lesz, egyszemélyes csodacirkusz. Nevetni lehet benne, álmélkodni, gyönyörködni. Ott mindent lehet, csak egyetlen egyet nem: félni! Kiirtom a félelmet a világból. Az én cirkuszomban nem lehet félni. Nem fél a direktor, mert az én leszek. Nem fél az artista, a mélyen tisztelt művész úr, mert az is én leszek. Nálam senki sem fél majd. Ha üres lesz a ház, akkor se félek, mert száraz kenyerem mindig lesz, s legfeljebb magamnak játszom. Akkor meghirdetem majd az ingyenes előadásokat. Vagy akár előre is kijelenthetem: gyerekeknek ingyenes. Felnőtteknek a belépőjegy mondjuk egy karéj zsíros kenyér. Klassz, mi? Na, haver, kinek van kedve a színházamba ajtónyitogatónak lenni? Jöttök? Jössz, haver? „Tessék, tessék, folyvást tessék, máris elönt a kegyesség, aki akar mulat nálam, pokoli nagy mulatságban." Jó, mi? Ezt én költöttem,

ebben a szent pillanatban! Ne kételkedj, haver, mert pofán törüllek! De Isten bizony!

– Félelem? – hajtotta odébb a kocsiját s máris Tökmag előtt állt meg. – Te félsz, kisöcsém? Tudod a jelszót, amíg Békát látod, nem kell rettegned! Mi ezennel ünnepélyesen megteremtjük a félelemnélküli világot! Van hozzá nyolc fasza gyerek, egy háborút járt lábatlan őrmester, van valamennyi kézigránátunk és egy pisztolyunk. A pisztoly természetesen az enyém! A pisztoly mindig a parancsnokot illeti. Világos? Értjük egymást, uraim? Félelem... Nevetni kell a gyávákon, a beszarikon! Ismeritek a nótát: „Bajtárs, talán már csak öt perc az élet, öt perc és nincs már tovább..." Ismeritek? Hát ezt az öt percet kell kibírnunk. És aztán mienk a Liget, itt lesz a tavasz, felülünk a lánchintára, haver, hogy én mennyire szeretek a lánchintán ülni! Forogni, forógni, szédületes gyorsan, űzve, kergetve egymást, jó nagyokat lökve a gyávákon, hadd repüljenek ki a világból. Haver, mindenkit befizetek egy menetre, mit egyre, kettőre, háromra, tízre, megindítjuk a hangerősítőt, azt a lemezt teszem föl, amelyik az én nótám: „Hamvadó cigarettavég, ül a hamutálcán, lassan végigég", na, ismeritek? Hát nem éneklitek velem? Egyszer kezet csókoltam a művésznőnek, kint a cirkuszban. „Művészek a katonákért" vagy valami ilyesmi volt a rendezvény címe és jött maga Karády Katalin, egy igazi tábornok kísérte, haver, isten bizony, mondtam magamnak, lesz, ami lesz, én csak odavágódtam a lassan vonuló Karády elé, aztán meghajoltam a kocsimban, ő nyilván azt hitte, az ilyen magamfajtáknak rendezik az előadást, mert kezet nyújtott és én két kézzel ragadtam meg a kezét, megcsókoltam egyszer, kétszer, tízszer, a tábornok meg rángatta ám a szíve hölgyét, hogy menjenek már tovább, odabent hangolt a zenekar, hej fiúk, ha nekem lábam lenne, de nincs, már sose lesz, mi vagyok én, csak egy kiszuperált őrmester, egy paprikajancsi, Béka, az artista, a Liget számkivetettje, én vagyok a haver, adj egy cigit, isten fizesse meg, adjon helyette ezerannyit, ezt mondom annak, aki pénzt dob a sapkámba, hát élet ez, haver?

Nevetett.

Úgy nevetett, hogy végigfolyt a könny az arcán.

– Haver, jó haver! – emelte égnek a kezét. – Hát ki mer félni énmellettem? – A szájharmonikához kapott. – Fújom az indulónkat, haver, te meg énekelj, énekelj – bökött

Tökmagra, aztán Papagájra, Anyucira, majd hirtelen abbahagyta a muzsikálást és már fújta is:

Glóri, glóri halleluja,
Glóri, glóri halleluja,
Glóri, glóri halleluja,
ez az ember már hulla...

Mindenki vele énekelte. Megperdítette a kocsit, nekikormányozta a szomszédos szobának, valaki feltépte előtte az ajtót, átmasíroztak a másik szobába, a következő ajtón visszatértek, körbe-körbe meneteltek három szobán át, még soha ilyen vidám nótázást nem hallott a Csatay lakás.

Elöl a nyomorék őrmester, mögötte nyolc tizenhét–tizennyolc éves fiú.

Béka ütötte az ütemet.

Arra ment egy indiánus,
Arra ment egy indiánus,
Arra ment egy indiánus,
És szívébe lándzsát szúrt...

Zengett a ház. Beszaladt Melinda, épp a konyhában bűvészkedett valamit, az erdélyi menekült család is ott volt az ajtóban, valahonnan előkerült Sajtos úr, le sem vette a sapkáját, nem tudta, mi a jó, ha közbelép, vagy ha egyszerű nézőként figyeli az eseményeket.

János bácsi testét kukacok eszik,
János bácsi testét kukacok eszik,
János bácsi testét kukacok eszik
És az egyik így kiált:

– Haver – kiáltott Béka Sajtos úrra –, haver, gyere velünk, aki magyar velünk tart... aki nem, az nagyot szart...

A nézők is énekeltek már.

Még Sajtos úr is velük fújta:

Glóri, glóri halleluja,
glóri, glóri halleluja,
glóri, glóri halleluja,
ez az ember már hulla...

A bosszú érzése, akár a bogáncs, beletapad az ember szívébe, lelkébe és nincs tőle szabadulás. A bosszú olyan, mint a seb, egyszeriben éget, tüzel, lüktet, fáj, szaggat és kínoz. A bosszú olyan, mint az éhség vagy a szomjúság, nem lehet tőle nyugodni, pihenni, aludni.

Megfizetni, csak ez dolgozott Vér Istvánban. Visszaadni valamit a járőröző nyilasoknak, az igazoltató nyikhajoknak, a suhancoknak, a tábori csendőröknek, a hatalom részeseinek. Valamit törleszteni abból a fájdalomból, amely átjárja, amióta nincs sehol Bene Gyula, a bratyó, nincs akihez elfussanak, akit szóval tartsanak, akire felnézzenek, akire büszkék legyenek. Este, lefekvés után, ha belecsókolt Melinda tenyerébe, nekieresztette a képzeletét. Mindig hazakergette az álma, otthon volt, a városszéli házban, terített asztalhoz ült, az anyja csókolta, az apjával beszélgetett. De nem tudta elképzelni, hogy mi lehet odahaza, a terített asztalt jól látta, a kolbászos paprikás krumplit nagyszerűen el tudta képzelni, de a szavakat nem hallotta. Mi van veled, édesapám? – kérdezte az apjától, de válasz soha nem jött. Sírsz, anyuskám – ezt is sokszor kérdezte, de ha az anyja szemét látta, nem volt benne könny.

Vajon féltik? Vajon idegeskednek érte? Rettegő édesanyjára gondolt, aki mindig a Tiszától féltette, a nagy víztől, a Lippainál heverő óriási tutajoktól. Ez a Lippai egy fűrészüzem volt a folyó partján, óriási szálfákból rótt tutajokat hintáztatott a Tisza, nyaranta ezekben hevertek a szegények strandjára járók, ott napoztak. A tutajok világát nagyon szerette ő is. Egyszer az édesanyja is lement vele a vízhez, ő pedig megmutatta neki, miként ugrik a vízbe a tutajról. Akkor ott, vizesen magához húzta az édesanyja és azt mondta:

– Ígérd meg, kisfiam, hogy ezt sosem csinálod többé. Még a tutaj alá kerülsz. Nem akarlak kiterítve látni...

Persze, hogy megígérte, de ennek ellenére legközelebb már újra a tutajokról ugrált a vízbe, mert a Tisza csodálatos volt, hívogatott és simogatott. És most? Vajon most mit gondol róla az édesanyja? Lehet, hogy kiterítve látja őt? Golyótól szaggatott testtel látja egyszem fiát? De ha így látja is, neki nem lehet visszahúzódni, nem szabad megrettenni, neki itt kell rostokolni esténként a Csengery utcai klub előtt, várni a fekete autót, amely újra elhozza az étteremhez Vajna Gábor testvért, a belügyminisztert. Hányszor

elképzelték, miképp érkezik meg az autó, hogyan várják a kilépő minisztert, miképp célozzák meg az autót s hogyan repül pörögve és forogva a kézigránát. Béka rajzot is készített. És vitatkoztak persze, mert ő, a hajdani őrmester, azt mondta:

– Akkor kell eldobni a kézigránátot, amikor az étteremtől elindul a gépkocsi. Világos, haver? Hadd menjen már néhány métert, de még ne gyorsuljon fel, nehogy eltéveszd a dobást. Érted ezt, haver?

Pista a megérkezéskor szerette volna végrehajtani a bosszút. Következetesen így beszélt róla, soha nem mondta, hogy merénylet. Vagy mondhatta volna azt is, hogy támadás. Ezt sem használta. Mert neki fizetnie kellett. A háborúért, a kenyérjegyért, a bratyó elhurcolásáért, azért, hogy nincs még béke, hogy nem lehetnek otthon, hogy tovább folytatják az öldöklést és a háborút.

– Ez az én személyes ügyem! – jelentette ki.

– Látod, haver, már megint bolondokat beszélsz. A háború nem személyes ügy! Itt nincs személyes ügy! Ez nem állhat abból, haver, hogy bevágok egy kézigránátot egy nyilas üzlet kirakatába. Ez harc! Megharagudtatok, hogy a múltkor gyávának neveztelek benneteket? Feltételeztem, hogy közületek valaki is fél? Nem kell mellreszívni, haver! Itt mindenki fél! Ezt a háborút mindenki meg akarja úszni, bármelyik oldalon is áll! Ha csak bosszút akarsz állni, akkor lelkiismeret-furdalásod lesz. Sajnálod a másik oldalon állót? Itt érzelem nélkül kell és szabad cselekedni. Vagy ők, vagy mi! Amikor a nyilasok elkapnak valakit, személytelenül teszik. Nem csak gyűlöletből, nem csak bosszúból. A háború az élet két oldalát jelenti, haver. Az egyiken te állsz, a másikon az ellenség. Érted ezt, ugye?

Kelletlenül válaszolt.

– Az a baj, hogy veled nem lehet vitatkozni. Neked mindig igazad van!

– Tanuld meg, haver, én csak akkor vitatkozom ha tudom, hogy igazam van! Ha ezt te is megtanulod, mindig nyert ügyed lesz. Mert csak akkor vitatkozol, amikor az igazság a te oldaladon áll, haver.

Béka megmutatta a rajzot.

Nézték ketten, hosszasan.

– Mivel én vagyok a parancsnok, hát a következőket határozom...

És elmesélt mindent, apróra.

Ettől kezdve figyelték a környéket. Hárman kaptak kézigránátot, mindenki ismerte már a kezelését, tudták, hogyan kell kibiztosítani, miként kell eldobni. Mit kell csinálni az étterem előtt állónak, milyen füttyszóval figyelmezteti társait, mi a menekülés útja. Hol van biztos kapualj, percnyi pihenésre, hogyan kell tovább sétálni, s nem rohanni, mert a rohanó mindig magára hívja mások figyelmét.

Soha nem együtt vacsoráztak.

Béka két csoportra osztotta a társaságot. Négyen ettek először, köztük jómaga is, s csak amikor kijöttek, akkor mentek le az étterembe a többiek.

Fent, a bejárat környékén dolgozott a figyelő szolgálat.

Béka feltételezése szerint egyáltalán nem biztos, hogy Vajna Gábor újra az étterembe megy, ha idejön, lehet, hogy a klubban akar körülnézni. Az is lehet, hogy csak véletlenül tévedt ide a múltkor. Akkor más vad után kell nézniük.

Mikulás estéjén köd szemelt, nyúlós volt az úttest, a lámpák kicsinyke köröket világítottak meg. A Csengery utca, mint minden este, most is majdnem sötét volt, minden második lámpát kapcsoltak csak be. Bent az étteremben meglepetés fogadta őket: minden teríték mellé egy szem szaloncukrot tettek a felszolgálók.

A menü ugyanolyan volt, mint máskor. A vasutas éttermekben azelőtt szokás volt Horthy Miklós nevenapján egy pohár bort is az asztalra tenni. De hol volt már Horthy! A múltkor Vér István néhány nyilas közelébe került a körúton, hangosan szidták Rebekát, ilyen-olyan kurvának elmondták, s csak este tudta meg a szálláson, hogy maguk között a nyilasok Horthynét „becézték" eme névvel.

Zsebre vágták a szaloncukrot.

Négyen kijöttek, négyen bementek. Az utcán összenézett Tüske, Riska, Liba és Bunyó, és természetesen ott volt velük Béka is. Összenéztek a csodálkozástól, mert amiben már nem is hittek, megtörtént: lassan közeledett a klub elé a fekete autó.

Az ő autójuk.

Hitték, hogy az! Liba még a rendszámra is emlékezett. Nem akartak tátott szájjal bámulni a kocsira, ezért tovább mentek az Aradi utca felé, hogy azonnal megforduljanak és fellélegezzenek: a kocsi csakugyan megállt a klubnál.

Hát mégis igaz?

Eljött volna az alkalom?

Persze, jó lett volna szemügyre venni a bentülőket. De azt messziről is jól látták, hogy nyilasok pattannak ki a kocsiból. Hárman szálltak ki, a sofőr bent maradt.

– Haver, szólj a többieknek is! – mondta Liba és rámutatott Riskára.

– Én menjek? – méltatlankodott mérgesen a nagydarab fiú. – Miért én menjek?

– Senki nem megy, haver – intette le a társaságot Béka. – Így is sokan vagyunk. Vagy azt gondoljátok, nem kapnak el bennünket, ha kilencen vagyunk? Még öten is sokan vagyunk ehhez a dologhoz. Én visszakerekezek az Andrássy út felé, mivel gyanún felül állok... Te, Tüske, elmégy a sarokig. Vigyázz, te dobsz elsőnek. Azért a sarokig mégy, mert addig lassan gördül a kocsi. Érted? Ints már, haver. Onnantól mehet előre is, de el is fordulhat a körút felé. Az is lehet, hogy visszafordul az autó. És akkor ketten velem jönnek, mi az Andrássy út felé várjuk őket. Gilt? Tüskével megy még Bunyó is. Mindenki mindent megértett? Aztán ahogy robbant, már lécelünk is le. Egy srác tolhat engem. Ti hárman pedig úgy szöktök, ahogy tudtok. Világos, haver?

– Miért nem itt robbantunk? – lelkesedett Riska.

– Mert veszélyeztetnénk az étteremben ülőket. A társainkat, haver – bökött a fejére, mutatván, hogy sajnálja, ha valakinek még ennyi sütnivalója sincs.

Elváltak.

Hosszú várakozásra készültek fel.

Ilyenkor már kihalt a környék. Csak a lakás adhat valamelyes biztonságot. Ki akar ilyenkor igazoltató járőr kezébe szaladni? Mert a járőrök kiszámíthatatlanok. Férfiakra vadásznak, fiatalemberekre, netán hamis papírokkal bujkálókra, zsidókra. Vagyis mindenkire.

Budapesten október közepétől mindenki gyanús.

Bunyó megölelte Tüskét.

– Kérsz egy cigit?

– Tudod, hogy nekem elegem van a cigarettából. Azóta is, ha csak rágondolok, felfordul a gyomrom!

– Én rápipálok! Ez most jó idegnyugtató. Nem félsz?

– Mitől, Bunyó?

– Hát... – nem felelt a kérdésre. – Csak úgy?

– Csak úgy, nem!

– Ha jönne valaki, amikor menekülünk majd, istenemre megbunyózom!

– Erről ne beszélj.

– Odanézz! – szisszent föl Bunyó. – Látod?

A kocsi ötven lépésre állt tőlük.

Ekkor szálltak be a férfiak.

A motor máris dolgozott. Az autón légólámpa világított, vagyis alig adott valami fényt.

– Erre jön! – lelkendezett Tüske.

– Fogod a gránátot?

– Te is?

– Itt van a dzsekim alatt. Kiveszem, megrántom, s dobom. Hogy pörögjön is.

– Számolni is kell?

– Kicsit kivársz, ennyi az egész.

A kocsi közeledett.

Az utca túlsó végén nem láttak senkit. Béka, Liba és Riska most bizonyára szomorkodik, gondolta Tüske. De hát ez az én ügyem. Az én személyes ügyem. Hiába papolt róla Béka, hogy...

Nem gondolhatta tovább.

Az autó a sarokhoz érkezett.

Most!

Már dobta is a kézigránátot. Tizenöt méterre állhattak a kocsitól. Úgy gondolta, ennyi elég. De a dobás pillanatában beléptek Bunyóval egy kapualjba. Ez védi őket. Futni csak a robbanás után kell. Ha zeng majd az utca. Biztosan betörik néhány ablak.

De mi ez?

Csak a motorzaj hallatszik. Már robbanni kellett volna. Bunyó szentségelt.

– A tied bedöglött! – sziszegte. Már ki is lépett a kapualjból, rántott és dobott. – Az anyátok szentségit – káromkodott, mert úgy érezte, enélkül nem megy, harag nélkül nem lehet eldobni egy kézigránátot.

Bummmm!

A kocsi megállt.

A gép, mint egy térdre roskadt állat.

– Futás!

Napok óta könnyű, vékony cipőben jártak, levetették a nehéz vasutas bakancsot. Hogy könnyen meglépjenek.

Bunyó balra már el is tűnt.

Ő egyenesen tovább. Aztán jobbra, a körút felé. Azt sem tudta, merre szalad. Hát ennyi volt az egész? Ilyen könnyen ment? De neki nem sikerült. Csak Bunyónak! Milyen nagyra lesz majd vele, ha este összetalálkoznak! Mintha lőttek volna. Csak nem ez a bolond Béka használta a pisztolyát? Az ő pisztolyát! Mert elvette tőle azzal, hogy nála jobb helyen van. És hogy őt úgy se motozzák meg, soha! Ki gondolná egy sebesült, lábát vesztett egykori őrmesterről, hogy pisztolyt rejteget a két lába között, a csonkok alatt?

Visszatekintett.

Senki.

Már a körúton járt.

Belül ujjongott. Olyan érzés volt, mint amikor megnyerte az első futóversenyt. Amikor maga mögött hagyta a többieket. Csodálatos a győzelem érzése. Tudni, hogy első az ember a sokaságból. Hogy mindenkit lehagyott. És ez a mai este! De miért nem neki sikerült? Hiszen így nem is ő győzött! Bunyó győzött.

Így menjen haza ma este?

Mindenki örvendezni fog, csak ő szomorkodik. Hiszen nem váltotta be a maga-magának tett ígéretet. Nem győzött. Milyen szép is lenne, ha az ő kezéből kirepült gránát robbant volna az autónál.

A körúton mindenki sietett. Ha a kocsiban csakugyan ott ült Vajna Gábor, a nyilas belügyminiszter, akkor holnap tele lesznek az újságok a hírrel. Vajon meghaltak a bentülők? Mi lett velük? Érdekes, a tervezgetés során fel sem merült bennük, hogy emberi életek kioltására törekszenek. Hogy ez... talán bűn...

Bűn?

De hát mi a bűn?

Nem az, amit annak tanítottak. Volt a polgári iskolában egy lelkiatya. Havas tisztelendő úr, aki azt mondta, amikor hétfőn mindenkitől megkérdezte: voltál-e szentmisén fiam, csak őszintén, ne hazudjatok nekem, ezt a lelkiismeretetekre bízom! Hát akkor bízzák most is rá: az a mai cselekedetük harci tett volt. A katonák se tétováznak, amikor a front egyik vagy másik oldalán állnak. Lőnek, mert lőni kell. Ha nem mi, akkor ők! Ha most Havas atya elé állna és elmondaná neki, mit tettek a mai estén, bizonyára megadná a feloldozást. Hiszen a papok is vonalat húznak a rossz és a jó között. Nekik látniuk kell, melyik oldal a jó és melyik a rossz. A

bratyó is mondta, hogy a templomok és kolostorok telve vannak menekültekkel. Hogy sok százezer zsidót kereszteltek meg, noha tudták, csak azért jönnek a kikeresztelkedők, hogy az életüket mentsék!

Az Andrássy útra fordult.

Hopp. Ez a páros oldal.

Itt nem mehet végig. A Hűség Házát jobb messze ívben kikerülni. A hatvanas szám előtt nem szabad megállni. A kapuban pártszolgálatosok. Lehet, hogy onnan is jöttek a merénylők üldözésére. Lehet, hogy most a környéket fésülik át, kutatják a tetteseket. Jaj, csak Békáék szerencsésen hazaérjenek.

Átvágott az úttesten.

A jobb oldalon haladt a Körönd irányába.

A túlsó oldalt alig látni. A köd jótékony takaró. Az úttesten szinte nincs is forgalom. És az emberek itt se sétálnak meggondolatlanul.

Mennyi idő telhetett el a gránát robbanása óta? Negyed óra? Fél óra? Több nem, semmi esetre sem.

De jó lenne már otthon lenni.

Tudni a híreket. Megbeszélni a srácokkal a történteket. És akik lent voltak az étteremben? Szigorúan a lelkükre kötötték, csakis az Aradi utcán át közlekedjenek. Egyáltalában tudnak-e valamit a történtekről?

Zsebébe nyúlt.

A bal zsebébe nyúlt, a zsebkendője után. Szinte égette a kezét az ott lapuló kézigránát. Hiszen kettőt tett el. Szabálytalanul, mert Béka szerint támadás után nem szabad, hogy bármi gyanúsat találjanak náluk. És erről egészen megfeledkezett. A kézigránátról, az új lehetőségről. Mert ez lehetőség! Ez az! A kézigránát csak akkor tölti be a hivatását, ha eldobják. Addig nem is számít fegyvernek, aminek csinálták. Ahogy az ember is csak akkor emberke, ha a világra jön.

Megszorította a gránátot. Ez most a legcsodálatosabb fegyver az egész világon. Ezt neki szánta a sors. Ez az övé. Senki sem tud róla! Béka sem, a többiek sem!

Az Andrássy úton három út fut végig. Közepén a nagy, széles, egykor kocsikorzó, azután jobbról és balról egy-egy sétány, majd még egy-egy út. A főváros legszélesebb sugárútja.

Beljebb merészkedett.

Az Andrássy út 60. előtt járt.

Saroképület. Négyemeletes. Mindig megrezzent valami a szívében, amikor előtte ment el. Vajon mit mondana most az édesapja? Vagy mit csinálna ő, az egykori vöröskatona? Hiszen az apja bátor volt! Nagyon bátor. Ott harcolt Kassabélánál, meg Mecenzéfnél, a hegyekben.

Mondaná-e, hogy „na, fiam!"

Mondaná-e, hogy „mire vársz?"

Körülnézett.

Jármű sehol, az őrség a kapuban beszélget. Lehet, hogy még mindig szóbeszéd náluk az előbbi merénylet? Ők csodálkoznának a legjobban, ha most a nyakukba repülne az áldás! De hát, mire vár? Miért lép ilyen lassan? Jobbra tekint, igen, ott nyílik egy utca, oda beszalad, azután elkanyarodik a Szív utca felé. Sötét kis utcák. Biztonságot adnak.

Kivette a kézigránátot. Biztosított. Számolt. Már dobta is. A kopasz fák talán nem fogják föl. Különben is felvágta a magasba.

Mint amikor dörrent a rajtpisztoly a MAC pályán, úgy hallotta a dörrenést. Már futott is. Neki most elsőnek kell lennie.

Már az utcában futott.

Ugye, ez az Izabella utca, kérdezte magától.

Kakuszi mester mindig azt mondta róla: „ennek a fiúnak stílusa van". Vajon most mit szólna a mester? Mit dicsérne jobban: a dobást vagy a futást? Mögötte senki. Előtte senki.

Ha most szembejönne egy járőr?

Mit mondana nekik?

Aki fut, gyanús.

Az első utcánál balra kanyarodott. Ez az. Beállt egy kapualjba. Nem üldözik? Senki? A nyúlós köd most jó segítő. Erre mintha sűrűbb is lenne.

A szíve úgy kalimpált, mint versenyzés közben. Emlékszik az első pályaversenyére. Mert csak az az igazi. A 800 méter. Két kör. Az első versenyén mindenkit le akart hagyni. Hogy zakatolt belül a motor. Micsoda lendülettel futott. De a második körben elfogyott a lendülete. Elfogyott a levegője. Kapkodta volna, ha lett volna tüdeje hozzá. De most van. Kakuszi mester mindig az mondta: „fiam, ha egyszer majd végig birod a két kört, akkor leszel nagy futó!" Most bírja. Mert már újra fut. Szökell kettőt-hármat, újabb utca maradt el. Érdekes, alig liheg. Ott egy szerelmespár. Összesímulnak.

Senki.

Már a Rózsa utca.

Félve merészkedik ki az Andrássy útra. Csönd. Arra fölfelé hallgatózik.

Ez sikerült.

Úgy ment be a lakásba, hogy senkinek se szólt a tettéről. Nem akarta, hogy Béka lebaltázza. Még a végén megharagszik rá, mint egy rossz katonára. De neki ezt el kellett intéznie. Ez a lelkiismeret dolga volt. Ezzel tartozott a bratyóért.

Mindenki otthon volt.

– Na, haver, mi az, mibe sápadtál bele annyira? Mi itt majrézunk miattad, haver, te meg elcsavarogsz. Az a fő, hogy mind itthon vagyunk... De erről senkinek egy szót se! Ez parancs! Képzeld – fordult Tüskéhez – Még mi is kergettük a menekülőket...

Nem hall semmit.

Valaki egy darab kenyeret nyom az orra alá, eltolja. Nem kell semmi.

Elvégezte a dolgát.

Ha majd a bratyójával találkozik, csak annyit mond:

– Megfizettem érted, bratyó! De meg ám!

Betámolygott a rendelőbe Cságolÿ Csaba. Ruhája véres volt, feje kábult, de nem a vérveszteségtől, hanem a konyaktól.

– Na pajtás, most aztán nézz meg, de alaposan. Megkézigránátozták az autómat. Jöttünk a Csengery utcában, hát nem azt hallom, hogy bummmm! A kommunisták, hidd el pajtás, csakis a kommunisták! Ki más? Ne félj, nem lóg ki a belem, nem ment szét a fejem, a karom se szakította le a gránát, de a sofőr megjárta. Még hátul is ültek ketten, egyikőjüket otthagytam a Szobi utcai kórházban, én meg idehozattam magam. Hiába, tudod mit jelent manapság egy ismerős hely. Remélem, van ágyad? Ha jó volt a miniszter úrnak, talán jó lesz nekem is, Cságolÿ Csabának...

– Tudom, az ypszilonon két pont... – villantotta rá mosolyát Túri-Thierry Lajos zászlós. Szokás szerint most is ő volt ügyeletben. – Gyere, megnézlek. Vetkőzz le... Katonadolog ez, pajtás, csak néhány karcolás, ahogy látom. Inkább a füstje volt nagy annak a durranásnak, nem a lángja.

– Na, láttad volna csak a sofőrömet, pajtás. Kókadozott, kiabált, jajveszékelt. Engem is ott akartak fogni...

Túri zászlós alaposan megvizsgálta az őrnagyot. Ellátta a

sebeit, egyik sem volt veszélyes, a mellén egy repesz felszakította a bőrt, a jobb kézfeje csúnyán megpörkölődött, de aztán kész.

– Kapsz egy különszobát, jó lesz?

– Pajtás, tudja az ember, hogy hova kell jönnie. Na, én megmondtam odafent is, ezekkel a kommunistákkal nem lehet kesztyűs kézzel bánni. A múltkor is, hallottad pajtás, az a tiszti összeesküvő csoport, hát kérlek, valami förtelem. Fejtől büdös a hal, szokták mondani, ez most is beigazolódott. Te még túl fiatal vagy, nem ismerheted a vén trottyokat, ez a Kiss János altábornagy is, nem átall az élére állni egy ilyen csőcseléknek, egy ilyen kommunista bandának...

– Tisztek és kommunisták?

– Mind egy kutya! Tiszt vagy kommunista, egyremegy. Most kimutatja a foga fehérét a Horthy-brancs! És ha látnád őket a cellákban, nekem volt hozzájuk szerencsém. Csak börtönorvosnak ne menj, pajtás, azt megtiltom neked. A börtönben furcsa dolgok történnek! Egyébként marhaság, úgyis fellógatjuk az egész bandát, mi a fenének ez a nagy humanizmus. Emberiesség, ugye milyen gyönyörűen hangzik? És velünk mi lesz? Velünk ki emberséges? Majd akkor is emlegetik a humanizmust, ha minket akasztanak...?

– Te... – döbbent meg Túri zászlós. – Te nem hiszel a győzelemben?

– Én... – nevetett idegesen a friss kötés alatt Cságolÿ Csaba... – Én nem azt mondtam...

– A csodafegyverben?

– Nem is beszéltem a csodafegyverről, mit akarsz tőlem, pajtás?

Ideges, nyugtalan csönd telepedett rájuk.

– Te kezdted a beszédet...

– Én, én, persze hogy én kezdtem. Megőrül az ember ebben a rohadt világban. Mind egymást hülyítjük, érted, mind, mind... És nincs közöttünk egy se, aki őszintén azt mondaná, amit gondol. Tudod, hogy hova települ a nemzetvezető testvér? A Bakonyba! Gyepüszállásra! Ugye, milyen jól hangzik? Farkasbunker. Még szebb a Farkaslyuk, az az igazi! Menekül az egész brancs. Hát hol védjük meg Magyarországot? Én mindig hittem abban, hogy „Csonka Magyarország nem ország, egész Magyarország mennyország!" Én ebben nőttem fel. Nekem ezt papolták az Akadémián, én osztályelső voltam, én... – sírás fojtogatta.

– Adjak valami nyugtatót, Csaba? Attól majd jól alszol.

– Aludni? Most! Ugyan már! Fel vagyok spannolva, mint a kifeszített húr! Majd szétpattan az agyam. És akkor egy hülye kommunista kézigránát majdnem a másvilágba repít. Meg akarom úszni, érted ezt? Miért, te nem azért dekkolsz itt?

– Gyógyítok! – nyomta meg a hangját.

– Gyógyítasz, persze hogy gyógyítasz, a magad kis sebeit gyógyítgatod. Itt, a nagy semmiben, a fehér álomban, a kórházban, az izgatott seggű apácák között. Persze, hogy nem dekkolsz pajtás. Te orvos vagy! Én meg őrnagy! És összeomlik ez az egész szar világ. Tudod milyen rettenetes, amikor az omlik össze, amiben hisz az ember? Mert én, pajtás, nem vagyok hit nélküli ember. Én a hívők közül való vagyok. Nekem mindig kellett vezérlő csillag, mint hajdanán Csaba királyfinak, csillag, amely vezérel és vezet. Én arra születtem – és még oly sokan vagyunk ilyenek –, hogy vezessenek. Azt mondják, most északra, akkor arra. Most nyugatra, hát arra! De a mi családi házunk Szegeden magasodik, a rokonságom Csanádban él, akkor én mi a fenét keressek nyugaton? És mit keres ott a kormány? Tudod, mi lesz hamarosan a nemzetvezető testvér? Nemzet nélküli nemzetvezető. Nem lesz, akit vezessen. Már megalakult Debrecenben az új kormány, legalábbis ezt beszélik. Tudod, mennyire irigylem a köpönyegforgatókat? El sem tudom neked mondani. Egyszer így, egyszer úgy! Most ide, most oda! Mint a Kállay-kettős. Na, Kállay bele is bukott... Persze, azt mondja a nemzetvezető, hogy ha hamarabb átvehette volna a hatalmat, akkor más lett volna a világ. De nem bízott meg benne Hitler! Ehhez mit szólsz, pajtás? Mi vagyunk az utolsó, halálig hű szövetségese Németországnak, és kiben nem bízik Hitler, az utolsó pillanatig? Az ő emberében. Bár beszélik, hogy alapjában Hitler-ellenes, vagy mondjam úgy, németellenes.. Nem untatlak, pajtás?

– Nem fáraszt a beszéd?

– Jó ez az ágy! Volt nálam egy kis konyakos üveg. Az nem ment szét, szerencsére. Azt mind megittam. Adj pajtás még egy kortyot. Akármit. Tiszta szeszt! Nektek mindig van. Pokolian ég bennem valami. De nem is a gyomromban, hanem itt fent, az agyamban. Hát nem rettenetes? Azt mondom én, pajtás, fuss, fuss, érted, amerre látsz. Ha ezt a kórházat is kiürítik...

– A kórháznak maradni kell! – hangsúlyozta Túri.

– Jól van, akkor nem ürítik ki. De te fuss, mielőtt még bekerítik Pestet az oroszok. Senkinek nem kegyelmeznek. A minisztériumok, a kormányzat nagyrészt már kitelepült. Én is mentem volna, ha nem jön közbe ez a malőr. Hát nem vagyok én szerencsétlen? Egy marha, egy megveszekedett marha pont az én gépkocsimra dobja a kézigránátját... Ki kell végezni az ilyeneket. Ahogy a tiszteket...

– Kivégzik őket? – döbbent meg Túri zászlós.

– Nincs irgalom! És nemcsak a tiszteket, vannak köztük civilek is. Hallottad már Bajcsy-Zsilinszky Endre nevét? Igen, akinek a bátyja közénk tartozik. Ez a fantasztikus, kérlek. Nálunk megoszlanak a családok. Mint a labanc és kuruc időkben. Szeretted a történelmet? Mert én nagyon. Éltemhaltam a történelemért. Talán azért is vonzódtam annyira a tiszti sarzsi után. Katonának lenni. Ebben valami felemelőt éreztem. Csodálatosat. Esze Tamás katonájának lenni, Rákóczi seregében harcolni, Piave alatt győzni...

– Ahogy én tudom...

– Én is tudom. Ne oktass kérlek, pajtás. Arra fáradt vagyok, hogy vitatkozzam veled. Neked az a dolgod, hogy meghallgatsz engem. Neked most ez a kötelességed. Orvos vagy. Erre esküdtél. Gyógyítasz. És te tudod, hogy néha egy fél óra a beteg mellett többet jelent, mint tíz jó gyógyszer. Szóval, pajtás, mint a labanc-kuruc időkben. A család egyik tagja labanc, a másik kuruc. Hogyha osztani kell a birtokot, az elkobzottat persze, akkor tudja kinek adni a kormány. Akármilyen rend is marad felül, a birtok mindig a család kezében maradjon... De nekem nincs fitestvérem. Én nem tudok ellenemre valakit a másik oldalra állítani. Mert megtenném, meg én! Mint ezt a Bajcsyak is megteszik. Pardon, a Zsilinszkyek.

– Megvolt már az ítélet?

– Kikről kérdezel?

– Hát az általad említett tiszti csoportról.

– Nem, még nem. Milyen nap is van ma? Mikulás este! A fene egye meg, hát szép ajándékot hozott nekem Mikulás bácsi...

– A legszebbet hozta... – figyelmeztette Túri.

– Mit?

– Az életedet! – emlékeztette megmaradására a zászlós.

– Hát csakugyan, szemlélet kérdése az egész, pajtás.

Attól függ, honnan nézi az ember. Csakugyan... Életben maradtam. De meddig? Mikor csap kupán egy eltévedt bomba? Ti hány belövést kaptatok már eddig?

– Kettőt.

– Na látod, pedig ez az épület kórház, a tetőn ott a vöröskereszt jelvénye... És már két belövést túléltetek...

– Nem mindenki.

– Én is ettől félek. Ezt a mait túléltem. És a holnapit? A holnaputánit? Kezdek egészen kimerülni...

– Eloltom a lámpát...

– Nem engedlek még el. Még ne menj, zászlós úr, kérlek, pajtás kérlek... Na, hozod már azt a szeszt?

– Nem tenne jót, ilyen állapotban...

– Keverj valamit, kotyvassz valamit, pajtás, nagyon kérlek...

Beküdte Amáliát, míg kevert egy gyönge kis italt. Húzta az időt, hátha elalszik addig... De nem, amikor benyitott, Amália nővér Cságolÿ Csaba kezét fogta...

– Látod, pajtás – nézett Amália után – Így kellene átvészelni a háborút. Félreállni valahová, egy vidéki kastélyba, elvonulni egy ilyen szeretnivaló Amáliával, bedugni a fülünket, bekötni a szemünket, befogni a szánkat és várni... Tudod-e, pajtás, hogy mit várnánk? A halált! Úgyis van! Ez van ránk mérve! A halál. Kinek itt, Budapesten, esetleg épp a Csengery utcában, kinek pedig, mondjuk, Kőszegen vagy Sopronkőhidán...

– Ott fegyház van! – mondta jelentőségteljesen Túri.

– Nekem mondod? Persze hogy fegyház van ott, pajtás. Odaviszik Bajcsy-Zsilinszky Endrét. A többivel itt végeznek... Vagy mi végzünk velük, vagy ők velünk. Ez az elképzelt félreállás, egy csibehúsú Amáliával nem lehetséges, sajnos, teszem is hozzá azonnal kérlek, mert ez is halál. Jönnek és rád olvassák a bűneidet... Legalábbis a magamfajtának. Hanem neked, dokikám, neked még van esélyed. Lemerülni, elsüllyedni, átélni, átvészelni. Ez az! Kibújni a gyűrűből, a kötélből...

– Csak nem akarod azt mondani, hogy egy orvos zászlósra kötél vár? – nyugtalankodott Túri.

– Nem. Ti kis nyulak vagytok ehhez. Én már vad vagyok!

– De miért, Csaba?

– Mert részt kértem a hatalomból. Na, nincs nekem hatalmam, látod, milyen esendő ember vagyok én is, bekötött mel-

lel, bekötött kézzel, ugyan már, én és a hatalom? És mégis. A hatalom csodálatos dolog. Ott vagy a hierarchiában. Mintha csak pap lennél. Várj, azt szebben el tudom mondani... Égi lajtorja. Rajta állnak a papok. Alul rengetegen, ezek a kispapok, a holnap csuhásai. És fölöttük a falusi káplánok, plébános urak, címzetes esperesek, kanonokok, őrtállók, a fene se tudja a rangjukat, aztán jönnek a püspökök, a bíborosok és végül jön a szent szinódus, legfelül pedig a pápa. Azt mondják a papok, pajtás, csodálatos dolog állni a lépcsőn. Mind feljebb lépni. Mind magasabbra. Aki lent áll, reménykedik. És feljebb lép. Aki már magasan van, az még magasabbra tekint. Felfelé visz a tekintet, a szárnyalás, minden felfelé visz. Hatalom. Jobb, mint az ital, nos, pajtás, mit hoztál nekem?

– Idd ki – adta át a híg löttyöt a doktor.

– Mintha méregpohár lenne.

– Annak iszod, aminek akarod.

– Nem lehet kiállni a sorból, pajtás. Nem szabad. Nincs rá módod. Ezért veszélyesek a Margit körút foglyai. Ők akartak a helyünkbe állni. Le akartak taszítani a hatalomból. Hát ezt nem engedhetjük. Igaz? A lázadó angyalok sorsa lesz az övék. Isten is megbüntette az ellene lázadókat...

– Látom, egészen jól kiismered magad a hittudományban... – nevetett az orvos.

– Csak a holnapban nem ismerem ki magam, pajtás. Jön egy bolond kézigránát és vége. Ahogyan vége lesz az ellenállóknak is. Ma délelőtt ott voltam a tárgyalásukon... Tudod, pajtás, nekem jó emberem Dominich Vili, te persze nem ismerheted, ő a tárgyalásvezető, hadbíró őrnagy, előre megmondta az ítéletet: hat halál! Hogy ebből aztán kinek kegyelmeznek meg s kinek nem, még ő sem tudja. És a katonáktól elkülönítetten tárgyalják majd Bajcsy-Zsilinszky ügyét, látod, majdnem azt mondtam: sorsát. De hát így is, úgy is helyes. Ítélet és sors, ügy és sors, egyre megy, pajtás...

– Sokat beszélsz.

– Mit gondolsz, miért hozzád jöttem? Még örülök is, hogy nincs itt a Mackó doki. Hogy te vagy itt, pajtás. Neked papnak kellett volna lenned. Olyan jó papos külsőd van. Neked gyónni lehet, pajtás. Itt az apácák között akár főtisztelendő úr is lehetnél. Nekem elárulhatod, melyik apácát tojózod? Csak nem Amália nővért? Kellemes pipi, mit tudhat ez, ha leveti magáról köpenyét...

– Aludj inkább...
– Elbújtatnál?
– Ugye, nem gondolod komolyan?
– De nagyon megijedtél! Majdnem beszartál, pajtás. Hogy én, hogy Cságolÿ Csaba, az ypszilonon két ponttal, megszökjek az élet vizéről, csak nem gondolod? Nekem ma ilyen vicceim vannak. Hiszen viccelni csak szabad? Persze, nem mondunk csúf kis zsidó vicceket. Nem destruálunk, pajtás. Azt nem lehet. De nem ám! Mert jön a Számonkérő Szék, jön a csúnya kis Radó bácsi, jönnek az ő gonosz csendőrei... Adj még innom...
– Várj csak, még egy injekciót, ha megengeded. Erre még szükséged lehet... – és a tiltakozó katona karját máris előkészítette, a közben előkerült Amália nővér segítségével beadtak egy nyugtatót a félig részeg őrnagynak. – Hű, ez nehéz volt – veregette meg Amália fenekét, aki egy pillanatra odasimult a csapzott doktor úrhoz.
– Főzzek egy jó erős kávét? – érdeklődött.
– Csak ha maga is iszik velem, kedves Amália nővér...

Egyszer csak megvilágosodott a cellaablak.
Olyan hihetetlen, hogy nem is akarja hinni. Őt szólítják, eképpen:
– Bene Gyula civil.
– Parancs!
– Fogja a cókmókját és jöjjön.
Alig volt valami vinnivalója. Mi lett volna vele? Amikor behozták őket, mindent elszedtek tőlük.
– Szabadulsz, pajtás – lépett hozzá valaki. – Itt van ez a levél – gyűrték a zsebébe – Vidd magaddal.
– Honnan veszed?
– Ha így szólítanak valakit, akkor már...
Nem akarta hinni.
Hogy őt? Éppen őt engednék ki? Miért? Ugyan ki intézte el, hogy őt szólítsák, őt vigyék ki innen?
– Hívd fel a hozzátartozóimat – suttogta mellette egy katona.
Nem is jutott idő a búcsúzkodásra.
Katona jött érte.
– Hová megyünk, kérem tisztelettel?
Nem válaszolt.
Mentek a folyosón. A belső épületből a külső, az utcára

nézö épületbe. De csak a földszint egyik szobájáig tartott a furcsa menet. Elöl a katona, mögötte Bene Gyula, harmadiknak jött utánuk a reménység.

Kinyílt az ajtó.

Iroda. Íróasztalok, székek. Szegényes berendezés. De innen már az utcára látni. És úgy állt Bene Gyula, hogy fél szeme az utcán volt. Újra villamost látott. Villamost! Vajon mit gondolnak róla a szaktársak? Mit tudnak róla? Értesített-e valakit a csendőrség? Feltörték-e a lakását? Kifosztották-e? Kerestek-e ott bármiféle iratot?

Erről bent szó sem esett.

Az íróasztalnál katona.

Eléje tolt egy iratot. Géppel írott példány, felzete van, ügyiratszáma, szabályos, dátum is van rajta.

Ráreccsen a hang.

– Írja alá.

– Elolvashatom? Kérem szépen...

A hangja félénk. Eddig ha szólt, ütötték. Elszakadt a film. A pofont meg kellett köszönni. A kihallgatást is. Ezért fél.

– Olvassa csak el, nyugodtan.

A katona, nem tudni persze, milyen rangú, közönyös. Nem is nagyon figyel rá. De eléje tolja az iratot. Nem sürgeti, nem sietteti. Hagyja, hogy olvassa.

Olvassa és nem nagyon érti. De azt igen, hogy eddig a nevezett – ez ő – vizsgálati fogságban volt a Margit körúti fogházban mint a Bajcsy-Zsilinszky Endre és Kiss János altábornagy vezette katonai ellenállási mozgalomban lefogott személy, akit tanúként hallgattak ki. Tehát tanú volt, semmi más! Milyen jó, hogy tartotta magát az első vallomásához. Hogy nem tud semmiről semmit. Hogy ragaszkodott az első szavához: feljött az őrnagy úrral, nem is tudja, hová, nem is tudja, miért... Megmenekült volna?

Még hangosan lélegzeni sem mert. Hátha észreveszik, hogy megkönnyebbült, hogy magában nevet, mit nevet, ordít a gyönyörűségtől, az örömtől, a boldogságtól. De hát szabad ezt? Lehet boldognak lenni, amikor odabent maradtak a többiek? A bicegő altábornagy úr, az összevert cionista, akiről azt sem tudta, hogy a csoportba tartozott-e vagy sem és a többiek mind, mind, akik reménykedő tekintettel kísérték ki a cellából.

Szabad örülnie az embernek?

Mert ő már alig tudta visszatartani a boldogságát. Újra kiléphet a szabad levegőre. Felszáll az első villamosra. Átmegy Pestre. Elmegy a lakásába. Nem, oda nem mehet, hátha utána jönnek és visszaviszik. Olyan búvóhely kellene, ahol senki sem ismeri. Nem is tudják meg soha többé, hogy Bene Gyula hol lakik. Hátha rájönnek, hogy mégis becses madár ő. Hátha elárulja az őrnagy úr, hogy át akartak menni az oroszokhoz. Nem, oda nem megy, hagyja a Kisfaludy utcai lakást, de akkor hová is menjen?

– Önt ezennel áthelyezzük az ügyészségre! – törik össze az álmait. Gyönyörű álmai kártyavárként omlanak össze.

– Hát nem szabadulok...? – álmélkodik.

– Tárgyalás lesz, kérem...

A katona szemüveges, morc, egy pillanatra el nem mosolyodna. Pedig mennyire kellene a bíztatás. Mennyire szeretne érdeklődni.

– Ide az van írva, hogy tanúként...

– Akkor is tárgyalás lesz kérem.

Ha az lesz, mit tehet mást. Legyen tárgyalás.

– Na, jöjjön velem – fogta meg a karját egy csendőr.

Nem merte megkérdezni, hova viszik.

Csak a másik szobáig mentek. Újabb íróasztal. Újabb hivatalnok.

– Az ön ügye tárgyalásra kerül. Kérem, jelölje meg a védőügyvédjét.

Hű, de finoman bánnak itt vele. Már önözik. Eddig bitang gazember volt. Itt meg: ön! És hogy jelölje meg a védőügyvédjét. Ezek úgy beszélnek, mintha földbirtokos lenne, gyáros, nagyiparos, aki csak úgy válogathat a védőügyvédek között, latolgatja, melyik a jobb, a biztosabb, a drágább.

– De kérem – mondott ellent –, én egyszerű Beszkártkalauz vagyok, honnan lenne nekem erre pénzem?

– Márpedig védőügyvédre szüksége lesz! Ha nincs saját ügyvédje, akkor majd hivatalból jelölünk ki védőt. A kihallgatás befejeződött.

Hát ez kihallgatás volt?

Eddig úgy tudta, az a kihallgatás, amikor elszakad a film. Amikor lecsap a pofon! Ilyen is lehet egy kihallgatás? Hihetetlen. Mintha nem is a Margit körúton lenne. De itt van, odakint újra elzúg egy villamos. Vajon ki rajta a kalauz? De jó lenne a helyére állni, átvenni a lyukasztót, s kérni a jegyeket.

– Jöjjön utánam! – A hang barátságos. Az a katona kíséri, aki levezette a cellából. – Na, jöjjön már, s ne féljen. – Ezt mintha csak súgta volna.

Koppannak a lépések.

Lépcső. Lefelé mennek. Már nem látszik a körút. Milyen kár. Itt ég a villany. Ajtó. De nincs rajta lakat. Kinyílik és a katona mutatja az utat, mintha azt is mondaná:

– Parancsoljon.

Ebben persze egyáltalán nem biztos. Semmiben sem biztos attól kezdve, hogy elhagyta a nagy közös cellát. Ez is az lenne? De csak egy ember ül benne, milyen köpcös, milyen jól tartott.

Becsukódott mögötte az ajtó.

– Bene Gyula Beszkárt-kalauz – mondta.

A köpcös nem válaszolt. Homloka hátrafutott, két oldalt erős pofaszakáll fonta be az arcát. Kezében könyv. Éppen lapozott.

– Ne haragudjon, hogy megszólítom – udvariaskodott. – Ön miért van itt?

A férfi felnézett rá, kidülledő szemekkel, értetlen arccal, mintha azt kérdezte volna: ki az isten csudája vagy te marha...

– Mert nem ettem meg a mákos tésztát...

Tovább olvasott.

Leroskadt a szalmára. Hát ez lesz a helye, s ki tudja meddig? És ez az őrült? Éppen egy őrülthöz csukják. Mit vétett ő, hogy így bánnak vele? Azt mondják, hogy szabadul, hogy tanúként tartották bent s mégis lesz tárgyalása? Érthetetlen.

Nem tudta, meddig ült, meddig tépelődött. Egyszer csak nyílt az ajtó. Mennyi katona! Csak nem érte jönnek? De hát ez is ismerős, az is ismerős. Honnan van neki itt ennyi ismerőse? Hát persze, a folyosókon látta őket, ők az ételesek, de hiszen akkor ők is foglyok.

Mintha megérezte volna az egyikük, akit már látott a folyosón, miféle gondolatok gyötrik és melléje lépett.

– Mit búsulsz, koma?

– Képzelheted! Fogoly vagyok!

– Itt, ne hülyéskedj, itt már mindenki örül.

– Miért?

– Mert itt az ügyészség foglya vagy, ez más ám, mint a

vizsgálati fogság! Gyerekek, szorítsunk helyet az új jövevénynek, ki vagy koma?

– Annak ott... már... bemutatkoztam...

– Félnótás, de ő is szabadulás előtt. Na..., koma?

– Bene Gyula, Beszkárt-kalauz...

– Na, ha kiszabadulunk, ingyen utazunk a villamosodon.

– Mindenkit meghívok egy villamosozásra... És jó ez a fogság?

– Úri hely ez, koma. Nincs kínzás, verés, vallatás, villanyozás. Téged villanyoztak? Neked is a kezedbe adták a drótokat?

– Nem – mondta, mintha szégyelleni kellene, hogy őt nem villanyozták. – De azért... – s mutatta, hogy kapott épp eleget.

– Kártyázunk, koma?

– Nektek kártyátok is van?

– Hát csak úgy fejben szoktunk huszonegyezni. Azt mondod, hogy nem tanultál meg a börtönben huszonegyezni? Kik között voltál te, koma?

– A tiszti cellában volt... – mondta az ételes fiú.

– Azokat lógatják... – és mutatta az akasztást.

– Mikor?

– Holnap vagy holnapután. Mit lehet tudni. Na hallod, koma, egy parancsmegtagadásért is jár tíz év, hát akkor összeesküvésért...! Te is közéjük tartoztál?

– Én hordom a homokot – jelentkezett egy heverő katona. – Pocsék meló! Mintha disznóvérben gázolna az ember. De azt megszoktam otthon, tudjátok, ilyenkor vannak otthon a disznóvágások. A disznó vérét nem utálja az ember, de ezekét a szerencsétlenekét... Soha többé nem nézem meg a disznóvágást otthon...

– Lőnek és akasztanak – mondta a másik katona.

– Hullagyárban vagyunk.

– Ti is szabadultok?

– Valamikor igen. Aztán visznek a frontra! Csepelre, Sashalomra, Rákoscsabára...

Feljajdult a gyomra. Rettenetesen megéhezett, mert az ide-oda császkálásban nem kapott ebédet. És a remény is a gyomrára szállt. Korgott a gyomra, hosszasan.

– Te éhes vagy, koma?

– Nem ebédeltem.

– Na, várj csak... – és odament az ajtóhoz. – De hiába

nem strapálom magam. Szereted a kelkáposzta-főzeléket? Mert mi azt burkoltunk.

– Flamós vagyok, nagyon.

Megzörgette a kiskatona az ajtót. Kongott, zörgött, visszhangzott.

Nyílt a kémlelő ablak.

– Van egy új cellatársunk, még nem ebédelt, nem hoznátok neki valamit?

Megütötte a fülét a hangnem. Majdnem bratyiztak, de hát egy-két napja még ők is ezt a munkát csinálták. Csak most ülnek a reménység pitvarában.

Kinyílt az ajtó.

Egy zománcos vödröt löktek be. Félig telve káposztafőzelékkel. Benne a szedőkanál.

– Van kanalad, koma?

– A fenét van. Honnan lenne?

– Akkor egyél a szedőkanállal. Csak jól nyisd ki a szád...

Evett, vagy inkább falt, zabált, tömte magába a káposztafőzeléket. Majdnem szétpukkadt már a hasa, de még mindig evett. Ketten melléje ültek és úgy nézték, hogyan eszik. Kerekre tátották a szájukat.

– Inkább ruháználak – mondta az egyik.

– Egyél csak, egyél – biztatta a másik. – Itt mindenkire rájön az éhség.

Csak a vödör alján hagyott egy keveset.

Utána lehevert.

Kiverte a homlokát a veríték. Hánykolódott. Mégsem kellett volna ennyit zabálni. De nem tudta megállni, hogy még egy kanállal és még eggyel le ne eresszen a többi után. A gyomor és a has pukkadásig volt. A legjobb lenne hányni. De azt nem, jaj, azt nem lehet. Itt, a többiek előtt? Még kinevetik. Holnap majd inkább nem eszik semmit. És ha belöknek egy új foglyot, s az bemutatkozik, s kérdi miért van itt, majd ő feleli: mert nem ettem meg a kelkáposzta-főzeléket. Mert holnap már nem eszi meg. Elege volt belőle egy életre. Soha többé. Orrában volt a káposzta jellegzetes szaga. Felbüfögött. Brrr...

Harangszó.

Hányat üt? Hallgatta. Nyolcat. Nyolc óra! Milyen szépen konganak a harangok. Még csak nyolc óra! Vagy már nyolc óra? Még hányszor nyolc óra telik el az életéből idebent?

Csikordult a kulcs a zárban.

Érdekes, gondolta, a bűnügyi regényekben is mindig „csikordult a kulcs a zárban". Hogy a valóság is ilyen, az elámította. Hétkor már hozták a vacsorát, de ő köszönte és nem kért belőle. Hogyisne. Máris mintha lázas volna. Forró a homloka. Vajon csak a sok ennivalótól? Reméli, igen.

Belépett egy altiszt.

Kezében lista.

– Akiket szólítok, velem jönnek. Bús, Bodrogi, Czegő, Csákány, Domoszlay, Durai, Kálmánfi, Magyar Miklós, Magyar Zoltán, Peterdi...

– Igen...

– Parancs...

– Igenis...

A szabadulók.

Azt is szólították, aki nem ette meg a mákostésztát. Az civil volt. És rögtön utána:

– Bene Gyula...

Egyszerűen rövidzárlatot kapott. Nem is fogta fel, hogy az ő nevét mondják. Aztán amikor másodszor is elhangzott a neve:

– Bene Gyula!

– Itt! – mondta ijedten és ezen mindenki nevetett. Igazi civil vagyok, gondolta. – Igen, itt vagyok – tette hozzá.

– Mindenki velem jön az irodába!

Ő volt az utolsó.

Alig egy-két ember maradt a nagy teremben. Felfelé a lépcsőn. Végre az irodában. Újra szólították. Megkapta a holmijait. Cipőfűzőjét, nadrágszíját, óráját. Mindent, hiánytalanul. Még a néhány pengőjét is, ami akkor a zsebében csörgött.

Kinek-kinek papirost nyomtak a kezébe. És tartozott hozzá egy jó tanács is.

– A férfiaknak kötelességük azonnal jelentkezni a legközelebbi katonai parancsnokságon...

Miért, van itt közöttük, aki nem férfi? És csakugyan azt gondolják, hogy kötelékben, lépést tartva masíroznak majd a legközelebbi katonai parancsnokságra?

Ha így lenne, bolondok lennének. Egy csendőrt kellett volna a csoport élére állítani, ha biztosak akarnak lenni a parancs végrehajtása felől. Egy csendőrt, aki elvezeti és berukkoltatja őket.

Kinyílt a Margit körúti fogház kapuja.

Amikor hetekkel ezelőtt belépett, egy részeg portás fogadta

őket. Soha nem felejti el azt az arcot. Mindenáron csókolózni akart az autó sofőrjével. És viccet is mesélt vagy legalábbis belekezdett egybe. Hogy mi lett a vicc vége, már nem hallották.

Most csak a kisajtó nyílt ki.

Hova, merre?

Ki hova készül?

Bene Gyula elindult a villamosmegállóhoz. Most nem örvendezett annyira a sötétkék télikabátjának, mint mikor legutóbb magára vette, november 22-én.

Csak egy civil volt a villamos utasai közül.

Olyan sokszor végiggondolta ezt a pillanatot: kilép a fogház kapuján és elindul a szabadságba. De hol van ez a szabadság? Csak holnapig az övé? Nem! Ezt azonnal tudta: olyan bolond nem lesz, hogy önként álljon be a vágóhídra menő bakák közé. Soha! Ebből senki nem eszik. A papírja egyelőre jó, el nem vihetik, gondolta. De hát van itt jog? És ha összetépik a papírját? Az igazolványát? Tehát a legelső alkalommal menedéket keres, hogy össze ne fusson igazoltató nyilasokkal, szökött katonákra vadászó tábori csendőrökkel.

Merre menjen?

Meg sem nézte, merre megy a villamos. De hiszen ez a Margit híd felé megy! Mit keres ő ott? A híd használhatatlan, amióta felrobbant vagy felrobbantották, leszállt hát a következő megállóban és haditervet készített. Elmegy a Déli pályaudvarhoz, ott felszáll egy Pestre menő villamosra, arra, amelyik a Délit és a Keletit köti össze, aztán az EMKÉ-nél újra átszáll. Igen, így lesz a jó. Csakis így!

Elfelejtett volna gondolkozni?

Több mint két hét a börtönben, nehezen múló napokkal a háta mögött, ennyire tönkretette volna? Lusta lett az agya, nehezen forognak odabent a fogaskerekek, nincs megolajozva, azt sem tudja, hogy mit csináljon. Maga volt a teljes bizonytalanság. Töprengett a villamoson. Kihez menjen?

Gondolatban felírta a neveket.

Hazamegy a mutterhez. De ezt azonnal át is húzta, hogyisne, lehet, hogy a mama halálra rémült, ha értesítették. Elmegy az unckaöcsköshöz, Vér Pistához, az Andrássy útra. És? Mit mond neki? Adj fiam szállást? Ez lehetetlen. És ha nyomában vannak a csendőrök? Hátha csak azért engedték ki, hogy lássák, kikkel találkozik, merre megy, milyen kapcso-

latai vannak? Olvasott ilyen dolgokról. Tehát Tantó Gyulát se keresheti meg. Prém bácsit sem. De hát akkor kit?

Ez már a Déli pályaudvar.

Jó lenne felmelegedni, hiszen fázik, reszket, persze, elfelejtett sálat kötni november 22-én délután, azt akarta, hogy jól mutasson a sötétkék kabátban és nem volt hozzáillő sálja.

Bement a peronról.

Úgy ült, hogy lássa a várost. Csakis menetiránnyal szemben szeret ülni, a bal oldalon. Döbrentei tér. Itt állt Gömbös Gyula szobra. Vajon kik robbantották fel október 6-án? Milyen jó lenne hozzájuk tartozni! Előbb már a szobrot, a hófehér szobrot valakik kátránnyal leöntötték. Milyen jó lenne most valakikhez tartozni. Egy kicsit levennék válláról a felelősséget. S úgy adnának neki feladatot, hogy itt vagyunk, veled vagyunk, vigyázunk rád! Ez kellene neki. Akkor most tudná, hová menjen. De így?

Ez a 44-es. Sose dolgozott rajta. Már a hídon zakatolt a villamos.

Menjen vissza a munkahelyére? Keresse fel az orvosát és írassa ki magát? Hiszen az utóbbi időben felülvizsgálaton sem volt. Lehet, hogy máris a frontra vágnák. Nem, nem szabad ilyen gondolatokat megengedni. Neki el kell merülnie. Hogy ne tudjon róla senki. Hogy megmentsen másokat. Óvatosan szétnézett a kocsiban. Mit lehet tudni, ki követi. Talán az a keménygalléros úr? Vagy az a kiskatona, a peronon? Mindenkiben ellenséget látott.

Rázta a hideg.

Csak fedél legyen a feje fölött.

Hazamegy, határozott. Nem csinálhat mást. Hova menne? Aludni kellene, jó sokat aludni, azután is határozhat. Talán mégis felhívja Tantó Gyuszit. Hátha tud valamit az őrnagy úrról. Lehet, hogy őt is kiengedték? Vagy talán nem? Bent tartották? Tíz szempárt érzett magán. Mintha ő lenne az a cionista, akit kiengedtek egy napra a Philadelphia kávéházba, titkos találkozóra. És most követik. Kíváncsiak a társaira. Hátha nem is annyira ártatlan, mint ahogy vallotta.

Milyen is lesz ágyban aludni? A feje alá gyűri a kispárnáját, belefúrja a fejét a párnába, s nem horkol mellette senki. Istenem, milyen emberek között volt? Urak voltak, valamennyien! Altábornagy, alezredes, őrnagy, mit tudja ő a katonai rangokat. Mind szerencsétlen ember. És mind horkolt. Lehet, hogy ő is? Hát neki csak ez lesz az emléke róluk?

Majd azt mondják egyszer: Kiss János, és ő arra gondol, hogy mennyire tudott horkolni a kegyelmes úr! Lehet, hogy odabent valaki róla álmodik? Azt mondja magában: milyen bitang szerencséje volt annak a beszkártosnak! Csak nem volt spicli?

Ezt gondolhatja róla valaki?

Ettől megrémült.

És ha ő maradna bent, mit gondolna a szerencsésen kimenekülőkről? Persze, mert jó a protekciójuk! Hát ilyen az ember? Ilyen vad gondolatok támadhatnak az emberben?

Még mindig a hídon ballagott a villamos.

Ejnye, de lassú ez a járat. Vagy az ő gondolatai szélsebesek?

Most hazamegy, s aztán holnap felhívja Tantó Gyuszit, és azt kérdezi tőle...

Nem szabad telefonálni!?

Nem!

És ha az Elek panziót hívná? Ez az, majd felhívja a szép Marcsikát, aki Dopler úr szerint olyan kedvesen néz rá, hogy majdnem elolvad, igen, majd felhívja és azt mondja neki...

Mit mondjon ő a szép Marcsikának?

Ő nem olyan, mint Dopler úr! Az tud szépeket mondani!

És ha azt mondaná: „Marcsika, a szép szemének rabja vagyok..." Hű, milyen közönséges. Milyen útszéli! Milyen slágergyanús ez a szöveg! Ezt talán egy slágerből lopta. Bizonyára. Ott beszélnek így az emberek. A slágerekben.

És ha Dopler urat keresné meg?

Ez felvillanyozta.

Persze, Dopler úr segíthet rajta, más senki. A múltkor is, mély meggyőződéssel magyarázta, hogy Pest előbb szabadul fel, mint Buda.

– Az én orrom, Bene úr, az én orrom nem csal! Született mázlista vagyok, nekem hihet...

Vagy akkor már tegeződtek?

Igen, ez akkor volt, amikor kiszöktették az öreg urat a gettóból. Ez az! Akkor magyarázta a megszállottak hitével, hogy miként kell átvészelni a közelgő hónapokat, heteket. Pest hamarabb esik el.

Hát most elesik vagy felszabadul?

Nekik szabadságot hoz. Bizonyára szabadságot. Azt is mondta Dopler úr:

– Te, Gyula – mert akkor már tegeződtek –, meglátod,

hogy milyen filmet csinálok én erről az egész ... erről az egész bandáról... Na, a nyilasokról. Szemetek, aljasok, közönségesek! Már írom a filmemet, Gyula... Te is szerepelsz majd benne! Meg én. Mi együtt... Amint hozzuk ki az öregemet a gettóból. A ládában. A fatert. Hát nem nagy mázlista az öreg? Csak egyszerűen kiloptuk a nyilasok orra előtt. És tudod, már előre látom, majd azt mondja egy nagyokos, ugyan, ugyan Doplerkém, honnan veszi az ilyen badarságot?

De ha ennyire Dopler úr van a fejében, akkor mit keres Pesten? Akkor vissza kell fordulnia, elmenni a Bocskai útra, becsöngetni, felverni őket. Vajon ajtót nyitnak-e? És ha telefonálna?

Ez az, telefonál!

Majd az EMKÉ-ből. Onnan simán lehet.

Milyen jó meleg van itt bent. És mennyi ember. Ez fantasztikus, egyesek a Margit körúton ülnek, mások meg itt hallgatják a cigánymuzsikát. Német tisztek, fekete, nyilas egyenruhák, kivágott ruhájú nők rázzák a karpereceket. Tudják ezek, hogy vannak másfajta karperecek is?

A ruhatárosnő előtt tétovázott.

– A kabátját, uram...

– Előbb telefonálni szeretnék...

– Itt van a telefon – mutatott a kis asztalkára. – Parancsoljon, uram...

Már másodszor mondja, hogy uram. Hát úr? Persze, a sötétkék télikabát. Ezt akárki hordhatná. Jól fest benne. Egészen csinos. Csak az arcán látszik a fogház két hete. Előtte tükör. Belenéz. Miért ne? És ez a ránc a homlokán?

Milyen néven keresse a számot?

Ez az. Az igazi lakást hívja. A Vilmos császár útit. Tárcsáz. Kicsöng. Reszkető hang.

– Dopler lakás.

Ezt hallja, mert így ismeri a barátját, pedig a hang azt mondta: Popper lakás.

– Bene Gyula vagyok, kezitcsókolom. Ha ez a név nem mond semmit, akkor azt mondom: én húztam a kedves fiával a kiskocsit... Tetszik már emlékezni.

Zavart csönd. Tétovázás.

– Igen, fiam...

– Imrét keresem.

– Imruska...

– Ha nincs otthon, akkor a Bocskai úti címét. Most én

vagyok veszélyben, kezitcsókolom... A telefonját... Igen, írom... Köszönöm, nagyon köszönöm és hogy van a fater, mit mondjak majd Imruskának... kezitcsókolom és még egyszer, ne tessék haragudni a kései zavarásért...

Újabb tárcsázás.

– Puci. Itt Puci van a telefonnál...

– Imre barátja vagyok! Aki a kiskocsit húzta...

– Adom!... Hát te, mázlista?! Agyonaggódjuk érted a napjainkat, te meg csak lófrálsz, és nem is jelentkezel. Mi van hapsikám? Elmentél a naphoz, fűtőnek? Miért nem jelentkezel? Marcsika engem nyaggat naponta... bár már egy hete nem voltam bent a filmforgalmazási irodában... Minden bedöglött. A vidék nem kér filmet. Hát te? Nem értelek? Hogy hozzánk, ilyenkor? Gyere, hapsikám, mázlista vagy, ha idetalálsz. Négyemeletes. Igen. Ha jössz, lemegyek eléd a kapukulccsal.

– Még csak 9 óra!

– Nálunk már hatkor kapuzárás van! Várlak, siess.

Letette a telefont.

– Kérem uram, a kabátját...

Hány pengő lehet a zsebében? Vajon kapna bent vacsorát? Húsnélküli ételt bizonyára, de neki most sok hús kellene! Egy igazi bécsiszelet. Hozzá kéknyelű vagy szürkebarát. Vajon kifutná mindez ebből a pár pengőből?

Futkosás. Sikoltozás. Lökdösődés. Befelé tódulnak az emberek. Az ajtóban nyilasok. Árpád-sáv a karjukon.

– Igazoltatás!

Püff neki, ebbe belefutott! Tudta, honnan kell telefonálni! De most már mindegy! Szinte ő az első a sorban. A kintről tódulók mennek beljebb, az étterembe.

– Mutassa az igazolványát – lép elé egy nyilas.

– Tessék!

A szabadulási papírját adta oda. Ennél jobb ma egyetlen igazolvány nem lehet Pesten.

– Most szabadult?

– Igen. Egy órája!

– Szép kis alak lehet. Remélem, megtanították odabent. Holnap aztán jelentkezni, barátom... Éppen az ilyenekre várnak a fronton! A hazaárulókra! Ott megmutathatja, hogy milyen fasza legény. Na itt van, kotródjon innen!

– Köszönöm szépen...

Kiódalgott az étteremből. Bentről hallotta az utánakúszó

muzsikát: „Most van a nap lemenőben, / kimegyek a temetőbe".

Villamos.

Ez már Buda.

De melyik a Bocskai út? Kérdezés, magyarázás, hopp, ez az, tovább ne menjen. Páratlan oldal, ez is stimmel. Ez az a négyemeletes ház. Keze a csöngőn.

– Ne csöngess, te mázlista!

– Imre!

– Naná, kit vártál?

Összeölelkeztek. Mint mikor a fatert húzták haza a gettóból. Akkor konyakkal ünnepeltek. Most is azt öntött Puci a poharakba.

– Aki még nem ismeri: Bene Gyula barátom. Az urak pedig...

Ittak.

– Nem haragszol, ha csak a cselédszobában... Tudod, mi már megszoktuk egymás bolondériáit... De meg ám! A múltkor Puci lábára kötöttem egy madzagot, amikor horkolt, meghúztam, s már abba is hagyta! Veszettül tud horkolni... Kaja? Kérsz valamit?

– Egy fél vödör kelkáposztát ebédeltem...

Nevettek a mondásán. Nem tudták, hogy igazat mondott.

– Inkább valami lázcsillapítót, ha kaphatnék... Nem érzem jól magam...

Negyed óra múlva már aludt.

Most nem csapkodott, mint odabent. Nem hányta szét a kezét, nem riogatta az álom galambraját.

Szabad volt.

A riadó úgy jött, mint az istencsapás! Éppen akkor, amikor tökéletesen berendezkedtek. Akár évekig maradhatott volna így a front, szemközt az oroszok a Kis-Duna túlsó oldalán, ezen az oldalon meg Papp Loránd emberei. Néha elsült egy fegyver, fellőttek az éjszakába egy-egy Sztálin-gyertyát, de más semmi. Az emberek kimondottan élvezték ezt a nyugalmat. A lovak békességben pihentek valahol a Dunántúlon, füves rétekről álmodtak, kemény huszártérdek szorításáról, s ha nyerítettek, hívták a messze szakadt gazdáikat.

A katonák meg egymást csúfolták. Mert mit ér a huszár ló nélkül? Milyen a férfiember nadrág nélkül? Mit ér a katona, ha elveszik a jobbik felét, az alája termett lovat? De

nekik már ez jutott ki: ló nélkül védeni a hazát, nem úgy mint a Pripjet-mocsarakban. És hol van a disznóvágás tegnapelőtti hangulata? Mert ekkor vágták a második disznót Lóriék, a szalonna, kolbász most füstölődik, vajon elég füstöt kapott-e a disznósajt?

Riadó!

Este nyolckor riasztották őket. Csomagolni, pakolni, mert hamarosan indulnak. Csak éppen megvárják a helyettük érkező németeket. Jönnek a jó helyre, ők meg mehetnek a slamasztikába.

– Hova megyünk, főhadnagy úr? – kérdezte Kirinkó Viktor szakaszvezető, akinek nagy szava van társai között, mert ruszinszkói fiú létére tud beszélni a tovarisokkal.

– Fótnál megnyomták a frontot az oroszok!

– És mi tömjük be? – érdeklődött Molnár János is, aki ugyancsak szakaszvezető.

– Mi leszünk a plomba!

– Elhagyjuk ezt a jó kis helyet – zsörtölődött Kirinkó, aki pedig kinézte már magának, hol ereszkedik szóba a túlpartiakkal, hol kössön velük alkut, mert egyezségre jutott a század: nem érdemes tovább harcolni! És most mehetnek tovább.

Hajnalig riadókészültségben lenni nem kis dolog.

– Juliannám, lelkem – ölelte át feleségét a főhadnagy úr. – Fantasztikus a helyzet. Innen elmegyünk. Neked azt ajánlom, hogy menj be a Fővám térre. Ez lesz a biztos pont ezentúl az életünkben. Én is oda törekszem. Még nem tudom hogyan, miképpen, de ott várjuk egymást. Bekísértetlek reggel az egyik legényemmel. Ne félj, a disznótoroson szépen megosztozunk. Én csak egy szál kolbászt tartok itt, valami szalonnát, disznósajtot. Megnézted, ugye, ehető már? Félelmetes a világ, lelkem, Juliannám. Napokon belül bekerítik a várost az oroszok. És látod az embereimet? Hozzád őszinték. Azt hiszem, hozzám is. Már elegük van ebből a vircsaftból. Mennének haza. Tegnap is egy röplapot mutattak. Hogy ezt nézze meg, főhadnagy úr! Ki-ki bántódás nélkül hazamehet. Új kormány alakult Debrecenben. Földosztás lesz! Hát mit mondhatok erre?

– Lórikám, szétosztják a földünket? – jajdult fel az asszony.

– Ne ezen siránkozz, az élet a fontos, Juliannám! Az élet. Hogy te meg én újrakezdhessük. Mit gondolsz, ha ezek a

derék emberek, akik ezer és ezer kilométert megtettek velem, azt mondják: na főhadnagy úr, nekünk ebből elegünk van, akkor én ellent mondok? Mond a fene! Majd éppen én, Papp Loránd huszárfőhadnagy, majd én fordítom meg a hadihelyzetet... Félelmetes a helyzet, kérlek. Fótnál megnyomják a frontot és pont a mi egységünket szúrják ki bevetésre.

– De Lórikám, milyen szavakat használsz... Ha a mama hallaná? Mi az, hogy „szúrják"?

– Meg azt is mondom drága lelkem, hogy a helyzet egyenesen szar. Ennél jobb szó nincs ma erre! Vagy ha finomabban akarod hallani: gané! Vagy ahogyan odahaza mondják: ganéj! Így tökéletes! Helyünkbe jönnek a németek, csak azt nem tudom, hogy miért nem minket hagynak itt s ők mennek a fóti betörést kiigazítani! Mert csak erről van ám szó, lelkem. Félelmetesen megtanultunk a szavakkal bánni. Két év óta csak hülyítjük a népet. Katlancsata, frontkiigazítás, kedvezőbb védelmi vonal, szó sincs megsemmisülésről, veszteségekről, hátravonulásról. Ó, ezekről nem is beszélünk... S maholnap nincs Magyarország! Tudod mi az én szerencsém? Hogy a nyilasok elkerülték a huszárságot. Nézz végig az embereimen, a tisztjeimen, egy se kívánja a rögvalóságot, a Kárpát–Duna Nagyhazát, az ezeréves határokat megvédeni. Élni akarnak, úgy, mint én és te, és mindannyian... Julianna lelkem, ez már nem tart soká. Nekünk legalábbis nem...

– Egyél egy falatot, Lóri, mielőtt elindultok...

– Együnk...

– Te mit ennél?

– Én egy kis abált szalonnát...

– Én is – örült az asszony, amiért a férje ugyanazt választotta. Ha megkérdezi tőle, hogy mit enne, a családi békéért mindig az abált szalonnát választja. Kedvez a feleségének. De hát a fokhagymás abált szalonnából csakis akkor szabad enni, ha mind a ketten azt választják, s utána jöhet a piros bor, a csók és az ölelés.

Ez volt a búcsúestjük.

Hajnali háromkor érkeztek meg a németek, szemmel láthatóan örvendezve, hogy ilyen nyugalmas, jó helyre küldték őket. Gyorsan megtörtént a váltás, aztán indulás.

Reggelre elfoglalták az állásaikat: megszállták a mogyo-

ródi erdőt. Felállt az új védelmi vonal, Sashalom–Mátyásföld–Árpádföldi út–Csömör–Mogyoród!

Úgy-ahogy megszilárdult a front, vagyis a szemben álló csapatok megelégelték a támadást.

Huszárok ló nélkül.

A Csepel-szigeten romantikus volt: előttük a Duna, azon túl az oroszok. Ha jönnek, úgyis átmennek rajtuk, mint kés a vajban. Látszatvédelem van szerte az országban. Nincs se ember, se hadianyag. Itt védekezni lehetetlenség.

És Papp Lorándnak egyszer csak eszébe jutott Csomós Pál. Hiszen azt mondta: Sashalmon van a leventéivel. Sashalom pedig egy ugrás. Na, nem neki, hanem Csomós hadnagy úrnak. Elküldte hozzá Kirinkó Viktort, elmagyarázta, hogy keresse a sashalmi leventéket, s hozza el neki a parancsnokukat.

– Szervusz Lórikám!

– Szervusz, tanító úr! Pardon, hadnagy úr!

Összeölelkeztek.

– Még mindig olyan jó a kedved?

– Ne is beszélj róla, a helyzet kérlek, félelmetes. Na, mit szólsz hozzá, majdnem szomszédok lettünk... Védjük Magyarország határait...

– Én leventéket nem adok!... – ijedt meg a tanító. – Ha ezért hívtál, már megyek is! A leventét csakis önkéntesként lehet harcba dobni! Nálam pedig nincsenek önkéntesek...

– Nem is azért... kérlek, Palikám.

– Azért mondom, mert jobb az ilyet előre tisztázni! Te parancsot kaptál, én ezt akceptálom, de nem segíthetek. Van egy-két katonám, aki úgy csapódott hozzánk, ha ezek harcolni akarnak, nem bánom, jöhetnek... De én a leventéknek megígértem, hogy sértetlenül viszem ki őket ebből a mocsokból.

– Akármilyen félelmetes is a helyzet, Palikám, már meg ne sértődj. Szomszédok lettünk, látni akartalak, üzenek érted, összeölelkezünk, s te máris kakaskodsz. A fene akar itt vágóhidat csinálni. Húsgyárat. Azt hiszed, én nem féltem a huszáraimat? Azt hiszed... – Lehalkította a hangját s úgy suttogta tovább. – Én megmondtam az embereimnek, hogy aki akar, leléphet. Tudod, mikor mondtam ezt nekik először? Amikor visszajöttünk lengyel földről. Azt mondtam: gyerekek, aki le akar lépni, az jelentse nekem, hogy másnap vegyem fel az eltűntek listájára. Érthető, amit mondok? Ez

nálunk a szokásjog, kérlek. Na, félelmetes ugye? A főhadnagy bíztatja katonáit a szökésre. De azt is megmondtam, ha valakit elkapnak, rám senki ne hivatkozzon! Engem nem lehet eláztatni! Én senkit le nem beszéltem, senkit fel nem jelentettem. Hát szépen fogytunk is, mióta hazajöttünk... Bár én léphetnék le! Neked nem volna kedved hozzá?

Napok óta ez foglalkoztatja.

Lelépni, eltűnni, véget vetni a háborúnak. De hogyan? Hadifogságba nem vágyódott, arról épp eleget hallott. Valami másra fájt a foga. Megtartani a fegyvert, a pisztolyt, beállni egy új seregbe, magyar katonákat vezényelni! Ez igen! Jaj, de szép is lenne, ha ő foglalhatná el a Fővám teret a katonáival. És belépne a pincébe, s keresné az ő Juliannáját. Ez szebb, mint akármilyen álom! A múltkor, még a Csepel-szigeten, Kirinkó Viktor olyan röplapot hozott a szobájába, ami arról szólt, hogy van ennek módja. Ha nem olvassa, talán el sem hiszi. Magyarul írták, az volt benne, hogy az a tiszt, aki átvezeti embereit az oroszokhoz, megtarthatja fegyvereit, beállhat az új hadseregbe, amely már szerveződik.

– Lehetetlen – tiltakozott Csomós Pál.

– Miért lehetetlen?

– Mit csináljak a leventéimmel? Csak nem viszem őket fogságba?

– Ereszd el őket!

– Hogy a nyilasok meg összefogdossák szegényeket? Hogyisne! A kezem alatt biztonságban vannak. Ellátmányt kapunk, van ennivalónk, nyugodt szállásunk, ha megnyomják a frontot, beljebb megyünk a városba. Persze nem tudom, hogy hová.

– Az a mi bajunk, hogy csak beszélünk! És nem merünk cselekedni!

– Kiskomám, lehet, hogy ez így van, de én akkor is féltem az embereimet. A tieid katonák! Nekik kötelességük a harc. De ezeknek a gyerekeknek nem. És tudod mit, most ne is folytassuk ezt a vitát, de ha valami közelebbit tudsz, ha azt mondod, várnak a ruszkik, akkor szívesen veled tartok.

– Viktor, a tányérokat... – szólt ki Loránd s csakhamar jött is Kirinkó Viktor az elkészített tálcával, rajta fehér kenyér és házi disznósajt. – Viktor, velünk tarthat... Na, mit mondasz erre a disznósajtra, hát nem félelmetesen jó?

– Felséges.

– Szegény Juliannám, hogy sír most a Fővám téren! Beküldtem Viktorral. Na, barátom, milyen helye van az asszonynak? Ugye, félelmetesen jó? Az a sarokház valóságos bunker. Bevehetetlen erőd. Tudod, mitől félek csak? Ha majd a hidakat robbantják...

– Mit fantáziálsz itt össze? A hidakat... robbantják?

– Te nem hallottad? Mind alá van aknázva! És mind az égbe repül egy adott jelre. Mit gondolsz, mekkora ereje lesz annak a robbanásnak?

Ettek. Dolgozott a száj, rágtak a fogak, élvezkedtek az ínyek, Csomós Pál tanító úr csak faluhelyen evett ilyen disznósajtot, egy-egy disznótoron, amikor megtisztelték egy kis kóstolóval.

Vér István letette az Ady-kötetet.

Feküdt az ágyon. Behunyta a szemét. Vajon milyen lehetett Léda? És hogyan szerették egymást? Vajon szerették egymást úgy, mint ő és Melinda? Mintha azt olvasta volna valahol vagy hallotta talán, hogy Léda is idősebb volt Adynál. Mert Melinda is idősebb nála. És baj ez? Dehogyis baj!

Csodálatos dolog behunyt szemmel heverni az ágyon! Amikor az embernek semmi teendője, csak ábrándozhat, fantáziálhat. Nem szólítják őket sehová, van elég szén a raktárakban, a pincékben, nincs szükség a testi erejükre, a bátorságukra, fekhetnek felöltözötten, vagy ki-ki odamehet, ahová akar.

És neki mindig van kire gondolnia.

Melindára.

Sose hitte, hogy ilyen csodálatos a szerelem. Nem az a nagyszerű benne, hogy ő szeret, hogy ölel és csókol, hanem az, hogy viszontszeretik. Amikor gyerek volt, s a felnőttek tréfálkoztak a szerelemről, nem is tudta elhinni, hogy a nők ennyire élvezik a szerelmet. Hiszen Melinda egészen megváltozik olyankor. De csak a sötétben szereti. Ha ő egy csöpp fényt is gyújtana, már tiltakozik. Nem akarja, hogy lássa szeretkezés közben.

S mi mindent lehet csinálni? Még a gondolatára is elpirul. És mindenre úgy tanította meg Melinda, mintha a világ legtermészetesebb dolga lett volna. Elég volt egy mozdulat, egy durcás hátatfordítás és máris másképpen élvezték a szerelmet.

Erre gondolt éppen, amikor felriasztotta Sajtos úr hangja.

– Öt fiút kérek!

Bunyó kíváncsiskodott.

– Hová megyünk, mester?

Liba hozzátette:

– Dugig a pince szénnel.

– Cukorért megyünk, fiúk. Ki akar cukrot?

Mindenki akart. De csak öten mentek. Sajtos úr a sofőr mellé ült, ők öten: Bunyó, Tüske, Liba, Riska, Tökmag pedig a platóra.

Már hideg volt a teherautón. És ők ráadásul vagányságból, hányavetiségből kiskabátban voltak. Nem öregek még, ó, dehogyis, hát úgy mutatták ki fiatalságukat, hogy nem védekeztek a hideg ellen. Minek az? Pedig fáztak, ezért aztán összebújtak.

A Podmaniczky utcából hajtottak be a vágányok közé. Sajtos úrnak sokpecsétes papírja volt a szállításról, egy öreg, bajuszos vasutas mutatta meg, hogy melyik vagont üríthetik ki, aztán magukra hagyta őket. Ment vissza kicsinyke bódéjába, ahol vaskályhában égett a tűz.

A plombát leverték, a sofőr bent ült a kocsiban, Sajtos úr is visszakászálódott mellé. Nem kell ezeket a fiúkat irányítani. Pedig a cukroszsákok nem voltak könnyűek. Ketten fogták, emelték, s adták fel a teherautó platóján álló másik kettőnek. Cserélték egymást, egy mindig pihent.

Szürke, borongós délelőtt.

Az igazgatóság urai jól felkészültek a közelgő hetekre. A város különböző részein lévő raktárakból mind több és több élelmet hordtak be az Andrássy útra, a pince egyik részét kinevezték élelmiszerraktárnak, egyelőre zárt ajtók vigyázták a behordott kincset. Ez a cukor is odakerül.

Sajtos úr, munka előtt, csak annyit mondott:

– Egy zsákot hazacuccolunk.

Mármint a lakásba, a maguk kis birodalmába, természetesen.

A teherautó nem tudott közvetlenül a vagon mellé állni, két sínen hozták át a zsákot a cipekedők. Így mindig volt egy kis idő a pihenésre.

– Odanézz, Raták! – kiáltotta Bunyó.

Már ismerték az orosz gépeket. Nem a felségjelzésről, hanem a formájukról. Tömzsi, kicsit nehezen forduló, de gyors gépek voltak ezek, kicsike bombát vittek, csupa 50

kilós volt a rakományuk. Inkább vadásztak a német repülőkre, mintsem a várost bombázták volna.

Riska felkiáltott.

– A kurva anyjukat, ezek ránk jönnek!

Már közeledtek is.

De még mindig nem gondoltak semmi rosszra. Majd éppen őket bántanák? Hiszen nem is látnak fentről semmit. Azt pláne nem, hogy öt szegedi tanfolyamista cukroszsákokat rakodik egy teherautóra. És...

Már szólt is a gépfegyver.

– Ra-ta-ta-ta-ta...

Porzott a föld, szikrázott a vasúti sín, mert az egyik golyó akkorát ugrott mellettük, hogy menten fel is vágódott a magasba.

– Repülő – kiáltotta Sajtos úr, ami most nem csak azt jelentette, hogy „dekkolni", hanem azt is: vigyáz rájuk. De nem kellett figyelmeztetni a fiúkat. Már a vagon alatt voltak. Hárman a teherautó alá feküdtek. Riska, éppen félúton a vagon és az autó között, a földre vetette magát.

Három Rata keringett fölöttük.

Mintha látták volna őket!

Mert máris megint jöttek. Mélyrepülésben, talán ha száz méter magasban úsztak el fölöttük. És újra szólt a halál:

– Ra-ta-ta-ta-ta...

Meddig tart ez? Most pusztulnak el, amikor olyan közel a háború vége? És éppen ők? Két-három golyó ott pattogott a közelükben.

– Dekkoljunk, srácok! – kiáltotta Sajtos úr.

Ez a tűzkeresztségük.

Elmennek? Visszajönnek? Nézték az eget. De már nem volt mód a töprengésre, mert újra megszólalt a gépfegyver.

Tüske az édesanyjára gondolt, aki várja őt odahaza. És majd megmondják neki, hogy „a Pista gyerek" hősi halált halt. Mert aki most elesik, fűbe harap, meghal, kinyiffan, felbukik, az mind hősi halott.

Már majdnem bőgött. De szorította vissza a sírást, mit szólnak majd a többiek? Akkor inkább a golyó? Nem szabad elárulni az érzelmeinket! Másoknak nem szabad látni rajtunk a szenvedést.

– Menjetek a... – kiáltott a repülőkre, mintha hallhatnák őt. Hiszen azoknak fönt igazuk van. Alattuk egy pályaudvar. Rakodnak. Mit tudják azt, hogy cukrot? És ha lőszert?

Lehet, hogy ezek csodálkoznak a legjobban azon, hogy már harmadszor lőnek a szerelvénybe és még mindig nem robbant.

Megsiratja majd az édesanyja?

És Melinda?

Milyen bolond is! Eljön, mindenre vállalkozik, mert ő a bátrak csapatából, a vagányok közül, a hetvenkedő fenegyerekek közül való, aki nem fél a haláltól, semmitől sem fél. Itt van ni, az első találkozás a halállal, hogy megrémíti. És ha elpatkol?

Még mindig jönnek a repülők!

Mi lenne a jó? Elszaladni innen? A kerítés mellé rohanni, a vasbeton kerítés tövében keresni egy picinyke menedéket?

Valaki szipog.

Sír.

Robbanás. Püfög a motor. Mi ez? Mi lehet ez? Ráeszmélt, hogy csak a sofőr indította be a kocsiját s állt el fölülük, biztonságosabb helyet keresve a pályaudvar más részében. Újra itt voltak a Raták. Hát sose hagyják abba? „Az én apám vöröskatona volt", kellett volna felkiabálni a magasba. Vagy azt, hogy „én kézigránátot dobtam..." És akkor? Akkor mi van? Ha hallanák, se értenék. Egy sorozat épp a vasbetonkerítést pásztázta végig, azt a szakaszt, ahová menekülni akart az előbb.

Hát itt kell elpusztulni?

– A kutyaúristenit...

Ki káromkodik? Miért káromkodik? Akkor már mennyivel szebb az, amire Melinda tanította. Elöntötte a forróság.

Vajon lesz-e még szerelmes estéje?

– Na, meddig feküsznek még, a kutyaúristenit? – csámpáskodott Sajtos úr, porolta magáról a koszt, mert valahol alaposan megfektette magát. – Elmentek ezek a...

A teherautó nem volt hajlandó visszaállni.

– Meddig rakták tele?

– Félig.

– Elég lesz a tiszt uraknak annyi is... Jöjjenek ki maguk, ha cukorra áhítoznak...

Visszafelé elcsöndesedett a társaság.

A ház előtt Béka kocsikázott.

Szájában a szájharmonika.

– Szevasz, haver... – kiáltott. – Pista ide hozzám...

De most rá sem hederítettek. Előbb behordták a cukros-

zsákokat, aztán az utolsót vállon hozták, mint diadalmi zsákmányt.

– Kell-e cukor, Béka? – ugratta Riska.

– Hülyéskedsz?

– Igazat mondok. Cukrot szállítottunk. Csak majdnem bemajréztunk. Jöttek a Raták... Nagy zrí volt...

– Nekem szóltál? – állt eléje Tüske.

– Neked, haver.

– Mi van?

– Magánügy.

– Komoly?

– Aha... Tolj ki a sarokra, a Köröndre!

Csupasz fa alatt állapodtak meg. Ez a mindig vidám Béka most nem találta a szavakat. Eltette a szájharmonikát is.

– Szomorú ügy? – érdeklődött Pista.

– Azt hiszem.

– Elmondod?

– Azért hívtalak. Csak nem akartam a többiek előtt.

– Bántott valaki? Mert akkor tudod, megbunyózzuk...

– Nem. Engem senki nem bántott.

– Ne rejtélyeskedj!

– Nem tudom kimondani.

– Akkor itthagylak...

– Ne, ne hagyj itt, haver. Inkább megmondom. De nézz a szemembe és ígérd meg, nem csinálsz marhaságot.

– Hát én...? Hát nekem...?

– Haver, egy félórával ezelőtt autó jött Melindáért.

– És?

– Összeszedte a cókmókját és elment!

– Ra-ta-ta-ta-ta... – Ez dörömböl a szívében és az agyában, hosszan és újra: – Ra-ta-ta-ta-ta... Valahonnan rálőnek. És tudja, ez a golyó most azonnal eltalálja. Látja a feléje repülő golyót, el kellene előle hajolni, de nem lehet. – Ra-ta-ta-ta-ta...

– Hallod, mit mondok, haver?

– És mikor jön vissza? – mondta hanyagul és fölényesen. Ezt is olvasta. A zsidó könyvesboltban szerzett könyveiben ilyen mondatokat talált: „És akkor a férfi hanyagul és fölényesen így szólt..." Talán Herczeg Ferenc írta, talán Pekár Gyula, nem is tudja már...

– Nem jön vissza, haver. A párnád alá tette a búcsúleve-

lét... Most mi van, haver? Hova futsz? Ne rohanj! Hidd el, ilyenkor...

Kettesével szedte a lépcsőket. Ott állt az ajtóban. Melinda szobájába rohant. Bizonyságot akart arra, hogy csakugyan nincs itt.

Egy idegen férfit és egy állapotos nőt talált a kis szobában. Már beköltöztek volna?

– Pircsák Illés vagyok – hajolt meg tisztességtudóan a szakállas fiatalember. – Ez itt Ágota, a feleségem. Munkácsiak vagyunk, mint Melinda. Itt laktunk a negyediken, kibombáztak bennünket, azt mondta Melinda, beköltözhetünk...

Nem is válaszolt.

A férfi felemelte a kezét.

– Miképpen a madár elmegy és a fecske elrepül, azonképpen az ok nélkül való átok nem száll az emberre...

Rohant a szobájába.

Feltépte a párnát.

Ott a levél.

Borítékban. Rajta a címzés: Vér István úrnak.

Forgatta, mintha nem ismerné a címzettet. Milyen furcsa. Még sosem írták így le a nevét. Úrnak. Nahát. Miért nem azt írta rá Melinda: Szerelmem! Ez illett volna hozzá. Nem más. Tartogatta a kezében és nem merte felszakítani. Egyedül volt a szobában. A többiek lent osztozkodtak a zsák cukron.

Mégis letépte a boríték szélét. Belehasított a levélbe is. Rátapasztotta szemét az írásra.

„Drágám! Most kaptam a hírt, hogy a szüleim Pozsonyban vannak! Odavárnak engem is. Nem tudtalak megvárni. Nekem mennem kellett. Ne haragudj rám, tudod, nem szabad haragudnod:

Melinda..."

– Ra-ta-ta-ta-ta... Ez az igazi gépfegyver ropogás. Ezek a betűk. Me-me-me-lin-da...

Ráborult az ágyra.

– Neked is jutott egy kaláp cukor... – tépte fel az ajtót Liba. Aztán visszalépett. – Pardon... nem akartalak zavarni. – És őrséget állt az ajtó előtt, hogy senki ne zavarja a síró, zokogó magára maradt Vér Istvánt...

A hír szétfutott a városban, megtudták Dopler Imréék is, hogy a nyilasok és a csendőrök lecsaptak az ellenállást szervező tiszti csoportra. Mivel Bene Gyula nem jelentkezett és nem lehetett a nyomára akadni, maguk is óvatosabbak lettek.

A Bocskai úti lakásban többször megvitatták a helyzetet.

– Én azt mondom, hogy sakkozni tudni kell. Tehát kikövetkeztetem a lépéseket – vitte a szót Dopler Imre. – Én, az antikatona, úgy látom, hogy megint a mázlihoz kell folyamodni. Bízni kell a szerencsénkben. Tudjátok, hányszor segített már. Na figyeljetek ide, szóval én, aki nem ismerem a hadipolitikát, az oroszok erejét, azt mondom, Pest hamarabb elesik, mint Buda. Tudjátok, mire alapozom? Itt van a Gellérthegy, a vár kazamatarendszere, itt meghúzódva, akár hónapokig védhetik állásaikat a németek. Tehát ha azt akarjuk, hogy minél hamarabb kikerüljünk ebből a slamasztikából, fel kell adnunk ezt a kitűnő lakást, át kell költöznünk Pestre. Értetek?

Annyiszor mondta el megfellebbezhetetlen véleményét, hogy a végén meggyőzte társait.

– Namármost, – folytatta – mi kell a dekkoláshoz a jó papírokon kívül? Hús! Kaja! Ennivaló! Szereznünk kell egy disznót, bármi áron! Ne nevessetek ki! Ennivaló kell. Én ezt magamra vállalom. A harmadik: ma már nem lehet hősködni, különösen nekem nem, ezzel a származással a vállamon. Szabaduljunk meg a fegyverektől. Bene Gyuszi átvette volna őket, említett egynémely szegedi vasutas tanfolyamistát, az unokaöccse vezérletével, akik a volt Csatay lakásban laknak. Tehát a sorrend: hús, átköltözés, fegyver. Ha a szokásos mázlim elkísér, akkor mindezt egyszerre nyélbeütjük...

Puci mérgesen szólt rá.

– A nyilasok statisztálásával.

– A fenét! Közreműködésével. Tehát, tervem a következő... – mondta és előadta, hogyan is képzeli el a haditervet. Apja irodái az Arany János utcában vannak, úgyszintén bizonyos raktárak is. Ott meghúzódhatna két ember, a bátyja és Csont Feri. Puci vele jöhet, hiszen egy őskeresztény mindig alkalmas albérlő a mai világban.

– És a szállítás? – kérdezték tőle hárman is.

– Természetesen autóval! – felelte fölényesen.

– Taxit rendelsz?

– Ha jön, miért ne? Csakhogy már nem közlekednek taxik! És a mi autónk? Vagyis hát Puci autója, az kutya?

Tromfnak szánta.

Csakugyan, az autó. Puljer Fülöpnek volt egy boldogult Opel Kadettja, amelyet mint a Honvéd Kórház alkalmazottja, megmentett a bevonulástól. Megmentette, de persze nem használta már legalább fél éve. Gumijait leszedték, téglákra rakták az alvázat abban a budai nyilvános garázsban, amely menedékhelye volt egy-két háborúból visszahozott autónak.

– Azt akarod használni? – riadt meg Puci.

– Miért ne?

– És honnan szerzel engedélyt?

A nyilasok hatalomra kerülésétől kezdve minden forgalomban közlekedő autó szélvédő üvegére nyilaskeresztes engedélyt kellett felragasztani. Enélkül személygépkocsi nem közlekedhetett.

– Az a ti bajotok, hogy olyanok vagytok, mint a mutter. Szegényt egyszer elvitte a fater Athénba. Persze nem autóval. Talán harmincötben volt ez, a boldogult békeidőben. És képzeljétek, a mutter egész úton azon siránkozott, hogy ki tud Athénben németül? Apám azt mondta: de szívem, előre ne siránkozz. Majd ottkiderülminden... És a vendéglősök, a szállodások mind nagyon jól beszéltek németül...

A terv készen állott.

Megszerzik az autót, kimennek Budaörsre, ahol aranyért kapnak egy fél disznót, cím, utca, házszám minden Dopler Imre zsebében, a disznó alá elhelyezik a fegyvereket, előbb azt adják le a Csatay lakásban, a fiúknál, azután mennek az Arany János utcába. Ott ketten kiszállnak, ők a Vilmos császár úton biztonságba helyezik a fél disznót, visszaviszik az autót, de most már nem a garázsba, hanem Budaörsre, a textil-rongy raktárba, hatalmas bálák alá s ha majd egyszer eljön a béke, autón furikáznak a nagy-nagy szabadságba...

– Tökéletes terv? – kérdezte Dopler Imre.

– Elbeszélve zseniális, de megvalósítani...

– És a mázlim? – hetvenkedett Imre.

Ekkor érkezett meg a lakásba Bene Gyula. Betegen, fáradtan, összetörve a több mint kéthetes fogságtól, teljesen elhagyva magát.

– Na, nagyokos? – kérdezte Puci Doplert. – Most mi a teendő? Ennek az embernek ápolás kell, anyai kéz, érted ezt? Jó kaja. Gondoskodás. Lázcsillapítók. Idegnyugtatók. Pihenés. Rejtekhely. Még őt is a vállunkra vesszük?

– Nem, barátom, őt elpaterolom a háztól. És tudod hova, tudod kihez? El sem hiszed. Ahol mindazt megkapja, amit te kívánsz.

– Olyan hely nincs ma Budapesten!

– Na fogadjunk, hogy van. Marcsika, igen, Marcsika, a drága! Persze, te nem tudod, hogy ki az a Marcsika. Na látod, ez nagy baj. De szerencsére, én tudom. Marcsika egy tündér, egy tünemény, felszolgál az Elek panzióban. És ha látnátok, hogy mekkora szemeket meresztett mindig erre a szegény fiúra... Szerelmes belé. Boldog lesz, ha megkapja a zsákmányt. Na hallod, egy ilyen deli legényt. Kicsit rossz bőrben van, de ő biztosan feltáplálja. És megvédi, mint három anyaoroszlán! A tipp: Marcsika.

Két nap múlva Bene Gyula Marcsika lakója lett.

Most már véghez lehetett vinni a tervet.

A disznó feldolgozva várta őket Budaörsön. Csak az autó megszerzése okozott gondot.

A garázs csak két utcával volt odébb.

A garázsmestert hajnalban verték fel. Ez volt a taktikájuk első pontja. Ilyenkor az ember álmos, visszahúzódik a fűtött garázsmesteri kuckóba, nem az emberekre ügyel.

De mivel régen látta Pucit, az autó tulajdonosát, melegen érdeklődött.

– Csak nem a kocsiért, Puljer doktor úr?

– De bizony. Meg akarom járatni egy kicsit. Ha volna egy kis motalkója? – és máris dugott a kezébe száz pengőt.

– Hiszen van ott kanna, láthassa a doktor úr, töltsön egy kicsit magának...

Visszament a kuckójába.

Durmolt tovább.

– Nézd, ezt a mázlit – lelkesedett Imre. – Nézd! – A szomszédos autón egy nagy nyilaskeresztes engedély, előírás szerint a szélvédőre ragasztva. – Mit gondolsz, ennek a leáztatása hány percébe kerülhet egy vegyészmérnöknek?

Míg Puci az autó kerekeit tette vissza, addig Dopler Imre leügyeskedte a felragasztott engedélyt és máris a saját kocsijukon díszelgett. A kanna tartalmát a kocsiba öntötték, a motort beindították. Járt.

– Indíts – vezényelt Imre.

A kocsi kigördült a garázsból. A portás kapott egy újabb százast, s hozzá nyilas köszöntést. Máris az utcán voltak.

Budaörsön betették a fél disznó hurkáját, kolbászát, sza-

lonnáját és sonkáját, a Bocskai úton felvették a fegyvereket hozó férfiakat.

Eddig minden simán ment.

De ezután?

Vajon mi lesz a hídon? Tudták, hogy a hidat katonák őrzik. Esetleg igazoltatásra is sor kerülhet. De bíztak a nyilas Árpád-sávos engedélyben, amely úgy tündökölt a szélvédőn, hogy akár el is lehetett mögéje bújni.

Puci azt javasolta, süllyesszék el a fegyvereket a csomagtartóban, a disznó alá. Végül is leszavazták, mert a többség kinyilvánította, hogy minden áron menekülni kell, akár úgy is, hogy lőnek, tehát a fegyvereknek kéznél kell lenniük.

Az ülés hátsó párnája alá rejtették hát a pisztolyokat.

Már a Gellért szálló előtt hajtottak.

Puci a kormánynál, hiszen övé az autó, neki vannak abszolut biztos papírjai, őt igazoltatják elsőnek.

Ha igazoltatják.

Elég sok jármű igyekezett át Pestre.

Már kivilágosodott. De a folyó fölött köd terjengett, a túlsó oldal nem is látszott. Német teherautó ment előttük, s Puci úgy furakodott, hogy mögéjük is német teherautó került. Ez jó cselnek bizonyult.

A katonák, szokás szerint, fegyverrel fogadták a járműveket, de a németeknek tisztelegtek, meg sem állították őket. Amikor kibukkant a kis Opel Kadett, már nem is volt idejük felszólítani őket, mert Puljer doktor úr kivágta kezét az ablakon: „Kitartás, éljen Szálasi!"-val üdvözölte a katonákat, s már tépett is a hídon kissé gyorsabban haladó konvoj után.

Fellélegeztek.

– Visszafelé a másik hídon jövünk! – mondta mély sóhajjal.

– Jössz! – figyelmeztette Imre. – Csak te!

– Most hova? Merre?

– Az Andrássy útra.

Amikor megérkeztek a Rózsa utca és az Andrássy út sarkára, Imre ráparancsolt Pucira.

– Itt állj meg, kérlek, ez az a ház. És ha mázlim van, itthon találom a fiatalembert.

A bejáratnál Béka.

Kezében a szájharmonikája.

– Kit keres? – érdeklődött.

– Itt volt Csatay miniszter úr lakása?

– Én a házmester fia vagyok – mondta Béka. – Parancsoljon.

Erősen dolgozott benne a félsz. Látta a nyilasjelvényes autót, benne férfiak, úristen, csak nem a fiúkért jöttek? Itt konspirálni kell, határozott.

– A miniszter úr régen...

– Tudom, kérem – fölényeskedett Dopler Imre. – Én a vasutas fiúkat keresem...

– Ja... – álmélkodott Béka. – Azok már egy hete elköltöztek innen. De ha megadná a címét...

– Nem fontos, igazán nem fontos... – tétovázott Dopler úr, látván Békán a katonasapkát, nem bízott az ismeretlenben. Még csak az kellene, hogy címet hagyjon itt... Nem, ezt nem lehet. – Hát sajnálom... – tárta szét a kezét. – Igazán sajnálom, jó ismerősöm az egyikük...

Indított a kocsi.

Vitte őket a biztosabb menedékbe, a Vilmos császár úti házba, az Arany János utcai raktárba, vitte őket a bizonytalan holnapba.

A férfi hánykolódott az ágyon. Szétcsapta a kezét. Megfordult. Feldobta magát a levegőbe.

– Nyisd ki az ablakot, Marcsikám. Nyisd ki a cellaablakot, édes Marcsikám. Jaj, megfulladok. Végem van... Vizet... Adj innom. Vizet...

– Nyugodj meg, szerelmem, itt vagy nálam! – takarta be a nő. – Itt téged nem bánthat senki. Itt én védelek. Érted ezt? Védelek. Mit adhatok inni? Anyám csinált édes málnát, ebből igyál, meglátod, milyen jót tesz majd neked.

– Nem, hát nem látod, ott ül egy fekete varjú a cellaablakon. Nem akar elszállni onnan. Hessentsétek el...! Be akar jönni a szobába. Ne engedjétek. Halljátok, ácsolják az akasztófát. Te is hallod, Marcsikám? Kop-kop, ezt mindig is hallom. Jönnek a tábornok urak. Egymás után az akasztófa alá állnak. Tegyétek be az ablakot. Nem akarok látni, hallani se akarok. Hol van a doktor úr? Félek a doktor úrtól. Az éjszakától is félek, a nappaltól is félek. Hol az igazolványom? Igazoltatnak. Rejts el, Marcsikám...

– Itt vagy nálam, ide senki sem jöhet.

– Hol vagyok? Mi ez? Kórház? Ugye, ez a rabkórház? Maga itt a kedves nővér? Milyen jó, hogy éppen a maga keze alá kerültem. Rakja rám a takarót.

– Két takaró van rajtad...

– Fázom. Rettenetesen fázom. Nyitva van az ablak. A cellaablak. Tartsatok rablólétrát, ki akarok menekülni innen. El akarok menekülni innen. Ácsolják az akasztófákat. Jaj, most szakad el a film...

– Miről beszélsz, szerelmem?

– A mozifilm, elszakad, jaj, ne üssön meg főtörzsőrmester úr. Inkább mindent bevallok. Igen, persze, hogy látom a mozivásznat. Ott van a hófehér vászon. Én jövök a Vilmos császár út felől, igenis kérem, úgy mondom, ahogyan volt... Már miért hazudnék. Látom a filmet, persze hogy látom! Igenis, értve van a főtörzsőrmester úr! Persze hogy értve van. És én mindent őszintén mondok...

– Jaj – sírta el magát a nő, a kedves Marcsika, mert így megy ez már napok óta. Majdnem halálra vált, amikor csöngettek az ajtaján és meglátta az ajtóban Dopler urat, a mindig oly kedves Dopler urat.

– Mit hoztam, Marcsika? – állt eléje. – Ki nem találja?

– De honnan tudta a címemet?

– Hát az Elek panzióból, onnan. Megmondták kiskegyed címét, mondtam magamban, az én kedves mázlista barátomnak kell egy jó búvóhely, hol is találnák erre alkalmasabbat Marcsika szobájánál. Ugye, megteszi? Nézze csak, itt az én kedves barátom, Bene Gyuszika...

– Jesszusom – csapta össze a kezét. – Gyula úr...

Bene Gyula alig állt a lábán.

Láz gyötörte, ágy után vágyott, puha, simogató kezet akart érezni a homlokán. Feküdni akart és aludni, aludni, aludni... Nagyon sokat aludni.

– Beenged, Marcsika? – kérdezte.

– Na, mondja csak Marcsika, hát nem mázlista a mi barátunk? Előbb rám talál, azután meg magára. Mondtam én neki, ha valahol befogadnak téged Pesten, az csakis Marcsika lehet. Mert maga, kiskegyed, igen, maga a jóság. Ahogyan merni tud a babfőzelékből... Ahogy vastagabbra szeli a kenyeret, mint szabad lenne. Hát azt hiszi, el lehet ez felejteni valaha is? Soha, Marcsika, ezt soha! Dopler Imrének mindent elhihet, én obligón kívül vagyok, Marcsika, én önzetlenül imádom magát. De ez a szerencsétlen fiú nagyon kívánam! Most szabadult a vizsgálati fogságból...

– Jesszus Mária, hát letartóztatták?

– Mit gondolt, miért nem jött a maga merőkanala alá?

Börtönben volt, fogházban, a Margit körúton! De most magához talált. Itt hagyhatom? Ugye gondozza, Marcsika?

Ennek sokadik napja.

Azóta Bene Gyula lázálmok között él. Cellatársait hívja, a főtörzsőrmesterrel vitatkozik, azt kiáltozza: „mindjárt elszakad a film", meg azt: „tartson ki, altábornagy úr!"

És egy őrnagy urat hív maga mellé. És a küblit emlegeti. És a cellaablakot. Meg a rablólétrát, hogy tartson neki rablólétrát Marcsika.

Ha tiszta percei vannak, maga mellé hívja.

– Olyan jó nálad, szerelmem.

– Hát szeretsz?

– Nagyon.

– Miért nem közeledtél?

– Nem mertem.

– Amikor mindig téged néztelek...

– Azt hittem, Dopler úr kedveskedését fogadtad olyan áhítattal.

– Utolsó nap, abban a szép kék télikabátban, nagyon tetszettél ám!

– Milyen jó itt nálad.

– Örökre itt maradhatsz!

– De ha...

– Nincs ha... Csak te vagy és én vagyok! Most az a fontos, hogy gyógyulj. Hívtam orvost.

– Nem akarok orvost látni! Nincs nekem semmi bajom!

De az orvos eljött. Éppen akkor, amikor ő újra a lázképeivel gyötrődött.

– Magasfokú kimerültség, alultápláltság, ideges láz, depresszió – foglalta össze véleményét a főorvos úr. – Adok valami írást, ha esetleg nyilasok razziáznának. Talán ér valamit. Felírok néhány gyógyszert. Nagyon gondos ápolásra szorul ez a fiatalember. Az öccse talán?

A nő arcán látta, hogy a kérdés rosszul találta.

– Pardon, asszonyom, nem akartam...

Gondozta, ápolta, szerette, becézgette. Amikor a férfi aludt, melléje ült az ágyra. Nézte a homlokát, magához szorította a kezét, suttogott neki. A holnapról beszélt ilyenkor, a jövőről. Csak akkor rémült meg, amikor álmában néhányszor valami Klárikát emlegetett a férfi. Van egy másik nő is a szívében? Nem, tiltakozott ellene. Nem, az lehetetlenség!

– Zavard el'a fekete varjút! Nem akarok kimenni a cellából. Főtörzs úr, hadd ne szakadjon el a film. Csak egyszer hadd mondom végig. Kérem tisztelettel, Bene Gyula, kiképzetlen honvéd alázatosan jelentem... Hessentsd el azt a fekete varjút a cellaablakról, Marcsikám...

Éjszaka egymás mellett feküdtek.

Marcsika ilyenkor elképzelte, hogy milyen is lesz, amikor ez a fiatal férfi felfedezi benne a nőt. Amikor kitisztul, amikor elmúlik betegsége, amikor először öleli úgy, ahogyan egy férfinek ölelnie kell a neki rendelt asszonyt.

Tömte belé az ételt.

Már nem járt be az Elek panzióba, volt elég tartalékja otthon, hordott haza épp elég vajat, zsírt, szalonnát, téli szalámit, mákot, diót, édességet, lekvárt, babot, borsót, káposztát. Csak a friss kenyérért futott le a pékhez, de abból aztán soha nem evett egyetlen falatot sem. Legalább lefogy. Talán azért nem mert neki szólni Gyula, mert túlságosan molettnak találta. Hát most fogyókúrázik. Karcsú lesz, hozzáfiatalodik Gyula úrhoz, s aztán milyen szépek lesznek, ha véget ér a háború, kimennek az utcára, Gyula felveszi a sötétkék télikabátot, ő belekarol, s mindenki őket nézi. Az lesz a szép világ.

És egy este Bene Gyula úgy ült fel az ágyban, hogy elmúlt a láza.

– Marcsika kedves... – tétovázott és nem emlékezett semmire. Se arra, hogyan került ide, se arra, hogyan töltötte itt a napjait.

– Tessék szívem.

– Adj egy pohár bort.

– Kettőt is, Gyula.

– Mesélj el mindent... hogy kerültem én ide? Mi volt velem? Mi történt?

– Beteg voltál, legyen ennyi elég. Már erősödsz. Meggyógyulsz, ne félj. Én az egész világ ellen megvédelek. Ha egy asszony nagyon akar valamit...

– És te nagyon akarsz?

– Nagyon, Gyula.

– Mondhatok valamit?

– Mondjál.

– Szeretlek.

– Még ne mondd ezt nekem... – tiltakozott az asszony.

– Miért Marcsika?

– Mert csak hálát érzel, talán...

– Szerelmet – mondta Bene Gyula és helyet csinált maga mellett Marcsikának. Átölelte, s úgy szorította, hogy a nő érezte: Bene Gyula teljesen hazatalált. Egy óra múltán felült az ágyban.

– Most mit akarsz? – ijedt meg a nő, látván a lázas készülődést.

– Felöltözök, megyek, engem várnak.

– Hova mennél? Kik várnak téged?

– Hát a Filmirodában, aztán az unokaöcsém, a Bocskai úton Dopler úr vár... és... és...

Marcsika eléje állt.

– Tudod, hogy milyen nap van ma?

– Nem tudom.

– Ma lesz karácsony szent estéje. És te ma akarod kitenni a lábad? Hát nem látod, nem akarod látni, hogy téged elfelejtettek? Hogy itt mindenki a saját nyamvadt életét félti és menti? Nem vár téged senki! A Filmiroda se vár, hetek óta én se járok az Elek panzióba, ugyan, mit papolsz te itt várásról, felső kapcsolatról...

– Ezt honnan veszed?

– Mit honnan veszek?

– Ezt a felső kapcsolatot.

– Úristen, hogy te mennyit összezagyváltál, drága Gyulám... Lázálmodban beszéltél. A cellaablakot emlegetted, a rablólétrát, amit nekem kellett volna tartanom, hogy te megszökhess. Térj már az eszedre! Itt maradsz, sehová se teszed ki a lábad. Az oroszok körbezárták a várost. A madár se repül ki innen. A külvárosok elestek. Nem hallod az ágyúzást? Te nem akarsz semmit sem hallani? A bombák robbanását?

– És a szirénák?

– A szirénákat már rég nem szólaltatják meg! Ugyan minek és kinek? Amikor ma reggel lent voltam az utcán, beszélték, hogy a főnyilasok mind megszöktek. A férfiakat összefogdossák a nyilasok meg a csendőrök. S te most akarsz elmenni?! Sehová se, tapodtat se! Én ki nem engedlek innen téged, Bene Gyula... – aztán megengesztelően hozzátette: – Drága szerelmem! – Két csók között még annyit mondott: – Csak azt adja meg a Jóisten, hogy túléljük. Csak ezt túléljük, drágám... Akarod?

– Én azt akarom, amit te akarsz, ha te nem vagy...

– Ezt többet ki ne mondd! Ne hálálkodj! A hálát gyűlölöm azt akarom, hogy szabad akaratodból szeress, Gyulám...

A karácsony előtti napokban elviselhetetlenné vált az ágyúzás, a bombázás. Budapest népe az óvóhelyek mélyére szorult, csak a nagyon bátrak vagy a nagyon kényelmesek maradtak fent a lakásokban a fatalisták élték fent az életüket, akik azt mondták: nekünk mindegy! Az óvóhely életet jelentett, védelmet, biztonságot. Az angolszász gépek már el-elmaradoztak az ostromlott város fölül, helyettük jöttek az orosz bombázók, de kis bombáik ellen viszonylag biztonságot adtak a belvárosi négy-öt-hat emeletes bérházak. Az óvóhelyeket már a háború kezdetén kiépítették, a szenespincék egy részét átalakították, átmenetileg emberi életre is alkalmassá tették. A pincékbe vezető ajtókat kicserélték, légnyomásbiztos ajtókat és ablakokat szereltek fel, de senki sem győződhetett meg arról, hogy ha kell, csakugyan életet mentenek-e?

A MÁV Igazgatóság épületét a lehető leggondosabban alakították át: a pincéket kibetonozták, a falakat megerősítették, az ablakokat felfalazták, „bombabiztos" óvóhely lett az irodaházból, s mivel ráadásul saját villany- és vízellátásra is átalakították, mindenki, aki itt talált menedéket, a mennyországba jutott a pokol kellős közepén.

De karácsony előtt két nappal bezárt a Csengery utcai klub, nem főzött a konyha, élelem nélkül maradtak a tanfolyamisták is. Ki-ki azt ette, amije volt. És a fiúk nem gyűjtöttek tartalékot. Igérte az Igazgatóság, hogy majd az ünnepek után megszervezi az ellátást, a napi egy tál ételt, de az ünnepekre ki-ki szerezzen magának kenyeret, élelmet.

A Szív utcai pékség előtt háromszáz méteres sor állt. A fiúk a kis Anyucit küldték el sorbaállni. Két óra múlva sírva jött vissza, hogy inkább éhen döglik, de akkor se várakozik a hirtelen beállt hóesésben.

Béka segítette ki a társaságot.

– Mi az, haver? Csak nincs valami baj? A Szív utcai pék a haverom, szerzek én nektek kenyeret, amennyi jegyetek van! Na, ide vele, szedd össze, haver.

És elkocsizott a hosszú sor elejére.

Békát ismerte a környék.

A gyerekes anyák, a nyomorékok mindig előnyt élveztek

a többiekkel szemben. Béka meg tudta a módját, hogy megnevettesse az embereket.

– Elkopott a lábam a nagy futásban, haver – lihegett a pék bejáratánál s aztán bekiabált. – Pekárovits úr, Pekárovits úr, egy Béka van az ajtaja előtt...

Persze, hogy beengedték.

Legalább kenyerük volt.

Béka figyelmeztette a fiúkat.

– Isten bizony, azt mondta a pék úr, hogy három napig nem süt... Úgy egyétek meg a kenyereteket...

Délben ki-ki visszavonult a maga kuckójába. Vér István felment a Csatay lakásba, noha a lenti világ jobban érdekelte. Izgalmas volt az a hihetetlen nyüzsgés, ahogyan az emberek élték egyelőre megszokhatatlan életüket. Az elhelyezkedés órákig tartott. Bár a „cellákat", vagyis a pincerészeket felsőbb hatóság jelölte ki a beköltözőknek, még folyt a csereberélés. Egy-egy család, ha lehetett, jó nagy területet hasított ki magának. Lehordozták a kényelmes foteleket, szőnyegeket hoztak, akik a közelben laktak. Akik csak az életüket hozták, azoknak kiutaltatott egy fehér kórházi ágy, másoknak csak az előre elkészített priccs jutott.

Karácsony estéjére már majdnem teljes volt a létszám. Egyesek elmentek, más, biztosabbnak vélt pincékbe költöztek át, mások pedig éppen ideköltöztek. És ahogy gyarapodott a létszám, úgy kezdődtek a villongások, a határsértések. Ebből a tanfolyamisták kimaradtak, mert Sajtos úr keményen tartotta magát ahhoz, hogy a fiainak önálló pincerész kell, egy szoba, ahogyan a külön vasajtóval elzárható pincerészt becézték maguk között. Ide nem költözött be idegen.

Saját őrséget is szerveztek, elsősorban a razziázó nyilasok ellen. A katonai parancsnokság tovább működött, immáron a beköltözöttek életét védve. A hivatal napokkal ezelőtt megszűnt. A legtöbb vezető nyugatra települt, vitte az életét, vagyonát, hatalmát. Az ittmaradottak már az új életre készültek.

Vér István letört magának egy darab kenyeret. Édesanyjára emlékezett, hallotta a szavait, amint azt mondja: egyél kisfiam sodovárosi kenyeret. Besózta hát a kenyeret, paprikája nem volt. Gondolta, lemegy és kér Békáéktól.

Bableves illata ütötte meg orrát.

– Kérsz, kisfiam? – tett eléje is tányért a házmesterné.

– Köszönöm, már ebédeltem – felelte.

– Na, akkor csak egy kicsit, ahhoz a kenyérhez, amit a kezedben szorongatsz.

Béka rászólt.

– Ha megeszed, mutatok valamit, haver.

Még ilyen jó bablevest nem evett. Füstölt kolbász is volt benne, karikára vágva meg sárgarépa, amit otthon soha nem evett meg.

– Mit mutatsz, Béka?

Átkocsizott a másik szobába, a fiú utána.

– Nézd, mim van nekem? – mutatott az asztalra.

– Betlehem – csapta össze a kezét Tüske.

– Az ám, Betlehem. Este betlehemezünk. Jó? Tudsz énekelni? Te angyal leszel. Én viszem a Betlehemet. A többiek is mind angyalok lesznek, jó? Tudok egy isteni szöveget, mit szólsz hozzá, végigjárjuk az óvóhelyet. Jó lesz, haver?

Vér István riasztotta a haverokat.

Fent a Csatay lakásban osztották ki a szerepeket. Papagáj lett a pásztor, mert volt egy kifordítható, báránybéléses mellénye, ezt akár subának is nézhették, Riska és Bunyó volt a két arkangyal, Liba játszotta a szerecsenkirályt, be is kente az arcát cipőkrémmel, Tökmag lett Menyhárt, Anyucit kinevezték Gáspárnak, mindenkinek lett szerepe. A „Mennyből az angyalt" valamennyien fújták. Vér István félrevonult az első próba után, most lett volna jó Melinda szobája, de abban már laktak, így aztán az egyetlen fent maradt vaságyra heveredett – a többit levitték a pincébe –, elővette féltett könyvei közül az egyik legjobban szeretettet, József Attila összes verseit és fellapozta a tartalommutatót. Emlékezett rá, hogy talált már benne egy éppen az alkalomhoz illőt, fellapozta a 254. oldalt, s ott villogott rá a Betlehemi királyok című gyönyörű vers.

Mindig is ragadt rá a vers, már a polgáriban is, amikor hat éneket kellett kívülről fújni a Toldiból, nem egyszer őt állította osztálytársai elé példának Vicsay Lajos tanár úr, mert senki olyan hibátlanul nem tudta felmondani kívülről. Olvasta a szavakat, nem is olvasta, hanem falta a betűket. Jaj, ha itt lenne Melinda. Milyen csodálatos volna ülni mellette, becsukná a könyvet vagy odaadná a kezébe, hogy ellenőrizze, tudja-e pontosan a szöveget.

Mondta lassan a szoba csöndjének:

Adjonisten Jézusunk, Jézusunk!
Három király mi vagyunk.

Este hétre mindenki tudta a maga szövegét.

Még ilyen boldogok nem voltak mostanában. Elkapta őket a láz, a varázslat, az otthon hangulata, ami annyira hiányzott mindenkinek.

És Béka csodát művelt a Betlehemmel.

Két gyertyát mesterkedett a jászol mellé, oda, ahol a faragott Jézuska feküdt, ott térdelt Mária, összetett kézzel imádkozott József, bámultak az állatok, a tehénkék, báránykák és az árva csacsi. És ott büszkélkedett a három király is.

Ezzel vagyont kereshetnének, ha most béke lenne és Szegeden volnának. Bekopogtatnának a házakba, becsöngetnének a lakásokba, a vendéglőkbe, mert az otthontalanoknak is kell a szeretet, ők is akarnak sírni, emlékezni, szomorkodni, megváltóra várni.

Hétkor levitték Békát a kocsijával a pincébe.

Ölébe tették a Betlehemet.

Meggyújtották a két gyertyát. A királyok koronát viseltek a fejükön. Boldizsár arcát teljesen elfedte a Schmoll-paszta.

Elöl Béka, mögötte Vér István, azután a három király következett, az arkangyalok, a pásztor. Énekeltek.

Mennyből az angyal
Lejött hozzátok
Pásztorok, pásztorok,
Hogy Betlehembe
Sietve menvén
Lássátok, lássátok...

Amerre mentek, elcsöndesedett a folyosó. Egyelőre nem mentek be sehová, csak botorkáltak végig a sötét folyosón, és picinyke égő fényében keresték az út végét. Az ajtók és a szívek kinyíltak. A szemekben visszatükrözött a gyertyák fénye. A lepedőbe öltözött angyalok arcán komolyság, az ének áthatotta őket, valóban angyalok lettek e pillanatban, akik íme, elhozták a pincébe búvt embereknek a vigaszt, a hitet, a reménységet, a békét.

Tovább énekeltek.

Istennek fia,
Aki született
Jászolban, jászolban.

Ő leszen néktek
Üdvözítőtök
Valóban, valóban.

Egy asszony felsírt.
Egy kisgyerek kiabált.
– Meg akarom nézni a Jézuskát.
Néhányan mögéjük álltak. Aztán mind többen csatlakoztak hozzájuk. Elől Béka a kocsijában, kezében a Betlehem ragyogó barlangjával, a libegő gyertyafénnyel, mögötte a lepedőbe öltözött angyalok, aztán a férfiak és nők.

Már zengett a folyosó.

Nem tudtak a kinti világról. Egy pillanatra elfelejtettek mindent: szomorúságot, bánatot, nyomorúságot, hogy életüket mentik, hogy félnek a razziázóktól, a fegyveresektől, hogy korog a gyomruk, hogy mi várhat rájuk. Jó volt beleolvadni az énekbe. Gyerekkori emlékek merültek fel, talán nem is mindenki tudta a szöveget, a dallam is bukdácsolt, el-elfacsarodott, de néhány jó hangú férfi visszahozta az igaz útra.

Szállt a dallam.

Mellette vagyon
Az édesanyja
Mária, Mária.
Barmok közt fekszik,
Jászolban nyugszik
Szent fia, szent fia.

A folyosó végéhez értek. Most kanyarodtak jobbra, hogy elhagyják a Rózsa utcai frontot s átvágjanak az ellenkező oldalra. Kíváncsiskodók jöttek ejéjük. Majdnem elállták az utat, de amikor Béka kocsija hozzájuk érkezett, utatnyitottak.

A betlehemi gyertyák lobogtak.

Az ének felerősödött.

Be is menének
Köszöntésére
Azonnal, azonnal.
Szép ajándékot
Vivén szívükben
Magukkal, magukkal...

Istenem, gondolta Vér István, az édesanyja már bizonyára elkészítette a karácsonyi vacsorát: a bablevest, a mákos tésztát, beletett egy jonatán almát a vizespohárba, hogy vízkeresztig benne legyen, az apja kikészítette a mézet, a szeletekre vágott almát, diót, mandulát, ülnek az asztalnál és nem esznek, mert várják őt haza. És neki itt korog a gyomra, bőgeti a lelkét ez a gyermeteg ének. Mindjárt bolondozni kezdenek, a pásztor eljátssza majd, hogy beesik az ajtón, ők gyerekkorukban – míg a többiek a háziakat vidámították – meglopták a füstölők tartalmát, hosszú szál kolbászokat menekítettek el magukkal, hogy teljes legyen advent békessége és jóllakjanak a szegények is.

„Mennyből az angyal..."

Nem angyal hull a mennyből, de égi áldás! Bomba és halál. A város bekerítve, csak a madarak repülhetnek ki a halálos gyűrűből, más senki. Aki bent maradt, többet vállalt, mint hitte.

Még hány napot kell várniok? Ez izgatta akkor is, amikor néhány napja Béka eljátszott velük.

– Táncoltassunk asztalt?

– Te ahhoz is értesz?

– Én mindenhez értek, haver.

Körülülték a nagy asztalt a lakás egyik szobájában, ahol erdélyi menekültek éltek, előkelő idegenként, de erre az egy estére beengedték őket.

Összetették az ujjaikat, hogy élő legyen a lánc. És Béka egyetlen szavára megindult az asztal. Érezhetően felemelkedett, aztán lecsapta lábát, furcsán féloldalas lett, mert felemelkedett, lecsapódott, mintha el akart volna indulni, menni akart volna valahova. Az asztal mindent tudott.

– Próbáld ki, haver!

– Én? – álmélkodott Tüske.

– Te, haver, te. Kérdezz tőle valamit.

– Mondjuk azt, hogy hány pengő van a zsebemben?

Az asztal kopogott, kopogott s megállt a 28-nál. Megnézték, s nem akartak hinni a szemüknek, Vér István zsebében 28 pengő volt, ércpénzben.

– Na te híres asztal, akkor azt is mondd meg, de azonnal, de tüstént – rendelkezett vele Riska –, hogy mikor megyünk már haza!

Az asztal 21-et kopogott.
Na vajon, az mennyi? 21 nap, 21 hét, vagy 21 hónap?

Mennyből az angyal
Lejött hozzátok
Pásztorok, pásztorok,
Hogy Betlehembe
Sietve menvén
Lássátok, lássátok...

És most jött a játék.
Az egyik pince-szoba előtt megálltak.
– Szabad-e betlehemezni?
– Tessék csak, tessék...
Megálltak az ajtóban. Betessékelték Békát a betlehemmel. A többiek kint maradtak. Belépett Vér István, mögötte a három király. Liba majdnem elröhögte magát, mert a Schmoll-paszta igen-igen olvadt és már a nyakába is becsorgott a fekete lé.

Vér István megköszörülte a torkát.

Rákezdett: József Attila, Betlehemi királyok. „Adjonisten, Jézusunk, Jézusunk! / Három király mi vagyunk. / Lángos csillag állt felettünk, gyalog jöttünk, mert siettünk / Kis juhocska mondta – biztos / itt lakik a Jézus Krisztus".

Tökmag folytatta: „Menyhárt király a nevem. / Segíts, édes Istenem".

Senki sem ismerte a verset.

Vér István beletüzesedett. Úgy mondta, mintha ő írta volna. Boldogan. Büszkén. Felszabadultan. Érezte a szavak muzsikáját, a mondatok zenéjét. Már hetek óta hol Adyt olvassa, hol József Attilát. Melyiket szeresse? Mióta Melinda elment, nem is nyúlt Ady után.

Folytatta: „Istenfia, jónapot, jónapot! / Nem vagyunk mi vén papok. / Úgy hallottuk megszülettél, / szegények királya lettél. / Benéztünk hát kicsit hozzád / üdvösségünk, égi ország!"

Anyuci következett. Kicsit vékony, nem éppen szónoki hangon folytatta, magára mutatva, s hozzá pukkedlit csinálva: „Gáspár volnék, afféle / földi király személye."

Mindenki nevetett. Végre nevethettek. Hagyták a szomorúságot, a könnyeket, a bosszankodást, elfelejtették a háborúzó

világot. Elfelejtették, hogy nincs mit enni, hogy reménytelen a holnap.

Vér István boldog volt.

Hát ilyen az öröm? Ennyi csak az emberek megnevettetése? Beletüzelte magát a szavak áradatába, örült annak is, hogy gyorsan és könnyen tanulta meg a verset.

Mondta, mondta a maga örömére: „Adjonisten Megváltó, Megváltó! / Jöttünk meleg országból. / Főtt kolbászunk mind elfogyott, / fényes csizmánk is megrogyott, / hoztunk aranyat hat marékkal, / tömjént egész vasfazékkal."

Liba kilépett az előtérbe.

Magára mutatott: „Én vagyok a Boldizsár, / aki szerecseny király!"

Csönd.

Senki nem nevet.

A Betlehemben égnek a gyertyák. Lobognak a fények, mutatják az utat hívőnek és hitetlennek. Hiszen ez játék, karácsonyi játék, nem más ez, mint az érzelmek játéka, játszanak ők maguk is, a mindenre kapható tanfolyamisták, a bátor fiatalok, a vagányok. Sajtos úr is kihúzza magát, mert itt tolakodik ő is a többiek között, mintha az ő érdeme lenne ez a ma esti betlehemezés, mintha ő találta volna ki. Béka nem ismeri a verset, de magában minden sorára rábólint, hiszen szereti ő a költészetet, de még mennyire hogy szereti, el is kéri majd ezt a kötetet Vér Pistától, hiszen ettől a költőtől érdemes olvasni.

Már a szomszédos pincékből is átjöttek, ott tolonganak az ajtó előtt, a folyosón. Többen nem férnek be, mint ahányan már bent szoronganak.

Vér István pedig csöndesen befejezi a verset. Egyetlen piszszenés nem hallatszik: „Irul-pirul Mária, Mária, / boldogságos kis mama. / Hulló könnye záporán át / alig látja Jézuskáját. / A sok pásztor mind muzsikál. / Meg is kéne szoptatni már. / Kedves három királyok, jóéjszakát kívánok!"

Meghajolt jobbra is, balra is. Nem tapsot várt, de gondolta, így illik ez.

Hanem ebben a pillanatban Béka már fújta is a szájharmonikát. Fújta a Mennyből az angyalt, teljes hangerővel, egyesek énekeltek hozzá. A pásztorsubás a jelenetére várt, amely úgy kezdődött, hogy kiszólnak neki: „Gyere be te, öreg!" Mire ennyi a válasza: „Hol van az az üveg?", de nem lehet folytatni a kántálást, a játékot, mindenki a fiúk kezét

szorongatja, egyszeriben ők a legnépszerűbbek, kézről kézre adják őket, valaki egy tekercs beiglit vesz elő, azt kínálja körbe, jaj, csak jusson még egy szelet sütemény, mert kéz kezet ér, mindenki markol, mindenki yenni akar.

Kéz ül meg Vér Pista vállán.

Oldalt kapja a fejét. Érzi az illatot, de hiszen ez ismerős. Csak nem...?

– Klassz voltál, nagyon klassz – ugrik a nyakába Anna, és csókolja az arcát, nem törődik senkivel. – Isteni klasszak voltatok...

– Hát te? – döbben meg István.

– Hát te? – dobja vissza a kérdést Anna. – Merre csavarogtatok mostanáig?

Üllő óta nem látták egymást. Akkor Anna szülei otthagyták a vonatot, beköltöztek a pesti rokonokhoz. Egy szuszra meséli el, gyors hadarással és féktelen jókedvvel, hogy miként akartak nyugatra indulni s miért maradtak mégis Pesten. Vér István nem is a történetre figyel, hanem a lányra. Ez nem is lehet igaz, ez olyan, mint a mesében, lám, máris itt van az ő karácsonyi ajándéka, ez a gyönyörű teremtés, mert Anna még szebb lett, mint Üllőn volt, pedig a templomban őt látta a legszebbnek a világon. És ahogy nézi a lányt, egyszeriben nem is fáj Melinda hiánya. Lehet ez? Hogy lehet ez? Anna belekarol, viszi magával a folyosón, egészen addig, ahol a felvezető lépcső van. Ott aztán egy kicsinyke beugró alatt megállnak, már nyílik is Anna szája, már érzi a nyelvét, már összetapadnak, már boldogok, ez a legszebb karácsony este a világon.

– Egész nap csak csavargok – siet tudomására hozni Anna. – Anyusék tudják, hogy rossz pénz nem vész el, ez vagyok én, ők is szomszédolnak, bridzselnek valamelyik pincerészben, ez a ma esti szórakozásuk. Hát te? Nem mesélsz nekem?

– Tudod mit, gyere föl hozzám!

– Hogyhogy hozzád? Mi az, neked lakásod van? Hű de klassz! És hol? És ha felmegyünk, nem félsz majd tőlem?

– És te nem félsz feljönni?

– Én nem!

Mire felértek a Csatay lakásba, Vér István minden lényegesnek tartott dolgot elmesélt élete elmúlt két hónapjából, de mélyen hallgatott Bene Gyuláról, a kézigránátokról, a merényletről, ilyen dolgokat nem kell egy lány orrára kötni.

A fiúk odalent ünnepeltek.

Már csak egyetlen vasúgy szomorkodott a szobában.

Anna kulcsra zárta az ajtót.

– Veled akarok lenni, csakis veled.

– Szeretlek, azóta szeretlek, hogy Üllőn... a templomban...

A lány eltolta magától.

– Kérlek, Pista, ugye, így hívnak, mert látod, el is felejthettelek volna...

– Igen, Annácska...

– Csak Anna, így mondd nekem. Anna...

– Anna...

– Ma karácsony este van. Egész nap nyugtalan voltam. Megéreztem, hogy valakivel találkozni fogok. Nagyon jó, hogy veled találkoztam össze. Ugye, te nagyon kívánsz?

Már az ágyon feküdtek.

– Én vagyok a te karácsonyi ajándékod... – suttogta a lány.

– És én...

– Te meg az enyém... Tudod, már Üllőn szerettelek volna.

– Én is – mondta a fiú.

– Nem az a lényeges. Mindig a nő választ. És én ott kinéztelek magamnak. Olyan ábrándos a szemed. Nézz csak a szemembe? Igen, most még szebb, mint akkor. Tudod, annyi mindent beszélnek az emberek. Hogy így a katonák, meg úgy a katonák! Azt mondtam magamnak: legalább az az ábrándos szemű fiú az enyém lett volna... És most itt vagy! Hű, de klassz...!

Felkiáltott.

Vér István félt, hogy talán a szomszédos lakrészekben még van fent valaki. Kintről távoli, tompa dörgés hallatszott. Mintha dörögne az ég. Valahol ágyúztak. De ilyen közel?

– Mi a klassz?

– Az a nagy tükör ott! Ezt itthagyták nektek. Te már próbáltad tükör előtt? Anyu mesélte, hogy vannak szállodák, ahol még a mennyezeten is tükör van. Izgi lehet egy olyan helyen. Ó, nekem anyu sok mindent elmesélt. Azt mondja: nem akarom kislányom, hogy csalódás érjen... Engem már nem érhet csalódás. De meglepetés igen... Hű, de klassz vagy! Már Üllőn is az voltál.

Kiugrott az ágyból.

Odaállt a tükör elé.

– Akarom, hogy ide gyere. Félsz? Fázol? Na, gyere már, ne légy anyámasszony katonája!

Mennyire más ez a lány, mint Melinda! Sokkal szebb. Ravaszabb. Huncut a szeme. Hogy néz. Hogy hívja! És milyen gyönyörű! A melle is feszesebb, keményebb, ruganyosabb, hintázik, ahogy ott áll a tükör előtt, nézi magát, aztán visszarohan és beugrik az ágyba.

– Brrr... hideg van! Melegíts meg!
– Megmelegítelek.
– Most mondjad.
– Mondom.
– Súgd a fülembe... jaj, ez csiklandoz.
– Kívánlak.
– Érzem.
– Szeretlek.
– És még?
– Jó vagy!
– Még!
– Gyönyörű vagy!
– Klassz vagy, ahogy dicsérsz.
– Szeretem a melled...
– Csókold meg!

Hát ez is szerelem? Mennyire más ezzel a lánnyal, mint Melindával. Melinda folyton tanítgatta. Anna hagyja magát szeretni. Elolvad a szája. Csupa tűz a teste. És féktelen, milyen féktelen. Ezer fok van az öreg vasutas takaró alatt. Mit takaró? Pokróc! Vajon bújt már alá ilyen szép nő? És ez a tükör látott ilyen szép testet? Csak ne lenne kint hideg. Forognak. Most Anna van felül. Most ő. Most oldalt hevernek. Nézi a lány arcát. Behunyja a szemét. A keze után kap.

– Csókolj – suttog Anna. – A szememtől lefelé...
– Most a szád...
– Ne mondd, csak csókolj...
– Boldog vagyok – bújt ki később a takaró alól.
– Nagyon klassz vagy – suttogta a lány. – Még soha senki sem volt ilyen klassz...

Hevertek egymás mellett.

– Maradjunk még egy kicsit – mondta Anna. – Egy nagyon kicsit... Aludni akarok, veled akarok aludni... Jó? Költs fel egy óra múlva! Vigyázd az álmom. Akarod?

Csakhamar tiszta, egyenletes szuszogást hallott.

Mögéje bújt, átölelte, s magában a „Mennyből az angyalt"

énekelte. Meg azt, amit odahaza fújtak, tiszta szívvel: „Kiskarácsony, nagykarácsony, / kisült-e már a kalácsom, / ha kisült már, ide véle, / hadd egyem meg, melegében..."

Elfelejtette az éhségét, a szomjúságát.

Meg sem mert mozdulni, nehogy felébressze ezt a hozzámenekült kismadarat.

Már a Liget fái alatt jártak.

Félelmetes volt az Andrássy út. Sehol egy lélek az utcán. De ők kilencen határtalan bátorsággal, gangosan és rangosan járkáltak a Ligetben. Elöl Béka, mögötte a társaság.

– Ma az én vendégem minden haver – jelentette ki reggel Béka. – Jöttök velem?

– Hová? – kérdezték egyszerre.

– A Ligetbe!

– Megyünk, Béka!

– Felültetlek benneteket a körhintára! Arra a nagyra, szépre, tükrösre, csodálatosra, ami ott áll a Mutatványosok utcájának bejáratánál. A legelsőre! Meglovagoljuk a lovakat, az angyalos kocsikban száguldozunk. Jöttök, haverok?

Anyuci elszontyolodott.

– Nincs is nyitva a Liget.

– A Liget mindig nyitva van! – mondta nagyúri módon Béka. – Nekem mindig nyitva áll! Na, indulás...

Ahogy kiértek a fák alá, közelebb kúszott az ágyúdörgés. A távoli, tompa ágyúszó napok alatt felerősödött, ahogy bezárult a gyűrű Budapest körül. Hozták a híreket, vadabbnál vadabbakat, hogy már a János kórháznál áll a front, hogy már telefonon beszéltek olyan városrésszel, ahol bent vannak az oroszok, hogy a németek napokon belül feladják a várost, hogy Hitler rendelkezése szerint soha nem adják fel, hogy Budakeszinél már törik is a gyűrűt a Tigrisek, hogy... Annyi hír, ahány hírhozó!

Lövedék fütyült a fejük fölött.

– Ez a jó, haver – oktatta a társait Béka – Ha már fütyül, nem lehet nagy baj! Elúszik a fejed fölött. Az a baj, ha nem hallod. Mert akkor már robban is!

Hanem a Liget fái fölött mintha felerősödött volna az ágyútűz. Egymásra néztek a fiúk. Nem bolondság ilyenkor a Ligetben mászkálni? De ha valaki kitalál valamit, a többinek nincs mersze ellentmondani. Már pedig itt Béka a vezér. Most is fújja szájharmonikáján az indulójukat:

„János bácsi a csatában..."

De senki nem énekel.

Figyelik a levegőeget, mikor kell szétugrani, a földre dobni magukat. Nem is olyan bátorságos ez a délelőtti sétafikálás. És mire jó ez?

– Haver – bíztatta Béka a mögötte sétálókat – Ma csuda murit csapunk! Ez lesz az én karácsonyi ajándékom! Meg akarlak ajándékozni benneteket. Csak nem gyulladtatok be? És a pisztolyom, az kutya? Ne féljetek! Forogni való kedvem van! Utazni akarok. Elvarázsolt királyfiként, akinek lába is van, repül vele a ló, száguld, haver, gyönyörű az élet! Tudjátok, hogy hányszor segédkeztem én az öreg Müller mamának, mert övé a tükrös körhinta, ti nem is tudtátok, ugye? Elég volt csak a szemével intenie és már ugrottam is. Kezeltem az indítókart, leintettem a szemtelenkedőket, indítottam a lemezjátszót. Én azt a nótát szeretem hogy... Elénekeljem, haver? Igen, az az én nótám, hogy „Csak egy nap a világ, csak egyetlen egy csók az életünk, ki tudja mi vár ránk, ki tudja holnap mire ébredünk..." Ismeritek? Hát akkor, miért nem éneklitek ti is... „Csak egy nap a világ..."

Már a cirkusznál jártak.

– Ki nem szereti a körhintát? – mondta tovább a magáét, miközben fázósan beburkolózott egy vastag pokrócba, nem lévén télikabátja. – Másként kérdezem hát. Ki szeret körhintázni?

Papagáj eldadogta:

– Én még sosem ültem tükrös körhintán...

– Én sem, én sem – jelentkezett Tökmag.

– Ma minden haver az én vendégem. Mert Béka tudja, hogy mi az illem. Fejedelmi ajándékot kaptok, fiúk! Hány menetet akartok? Tízet, százat? Akarjátok, hogy Karády suttogja a fületekbe: „Vadvirágos tarka rét..."

Megálltak a körhinta előtt.

A kőépület barakkos cirádái alatt Béka intézkedett.

– Várj, haver, dehogyis ütjük le a lakatot, dehogyis, haver. Ez itt, mit gondolsz, mire való? – vett elő egy hatalmas füzér kulcsot. – Kinyitom én, ha addig élek is...

Percek alatt lent volt a lakat.

A rácsot levették.

Béka csakugyan ismerős volt odabent. Felgyújtotta a villanyt. Előtte babrált egy kicsit a villamos-szekrény előtt, áram alá helyezte a körhintát.

A fiúk álmélkodtak.

– Milyen csodálatos – suttogta Anyuci.

– Én egy lóra pattanok – közölte Riska.

– Megugratjuk a legmokányabbat! – határozott Bunyó.

– Én az angyalos kocsiba ülök, ringani akarok, körbe-körbe – álmodozott Tökmag.

– Én forogni, forogni a nagy kerékben – így Liba. – Ki jön velem?

Béka otthonosan mozgott. Látszott rajta, hogy igaz a meséje Müller mamáról, aki megengedi, hogy helyettesítse. És ha most itt lenne Müller mama? Van elég pénzük! Rengeteg pengő lapul a zsebekben, piroshasú százasaik vannak, Mátyás király képével, de van épp elég Horthy-tízpengősük is, ezüstből, száz menetre megvehetnék ezt a csodálatos tükrös forgót, az álmok körhintáját.

Csak önmaguknak.

S ebben épp ez a gyönyörű.

Hogy nekik, csak nekik nyitotta ki Béka a körhintát. És már indul is az első menet. Már recseg a hangszóró, mert a ligeti hangszórók mindig recsegnek egy kicsit, Bilicsi énekel:

Száll a hinta,
kis palinta,
szól a csinta-
lan Katinka,
szól a verkli,
azt nyekergi,
jöjj mulassunk
hát...

Forog a körhinta.

Béka a kezelőkarnál.

Szól a muzsika. Micsoda hangulat támadt egyszerre a halott Ligetben. És kit érdekel, hogy gránátok röpülnek a fejük felett, nem is hallják Bilicsi énekétől, elfelejtik a hideget, odakint már piszkos a hó, napok alatt megfeketedett minden.

Tüske lovon ül.

Olyanon, amit hajtani lehet, amit rugó rögzít, s ő előre-hátra száguld, repül vele, előre-hátra-előre-hátra, ez az igazi, és közben körbe is forog a vidám muzsikára, Béka nagyszerű, csodálatos haver, a legjobb barátjuk széles e Budapesten. Beváltotta az ígéretét. Pedig nem hittek benne. Hogy ők ma

a halott Ligetben fognak körhintázni? Ugyan már, na! De nem akarták elrontani az örömét.

És repülnek. Száguldanak. Végtelen körökben, megállíthatatlanul. Most nem szól a kolomp, a csöngő, hogy vége a menetnek. Most Béka kezeli a titkok kulcsát, az indítás és megállás nyomógombját, száguldozhatnak boldogan, megittasulva az örömtől.

Már Karády énekel.

Hogy búg a hangja. Hogy suttog.

„Jóéjt, drága kis hadnagyom jóéjt..."

Még mindig tart a végtelen menet.

Meddig? Milyen nagyszerű lenne itt tölteni a napot, száguldozni, forogni, elveszíteni az időérzéket, nem tudni, hogy honnan futottak el, minek futottak el, miért nem maradtak otthon, miért lódultak bele a nagyvilágba? Csak forogni az álmok körhintáján. Beleénekelnek Karády dalába, belekiáltanak, hamisan, fájdalmasan, teli torokból, mert most ezt is lehet, most mindent lehet. „Csak egy nap a világ, csak egyetlen egy csók az életünk, ki tudja, mi vár ránk, ki tudja holnap mire ébredünk, ma nevet ránk az ég..." De hiszen ezt is tudják. Övék minden sláger, minden dallam, minden menet, övék a körhinta, ez a bolond délelőtt, nekik adta ezt a kincset Béka, aki szintén énekel, vezényel a láthatatlan zenekarnak, most a nagydobnak int be, most a csellók zokogó hangjának, behunyja a szemét, most fortisszimót vezényel, most az üstdob puffan, igen, ez már a Tangó boleró, sírnak a hegedűk, jaj milyen szép az élet.

– Haver, bírod még?

Nem tudják, kinek szól a kiáltás, de mindenki integet, boldogan integet, fél kézzel is röpülnek a lovak, a kecsesek, a szépek, a nemesek, az arabs mének, az angol telivérek, ez aztán a gyönyörű körforgás, végtelen a menet, végtelen a boldogság. Szállni, repülni, forogni, nevetni, élvezni a hinta gyorsulását, mi van ennél szebb a világon? És Béka a leggyorsabb fokozatra kapcsol. Most repülnek csak igazán.

Liba elegánsan lelép a körhintáról, Anyuci is követni akarja, de elhasal, csúszik vagy három métert, alig tud a lábára állni, forog, tántorog, mintha beszívott volna. Végigszalad a mutatványosok utcáján, dülöngél jobbra-balra, aztán nevet, nevet.

Tüske leszállt a lóról. Átült a kényelmes, angyalos kocsiba. Micsoda úri passzió ez, egyedül elterpeszkedni! Felteszi a

lábát a magasba, képzeletben a Tangó boleróra táncol, bal kezében Melinda, jobb kezében Anna.

Aztán vált a kép.

Magát látja, Újszegeden, a mutatványosok között. Régi forgónál bámészkodik. Trottyogtatós zenét fúj hatalmas trombitájával a gazda, s egy alig tizenkét esztendős kislány dobol hozzá. Odabent, a forgó magasában, mezítlábas gyerekek tolják a gerendákat, röpítik a forgót, s amikor már nagyon száll, felülnek a hajtógerendákra, ez aztán a mulatság!

Lám, minden álom valóra válik egyszer.

– Gyere fel te is, Béka...

– Gyere, Béka...

– Haver...

Mindannyian hívják. Miért is ne hívnák?

Béka leállította a motort.

Felsegítették. Liba állt a kezelőpult mellé. Egy pillanat alatt megtanulta az indítást és a leállítást.

– Hova ültessünk, Béka? – kérdezte Riska.

– Ülj mellém a kocsiba – kérlelte Vér István.

– Lovagolni akarok, haver – vágta el a vitát.

Feltették egy lóra, a külső körben persze. Kicsit bizonytalankodott, aztán erősen belekapaszkodott a ló nyakába.

– Indíts, haver!

Megindult a körhinta.

Már újra Karády énekelt. „Ez lett a vesztünk, mind a kettőnk veszte, a csillagos mély forró nyári este..."

Béka boldog volt.

Itt van a haverok között. Hogy megszerette mindegyiket. Mennyire más az élete, mióta ők is itt élnek a Csatay lakásban. Társai vannak, barátai. Ha „bevetésre" mennek, szénért, cuccért, holmiért, fáj az egyedüllét. Csak velük jó. Nincs ideje önmagával foglalkozni. A csonkaságával, a nyomorultságával, a kocsijával, a tehetetlenségével. Van, aki mögötte áll. Mindig tolja valaki a kocsiját. Csak a fiúk között jó az élet. Csak velük jó az este. Maholnap mindannyian bűvészek lesznek, annyi trükköt megtanultak tőle. Különösen Liba tehetséges. Ennek a fiúnak stílusa van. Varázslatos kézmozgása. Mert ez a legfontosabb: az ujjak játéka. A múltkor megmutatta, hogyan kezdi el a napját. Mennyit gyakoroltatja az ujjait. Hogy külön-külön tudja mozgatni az ujjperceit. Senkisem tudta utána csinálni.

„Ez lett a vesztünk..."

Ezt énekelte Zágrábban, a szőke lánynak, az ottani Ligetben. Táncoltak. Hogy tapadt. Hogy szorított. Milyen jó is volt táncolni.

Milyen jó volt, amíg megvolt a lába. Már elfelejtette, hogyan kell szaladni. A futás lendületét. Valamelyik nap beszélt erről Vér Istvánnal. Illetve Pista öntötte ki a lelkét. Másról akart beszélni, jól tudta ő, de a végén a futásnál kötött ki. Ez akkor volt, amikor Melinda elhagyta. Olyan volt a fiú, mintha vérét vették volna.

– Ne szipogj, haver. Fel se vedd. Elment, hát elment. Na és? Villamos és nő mindig jön. Mindig? Már ez sem igaz! Villamosok például nem jönnek. Megdőlt egy alapigazság. De a nők még jönnek. Most különösen jönnek. Alig van itthon használható férfi.

Szorítja a ló nyakát.

Erősen fogja.

Fölöttük fütyült a lövedék.

– Ez már elment, haver! – kiáltott.

De a másik a közelben csapott le! A harmadikat pedig nem is érezték, nem hallották a lövedék vijjogását. Csak a robbanást. Liba a földre vetette magát, a forgót meg mintha meg akarná állítani egy láthatatlan kéz.

Ez hova csapott?

Sápadt arcok.

Megrémült tekintetek. A lemez is kattog. Ezt mondja állandóan: ...vesztünk, ...vesztünk... Átszakadt a barázda.

Az úttesten kráter. Nem nagy, de egy gyerek beleférne.

Liba felugrott.

– Anyuci, hol vagy Anyuci?

Liba még úgy emlékezett, hogy Anyuci az utcán táncol. De nem, már egy ló hátáról jelentkezett.

– Hahó, beszartatok, mi?

Forog a körhinta.

– Odanézz, Béka... – kiáltott Vér Pista.

Béka lógott a lovon. A feje előrebukott, de tartotta magát.

– Állítsd le, te marha – kiabált Tüske – Állítsd már le! Nem hallod!?

Csönd. Hihetetlen mély tud lenni a csönd, amikor elszáll az ének, elnémul a kattogó dal.

– Béka!

– Meghalt! – kiáltotta Bunyó. – Ez a marha bomba idevágott.

– Repeszt kaphatott! Hiszen mi élünk... – vélekedett Papagáj. – Élünk, élünk – kiáltozta és kirohant az utcára, a kráterhez.

Kezek nyúltak Békáért. Hozták a kocsit.

– Mi van veled, haver, élsz? Szólj már, nem hallod?

– Elgyöngültem, haver – suttogta Béka. – Tegyetek a kocsiba! Így! Ezt a bolondságot... Tüzet vezényeltem, mert huszárnak képzeltem magam és éppen akkor, az orrom előtt robbant a bomba, a fene egye meg, hát nem elvitte a lábomat, nézzétek, nincs lábam, látjátok, vérzik mind a két lábam...

Már rohantak is vele.

Amennyire egy ilyen kocsival rohanni lehet. Ha végig aszfalt lenne, akkor igen, de van ám benne kockakő is, murva is. Végre kint vannak a ligeti fák közt, Liba csukja a boltot, ráharaptatja a lakatot s aztán rohan a többi után... Amikor utoléri őket, elkiabálja magát:

– Őrültek, ne rohanjatok, elsősegélyt kell adni! El-ső-segélyt – szótagolja a szavakat, látszik, hogy a leventében elsősegélynyújtó volt.

Béka mellén roncsolás.

Vér István lohol legelől. Na híres, mondja magának, most mutasd meg, mit tudsz. Orvost kell felhajtani valahol. Orvost! Már az Andrássy úton fut. Mögötte loholnak a többiek. Nézi a házakon levő táblákat. Hol talál egy orvost? Végre. Fogorvos! Ez is orvos. Nyitja a kaput. Zárva. Rajtahagyja kezét a csengő gombján. Hiába. Bentről semmi mozgás.

Utolérik a többiek.

Liba bekötötte Béka sebét. Három zsebkendőt szorítanak rá. De már mind véres.

Milyen messze van a Körönd. És még onnan is két sarok a ház! De nem is oda kell futni, hanem a MÁV Igazgatóság bunkerébe. A biztos, védelmet adó óvóhelyre. Ott csak van orvos. Ott lennie kell orvosnak...

És ha elvérzik addig?

Végre. Itt van egészségügyi szoba, ápolónő és orvos is. Amíg a beteget vizsgálják, kötözik, műtik, szétszélednek a fiúk. Hogy nem is ettek ma? Ugyan, ki éhes? És mit is ennének? Hiszen semmijük sincs.

Előkerül Sajtos úr.

– Újra lehet járni a Csengerybe, fiúk.

Addig senki nem megy, amíg Békát ki nem engedik. Viszik a házmesterlakásba. Az anyja ragaszkodik hozzá. Ő akarja ápolni.

– Kisfiam, drága kisfiam – takargatja. – Látod, én mindig mondtam, hogy vigyázz... Megkeserítetted az életemet. Te sosem vigyáztál! Én bármit mondhattam, az volt a jó, amit más mondott...

– De néni kérem – védekezett Liba a társak nevében is. – Mi semmiről sem tehetünk...

Az anya rájuk se figyelt.

– Mindig csak a haverok, mindig, ugye, hiába sírtam egy életen át. Kisfiam, drága szerencsétlen kisfiam... Most még az életedet is odaadod a haverok miatt. Nem volt elég a lábad? Hogy kértelek mindig, ne igyál annyit. Az életemre könyörögtem, ne igyál a haverokkal. De neked én beszélhettem... Ugye, a lábadat is a haverok miatt...

Liba tovább kakaskodott.

– De néni kérem... Hát a háború...

Az asszony megtört szemmel nézte a fiúkat. Ott álltak az ágy körül.

– Hagyjátok az én drága fiamat, hagyjátok, az égre kérlek hagyjátok! Mindig a haverok! Háború...? Ne beszéljetek háborúról, sose volt Béka katona. Azt csak úgy mondta. Jobban hangzott. És őrmester se volt. Artista volt. A levegő királya. Azt mondták: ő lesz a legnagyobb. És akkor egy nő miatt inni kezdett. Veletek is ivott?

Vér István hátrált.

– Nem kérem, Béka sose ivott...

– Ez? Vedelt. Aztán részegen a sínre feküdt, meg akart halni. De csak a két lába veszett oda. Az élete megmaradt nekem. Ne akarjátok elvenni tőlem... Hagyjátok az én fiamat... Hagyjátok...

Kisomfordáltak.

Liba csak annyit mondott.

– De hát a történetei?

Anyuci:

– És a katonasapkája?

Bunyó ezt mondta, inkább magának, mint a többieknek.

– Ő a legjobb haver a világon!

Riska majdnem elbőgte magát:

– Ugye srácok, nem hal meg?

Tökmag is megszólalt:

– Hülyék vagytok! Béka nem halhat meg!

Papagáj csendben szipogott.

– Már tíz trükkre megtanított...

Pulyka is véleményt nyilvánított.

– Elhozom neki a legjobb falataimat...

Erről eszükbe jutott, hogy enni is lehetne, hogy kinyitott a Csengery, nekiindultak hát. Libasorban a falak mentén.

– Ha fütyül, dekkolunk ám, haverok! – adta ki az utasítást Vér István.

Az Aradi utcán mentek föl.

A Hűség Házát messze ívben elkerülték.

Szilveszter napja.

Évbúcsúztató.

Tangóharmonika. Csak úgy dől belőle a dallam. Az asztalokon bor. Papp Loránd huszárfőhadnagy énekel. „A csitári hegyek alatt régen leesett a hó..." Ez a kedvenc nótája. Azt mondja rá: huszárnóta.

Teli a szoba. Rekvirált lakás, ki tudja ki lakott itt, az Erzsébet királyné útja 52/b-ben? Rákospalotán, Julianna biztos helyen van a Fővám téren. Neki meg ez a másfél órája van még, ami elválasztja az újévtől. Mert akkor nekiindul a társaság. Ez elhatároztatott. Ahogyan Kirinkó Viktor megmondta a legénységnek:

– Ez hétszentség!

Este hatkor még semmit sem sejtett Papp Loránd a második század hangulatából. De akkor ketten keresték. Kirinkó Viktor és Molnár János. Mindketten szakaszvezetők. Kirinkó ruszin gyerek, Kárpátalján született, innen még a harmincon, az emberek hallgatnak rá. Hangadó. Amit mond, az úgy is van!

Hat után pár perccel kopogtattak Papp Lóránd ajtaján.

– Szabad.

– Bejöhetek, főhadnagy úr? – nyitott ajtót Kirinkó.

– Gyere be, Viktor.

Tegezi a legényeit, még akkor is, ha azok idősebbek nála. Így szokta meg a honvédségben. A tiszt tegez. Lefelé bizalmaskodik. De visszategezni csak a zászlós meri.

– Igenis, főhadnagy úr. Csakhogy...

– Mit, csakhogy?

– Én is itt vagyok, főhadnagy úr – jelent meg az ajtóban Molnár János.

– Na János, akkor már hárman leszünk. Ki vele, mi újság, mert hogy újságban jártok, ugye? Csak az orrotokra nézek és látom, hogy akartok valamit. Olyan ünnepélyesek vagytok. Mit főztetek ki az új esztendő megünneplésére? Ki vele, egy-kettő, katonásan...

Szeretik a legényei. Papp Loránd emberséges katonatiszt, lóval, emberrel egyaránt jól bánik, tudták róla más századoknál is. A Csepel-szigeten egyenest komázott velük, amit pedig szigorúan tilt a szabályzat. De hát csinálhatta volna másként? Ott csak emberként lehetett. Akik régóta a fronton voltak, jobban tudták, mikor mit kell tenni. Nem egyszer kért tőlük tanácsot:

– Na Viktor, na János, nincs egy jó ötleted?

Mindig volt.

Maga is sokat spekulált az újév köszöntésen. Egyszer megpezsgőztette a legényeit, sőt a lovát is. Egész alakulat ivott a pezsgőből. A legények közül többen kiköpték. Kocsisbort kértek.

A két szakaszvezető most túlságosan is ünnepélyes. Ez az arcukra van írva. Feszesebbek, mint máskor, fegyelmezettebbek, noha az utóbbi időben igazán nem kellett senkit a fegyelemre oktatni. Sokat rágódtak, mire bekopogtak.

Kirinkó Viktor jelent, de Papp Loránd megállítja.

– Te Viktor, ne jelents nekem, az apád mindenét. Mondd el magyarul, mit akartok.

– Hát mondhatom, főhadnagy úr?

– Félelmetes vagy, Viktor. Félelmetes. Ezt várom már, mióta.

Kirinkó Viktor mégis kihúzza magát.

– A főhadnagy úrnak alázatosan jelentem, hogy a nagyságos második század megmaradt emberei szeretnének beszélni a főhadnagy úrral!

– Hát jöjjön be a nagyságos második század!

A „nagyságos" jelző nélkül nem beszélnének önmagukról. Ez még a históriás időktől való, amikor Hadik óbester vezette a huszárokat. A huszárszázad mindig nagyságos. Szépen titulálják magukat. Jó hallani őket.

Sír a szíve Papp Lorándnak. Mert a nagyságos második századból mindössze kilenc ember él csak. Kilenc ember! A többi elveszett. Mennyi hittel indultak pedig. Istenem, azt a lovas hadosztályt látni kellett volna. Tizenhatezer lovas!

Ezt a teméntelen embert hajtották a frontra. Akkor még hitte, nem értelmetlenül. Ma már tudja.

A huszár más, mint a többi katona. Másoknak zászlajuk van, nekik lobogójuk! Hogy lobogtatták a díszelgésnél. Hogy táncoltak a lovak. Tudni kell ám táncoltatni. A bámészkodó azt hiszi, hogy a ló magától táncol. A fenét. Fortélya van annak. Trükkje. A civil azt sem tudja, hogy a hadsereg csak pej lovakat tart. Ugyan honnat is tudná? Az már pláne titoknak számít, hogy a századok színek szerint megkülönböztethetők! Ahány század, annyi színű ló! Az övék fekete. Kincstári sörényt, kincstári farkat levágni tilos! Amikor ezt egyszer elmesélte női társaságban, nem téve hozzá, hogy lovakról van szó, volt is nevetés, viháncolás, mert az asszonynép mindjárt másra gondol. Mit tudnak az emberek a huszárokról? Semmit. Katona, mint a többi. A fenét. Egy magafajta tisztnek már kijár a lótartás. Ez a szolgálati, vagy ahogyan ők mondják: a sarzsi ló! De hát lovagolni, sportolni másik ló kell, azt neki az apja vásárolta, vett egy angol telivér csikót, az aztán az állami zabot ette, a kincstárit. A szolgálati ló tiszta nyereség volt, három év múlva megválthatta az ember, s amit 3–400 pengőért kapott, eladhatta kétezerért. Ez volt ám a jó üzlet.

Kilenc ember, itt van mind a kilenc embere! Sírni kellene. Rákospalotáig elfogyott a század. A többiek újak. Azokkal nem is tárgyalnak. Azokat a személyirányító küldte hozzájuk. Itt csak ennek a kilenc embernek van szavazati joga.

– Mit akarnak, emberek? – köszörülte meg a torkát, mert egyáltalában nem találta a hangot. Máskor tegezte volna őket, most magázza. Milyen módi ez? – Mit akar a nagyságos második század?

Nézi a szemeket. A tekintetek mind őt keresik. Itt nem lehet eltéríteni a szempillantást. Ezeknek az embereknek ő az Atyaúristen! Ha azt mondta eddig: előre, akkor jöttek utána. Mert ő mindig elől mondta, hogy: utánam!

– Hazamenni! – viszi a primet Kirinkó Viktor. – Az első század tegnap átment az oroszokhoz!

Hogyne, ő is hallotta. De mennyire, hogy hallotta! Ment mindenki. Senki nem maradt. Az osztályparancsnokság szentségelt, ezzel el volt intézve minden.

– És maguk mit határoznak?

– Mi is mennénk – mondta Molnár János szakaszvezető.

– Ezt már látta a főhadnagy úr – húzott elő a zsebéből

Kirinkó Viktor egy röpcédulát. – Olvashatja, magyarul írták! Nekem az olvasás nem nagyon jól megy! De tudom fejből is, annyiszor elolvastuk. Az van itt leírva fehérre feketén, hogy Budapestet bekerítették, a további ellenállás céltalan. Már megalakult az új kormány és az új hadsereg. Aki átmegy az oroszokhoz, az mind választhat: vagy beáll az új hadseregbe, vagy hazamegy az övéihez. A tiszt urakra ugyanez vonatkozik, azzal a különbséggel, hogy a tiszt a fegyverét is megtarthatja.

Papp Loránd forgatta a röplapot. Gyűrött volt, sok kéz fogdosta, sárba is hullott, de azért jól lehetett minden sorát olvasni. Csakugyan ez áll benne. Az oroszok megengedik, hogy a tisztek beálljanak az új hadseregbe, jöhetnek velük fegyvertársként, harcolhatnak a német fasiszták ellen.

Kirinkó Viktor még beszélni akart.

– Mi végigverekedtük Varsót, főhadnagy úr, emlékszik még rá, ugye, mi tudjuk, mi az az utcai harc. Ezt a mostanit már nem akarjuk végigcsinálni. Amióta elvitték a lovainkat s gyaloghuszárok lettünk, elegünk van mindenből. Csinálja más. De nem a nagyságos második század! Mi nem! Ha jön a főhadnagy úr, visszük magunkkal, ahogyan dukál, majd én beszélek a tovább sokkal a nyelvükön, megmondom, hogy a Fővám tér felé engedjék harcolni a főhadnagy urat, mert ott várja Júlianna szépasszony.

Derűsek a tekintetek. Bizakodók. Mintha biztatni akarnák, hogy olyat mondjon, ami nekik is tetszik.

Felteszi hát a kezét, mint mindig, ha a század előtt beszél.

– Emberek! Mindenki tudja, hogy nálam mi volt a szokás. Aki le akart lépni, az közölte velem, hogy vegyem fel másnap az eltűntek listájára. Senkit le nem beszéltem, senkit fel nem jelentettem. A gyűrű bezárult. Én is tudom. Félelmetes idő vár Budapestre. Ostrom. Én megyek a nagyságos második századdal. Sőt mi több, nemcsak megyek, hanem vezetem. De hát mikor menjünk, emberek? Most vágjunk neki? Vagy hajnalban? Esetleg kora reggel, szürkületkor? De azt mindenki elismeri, ugye, hogy meg kell tudakoljam az osztályparancsnokságtól, fektetnek-e a vonalak elé aknát, vagy sem, mert aszerint kell megszerveznem az éjszakai készültséget is. És ha tudom a választ, akkor mehetünk. De már miért ne innánk meg a pezsgőt, a bort, meg a pálinkát? Kiosztatom az élelmiszertartalékot is! Ma ünnepelünk, fiúk...

– Éljen a főhadnagy úr! – kiáltották.

– Isten éltesse a főhadnagy urat – lépett eléje Viktor. – És köszönöm a nagyságos második század nevében!

Kezet fogtak.

Mindenki éljenzett.

Azóta ünnepelnek.

De Viktort még nem engedte el.

– Ide figyelj, szeretnélek megkérni arra, hogy menj át a sashalmi leventékhez. Tudod, az iskolában vannak. Megkeresed Csomós Pál tanító urat. Ne mondd, hogy nem találkoztál még vele! Nahát. Ezt a levelet elviszed magaddal, átadod és választ hozol tőle. Megértetted? Hátha ő is átjön velünk. Derék ember. Megérdemli, hogy átvigyük magunkkal...

– Nem köp be a németeknél? Csak azért kérdezem, mert mi mindenre el vagyunk szánva. Ha teszem azt, a főhadnagy úr nekünk ellentmond, csak az Isten tudja, hogy mi lett volna...

– Menj a dolgodra, Viktor fiam. Na, szedd a lábad, félelmetes vagy ezzel a fekete képeddel, szaladj már...

Kirinkó Viktor nyolckor jelentette, hogy Csomós hadnagy úrék betelepültek Budapestre, az iskola kihalt, az emberek a támadást várják, úgy hiszik, holnap már bent lesznek az oroszok...

Szól a tangóharmonika: „Temető a Tisza, mikor kivirágzik..." Ez a főhadnagy úr kedvenc nótája, kiereszti a hangját, arra gondol, hogy fönt Szabolcsban, a következő nyáron majd kifekszik a Tisza partjára, sütteti magát a nappal és hihetetlennek fogja érezni, hogy ilyen félelmetes éjszaka is volt az életében, mint a mai. Mi lesz, ha az oroszok nem olyan barátságosak, ahogy a röplap hirdeti? Mi lesz, ha aknatűz fogadja őket? Vagy egyszerűen csak árokba géppuskázzák mindannyiukat? Más innen, a romos vacsoraasztal mellől elképzelni az átállást és más azt megvalósítani.

És Júlianna asszony?

Látja még? Mikor találkoznak? Ha visszamenne a többiekkel, miután elengedi a legényeit, még talán volna esélye, hogy magához vegye Júliát és elinduljon vele a kitörésben. Kitörés? Itt pusztul minden német, akit bezárt a gyűrű.

A legények csak módjával iszogatnak. Kirinkó Viktor éppen csak koccintott a főhadnagy úrral. Kezével jelezte, neki elég volt. Szükség van a fejére.

Éjfél.

Amikor a harang elütötte az éjfelet, kieresztette a hangját a főhadnagy úr.

Isten áldd meg a magyart
Jókedvvel, bőséggel...

Mindenki vele énekelt. Zengett a ház. Talán utoljára, fordult meg a főhadnagy úr fejében. Lehet, hogy soha többé nem énekelheti el. Hát most azért is! Most elindul az ismeretlen feketeségbe. A vak éjszakába. Vajon pislog-e odaátról valamiféle fény? Mi lesz a sorsa? Igaz-e a hír az új kormányról? Annyi mindent beszélnek az emberek. És a csodafegyver? Ha mégis bevetik a németek? Legyintett a kezével. Minek ennyit összezagyválni? Énekelni kell. Tiszta szívvel. Hittel. Emberséggel.

Megbűnhődte már e nép
a múltat s jövendőt...

Mindent megbűnhődött.

– Emberek, indulás... – adta ki a parancsot. Kinél-kinél csak a legszükségesebb. Amit át akar menteni a holnapjába. Egy fénykép. Címek a fejekben. Ceruza. Toll. Papír.

Negyedóra múlva Kirinkó Viktor már oroszul kiáltott.

Jött a felelet.

Indulhattak.

Papp Loránd főhadnagy úgy érezte, hogy élen a helye. De azért maga mellé vette Kirinkó szakaszvezető urat. Nagyon csöndesen, hogy senki illetéktelen ne hallja, azt mondta:

– Nagyságos második század, utánam!

Kopogtak a falon.

1945. január 15. Reggel hét óra. A MÁV Igazgatóság Rózsa utcai szárnyán, a pince-végénél, ahol a szomszéd házzal találkozik az épület, ott hallatszik a kopogás.

Tegnap senki sem volt kint az utcán.

Éppen egy hete voltak utoljára a Csengery utcában a tanfolyamisták. Azóta életveszély volna kimerészkedni az utcára. Békát tegnapelőtt látogatták meg. Az anyja szájára tett kézzel fogadta őket.

– Csak teát ivott. Már harmadik napja nem eszik. Istenem, de megvertél engem...

És sírt. Mit csináljanak egy síró asszonnyal? Ha lehetett volna bolondozni Békával, ha vicceket mesélhettek volna neki, maradnak. Megmutatták volna, hogy mennyire tudják már a trükkjeit. De így? Nézték egy darabig a lesoványodott testet, megfogták a kezét.

– Az orvos azt mondta két napja: tüdőgyulladás. De ez már amolyan ráadás. Meg azt is mondta – sírt az asszony –, hogy le van gyengülve... Szegény jó, kicsi fiacskám...

Kisomfordáltak az ajtón. Az asszony úgy nézett rájuk, mintha ők tehetnének Béka betegségéről.

Annát ma reggel látta Vér István. Sajtos urat kereste. A parancsnokságra futott. Visszafelé jövet találkozott a lánnyal és rábámult:

– Hát te, maszkabálba készülsz?

– Tudod, anyu akarja. De olyan klassz a kosztümöm, nem? Én élvezem. Mit szólsz hozzá, ez a legújabb pesti divat.

Azzal körbeforgott. Valami régi slafrokot adtak rá, a pulóverére kendőt kötöttek, eltüntették alakja domborulatait, haja selymét fekete kendő alá dugták.

– Klassz, mi?

– Saját öreganyád lettél. Na szevasz, futok ám, mert irtó nagy az izgalom. A parancsnok úr szerint két óra múlva itt vannak az oroszok.

Az övék volt a második pincelakás. De a kopogtatás átcsalta őket.

– Maradjatok itt, fiúk, kérlek benneteket – mondta nekik egy öreg vasutas. – Nekem kitűnő szimatom van, ugyis a főbejáraton érkeznek, ide hozzánk be sem teszik a lábukat...

Sajtos úr ott topogott mellettük.

– Mindenki a helyére. Fiúk, történelmi időkben vagyunk...

Ezen csak mosolyogni mertek, mert Sajtos úr még sose nyilatkozott meg így, úgy látszik, most azért próféciál, hogy hivatkozhasson rá később.

Anyuci lelkendezett.

– Benne leszünk a tankönyvben is, meglátjátok.

– Majd mesélhetsz az unokáidnak ősz nagyapó korodban – legyintette orron Papagáj, aki folyton éhes volt, s akit tegnap este végre megszántak a tizedik pincében egy fél üveg mézzel...

A kopogás erősödött.

Érdekes, odakint mintha elhallgatott volna az ágyúzás. Tegnap este egy német szakasz szállta meg a házat. Ma reg-

gelre eltűntek. Fiatalok voltak, siheder korúak, szőkék, jókedvűek. Mintha viccből csinálták volna a háborút.

Valaki dicsérte őket.

Erre nekitámadtak.

– Miattuk vagyunk itt, otthon vicceljenek! – mondta egy főintéző és diadalmasan körülnézett.

– Maga nem volt nyilas? – kérdezte a németet dicsérőtől egy asszony. – Mert most rossz világ jön ám majd a nyilasokra!

Odaát kopogtak.

Vér István az ajtóba állt.

– Gyere ide, fiam – húzta magához egy vasutas. – Gyere csak ide. Mintha a családhoz tartoznál.

Ha ezt otthon elmeséli majd, vajon az apja hogyan fogadja? És náluk hogy esett mindez? Bekopogtak minden házba? Azt mondták: el vagytok foglalva? Nem értette, milyen a háború! Ha rést nyitnak a falon: vajon lőnek először? Menekülni is akart meg maradni is. Vonzotta a látvány. A pincefal megingása. Mert a tégla már eresztett. Aztán kiesett az első tégla. Behullott az ő betonjukra. S nyomában a második. Majd a harmadik.

Szláv beszéd. Hogy oroszul beszéltek-e vagy sem, nem tudta. De Orth Melinda annak idején elmagyarázta neki: akikre ők csak azt mondják: oroszok, azok isten tudja, hogy a hatalmas birodalom melyik népéhez tartoznak. Meg is mutatta a különbséget, mit hogyan mond az orosz, hogyan az ukrán, és hogyan a rutén. Mennyire csodálta Melindát! Mennyire szerette a tudásáért. Most jöhetne vele haza, Szegedre. De Melinda köd lett. Eltűnt. Vajon merre lehet? Eljutott Pozsonyba? Talán. És gondol-e rá? Valaki most is biztosan az ágyában fekszik. A nők nem szeretnek egyedül lefeküdni. El sem mondja otthon Melindát, határozott. Hogyisne, az anyja csak fölöslegesen aggódna. Úgyis olyan aggódó.

Egy cső bukkan elő a falból.

Csakugyan, egy puskacső.

Nem, nem is puska, most látja, hogy egy géppisztoly. Azután egy fej. A búbján félretolt füles prémsapka! Aztán egy nevető arc. Legényke. Lehet vagy tizennyolc esztendős. Hű, de sok foga van! És egy se hiányzik!

Bedől a fal.

Meghajolva lép át rajta. Mintha köszöntené. Isten bizony, ez a meghajlás éppen olyan.

– Nyemecki szoldat?

A fegyver rájuk szegeződik. Széttárják a kezüket, felelnének is valamit. Hogy is mondta Melinda? Mit kell erre mondani, hiszen német katonát keres.

– Nyet!

– Nyet? Harasó! – öleli a legény, aztán a vasutast is öleli, úgy nevet, olyan vidáman, mintha őt mentették meg volna valami rettenetes dologtól.

Már mind nevetnek.

Jönnek erre a másik pincéből is. Azoktól is azt kérdezi:

– Nyemecki szoldát?

– Nyet!

Még három katona lép be a résen. Mennek a folyosóra. Muzsikaszó fogadja őket. Már napok óta befészkelte magát egy cigány is, hogy honnan maradt ki, melyik bandából, nem lehet tudni. Cincog a folyosón, ott is alszik, a fűtőcsöveken, mert senki nem akarja befogadi. Álla alatt a hegedűje. Cincog. Dallamot játszik. Egyenest a szőke orosz katona képébe:

– Ocsicsorne...

Az félrelöki, megy előre. Közben megelőzi a híre. Hogy nem akar semmit, csak német katonát keres. Mindenki boldogan bizonygatja: német katona nincs a házban. Kiszöktek innen.

Ki bizony.

Anna somfordál elő vénasszony jelmezében, de az anyja már rángatja is vissza.

Sajtos úr a fiait terelgeti a pincéjükbe, de a fiúkkal nem lehet bírni. Hiszen vége a bezártságnak. Itt már vége a háborúnak. Már futhatnak, mehetnek amerre akarnak, akár neki az országútnak, neki a szegedi útnak, hiszen mit keresnének tovább Budapesten. Elegük volt a kenyértelenségből, az éhezésből, a sorbaállásból.

Vér István is rohan a folyosón, megáll a lépcső feljárójában. Felfelé dübögnek a lábak. Hátulról valaki jókorát taszít rajta. Egy orosz. Majdnem felökleli. Egy másik lőszeres ládát nyom a kezébe és rákiált:

– Davaj!

Nem érti, mit akar tőle. De mielőtt tiltakozhatna, már mutatják is neki: irány a lépcső. Rohan a katonák után. Első

kanyar, második forduló. A hivatalok világa. Újabb emelet. Még mindig felfelé rohannak. Honnan van ezekben ennyi erő? De hiszen futni ő is tud.

Betaszítják a padlásfeljárót.

Egy sorozatot megereszt az elölfutó, de utána csönd. Senki nem lő vissza. A ház valóban üres. Négy katona mögött két tanfolyamista: Vér István és Bunyó. Csak a szemek jelzik: hát összekerültünk!

Az oroszok valamit kiáltanak, de ők persze nem értik. A kézmozdulat egyértelmű: feküdj. Levetik magukat a porba, mert csupa por itt minden. Fent a magasban a tető. Itt-ott hiányos. Látják az eget. Ma is szürke, akárcsak tegnap és tegnapelőtt.

Világítóablak.

Kéményseprő-ablaknak is nevezik. Itt bújik ki a kéményseprő, ha kotorja a kéményeket. A géppisztoly csöve fellöki. A szőke orosz kikandikál, de nem lát semmit. Visszahúzódik hát. Egy cserepet tör össze, azon át nézi az Andrássy utat. Nagy ovális ablakok a magasban, a homlokzat utolsó díszei ezek az ablakok. Azon át nézik a harcot.

Mert az Andrássy úton áll a harc.

Milyen kicsik az emberek, állapítja meg István. És hogy rohannak. Csak a sarokig. Ott lehasalnak ketten is. Tűz csap ki a fegyverek torkolatából. Németek.

Érthetetlen hang bugyborékol föl a szőke oroszból, aki először jött át a falon. Csakis káromkodás lehet. Azt cifrázza ennyire az ember.

És máris lő. Lent valaki felkiált.

Hát ennyi a halál?

Aztán csönd.

Mozdulni sem mernek.

Elemózsiás tarisznyáját nyitja a katona. Kenyeret vesz elő. Fehér szalonnát. Vér István már kapja is elő a bicskáját. Mutatja. S mondja is:

– Kölcsönbe adom!

Boldogan szeli az orosz a kenyeret. Magának vágja, megéhezett s különben is, itt valamivel végzett. Most le kell majd menni, újra támadni. De a másik házban más emberek harcolnak.

A négy oroszból már csak kettő maradt.

A másik idősebb, bajuszos, tatár arcú. Biztosan onnan jött, ahol a dinnye terem. Ahol a jó dinnye terem. Hányszor járt

a piacon az édesanyjával, aki így tanította: kisfiam, csak a turkesztáni dinnye a jó. Vajon ez a bajuszos evett már jó dinnyét?

Esznek a katonák.

A két fiú nézi őket. Harapnak és nyelnek. Mint a katonák. Harapnak, nyelnek.

Egy falat kenyér, egy falat szalonna. Jó vastag a szalonna. Fagyos. De jó lehet, gondolja Bunyó. De jó.

Nini, egyszerre ott az orra előtt egy „katona". Falásnyi kenyér, rajta egy szelet vastag szalonna.

Eszik. Rág. Tömi magába az ételt. Még soha nem evett ilyen jót.

A kiadásért felel a Kossuth Könyvkiadó igazgatója
85.1008/10 Zrínyi Nyomda
Felelős vezető Vágó Sándorné, vezérigazgató
A kötetet Nyerges András szerkesztette
A borító és kötésterv Schubert Péter munkája
Műszaki vezető Bereczki Gábor
Műszaki szerkesztő Mikóczi Vilmosné
Terjedelme 17,6 (A/5) ív

38,– Ft